

LISA 10. KEEL JA KULTUUR. VENE KEEL JA KIRJANDUS. LIHTSUSTATUD AINEKAVA

AINEKAVA: KEEL JA KULTUUR

1. Õppeaine kirjeldus

Emakeelel on intellektipuudega lapse arengus keskne roll. Keel on suhtlemise ja tunnetustegevuse vahend. Keele abil kavandatakse ja reguleeritakse nii oma kui ka teiste tegevust. Vene keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ning rahvuskultuuri omandamisel.

Põhikooli lihtsustatud õppekava järgi õpivad lapsed, kelle kõne on alaarenenud. Tunnetustegevuse piiratuse tõttu ei vasta eakohasele normile ei kõneloome ega suulise kõne või kirjaliku teksti keeleüksuste tajumise pragmaatika ja semantika. Kõikide keeletasandite üksused (lausemallid, sõnavara, sõnavormid, sõnakoostis, morfoloogia, foneetika/fonoloogia) on omandatud kas puudulikult või moonutatult. Enim ilmnevad puudujäägid kõrgematel keeletasanditel nagu sidusteksti mõtestamine ja tekstiloome.

Emakeele õppimine on lihtsustatud õppekavas korrigeeriva suunitlusega. Selle eesmärk on arendada kõnefunktsioone ning vähendada õppija kõne arengu mahajäämust eakaaslastest. Vene keele abil korrigeeritakse õpilase üldist arengut: keele kaudu teadlikustab õpilane oma õpitoimingud; kõne osalusel arenevad psühhomotoorika, kõrgemad psüühilised protsessid, tunde- ja tahtevald ning teised isiksuse omadused. Samas tuleb arvestada, et lihtsustatud õppekava alusel õppija suudab mõista ja sõnastada vaid seda, mis on tema jaoks oluline, mida ta on ise märganud, kogenud ja endale teadvustanud. Õppetöös tuleb seega lihtsustatud õppekava alusel õppija puhul lähtuda ümbritseva keskkonna tajumisest ja õppija tegevustest.

Vene keelel kui õppeainel on põhikooli lihtsustatud õppekava ainete hulgas eriline koht. Keel on esmalt õppimise objekt (keeleüksuste ja nende tähenduse omandamine, kõne kuulamine, mõistmine, kõnelemine, lugema ja kirjutama õppimine), teisalt aga ka teadmiste hankimise, õpitegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend. Vene keele õppimine lihtsustatud õppekava alusel on praktilise suunitlusega, esikohal praktiline harjutamine. Iga uus oskus omandatakse etapiti osaoskuste kaupa. Mõistmine eeldab keeleüksuse äratundmist, selle õigsuse määramist ja seostamist objektide ning tegevustega. Iseseisev kasutamine eeldab aga keeleüksuste ebateadlikku või teadlikku moodustamist (nt sõnavorm, lause, tekst) ja rakendamist (nt sõnavormi viimine lausesse või sõnaühendisse, lause viimine konteksti). Keeleteooriaga tegelevad õpilased minimaalselt, tutvudes vaid peamiste terminite ning mõningate keelereeglitega.

Praktilise kõnearenduse keskseks üksuseks on lause (suulises kõnes lausung), mis ühtlasi võib olla minimaalne ütlus (mõtestatud väljend). Lausest liigutakse õpitakse analüüsima ja koostama lauset madalamate tasandite keeleüksustest (sõnad, sõnavormid) ja analüüsima ja koostama sidusat teksti.

Õppimine toimub lausemallide kaupa.

2. Õppe- ja kasvatus eesmärgid

Vene keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, pöörates erilist tähelepanu kõnest arusaamise kujundamisele. Vene keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;
- 2) osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;

- 3) loeb, jälgib jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) omandab elementaarse ülevaate vene keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt vene keele sõnade muutevorme vastavalt käändkonnale või tegevuse aspektile, kasutab käändevorme koos eessõnadega ja eesliidetega pöördevorme eri tähenduses, saab aru sõnade otsesest ja sõnavormide ning lausete pragmaatilisest tähendusest oma kogemuste piires;
- 7) kasutab vene keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;
- 8) suudab oma tegevust kõne abil kavandada, kommenteerida ning hinnata, oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumishinnakriteeriumidele reguleerida;
- 9) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 10) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike praktiliselt, omab elementaarset ülevaadet vene kirjandusest ja teab nimetada mõnda kirjanikku;
- 11) tunneb ja jälgib üldinimlikke kõlbelisi arusaamu oma võimete kohaselt, valdab vastavat tavasõnavara.

3. Õppetöö rõhuasetused

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

Emakeele õpe 1.–2. klassis koosneb aabitsaeelsest, aabitsa- ja aabitsajärgsest perioodist. Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena ning mõista ja sooritada õpiülesandeid.

Lihtsustatud õppekava vajava lapse tunnetustegevus toetub 1.–2. klassis valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal. Tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos ebatäpne või osaliselt puudu. Tegevusega kaasnev privaatkõne on kasin või ei ilmne üldse.

Kooli jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajatud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlaused. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi seoseid lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õppekava vajav 1.–2. klassi laps suudab töömärgi hoida kolme- või neljasõnalist lausungit.

Kõne alarengust ja tegevusele kaasneva kõne puudulikkusest tuleneb vajadus reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust.

1.–2. klassi õpilastele on iseloomulikud impulsiivsed, äärmuslikud, negatiivsed, harvem positiivsed emotsioonid ja ebastabiilsed tunded. Väiksemal osal lastest ilmneb emotsioonide inertsus. Eialgu ei kontrolli õpilased oma emotsioone, mis väljendavad reaktsiooni keskkonnale ning oma primitiivsetele tarvetele. Ka enesehinnang on otseses seoses õpetaja, vanemate ja kaaslaste suhtumisega.

Tundevalla kujunemine ennetab kognitiivset arengut. Ilmnevad soovid rahuliku ja sõbraliku keskkonna ning positiivse suhtumise (sh füüsilise kontakti) järele.

Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevalla arenematus tingib vajaduse mõjutada õpiülesannetega eelkõige esimese ajuploki (ajutüvi, koorealused moodustised) ning parema poolkera koore aktiivsust ja talitluslikku arengut. Eelistatud on praktiline või materialiseeritud tegevus ning tajuprotsesside suunamine; protsess ja tulemus seostatakse kõnega.

Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlema ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis. Oskustest on peamised tuumlausete (baaslausete) ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.

Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides, eeskuju järgi ning orienteeruda oma kehas ja lähimas aegruumis. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.

Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama.

Vaimsete ülesannete täitmisel toetatakse näitvahendite, õpitavad toiming materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire.

Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle eesmärki (... kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht).

Õppetöö rõhuasetused 3.-5. klassis

Emakeeleõpetuse peamine eesmärk on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus- kõnelises tegevuses.

Õpilase ajutegevus on täiustunud. Kasvab analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hägusaid mälukujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslikpraktilisele mõtlemisele suunatakse last järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist.

Õpilase analüütilis-sünteetilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omaduste, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamis ning üldistamisoskust.

Konkreetsed ja üldistatud kujutlused ning nende vahelised assotsiatiivsed seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütlus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida.

Kasvab oluliselt kõne mõju käitumisele ja tunnetustegevusele (sh tegevuse reguleerimisele). Kõne abil ammutatakse varem omandatud teadmisi mälust sihipäraselt; luuakse rohkem uusi mõtestatud seoseid (sõnaühendite, tekstisidusate lausete mõistmine ja kasutamine); hangitakse uut teavet; suunatakse tunnetusprotsesse (tajumise suunamine, materjali seostamine mälus, mõtlemisoperatsioonide sooritamine); kommenteeritakse, kavandatakse ja kontrollitakse oma tegevust.

Õpilane õpib oma tegevuse protsessi kommenteerima. Esiialgu toimub see väliskõnes (endale suunatud privaatkõne), seejärel sosinkõnes, mis hiljem läheb üle sisekõneks. Sisekõnes lõimuvad keeleüksuste tähendused kujutlustega, kuid 3.–5. klassi õpilased rakendavad sisekõnet esialgu hargnenult ning piiratult, mis aeglustab õpitegevuse tempot.

Tunnetuslik-kõneline tegevus, mis toimub õpilase lähimas arengutsoonis (potentsiaalses arenguvallas), valmistab õpilasi ette 6.–7. klassis õppimiseks (loodusõpetus, ajalugu, inimeseõpetus jm) ning elementaarsete keeleteadmiste omandamiseks.

Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Mõlema oskuse jaoks on oluline automatiseerida esmalt häälikanalüüsi (häälikute olemasolu, häälikute järg; kirjutamisel häälimine, lugemisel veerimine) ja seejärel ka foneemanalüüsi (häälikurühmade äratundmine, häälikupikkuse kui kõnetakti vältele osutaja äratundmine lugemisel ja määramine kirjutamisel võrdleva hääldamise alusel).

Automatiseerumata osaoskuste sooritamiseks on vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, analüüsietappide tulemuste visualiseerimine).

Õpetamisel on tähelepanu keskmeks häälimise ja võrdleva hääldamise oskuste arendamine. Eesmärgiks on, et õpilased suudaksid nimetatud operatsioone sisekõnele toetudes sooritada, tempot kirjutamisega kohandada ja lugemisoskuse arenguks tõsta. Nimetatud operatsioonide sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud lugemistehnika ja õigekirja omandamisega. Häälimist ning võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollioskuse omandamiseks.

Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest.

Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades.

Teksti esmasele lugemisele ja pedagoogi suunavatele kommentaaridele järgneb sündmuse puhul stseenide järjestuse, kirjelduse puhul tunnuste ja omaduste valdkondade teadvustamine. Korduval lõikude kaupa lugemisel suunatakse õpilasi mõistma lausete tähendust ja lausetevahelisi seoseid, tuletama tekstis puuduvat teavet, märkama mõistmiseks olulisi keeleüksusi (sõnu, sõnaühendeid, osalauseid), kirjeldama tekkivaid kujutlusi. Tekstis orienteerumist arendavad valiklugemise ülesanded (esimalt lõikude ja seejärel kogu teksti ulatuses). Valiklugemise ülesanded on suunatud lühikese sisukokkuvõtte ning ilukirjandusliku teksti puhul ka varjatud teabe sõnastamisele. Õpilaste väljendust täiendatakse ja konkretiseeritakse.

Tekstis esinevat otsekõnet analüüsitakse õpetaja suunamisel. Dialoogi analüüsides saavad õpilased saadud teadmisi ka ise suhtlemise reguleerimiseks rakendada. Harjutatakse väljendite valikut sõltuvalt suhtlemissituatsioonist, käitumisaktide hindamist, konfliktide reguleerimist soodustavate ütluste kasutamist.

Alustatakse teksti kohta küsimuste moodustamise ja kaaslastele esitamise õpetamist. Jutustamises eristatakse kahte valdkonda – tekstilähedane jutustamine (vahendatud tekstiloomel) ja jutustamine oma kogemusest.

Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstiloomel õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuride lihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest.

Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarsest sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel tuleb muuta abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad).

Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid on tuumlause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses; tuumlausete ühendamine ja sisestamine, et mõista ja moodustada koondlauseid, laiendatud lihtlauseid ning lihtsamate seostega kaheosalisi liitlauseid.

Lausemallide baasiks on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid. Oluline on teadvustada situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis.

Keeleüksuste tähenduse selgitamine, täpsustamine ja täiendamine toetub rühmitamisoskusele ja teadmistele rühma kuuluvatest objektidest, sündmustest, nähtustest, tunnustest.

Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist. Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis.

Liitsõnade ja tuletiste tähenduse mõistmiseks on oluline uute allrühmade moodustamiseks vajalike spetsiifiliste tunnuste teadvustamine (loom – rohusööja, inimene – tööline – kaevur). Võrdluste ja metafoorsete väljendite tähenduse seletamine eeldab ühiste tunnustele osutamist (tuli / päike küpsetab, seisab postina / liikumatult).

Peamiseks tööviisiks on praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult.

Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele. Kirjalikult esitatud töökorralduse täitmist saab nõuda juhul, kui töövõte on koostegevuses ja/või matkimise teel omandatud.

Raskusastme varieerimiseks muudetakse materjali keerukust, pedagoogi osalemist ehk õpilase iseseisvuse astet ja/või abivahendeid.

Õppetöö rõhuasetused 6. -7. klassis

6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut.

Kujundilases tunnetustegevuses kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärgseoseid.

Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad.

Varasemaga võrreldes rohkem kasutatakse hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid, suunatakse õpilasi abivahendeid ja töövõtteid valima, töövõtete eesmärgi ja töösamme sõnastama.

Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat kommenteerimist ja enesekontrolli sooritamiseks harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist. Oluliseks peetakse oskust esitada koostegevuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi.

Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja hoidumine reeglitest praktilise tegevuse toeta.

Sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel tõstab keelekasutuse osakaalu tunnetustegevuses. Õpetamisel pööratakse 6.–7. klassis tähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses. Õpitakse leidma tekstist tundmatu tähendusega sõnu ja tuletama nende tähendust konteksti põhjal, märkama ja parandama semantilisi eksimusi sõnaühendites ja lausetes. Sõnaühendite moodustamisel on oluline seostada ühte sõna võimalikult paljude teistega.

Eesmärk on harjutada uue teksti ladusat häälega lugemist. Lugemiskiiruse reguleerimisel lähtutakse iga õpilase suulise kõne tempost. Alustatakse lihtsate tekstilõikude vaikset ülesandega lugemise (s.o teabe otsimine) õppimist.

Korduval häälega lugemisel püütakse jõuda elementaarse ilmekuseni, mis suures osas sõltub lapse oma kõne ilmekusest ja teksti eelneva analüüsi tulemustest.

6.–7. klassis on tekstikäsitluse eesmärkideks eri mõistmisstrateegiatega kasutamine ja ümberjutustuse variantide harjutamine. Õpilaste iseseisvuse suurendamiseks esitatakse ülesanded lähtuvalt teksti mõistmise strateegiast ja jutustamise liigist, arvestatakse lapse tekstianalüüsi oskuse kujunemise etappi. Harjutatakse ülesannete esitamist kaasõpilastele.

Tekstis kirjeldatud keeruliste ja/või lastele vähetuntud stsenaariumite korral rakendatakse detailset analüüsi. Teksti sisu kokkuvõtte ja allteksti sõnastamine vajab veel õpetaja parafraaseerimist, st kokkuvõtlikku sõnastamist.

Tekstis orienteerumiseks lisandub valiklugemisele temaatilise lugemise õppimine, mis on ühtlasi eeldus temaatiliseks ja tegelase nimel jutustamiseks. Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist. Kirjutatud tekst loob järeltöö võimalused sisu ja sõnastuse puudujääkide leidmiseks ning parandamiseks.

Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Kaheosaliste liitlausete mõistmist ja moodustamist harjutatakse mallide kaupa, lähtudes nende grammatilisest tähendusest.

Kõnearenduse seisukohalt peetakse oluliseks, et õppija oskaks muuta lause kontekstisidusaks. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme. Õpilaste tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele.

Harjutusmaterjali koostamisel lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara.

Ärakiirjaoskusi rakendatakse kirjalike ülesannete täitmisel kõikides õppeainetes. Ärakiirja harjutamise eesmärk on lausete või mitmest sõnast koosnevate lauseosade kaupa kirjutamine. Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Harjutatakse võõrsõnade hääldamist ja õigekirja.

Suhtlemisoskuste kujundamisel toetatakse kirjaliku dialoogi repliikide suunatud analüüsile: mida ja milleks öeldakse, kuidas eesmärk realiseeritakse (strateegia), kuidas repliiki hargnenult sõnastaks kõneleja ja kuulaja. Tähelepanu pööratakse otseselt sõnastamata teabe tuletamisele. Kirjaliku dialoogi analüüsimise oskustele toetudes harjutatakse sobivate repliikide valimist olenevalt kirjeldatud situatsioonist.

Õppetöö rõhuasetused 8.-9. klassis

8.–9. klassis on peamine eesmärk soodustada õpilastel oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Vajalik on aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega. Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärke teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).

Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud. Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi. Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekteerimist, sõnaraamatute kasutamist. Kujundatakse tarbekirjade mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.

Tekstiga tutvumisel ja tekstide analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst, mida vajaduse korral parafraaseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks

on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.

Harjutatakse ümberjutustuse eri liikide koostamist, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloomel ajal.

Lauseõpetuses on rõhuasetus lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktilises lauseõpetuses toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõnafraase).

Sõnavara laiendamisel ja sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine. Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

1. Õppesisu ja õpitulemused

I kooliastme õpitulemused

3. klassi õpilane:

- osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus);
- mõistab, koostab ja kasutab kuni 5-sõnalisi laiendatud lihtlauseid;
- loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- muudab sõnavormi õigekirja kontrollimise eesmärgil);
- kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.
- määrab silpide ja häälikute järjestuse sõnas;
- võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel;

1. klass

Õppesisu

Häälikud, silpid, sõnad.

Täishäälikud, kaashäälikud.

Silbitamine.

Aabits. Suured ja väikesed trükitähed. Väikesed kirjatähed.

Aabitsa sõnajärg (Sõnade alfabeetiline järjestus).

Häälikud ja tähed.

Veerimine: 1–3- silbilised sõnad ja vähe laiendatud lihtlauseid.

Aktiivse sõnavara suurenemine ja kasutamine.

3–4-sõnalisi lihtlauseid mõistamine, koostamine ja kasutamine. Viisakusväljendid.

Õpitulemused

Õpilane:

- eristab häälikuid kuulmise ja hääldamise järgi;
- laob kuulnud silpe ja sõnu liikuvast aabitsast;
- häälib sõnu;
- määrab silpide ja häälikute järjestuse sõnas;
- loeb veerides 1–2-silbilisi sõnu ja vähe laiendatud lihtlauseid;
- vastab dialoogi repliigile;
- väljendab suuliselt oma soove;
- alustab dialoogi tarvete rahuldamiseks;

- laob analüüsitud sõnu tähtedega;
- mõistab, koostab ja kasutab lihtsaid 3–4- sõnalisi lauseid;
- kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.

2. klass

Õppesisu

Häälikud, tähed, silpid, sõnad.

Täishäälikud, kaashäälikud. Silbitamine.

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.

Kaashäälikute ж, ш, ч, щ õigekiri.

Pehmendusmärgi ь õigekiri.

Suured tähed nimedes.

Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.

Harjutav etteütlus (1–2 silbist koosnevaid sõnu).

Sõnaühendid ja laused.

2-5-sõnalisi lihtlausetega mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.

Lühikeste lausetega laiendamine ja täiendamine (õpetaja abiga).

Dialogide koostamine (õpilase kogemusele vastavas situatsioonis).

Tuttavate esemete kirjeldamine (2-3 tajutava tunnuse alusel).

Lühitekstide taastamine abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused). Aktiivse sõnavara suurenemine ja kasutamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- määrab häälikujärje 1–2-silbilistes sõnades;
- kirjutab õpetaja etteütlemise järgi 1–2 silbist koosnevaid sõnu häälikkoostist moonutamata;
- mõistab, koostab ja kasutab kuni 5-sõnalisi laiendatud lihtlauseid;
- alustab ja jätkab dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;
- kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest 2–3 lausega;
- kirjeldab tuttavaid esemeid 2–3 tajutava tunnuse alusel;
- kuuleb ja eristab rõhulist häälikut (silpi) sõnas;
- taastab lühiteksti abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused).

3. klass

Õppesisu

Häälikud, tähed, silpid, sõnad.

Täishäälikud, kaashäälikud.

Silbitamine. Aabits.

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid. Kaashäälikute ж, ш, ч, щ õigekiri.

Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades).

Sõnavormid.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil).

Lausetega laiendamine ja täiendamine (õpetaja abiga).

Sõnade kirjutamine ja õigekirja kontrollimine (õpetaja juhatusel). Poolitamine. Suured tähed nimedes. Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus. Lühikeste tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (sõnahaaval).

Etteütetus: 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine (pärast ühisanalüüsi).

Küsimusi esitamine (õpetaja juhatusel).

Sõnaühendid ja laused. 2-5-sõnalisi lihtlausete mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.

Dialoogide koostamine (küsimus- vastus, teade-küsimus).

Teabe leidmine.

Tuttavate objektide võrdlemine ja kirjeldamine (tajutavate tunnuste alusel, 2 objekti).

Vestlemine sündmustest.

Õpitulemused

Õpilane:

- osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus);
- võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel;
- määrab veaohalikud häälikud ja tähed (täishäälikuühendid, rõhuta täishäälikud);
- muudab sõnavormi õigekirja kontrollimise eesmärgil);
- kirjutab pärast analüüsi õigesti 1–2-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- kirjutab ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata;
- loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.

II kooliastme õpitulemused

6. klassi õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides;
- mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- kirjutab sõnu õigesti;
- kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- annab hinnangu tekstiskirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.
- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu;
- kasutab pehmendusemärki kaashäälikute puhul;
- vastab küsimustele teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele);

4. klass

Õppesisu

Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri:

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.

Kaashäälikute ж, ш, ч, щ õigekiri.

Pehmendusemärgi ъ õigekiri.

Heliliste ja helitute kaashäälikute õigekiri.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil).

Suured tähed nimedes. Sõnaühendid ja laused. 2-4-sõnalisi lihtlausete mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine. Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.

Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).
Etteütlus: 1-3-silbiliste sõnadest koostatud lausete kirjutamine. Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
Tekstide lugemine (õpitud teksti sõnaühendite ja fraaside kaupa; tundmatu teksti sõnahaaval).
Tuttavate objektide võrdlemine ja kirjeldamine (tajutavate tunnuste alusel, kuni 3 objekti).
Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (sõnahaaval).
Küsimusi esitamine (õpetaja juhatusel).
Teksti ümberjutustamine (abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga, tekstilähedaselt või valikuliselt).
Dialogid (küsimus-vastus ja teade-küsimus ühistegevuse ajal).
Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).
Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab ja koostab kuni 4-5-sõnalisi lauseid, kasutab laiendatud lihtlauseid;
- osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis;
- kasutab sõnaühendites ja lausetes sõna käändevorme õpitud funktsioonides;
- võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
- kirjeldab ühistegevust;
- kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 3-silbilisi sõnu;
- loeb õpitud teksti sõnaühendite ja fraaside kaupa, tundmatut teksti sõnahaaval;
- tuletab tekstis sõnastamata teabe oma kogemustele/teadmistele toetudes ja õpetaja juhendamisel;
- vastab küsimustele teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele);
- annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele

5. klass

Õppesisu

Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri.
Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil).
Pehmendusmärgi Ъ õigekiri.
Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).
Sõnaühendid ja laused.
2-6-sõnalisi lihtlauseid mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.
Lause algustäht.
Kirjavahemärgid lause lõpus.
Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).
Etteütlus, valiketteütlus.
Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt).
Valiklugemine. Küsimusi esitamine (vajaduse korral õpetaja abiga). Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele).
Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine. Ümberjutustamine. Dialogid (eri tüüpi dialoogirepliikid koostegevuses).
Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest.

Oma arvamuste põhjendamine.
Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt, oskab neid suunatult moodustada;
- rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- kasutab eri tüüpi dialoogireplike koostegevuses;
- teeb kokkuvõtteid ühistgevusest;
- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevat sõnu;
- kasutab pehmendumärki kaashäälikute puhul;
- kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti;
- täidab valiklugemise ülesandeid, lugedes õpitud teksti häälega või endamisi vaikselt;
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevusaktidele ning põhjendab seda
- annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel.

6. klass

Õppesisu

Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendumärgi Ъ õigekiri.

Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).

Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Sõnaliited.

Sõnade õpitud liidetega tuletamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna.

Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).

Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa).

Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).

Etteütlus, valiketteütlus. Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).

Tekstide lugemine (õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga, jõukohase tundmatu teksti peamiselt süntagmade kaupa).

Tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise hindamine.

Teksti peamõtet leidmine (õpetaja juhatusel).

Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.

Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikul. Situatsioonide ja objektide plaani alusel kirjeldamine).

Abi otsimine, abipalved.

Inimeste iseloomustamine.

Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest.

Oma arvamuste põhjendamine.

Teabe leidmine.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides;
- suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt;
- jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- osaleb õpitegevuse planeerimisel;
- kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- küsib abi;
- valib ja kasutab abivahendeid;
- mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- kirjutab sõnu õigesti;
- kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid;
- moodustab sõnavorme;
- loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga;
- loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid;
- kirjeldab situatioone ja objekte plaani alusel;
- annab hinnangu tekstiskirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.

III kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavasituatsioonis käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja liitlauseid, sõnamoodustus;
- järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid;
- leiab ja parandab õigekirjavigu.
- loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga,
- kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;

7. klass

Õppesisu

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine (õpetaja suunamisel).

Täishäälikute ja kaashäälikuteõigekiri.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendusmärgi ь õigekiri.

Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel). Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.

Liitsõnade ja tuletiste tähendus ja moodustamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna.

Rakendamine kõnes.

Liitlause, koondlause ja kaheosaliste liitlause mõistamine ja kasutamine.

Tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa).
Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).
Konspekterimise harjutamine: valiketteütlus, märkmete tegemine (õpetaja juhatusel).
Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).
Küsimusi esitamine.
Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
Tekstis kirjeldatud tegelaste iseloomustamine (plaani järgi), rühmitamine (teadaolevate tunnuste alusel), käitumise hindamine.
Oma arvamuste põhjendamine.
Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.
Teksti peamõtet leidmine (vajaduse korral õpetaja abiga).
Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikuliselt, vajaduse korral abivahenditega).
Lühikese kirjaliku ümberjutustuse kostamine (pärast ühist ettevalmistust abivahenditele toetudes).
Dialogid (oma seisukoha selgitamine ja põhjendamine). Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest.
Oma arvamuste põhjendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- hangib teavet teistelt inimestelt, õpetaja suunamisel tekstist;
- selgitab oma seisukohti;
- tuletab sõnu õpitud liidetega;
- moodustab liitsõnu;
- analüüsib sõnavormide koostist;
- tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid;
- loeb õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega;
- rakendab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
- iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaoleva(te) tunnus(te) alusel;
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile või oma kogemusele;
- taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral rakendab teksti analüüsimisel kasutatud abivahendeid.

8. klass

Õppesisu

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine.

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.

Helilised ja helitud kaashäälikud.

Pehmendusmärk ъ.

Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.

Liitsõnade ja tuletiste mõistmine ja kasutamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna.

Lihtlausete, koondlausete ja kaheosaliste liitlausete mõistmine ja kasutamine (suulises ja kirjalikus tekstis).
Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa).
Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).
Küsimuste teksti kohta esitamine (mõistmisstrateegiatest lähtuvalt). Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.
Teksti peamõtet leidmine.
Tuttava teksti erineval viisil taastamine (tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; abivahendite kasutamine pärast analüüsi).
Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse koostamine (pärast ühist arutelu).
Dialogid (suunavate küsimuste esitamine, vastuste analüüsimine).
Tegevuste ja sündmuste kirjeldamine (kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal/abiga).
Vestlemine tegevusaktidest ja käitumist.
Oma arvamuste põhjendamine.
Tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine (plaani järgi).
Teabe leidmine.
Teabekirjanduse lugemine ja kasutamine (juhendamisel).
Tarbekirjade koostamine (näidise järgi: kiri, teade, kutse, avaldus jne), blankettide täitmine paberil ja arvutis (õpetaja juhatusel).

Õpitulemused

Õpilane:

- kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;
- analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;
- kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel;
- täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;
- esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt;
- iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi;
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;
- märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel);
- teeb märkmeid tekstide põhjal;
- koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).

9. klass

Õppesisu/ õppetegevused

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine.

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.

Helilised ja helitud kaashäälikud.

Pehmendusmärk ъ.

Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Käändevormide ja pöördevormide kasutamine.

Sõnade õpitud liidetega tuletamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna.

Rakendamine kõnes.

Lausete eri tüüpe kasutamine (teabe hankimisel ja sõnastamisel). Lihtlaused, koondlaused ja kaheosaliste liitlaused.

Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa).

Oma vigade leidmine ja parandamine.

Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).

Tuttava teksti erineval viisil taastamine (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt).

Konspektide koostamine kirjaliku teabeteksti järgi (oluliste faktide leidmine; lausete lühendamine, lühendite kasutamine).

Teksti taastamine konspekti järgi. Suulise kõne konspekterimine: temaatiline valiketteütus, märkmete tegemine. Suhtlemine tavaolukorras (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne).

Arvamuste sarnasused ja erinevused. Arvamuste vastandlikkus.

Oma seisukohtade selgitamine ja põhjendamine.

Vestlemine tegevusaktidest ja käitumist.

Teabe leidmine. Teabekirjutuse lugemine ja kasutamine.

Tarbekirjade koostamine (näidise järgi: kiri, teade, kutse, avaldus jne).

Blankettide täitmine paberil ja arvutis.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
- mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust;
- selgitab oma seisukohti;
- otsib lahendust erimeelsustele;
- hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga,
- kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- teeb märkmeid;
- konspekterib elementaarselt;
- taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- iseloomustab tegelasi ja tegelasrühmi, seletab ja hindab nende käitumist;
- koostab õpitud tarbekirja liike;
- valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja liitlaused, sõnamoodustus;
- järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid;
- leiab ja parandab õigekirjavigu.

2. Hindamine

Sõnalist hindamist rakendatakse kõikides klassides. Igapäevastele tunnitöödele annab aineõpetaja suuliselt või e-päevikus lühihinnangu. Hinnang sisaldab õpitu lühikirjeldust ja

omandamist, vajadusel lisab õpetaja soovitusel paremate tulemuste saavutamiseks. Kolm korda õppeaastas saab õpilane tunnistuse, millele kantakse kokkuvõttev hinnang tema edasijõudmisest kõigis õppeainetes.

Lihtsustatud õppekava koostatakse õpilasele, kelle eriline andekus ja / või õpi- ja käitumisraskused, terviserikked, puuded ja pikemaajaline õpikeskkonnast eemal viibimine põhjustab olulisi raskusi töötada oma klassikaaslastega samal ajal, samas ruumis või vastavale klassile koostatud töökava alusel.

Õpilast, kes õpib LÕK alusel, hinnatakse vastavalt individuaalse õppekava lepingus sõlmitud kokkuleppele, mida õpetaja rakendab oma töökavas.

Sõnalise hindamise korral:

- 1) hindegas „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teematika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- 2) hindegas „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teematika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
- 3) hindegas „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teematika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasises õppimisel või edasises elus;
- 4) hindegas „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teematika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimisel või edasises elus;
- 5) hindegas „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava teematika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

3. Lõiming

Lihtsustatud õppes on vene keel integreeritud õppeaine, kus lõimuvad nii lugemise kui keeleõpetuse eesmärgid ning mida arvestatakse teiste ainete õpetamisel. Vene keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid) ning sellele toetudes valida või koostada õppematerjal ning korraldada õpetus teistes ainetes. Pädevuse arendamisel arendatakse eeskätt keele kasutamisoskust erinevates suhtlusolukordades ja vajadusel antakse sellele toeks teoreetilisi teadmisi. Riiklikus õppekavas väljendatud üldpädevuste arendamise kaudu kujundatakse kõige keskmased isiksuseomadusi nagu eetilised, sotsiaalne vastutustunne, enesemõtestamine, õppimisvõime, suhtlusoskus, probleemilahendusvõime ja ettevõtlikkus. Lõiminguvõimalused on paljuski seotud õpetaja kompetentsusega, kuid sõltuvad ka tahtest otsida loovaid koostöövõimalusi nii ainekavade kui ka oma kooli tasandil. Kui lähtuda seisukohast, et vene keele õpetuse eesmärk on õpilase emakeelepädevuse arendamine kõigi osakuste ulatuses, siis võib emakeeleõpetust lõimida edukalt ükskõik millise ainega, sest kõigi teiste ainete sisu omandatakse vene keele

vahendusel ja põhimõtteliselt võiks siis ka eesti keele pädevuste arendamisel kasutada mistahes tekste.

4. Üldpädevused

Riiklikus õppekavas väljendatud üldpädevuste arendamise kaudu kujundatakse kõige kesksemaid isiksuseomadusi nagu eetilisus, sotsiaalne vastutustunne, enesemõtestamine, õppimisvõime, suhtlusoskus, probleemilahendusvõime ja ettevõtlikkus. Neid pädevusi ei ole üldjuhul otstarbekas kujundada otsese instrueerimise kaudu koolitunnis vaid need kujunevad ise aastate jooksul kooli õppe- ja kasvatustegevuse käigus.

Õpipädevus

Tähtsal kohal on lugemistehnika ja kuulamisoskuse pidev arendamine, eri liiki tekstide mõistmine, fakti ja arvamuse eristamine.

Õppimist toetavad üldisi suhtlemisoskusi arendavad meetodid:

- teksti kavandamine,
- peamõtte väljatoomine,
- mõttekaartide, jooniste, piltide või teiste visualiseerivate võtete kasutamine,
- üksteise kuulamine ja reflekteerimine,
- kõnevooru vaheldumine ja oma sõnavõtu ootamine, -oma arvamuse kujundamine,
- avaldamine ja põhjendamine.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse ja keelega on seotud pea iga olukord, kus tuleb teha koostööd ja tulemusi teistele tutvustada. Õpitakse oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist, teiste arvamusega arvestamist.

Oluline on kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine, kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Areneb suulise arvamuse avalduse oskus etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine, väite põhjendamine.

Siin on heaks meetodiks erinevad rollimängud, mis aitavad kaasa suhtluse edendamisel.

Emakeelne suhtluspädevus nihästi kõnes kui kirjas on üks kõige põhilisemaid eeldusi nii edukaks õppimiseks, ühiskondlikuks toimimiseks kui ka erialaseks tegutsemiseks ükskõik millisel alal.

Kultuuri ja väärtuspädevus

Eakohased tekstid aitavad arendada oskust hinnata inimsuhteid ja -tegevusi kehtivate moraalnormide seisukohast.

Arendatakse oskust suhelda kohasel viisil sõprade ja perega, käia läbi erineva taustaga inimestega, lahendada konflikte konstruktiivsel viisil, valmistuda osalemiseks ühiskonnaelus.

Olulise tulemusena areneb võime tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimeste ja oma kultuuriruumiga, tunda ja väärtustada erinevate kultuuride ja looduse mitmekesisust.

Väärtusi, mida arendada, peaks toetama ka klassi- ja koolikultuur.

Enesemääratluspädevus

Eakohaste tekstide üle arutledes toetatakse õpilase minapildi kujunemist. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega. Loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilase isikupära ja andelaad ning avardatakse maailmapilti, arutletakse erinevate tegelaste käitumismotiivide üle.

Rollimängudes ja dramatiseeringutes avaneb võimalus ümberkehastumiseks ja nii tegelase

käitumise ja motiivide selgitamiseks. Situatsiooni ja tegelasi analüüsitakse erinevatest vaatepunktidest lähtuvalt. Õpitekstid annavad võimalusi eakohaste probleemide üle arutamiseks ja lahendusvariantide pakkumiseks. Õpilane saab kujundada ja välja öelda oma seisukoha.

Ettevõtlushpädevus

Vene keele tunnid pakuvad erinevaid võimalusi näha probleeme, seada eesmärged, otsida lahendusi.

Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisel, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisel. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine pikemates projektides ja rühmatöodes, mis eeldavad õpilaste planeerimisoskust, omaalgatust, aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist.

Digipädevus

Digipädevus tähendab suutlikkust kasutada digivahendeid nii info hankimisel, õppimisel kui ka kodanikuna tegutsedes. Keelt ja kirjandust õppides kasutatakse digivahendeid internetis eri liiki tekstide ning audiovisuaalse meedia otsimiseks, sh märksõnadega. Saadud teavet rakendatakse probleeme lahendades, nende üle arutledes või uut sisu luues, kasutades digikeskkonda sihipäraselt koos teiste teabeallikatega. Õpitakse tekste digitaalselt looma ja vormistama, interneti suheldes pööratakse tähelepanu interneti turvalisusele ja igapäevaelu väärtuspõhimõtete arvestamisele. Digipädevust kujundatakse nii õiguslikest kui ka eetilistest põhimõtetest lähtuvalt. Õpilane suunatakse hindama allikaid kriitiliselt, kasutama erinevaid arvutirakendusi

AINEKAVA: VENE KEEL JA KIRJANDUS

1. Õppeaine kirjeldus

Emakeelel on intellektipuudega lapse arengus keskne roll. Keel on suhtlemise ja tunnetustegevuse vahend. Keele abil kavandatakse ja reguleeritakse nii oma kui ka teiste tegevust. Vene keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ning rahvuskultuuri omandamisel.

Põhikooli lihtsustatud õppekava järgi õpivad lapsed, kelle kõne on alaarenenud.

Tunnetustegevuse piiratuse tõttu ei vasta eakohasele normile ei kõneloome ega suulise kõne või kirjaliku teksti keeleüksuste tajumise pragmaatika ja semantika. Kõikide keeletasandite üksused (lausemallid, sõnavara, sõnavormid, sõnakoostis, morfoloogia, foneetika/fonoloogia) on omandatud kas puudulikult või moonutatult. Enim ilmnevad puudujäägid kõrgematel keeletasanditel nagu sidusteksti mõtestamine ja tekstiloome.

Emakeele õppimine on lihtsustatud õppekavas korrigeeriva suunitlusega. Selle eesmärk on arendada kõnefunktsioone ning vähendada õppija kõne arengu mahajäämust eakaaslastest. Vene keele abil korrigeeritakse õpilase üldist arengut: keele kaudu teadlikustab õpilane oma õpitoimingud; kõne osalusel arenevad psühhomotoorika, kõrgemad psüühilised protsessid, tunde- ja tahtevald ning teised isiksuse omadused. Samas tuleb arvestada, et lihtsustatud õppekava alusel õppija suudab mõista ja sõnastada vaid seda, mis on tema jaoks oluline, mida ta on ise märganud, kogunud ja endale teadvustanud. Õppetöös tuleb seega lihtsustatud õppekava alusel õppija puhul lähtuda ümbritseva keskkonna tajumisest ja õppija tegevustest.

Vene keelel kui õppeainel on põhikooli lihtsustatud õppekava ainete hulgas eriline koht. Keel on esmalt õppimise objekt (keeleüksuste ja nende tähenduse omandamine, kõne kuulamine, mõistmine, kõnelemine, lugema ja kirjutama õppimine), teisalt aga ka teadmiste hankimise, õpitegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend. Vene keele õppimine lihtsustatud õppekava alusel on praktilise suunitlusega, esikohal praktiline harjutamine. Iga uus oskus omandatakse etapiti osaoskuste kaupa. Mõistmine eeldab keeleüksuse äratundmist, selle õigsuse määramist ja seostamist objektide ning tegevustega. Iseseisev kasutamine eeldab aga keeleüksuste ebateadlikku või teadlikku moodustamist (nt sõnavorm, lause, tekst) ja rakendamist (nt sõnavormi viimine lausesse või sõnaühendisse, lause viimine konteksti). Keeleteooriaga tegelevad õpilased minimaalselt, tutvudes vaid peamiste terminite ning mõningate keelereeglitega.

Praktilise kõnearenduse keskseks üksuseks on lause (suulises kõnes lausung), mis ühtlasi võib olla minimaalne ütlus (mõtestatud väljend). Lausest liigutakse õpitakse analüüsima ja koostama lauset madalamate tasandite keeleüksustest (sõnad, sõnavormid) ja analüüsima ja koostama sidusat teksti.

Õppimine toimub lausemallide kaupa.

Õppe- ja kasvatus eesmärgid

Vene keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, pöörates erilist tähelepanu kõnest arusaamise kujundamisele. Vene keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;

osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;

loeb, jälgib jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;

kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;

omandab elementaarse ülevaate vene keele süsteemist, tunneb põhitermineid;

valdab praktiliselt vene keele sõnade muutevorme vastavalt käändkonnale või tegevuse

aspektile, kasutab käändevorme koos eessõnadega ja eesliidetega pöördevorme eri

tähenduses, saab aru sõnade otsesest ja sõnavormide ning lausete pragmaatilisest tähendusest oma kogemuste piires;

kasutab vene keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;

suudab oma tegevust kõne abil kavandada, kommenteerida ning hinnata, oma ja teiste

tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele reguleerida;

tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;

tunneb ilukirjanduslike tekstide liike praktiliselt, omab elementaarset ülevaadet vene

kirjandusest ja teab nimetada mõnda kirjanikku;

tunneb ja jälgib üldnimlikke kõlbelisi arusaamu oma võimete kohaselt, valdab vastavat tavasõnavara.

Õppetöö rõhuasetused

Õppetöö rõhuasetused 2. klassis

Emakeele õpe 2. klassis koosneb aabitsaeelsest, aabitsa- ja aabitsajärgsest perioodist.

Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena ning mõista ja sooritada õpiülesandeid.

Lihtsustatud õppekava vajava lapse tunnetustegevus toetub 2. klassis valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal. Tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja

keeleüksuste vaheline seos ebatäpne või osaliselt puudu. Tegevusega kaasnev privaatkõne on kasin või ei ilmne üldse.

Kooli jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajatud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlaused. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi seoseid lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õppekava vajav 2. klassi laps suudab töömärgatuse hoida kolme- või neljasõnalist lausungit.

Kõne alaarendust ja tegevusele kaasneva kõne puudulikkusest tuleneb vajadus reguleerida laste õpetegevust koostöös ja eeskujuga järgi ning kommenteerida lapse tegevust.

2. klassi õpilastele on iseloomulikud impulsiivsed, äärmuslikud, negatiivsed, harvem positiivsed emotsioonid ja ebastabiilsed tunded. Väiksemal osal lastest ilmneb emotsioonide inertsus. Esialgu ei kontrolli õpilased oma emotsioone, mis väljendavad reaktsiooni keskkonnale ning oma primitiivsetele tarvetele. Ka enesehinnang on otseses seoses õpetaja, vanemate ja kaaslaste suhtumisega.

Tundevalla kujunemine ennetab kognitiivset arengut. Ilmnevad soovid rahuliku ja sõbraliku keskkonna ning positiivse suhtumise (sh füüsilise kontakti) järele.

Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevalla arenematus tingib vajaduse mõjutada õpiülesannetega eelkõige esimese ajuploki (ajutivi, koorealused moodustised) ning parema poolkera koore aktiivsust ja talitluslikku arengut. Eelistatud on praktiline või materialiseeritud tegevus ning tajuprotsesside suunamine; protsess ja tulemus seostatakse kõnega.

Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlema ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis. Oskustest on peamised tuumlauset (baaslausete) ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.

Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides, eeskujuga järgi ning orienteeruda oma kehas ja lähimas aegruumis. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.

Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama.

Vaimsete ülesannete täitmisel toetatakse näitvahendite, õpitavad toiming materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire.

Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle eesmärki (... kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht).

Õppetöö rõhuasetused 3.-5. klassis

Emakeeleõpetuse peamine eesmärk on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus- kõnelises tegevuses.

Õpilase ajutegevus on täiustunud. Kasvab analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hagusaid mälu kujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslikpraktilisele mõtlemisele suunatakse last järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist.

Õpilase analüütilis-sünteesilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omaduste, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamisning üldistamisoskust.

Konkreetsed ja üldistatud kujutlused ning nendevahelised assotsiatiivsed seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütlus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida.

Kasvab oluliselt kõne mõju käitumisele ja tunnetustegevusele (sh tegevuse reguleerimisele). Kõne abil ammutatakse varemomandatud teadmisi mälust sihipäraselt; luuakse rohkem uusi mõtestatud seoseid (sõnaühendite, tekstisidusate lausete mõistmine ja kasutamine); hangitakse uut teavet; suunatakse tunnetusprotsesse (tajumise suunamine, materjali seostamine mälus, mõtlemisoperatsioonide sooritamine); kommenteeritakse, kavandatakse ja kontrollitakse oma tegevust.

Õpilane õpib oma tegevuse protsessi kommenteerima. Esialgu toimub see väliskõnes (endale suunatud privaatkõne), seejärel sosinkõnes, mis hiljem läheb üle sisekõneks. Sisekõnes lõimuvad keeleüksuste tähendused kujutlustega, kuid 3.–5. klassi õpilased rakendavad sisekõnet esialgu hargnenult ning piiratult, mis aeglustab õpitegevuse tempot.

Tunnetuslik-kõneline tegevus, mis toimub õpilase lähimas arengutsoonis (potentsiaalses arenguvallas), valmistab õpilasi ette 6.–7. klassis õppimiseks (loodusõpetus, ajalugu, inimeseõpetus jm) ning elementaarsete keeleteadmiste omandamiseks.

Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Mõlema oskuse jaoks on oluline automatiseerida esmalt häälikanalüüsi (häälikute olemasolu, häälikute järg; kirjutamisel häälimine, lugemisel veerimine) ja seejärel ka foneemanalüüsi (häälikurühmade äratundmine, häälikupikkuse kui kõnetakti värtele osutaja äratundmine lugemisel ja määramine kirjutamisel võrdleva hääldamise alusel).

Automatiseerumata osaoskuste sooritamiseks on vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, analüüsietappide tulemuste visualiseerimine).

Õpetamisel on tähelepanu keskmes häälimise ja võrdleva hääldamise oskuste arendamine. Eesmärgiks on, et õpilased suudaksid nimetatud operatsioone sisekõnele toetudes sooritada, tempot kirjutamisega kohandada ja lugemisoskuse arenguks tõsta. Nimetatud operatsioonide sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud lugemistehnika ja õigekirja omandamisega. Häälimist ning võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollioskuse omandamiseks.

Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest.

Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades.

Teksti esmasele lugemisele ja pedagoogi suunavatele kommentaaridele järgneb sündmuse puhul stseenide järjestuse, kirjelduse puhul tunnuste ja omaduste valdkondade teadvustamine. Korduval lõikude kaupa lugemisel suunatakse õpilasi mõistma lausete tähendust ja lausetevahelisi seoseid, tuletama tekstis puuduvat teavet, märkama mõistmiseks olulisi keeleüksusi (sõnu, sõnaühendeid, osalauseid), kirjeldama tekkivaid kujutlusi.

Tekstis orienteerumist arendavad valiklugemise ülesanded (esmalt lõikude ja seejärel kogu teksti ulatuses). Valiklugemise ülesanded on suunatud lühikese sisukokkuvõtte ning

ilukirjandusliku teksti puhul ka varjatud teabe sõnastamisele. Õpilaste väljendust täiendatakse ja konkretiseeritakse.

Tekstis esinevat otsekõnet analüüsitakse õpetaja suunamisel. Dialoogi analüüsid saavad õpilased saadud teadmisi ka ise suhtlemise reguleerimiseks rakendada. Harjutatakse väljendite valikut sõltuvalt suhtlemissituatsioonist, käitumisaktide hindamist, konfliktide reguleerimist soodustavate ütluste kasutamist.

Alustatakse teksti kohta küsimuste moodustamise ja kaaslastele esitamise õpetamist. Jutustamises eristatakse kahte valdkonda – tekstilähedane jutustamine (vahendatud tekstiloomel) ja jutustamine oma kogemusest.

Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstiloomel õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuride lihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest.

Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarsest sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel tuleb muuta abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad).

Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid on tuumlause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses; tuumlausete ühendamine ja sisestamine, et mõista ja moodustada koondlauseid, laiendatud lihtlauseid ning lihtsamate seostega kaheosalisi liitlauseid.

Lausemallide baasiks on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid. Oluline on teadvustada situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis.

Keeleüksuste tähenduse selgitamine, täpsustamine ja täiendamine toetub rühmitamisoskusele ja teadmistele rühma kuuluvatest objektidest, sündmustest, nähtustest, tunnustest.

Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist. Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis.

Liitsõnade ja tuletiste tähenduse mõistmiseks on oluline uute allrühmade moodustamiseks vajalike spetsiifiliste tunnuste teadvustamine (loom – rohusööja, inimene – tööline – kaevur). Võrdluste ja metafoorsete väljendite tähenduse seletamine eeldab ühistele tunnustele osutamist (tuli / päike küpsetab, seisab postina / liikumatult).

Peamiseks tööviisiks on praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult.

Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele. Kirjalikult esitatud töökorralduse täitmist saab nõuda juhul, kui töövõte on koostegevuses ja/või matkimise teel omandatud.

Raskusastme varieerimiseks muudetakse materjali keerukust, pedagoogi osalemist ehk õpilase iseseisvuse astet ja/või abivahendeid.

Õppetöö rõhuasetused 6. -7. klassis

6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut.

Kujundilises tunnetustegevuses kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärgseid. Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad. Varasemaga võrreldes rohkem kasutatakse hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid, suunatakse õpilasi abivahendeid ja töövõtteid valima, töövõtete eesmärgi ja töösamme sõnastama.

Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat kommenteerimist ja enesekontrolli sooritamiseks harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist. Oluliseks peetakse oskust esitada koostegevuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi. Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja hoidumine reeglitest praktilise tegevuse toeta.

Sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel tõstab keelekasutuse osakaalu tunnetustegevuses. Õpetamisel pööratakse 6.–7. klassis tähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.

Õpitakse leidma tekstist tundmatu tähendusega sõnu ja tuletama nende tähendust konteksti põhjal, märkama ja parandama semantilisi eksimusi sõnaühendites ja lausetes. Sõnaühendite moodustamisel on oluline seostada ühte sõna võimalikult paljude teistega.

Eesmärk on harjutada uue teksti ladusat häälega lugemist. Lugemiskiiruse reguleerimisel lähtutakse iga õpilase suulise kõne tempost. Alustatakse lihtsate tekstilõikude vaikset ülesandega lugemise (s.o teabe otsimine) õppimist.

Korduval häälega lugemisel püütakse jõuda elementaarse ilmekuseni, mis suures osas sõltub lapse oma kõne ilmekusest ja teksti eelneva analüüsi tulemustest.

6.–7. klassis on tekstikäsitluse eesmärkideks eri mõistmisstrateegiatega kasutamine ja ümberjutustuse variantide harjutamine. Õpilaste iseseisvuse suurendamiseks esitatakse ülesanded lähtuvalt teksti mõistmise strateegiast ja jutustamise liigist, arvestatakse lapse tekstianalüüsi oskuse kujunemise etappi. Harjutatakse ülesannete esitamist kaasõpilastele. Tekstis kirjeldatud keeruliste ja/või lastele vähetuntud stsenaariumite korral rakendatakse detailset analüüsi. Teksti sisu kokkuvõtte ja allteksti sõnastamine vajab veel õpetaja parafraaseerimist, st kokkuvõtlikku sõnastamist.

Tekstis orienteerumiseks lisandub valiklugemisele temaatilise lugemise õppimine, mis on ühtlasi eeldus temaatiliseks ja tegelase nimel jutustamiseks. Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist. Kirjutatud tekst loob järeltöövõimalused sisu ja sõnastuse puudujääkide leidmiseks ning parandamiseks.

Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Kaheosaliste liitlausete mõistmist ja moodustamist harjutatakse mallide kaupa, lähtudes nende grammatilisest tähendusest.

Kõnearenduse seisukohalt peetakse oluliseks, et õppija oskaks muuta lause kontekstisidusaks. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme. Õpilaste tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele.

Harjutusmaterjali koostamisel lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara. Ära kirjaõpetuse rakendatakse kirjalike ülesannete täitmisel kõikides õppeainetes. Ära kirjaõpetuse harjutamise eesmärk on lausete või mitmest sõnast koosnevate lauseosade kaupa

kirjutamine. Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Õpilasi suunatakse märkama õigekirja seisukohalt keerulisi häälikkoostisi sõnades enne kirjutamist, sooritama valikulist enesekontrolli, kasutama metakeeliseid operatsioone ortograafiareeglite rakendamiseks.

Harjutatakse võõrsõnade hääldamist ja õigekirja.

Suhtlemisoskuste kujundamisel toetutakse kirjaliku dialoogi repliikide suunatud analüüsile: mida ja milleks öeldakse, kuidas eesmärk realiseeritakse (strateegia), kuidas repliiki hargnenult sõnastaks kõneleja ja kuulaja. Tähelepanu pööratakse otseselt sõnastamata teabe tuletamisele. Kirjaliku dialoogi analüüsimise oskustele toetudes harjutatakse sobivate repliikide valimist olenevalt kirjeldatud situatsioonist.

Õppetöö rõhuasetused 8.-9. klassis

8.–9. klassis on peamine eesmärk soodustada õpilastel oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Vajalik on aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega.

Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärke teadvustama, tövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).

Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud. Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimivate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi. Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekterimist, sõnaraamatute kasutamist. Kujundatakse tarbekirjade mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.

Tekstiga tutvumisel ja tekstide analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst, mida vajaduse korral parafraseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.

Harjutatakse ümberjutustuse eri liikide koostamist, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloome ajal.

Lauseõpetuses on rõhuasetus lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktilises lauseõpetuses toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõnafrase).

Sõnavara laiendamisel ja sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele.

Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine. Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

Õppesisu 2. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Häälikud, tähed, silpid, sõnad.

Täishäälikud, kaashäälikud. Silbitamine.

Aabits. Aabitsa sõnajärg. Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.

Kaashäälikute *ж, ш, ч, щ* õigekiri. Pehmendumärgi *ь* õigekiri.

Suured tähed nimedes.

Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–2- silbilistes sõnades, õpetaja abiga). Analüüsitud sõnade kirjutamine.

Poolitamine. Lühikeste lausete ära kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).

Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.

Harjutav etteütetus (1–2 silbist koosnevaid sõnu).

Lühikeste tekstide lugemine (õpitud teksti silpe ja lühikeste sõnade kaupa).

Sõnaühendid ja laused. 2-5-sõnalisi lihtlausete mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.

Lühikeste lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja abiga).

Dialogide koostamine (õpilase kogemusele vastavas situatsioonis).

Vestlemine õpilase tegevust (3-4 lauset).

Tuttavate esemete kirjeldamine (2-3 tajutava tunnuse alusel).

Pildiseeria teksti sisu järgi järjestamine.

Lühitekstide taastamine abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused). Aktiivse sõnavara suurenemine ja kasutamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib sõnade häälikulist koostist;
- määrab häälikujärje 1–2-silbilistes sõnades;
- teeb lühikeste analüüsitud lausete ära kirja;
- kirjuta õpetaja etteütlemise järgi 1–2 silbist koosnevaid sõnu häälikkoostist moonutamata;
- mõistab, koostab ja kasutab kuni 5-sõnalisi laiendatud lihtlauseid;
- alustab ja jätkab dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;
- kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest 3–4 lausega;
- kirjeldab tuttavaid esemeid 2–3 tajutava tunnuse alusel;
- kuuleb ja eristab rõhulist häälikut (silpi) sõnas;
- loeb õpitud teksti lühikeste sõnade kaupa;
- järjestab pildiseeria teksti sisu järgi;
- taastab lühiteksti abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused).

3. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Häälikud, tähed, silpid, sõnad. Täishäälikud, kaashäälikud. Silbitamine.

Aabits. Aabitsa sõnajärg. Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid. Kaashäälikute *ж, ш, ч, щ* õigekiri. Pehmendumärgi *ь* õigekiri.

Heliliste ja helitute kaashäälikute õigekiri.

Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades).
Sõnavormid. Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Nimi-, omadus- ja tegusõnade vorme eristamine.
Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja abiga).
Sõnade kirjutamine ja õigekirja kontrollimine (õpetaja juhatusel). Poolitamine.
Suured tähed nimedes. Lause algustäht.
Kirjavahemärgid lause lõpus. Lühikeste tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (sõnahaaval).
Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
Etteütlus: 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine (pärast ühisanalüüsi).
Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
Lühikeste tekstide lugemine (õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa). Küsimusi esitamine (õpetaja juhatusel). Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
Teksti ümberjutustamine (abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga).
Sõnaühendid ja laused. 2-5-sõnalisi lihtlausete mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.
Dialoogide koostamine (küsimus- vastus, teade-küsimus).
Teabe leidmine. Sõnastikud.
Tuttavate objektide võrdlemine ja kirjeldamine (tajutavate tunnuste alusel, 2 objekti).
Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).
Vestlemine sündmustest.

Õpitulemused

Õpilane:

- kasutab laiendatud lihtlauses nimi-, omadus- ja tegusõnade õpitud vorme;
- viib õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse;
- osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus);
- võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel;
- määrab veaohelikud häälikud ja tähed (täishäälikuühendid, rõhuta täishäälikud);
- muudab sõnavormi õigekirja kontrollimise eesmärgil);
- kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- kirjutab ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata;
- kontrollib ära kirja õigsust;
- loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile);
- annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.

5. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendusmärgi ь õigekiri. Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades).

Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).

Sõnaühendid ja laused. 2-6-sõnalisi lihtlausete mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.

Lause algustäht.

Kirjavahemärgid lause lõpus. Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, asesõna.

Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).

Käändevormide ja pöördevormide rakendamine.

Liitlausete ja koondlausete mõistamine.

Etteütlus, valiketteütlus.

Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).

Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt). Valiklugemine.

Küsimusi esitamine (vajaduse korral õpetaja abiga).

Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele). Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele). Teksti

peamõtet leidmine (õpetaja juhatusel). Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.

Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikuliselt).

Dialogid (eri tüüpi dialoogirepliikid koostegevuses, kokkuvõtted ühistegevusest).

Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest. Oma arvamuste põhjendamine.

Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt, oskab neid suunatult moodustada;
- rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- kasutab eri tüüpi dialoogirepliike koostegevuses;
- teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu; kasutab pehmendusmärki kaashäälikute puhul;
- kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti;
- sooritab ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa;
- kasutab kirjutamisel enesekontrollivõtteid; kontrollib rõhuta täishäälikute, heliliste ja helitute kaashäälikute õigekirja sõnavormi muutmise (võrdleva hääldamise) abil;
- kasutab sõnavormide analüüsimisel ja moodustamisel algoritmi;
- täidab valiklugemise ülesandeid, lugedes õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt;
- leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, osaleb lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel;
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevusaktidele ning põhjendab seda;
- annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel.

6. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendusmärgi õ õigekiri. Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades).

Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).

Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine.

Sõnavormi muutmine ja moodustamine. Sõnavormi koostise ja tähenduse analüüs. Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine. Liitsõnade ja tuletiste tähendus ja moodustamine. Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna.

Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).

Käändevormide ja pöördvormide rakendamine.

Liht- ja koondlausete mõistamine ja kasutamine. Kaheosaliste liitlausete mõistamine. Tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa).

Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).

Etteütlus, valiketteütlus.

Tekstide lugemine (õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga, jõukohase tundmatu teksti peamiselt süntagmade kaupa).

Tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise hindamine. Teksti peamõtet leidmine (õpetaja juhatusel). Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.

Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikul).

Situatsioonide ja objektide plaani alusel kirjeldamine.

Õpitegevuse planeerimine.

Abi otsimine, abipalved.

Dialogid (eri tüüpi dialoogirepliikid koostegevuses, kokkuvõtted ühistegevusest).

Inimeste iseloomustamine.

Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest. Oma arvamuste põhjendamine.

Teabe leidmine. Teatmikud.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemale;
- mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust;
- eristab osalausest väljendatud suhteid ja seoseid;
- küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides;
- suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt;
- jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- osaleb õpitegevuse planeerimisel;
- kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- küsib abi;
- valib ja kasutab abivahendeid;
- kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses;
- mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- kirjutab sõnu õigesti;
- kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid;
- teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;
- analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust;
- moodustab sõnavorme;
- esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga;
- täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine);

- valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid;
- kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- annab hinnangu tekstiskirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.

7. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine (õpetaja suunamisel).

Täishäälikute ja kaashäälikuteõigekiri.

Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil).

Pehmendusmärgi **h** õigekiri.

Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).

Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Käändevormide ja pöördevormide kasutamine.

Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.

Sõnavormi koostise ja tähenduseanalüüs.

Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine.

Liitsõnade ja tuletiste tähendus ja moodustamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna.

Käändevormide ja pöördevormide kasutamine. Rakendamine kõnes.

Lihtlausete, koondlausete ja kaheosaliste liitlausete mõistamine ja kasutamine.

Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa).

Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).

Konspekterimise harjutamine: valiketteütlus, märkmete tegemine (õpetaja juhatusel).

Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos). Küsimusi esitamine.

Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).

Tekstis kirjeldatud tegelaste iseloomustamine (plaani järgi). Tekstis kirjeldatud tegelaste

rühmitamine (teadaolevate tunnuste alusel). Tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise hindamine. Oma arvamuste põhjendamine (viidetega tekstile või oma kogemusele).

Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.

Teksti peamõtet leidmine (vajaduse korral õpetaja abiga).

Analüüsitud teksti sisu taastamine (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, vajaduse korral abivahendega).

Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikuliselt, vajaduse korral abivahenditega).

Lühikese kirjaliku ümberjutustuse kostamine (pärast ühist ettevalmistust abivahenditele toetudes).

Teabe leidmine. Teabeallikad (teised inimesed, tekstid, teatmikud jne). Teabetekstide lugemine.

Dialogid (oma seisukoha selgitamine ja põhjendamine).

Vestlemine tegevusaktidest, sündmustest. Oma arvamuste põhjendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- mõistab ja kasutab suunatult eri suhteid väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- hangib teavet teistelt inimestelt, õpetaja suunamisel tekstist;
- mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel;
- selgitab oma seisukohti;

- selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- tuletab sõnu õpitud liidetega;
- moodustab liitsõnu;
- kasutab sõnade käände- ja pöördvorme;
- analüüsib sõnavormide koostist;
- tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid;
- kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel;
- loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos;
- loeb õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega;
- täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- rakendab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
- iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel;
- annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile või oma kogemusele;
- taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral rakendab teksti analüüsimisel kasutatud abivahendeid;
- koostab pärast ühissete valmistust abivahenditele toetudes (kava, tugisõnad, sõnaühendid) lühikese kirjaliku ümberjutustuse.

8. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine.

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid. Helilised ja helitud kaashäälikud.

Pehmendusmärk *h*.

Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine. Liitsõnade ja tuletiste mõistamine ja kasutamine.

Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna.

Käändevormide ja pöördvormide kasutamine. Rakendamine kõnes.

Lihtlausete, koondlausete ja kaheosaliste liitlausete mõistamine ja kasutamine (suulises ja kirjalikus tekstis).

Tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine.

Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).

Küsimuste teksti kohta esitamine (mõistmisstrateegiatest lähtuvalt).

Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine. Teksti peamõtet leidmine.

Tuttava teksti erineval viisil taastamine (tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; abivahendite kasutamine pärast analüüsi).

Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse kostamine (pärast ühist arutelu).

Konspekterimise harjutamine: lugemine märkmetega, valiketteütlus, märkmete tegemine (õpetaja juhatusel).

Dialogid (suunavate küsimuste esitamine, vastuste analüüseerimine).

Tegevuste ja sündmuste kirjeldamine (kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal/abiga).
Vestlemine tegevusaktidest ja käitumist. Oma arvamuste põhjendamine.
Tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine (plaani järgi).
Teabe leidmine. Teabekirjanduse lugemine ja kasutamine (juhendamisel).
Tarbekirjade koostamine (näidise järgi: kiri, teade, kutse, avaldus jne), blankettide täitmine paberil ja arvutis (õpetaja juhatusel).

Õpitulemused

Õpilane:

- kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;
- reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;
- tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käänevorme;
- kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel;
- loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi;
- täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;
- esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt;
- rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid;
- iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi;
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse;
- kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;
- märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel);
- teeb märkmeid tekstide põhjal;
- koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).

9. KLASS

Õppesisu/ õppetegevused

Õpitud ortograafiareeglite kasutamine.

Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid. Helilised ja helitud kaashäälikud.

Pehmendusmärk **h**.

Sõnavormi muutmine ja moodustamine.

Käänevormide ja pöördevormide kasutamine.

Sõnade õpitud liidetega tuletamine.

Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna. Rakendamine kõnes.

Lausete eri tüüpe kasutamine (teabe hankimisel ja sõnastamisel). Lihtlauseid, koondlauseid ja kaheosaliste liitlauseid.

Tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine.

Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).

Tuttava teksti erineval viisil taastamine (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt).
Konspektide koostamine kirjaliku teabeteksti järgi (oluliste faktide leidmine; lausete lühendamine, lühendite kasutamine). Teksti taastamine konspekti järgi.
Suulise kõne konspekteerimine: temaatiline valiketteütus, märkmete tegemine.
Suhtlemine tavaolukorras (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne).
Arvamuste sarnasused ja erinevused. Arvamuste vastandlikkus. Oma seisukohtade selgitamine ja põhjendamine. Konfliktide lahendamine.
Vestlemine tegevusaktidest ja käitumist.
Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine. Oma arvamuste põhjendamine.
Teabe leidmine. Teabekirjanduse lugemine ja kasutamine.
Tegevuste ja sündmuste kirjeldamine.
Tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, nende käitumise seletamine ja hindamine.
Tarbekirjade koostamine (näidise järgi: kiri, teade, kutse, avaldus jne). Blankettide täitmine paberil ja arvutis.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid teabe hankimisel ja sõnastamisel;
- teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
- mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust;
- selgitab oma seisukohti;
- otsib lahendust erimeelsustele;
- hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga,
- kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- teeb märkmeid;
- konspekteerib elementaarselt;
- taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
- kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- iseloomustab tegelasi ja tegelasrühmi, seletab ja hindab nende käitumist;
- koostab õpitud tarbekirja liike;
- valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja liitlauseid, sõnamoodustus;
- järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid;
- leiab ja parandab õigekirjavigu.

Hindamine

Sõnalist hindamist rakendatakse kõikides klassides. Igapäevastele tunnitöödele annab aineõpetaja suuliselt või e-päevikus lühihinnangu. Hinnang sisaldab õpitu lühikirjeldust ja omandamist, vajadusel lisab õpetaja soovitusel paremate tulemuste saavutamiseks. Kolm korda õppeaastas saab õpilane tunnistuse, millele kantakse kokkuvõttev hinnang tema edasijõudmisest kõrgis õppeainetes.

Lihtsastatud õppekava koostatakse õpilasele, kelle eriline andekus ja / või õpi- ja käitumiskeskused, terviserikked, puuded ja pikemaajaline õpikeskkonnast eemal viibimine põhjustab olulisi raskusi töötada oma klassikaaslastega samal ajal, samas ruumis või vastavale klassile koostatud töökava alusel.

Õpilast, kes õpib LÕK alusel, hinnatakse vastavalt temale koostatud individuaalsele õppekavale, mida õpetaja rakendab oma töökavas.

Sõnalise hindamise korral:

hindegas „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;

hindegas „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;

hindegas „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasises õppimisel või edasises elus;

hindegas „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimisel või edasises elus;

hindegas „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

Lõiming

Lihtsustatud õppes on vene keel integreeritud õppeaine, kus lõimuvad nii lugemise kui keeleõpetuse eesmärgid ning mida arvestatakse teiste ainete õpetamisel.

Vene keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid) ning sellele toetudes valida või koostada õppematerjal ning korraldada õpetus teistes ainetes. Pädevuse arendamisel arendatakse eeskätt keele kasutamisoskust erinevates suhtlusolukordades ja vajadusel antakse sellele toeks teoreetilisi teadmisi. Riiklikus õppekavas väljendatud üldpädevuste arendamise kaudu kujundatakse kõige kesksemaid isiksuseomadusi nagu eetilised, sotsiaalne vastutustunne, enesemõtestamine, õppimisvõime, suhtlusoskus, probleemilahendusvõime ja ettevõtlikkus.

Lõiminguvõimalused on paljuski seotud õpetaja kompetentsusega, kuid sõltuvad ka tahtest otsida loovaid koostöövõimalusi nii ainekavade kui ka oma kooli tasandil. Kui lähtuda seisukohast, et vene keele õpetuse eesmärk on õpilase emakeelepädevuse arendamine kõigi osaoskuste ulatuses, siis võib emakeeleõpetust lõimida edukalt ükskõik millise ainega, sest kõigi teiste ainete sisu omandatakse vene keele vahendusel ja põhimõtteliselt võiks siis ka eesti keele pädevuste arendamisel kasutada mistahes tekste.

Üldpädevused

Riiklikus õppekavas väljendatud üldpädevuste arendamise kaudu kujundatakse kõige kesksemaid isiksuseomadusi nagu eetilised, sotsiaalne vastutustunne, enesemõtestamine,

õppimisvõime, suhtlusoskus, probleemilahendusvõime ja ettevõtlikkus. Neid pädevusi ei ole üldjuhul otstarbekas kujundada otsese instrueerimise kaudu koolitunnis vaid need kujunevad ise aastate jooksul kooli õppe- ja kasvatustegevuse käigus.

Õpipädevus

Tähtsal kohal on lugemistehnika ja kuulamisoskuse pidev arendamine, eri liiki tekstide mõistmine, fakti ja arvamuse eristamine.

Õppima õppimist toetavad üldisi suhtlemisoskusi arendavad meetodid:

teksti kavandamine,

peamõtte väljatoomine,

mõttekaartide, jooniste, piltide või teiste visualiseerivate võtete kasutamine,

üksteise kuulamine ja reflekteerimine,

kõnevooru vaheldumine ja oma sõnavõtu ootamine, -oma arvamuse kujundamine,

avaldamine ja põhjendamine.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevuse ja keelega on seotud pea iga olukord, kus tuleb teha koostööd ja tulemusi teistele tutvustada. Õpitakse oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist, teiste arvamusega arvestamist.

Oluline on kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine, kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine. Areneb suulise arvamuse avalduse oskus etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine, väite põhjendamine.

Siin on heaks meetodiks erinevad rollimängud, mis aitavad kaasa suhtluse edendamisel.

Emakeelne suhtluspädevus nihästi kõnes kui kirjas on üks kõige põhilisemaid eeldusi nii edukaks õppimiseks, ühiskondlikuks toimimiseks kui ka erialaseks tegutsemiseks ükskõik millisel alal.

Kultuuri ja väärtuspädevus

Eakohased tekstid aitavad arendada oskust hinnata inimsuhteid ja -tegevusi kehtivate moraalinormide seisukohast.

Arendatakse oskust suhelda kohasel viisil sõprade ja perega, käia läbi erineva taustaga inimestega, lahendada konflikte konstruktiivsel viisil, valmistuda osalemiseks ühiskonnaelus.

Olulise tulemusena areneb võime tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimeste ja oma kultuuriruumiga, tunda ja väärtustada erinevate kultuuride ja looduse mitmekesisust.

Väärtusi, mida arendada, peaks toetama ka klassi- ja koolikultuur.

Enesemääratluspädevus

Eakohaste tekstide üle arutledes toetatakse õpilase minapildi kujunemist. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega. Loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilase isikupära ja andelaad ning avardatakse maailmapilti, arutletakse erinevate tegelaste käitumismotiivide üle.

Rollimängudes ja dramatiseeringutes avaneb võimalus ümberkehastumiseks ja nii tegelase käitumise ja motiivide selgitamiseks. Situatsiooni ja tegelasi analüüsitakse erinevatest vaatepunktidest lähtuvalt. Õpitemad annavad võimalusi eakohaste probleemide üle arutlemiseks ja lahendusvariantide pakkumiseks. Õpilane saab kujundada ja välja öelda oma seisukoha.

Ettevõttopädevus

Vene keele tunnid pakuvad erinevaid võimalusi näha probleeme, seada eesmärged, otsida

lahendusi. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia -ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisel, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisel. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine pikemates projektides ja rühmatöodes, mis eeldavad õpilaste planeerimisoskust, omaalgatust, aktiivsust ning keele-ja kirjandusteadmiste rakendamist.

Digipädevus

Digipädevus tähendab suutlikkust kasutada digivahendeid nii info hankimisel, õppimisel kui ka kodanikuna tegutsedes. Keelt ja kirjandust õppides kasutatakse digivahendeid internetis eri liiki tekstide ning audiovisuaalse meedia otsimiseks, sh märksõnadega. Saadud teavet rakendatakse probleeme lahendades, nende üle arutledes või uut sisu luues, kasutades digikeskkonda sihipäraselt koos teiste teabeallikatega. Õpitakse tekste digitaalselt looma ja vormistama, interneti suheldes pööratakse tähelepanu interneti turvalisusele ja igapäevaelu väärtuspõhimõtete arvestamisele. Digipädevust kujundatakse nii õiguslikest kui ka eetilistest põhimõtetest lähtuvalt. Õpilane suunatakse hindama allikaid kriitiliselt, kasutama erinevaid arvutirakendusi.

LISA 11. EESTI KEEL TEISE KEELENA. LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Õppeaine kirjeldus

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda ning tulla edukalt toime nii koolis kui ka väljaspool kooli.

Õppetöös kasutatakse tänapäevaseid ja kaasahaaravaid õppematerjale ning autentseid lugemis- ja kuulamistekste, mis hoiavad õpilasi kursis ühiskonnas toimuvaga ja tekitavad eesti keele kasutamise soovi. Keeletundides kasutatakse inspireerivaid aktiivõppemeetodeid, mis toetavad eri õpistiiliga õpilasi, võimaldavad õpilastel keelt eesmärgipäraselt kasutada ja aitavad luua keelest süsteemse arusaamise. Õppeprotsessis arendatakse õpilaste õpioskusi, oskust teha koostööd ja töötada iseseisvalt ning kasutada tõhusaid keeleõppevõtteid. Eesti keelt õppides väärtustatakse ka teisi keeli ja kultuure, eriti õpilaste päritolu kultuuri.

Eesti keele kui teise keele õppes keskendutakse järgmistele temavaldkondadele:

- mina ja teised;
- kodu ja lähiümbrus;
- Eesti ja maailm;
- igapäevaelu;
- õppimine ja töö.

Iga valdkonnaga tegeldakse korduvalt vastavalt õpilaste keeleoskustasemele, kogemustele, huvidele ning vajadustele. Eesti keele tunnis suheldakse eesti keeles. Vajaduse korral kohandab õpetaja oma keele tasemekohaseks ja/või jagab toetavaid selgitusi.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti keele kui teise keele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab õpitud sõnu ja lausemalle vestluses;
- 2) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 3) mõistab suulisi ja kirjalikke lihtsaid tekste, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- 4) oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);
- 5) kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
- 6) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning teab eesti kultuuri iseärasusi.

Paldiski Vene Põhikoolis rakendatakse lihtsustatud õpet, kus pädevust mõistetakse kui võimekust omada sobivaid teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis võimaldavad paindlikult ja loovalt tegutseda teatud tegevusalal või valdkonnas. Üldpädevuste ja arenguperioodidel taotletavate pädevuste eristamine on oluline. Üldpädevused arenevad läbi kõigi õppeainete ning ka tunni- ja koolivälise tegevuse. Paldiski Vene Põhikooli õpetajad ja spetsialistid jälgivad ja suunavad üldpädevuste kujunemist läbi regulaarse hindamise ja tagasiside andmise õpilastele, mille käigus hinnatakse nende arengut üldpädevuste osas ning antakse neile juhiseid ja soovitusi nende edasiseks arenguks. Lisaks toimuvad õpetajate ja spetsialistide vahelised koosolekud ja arutelud, kus jagatakse kogemusi ning analüüsitakse õpilaste progressi üldpädevuste omandamisel.

Õpetajad jagavad koduga informatsiooni õpilaste arengu kohta ning annavad soovitusi ja näpunäiteid, kuidas neid toetada ja suunata kodusel tasandil. Koostöö kodu ja kooli vahel aitab tagada, et õpilaste arengut toetatakse terviklikult ja süstemaatiliselt nii koolis kui ka kodus.

Õpilaste arenguperioodideks on 1.–2. kl, 3.–5. kl, 6.–7. kl ja 8.–9. kl, arvestades õppijate kognitiivseid, kõne- ja isiksuse arenguetappe.

Lihtsustatud õppes taotletavad üldpädevused on kohandatud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

1. ja 2. klassi õpilaste kujundatavad üldpädevused:

Enesemääratluspädevus

Õpilane tajub end suhetes iseenda, teiste, ruumi ja tegevustega. Märkab enda emotsioone (uudishimu, viha, ärevus, hirm, rõõm, mäng, armastus, hoolivus, kurbus), hoiakuid, väärtusi ja vajadusi. Kujundab enda seisukohti, õpib määratlema õiglustundega seotut, küsib endalt, milline on kohane käitumine grupis ja vahetult õpetaja või sõbraga suheldes. Õpilane suudab sekkumata kuulata teise inimese arvamust erinevate kaasavate arutelude puhul.

Suhtluspädevus

Õpilane arvestab suhtlemisel suhtluskaaslasega – väljendab end viisakalt ja kuulab aktiivselt vestluskaaslast. Ta püüab olla dialoogiline: õpib küsima avatud küsimusi, mõistab nende tähendusi, vastab kohaselt ning uurib küsimuste abil teise kohta, et koos edasi tegutseda.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane mõistab kuidas ja miks meie (pere, sõbrad, klass, mina ja teised) midagi teeme. Õpilane valib väärtused teadmiste tuginedes ning mõistab lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid. Tunneb kohalikku kultuuritraditsiooni ja on avatud tutvuma teiste kultuuritavadega. Õpilane väärtustab loodust.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Õpilane võtab osa ühistest tegemistest ning arvestab grupi huvidega. Tegevuse käigus panustab, on sealjuures viisakas ja püüab olla paindlik. Õpilane seab kohaseid koostöö eesmäärke ja liigub nende suunas.

Õpipädevus

Õpilane tajub oma võimete piire ja nende muutumist õppimise käigus. Ta küsib endalt eakohasel viisil järgmisi küsimusi: mida õppisin, mida tahan õppida ja mida olen õppinud ning seeläbi teadvustab, mis on uus, mis huvitav ja mida teadis enne. Ettevõtlikkuspädevus Õpilane kasutab omaalgatust, nii tahtejõudu kui olemasolevaid oskusi, et viia ellu vahvaid kasulikke plaane. Ta tuvastab oskuste puudujäägi ning õpib juurde vajalikke lisaoskusi.

Digipädevus

Õpilane suudab osaleda videotunnis. Digipädevuse arendamiseks kasutab õpilane lihtsamaid juhendaja poolt valitud arvutiprogramme ja veebipõhiseid ühistöövahendeid.

3.-9. klassi õpilaste kujundatavad üldpädevused:

Enesemääratluspädevus

Õpilane teadvustab end suhetes iseenda, teiste, ruumi ja tegevustega. Ta püüab valitseda enda emotsioone (uudishimu, viha, ärevus, hirm, rõõm, mäng, armastus, hoolivus, kurbus), kujundab õppetöös hoiakuid ja väärtusi ning püüab mõista oma vajadusi. Ta õpib määratlema õiglustundega seotut, eristab ohtlikku ja turvalist käitumist. Õpilane suudab teise inimesega viisakalt vestelda, märkab teise inimese arvamust ja otsib kohaseid viise suhtluseks. Õpilane teab põhilisi seoseid tervisliku eluviisi (toitumine, liikumine, uni) ja enesetunde vahel.

Suhtluspädevus

Õpilane arvestab suhtlemisel suhtluskaaslasega ja valib teadlikult suhtlusviisi. Ta väärtustab häid suhteid kaaslastega, on suhtlemisel heatahtlik, avatud ja dialoogiline. Mõistab, et kõik inimesed ei ole heatahtlikud ja hoidub ülemäärasest võõrastega suhtlemisest.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane mõistab kuidas ja miks meie (pere, sõbrad, klass, mina ja teised) midagi teeme. Õpilane valib väärtused teadmiste tuginedes ning mõistab lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid. Tunnetab end osana kohalikust kultuuritraditsioonist ja märkab, mõistab ning sallib erinevaid kultuuritavasid. Tunneb huvi eesti kultuuri vastu ning väärtustab ja hoiab loodust.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Õpilane teeb koostööd ja tegevuse käigus panustab, on sealjuures paindlik ja aktiivne. Tunneb ära nii enda kui teiste kohatu käitumise ja teab, kuidas viisakalt sekkuda. Õpilane seab kohaseid koostöö eesmärgid ja liigub nende suunas.

Õpipädevus

Õpilane tajub oma võimete piire ja nende muutumist õppimise käigus. Ta küsib miks me midagi teeme ning seeläbi teadvustab, millised on seosed tegevuste ja oskuste vahel. Arutleb enda arengu üle ja arendab oskusi teadlikult.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane kasutab omaalgatust, nii tahtejõudu kui olemasolevaid oskusi, et viia ellu vahvaid kasulikke plaane. Teab, keda (erinevad õpetajad, klassikaaslased, pereliikmed, spetsialistid jne) plaani õnnestumiseks kaasata.

Digipädevus

Õpilane kasutab juhendamisel lihtsamaid arvutiprogramme ja veebipõhiseid ühistöövahendeid ning loob e-posti konto. On teadlik ohtudest, mis kaasnevad digisuhtluses tundmatute inimestega ning erinevate digiharjumustega. Teeb võimalusel juhendaja abiga kooli õppeinfosüsteemi konto ja kasutab loodud kontot oma õpiinfo vaatamiseks.

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel teise keelena lõimuvad valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda.

Emakeel. Lugemisoskus, teksti mõistmine, väljendusoskus, info otsimine erinevatest allikatest (sõnaraamatud, veeb, võõrkeelsed teatmeteosed); keelestruktuuride õpetamine seostades ja võrreldes emakeele grammatikaga.

Kirjandus. Eesti kuulsad autorid ja teosed.

Ajalugu. Eesti ajaloo tuntud inimesed ja ajaloo sündmused.

Loodusained. Eestikeelne terminoloogia. Kaasaegsed tehnoloogiad. Loodus, aastaajad, keskkonnaprobleemid ja nende lahendused. Loomad, taimed.

Kunstiõpetus. Õnnitluskaart, värvid, kirjutusvahendid, plakat. Eesti kunstnikud ja kultuuritegelased.

Geograafia. Maailma kaart, Eestimaa kohanimed, ilmakaared, naaberriigid, geograafiline iseloomustus.

Matemaatika. Põhi- ja järgarvud, vanus, elukoht, murdarvud, kell, kuupäevad, hinnad, arvutamine kaupluses ja söögikohas.

Informaatika. Arvuti kasutamine, teksti sisestamine ja redigeerimine, info otsimine, ohud, -arvutite ja internetiga seonduv sõnavara

Muusikaõpetus. Eesti heliloojad, lauljad, eestikeelsed laulud.

Kehaline kasvatus. Spordiga seotud tegusõnad, spordialad, varustus, tervislik eluviis. Eesti sportlased.

Tööõpetus. Tööjuhendid, tegevused, eesti ja rahvusvaheline köök, materjalid ja tööriistad, toiduvalmistamise viisid.

Inimeseõpetus. Sõbrad ja suhted klassis, enda ja teiste iseloomu ja välimuse kirjeldamine.

Õppekorraldus

Paldiski Vene Põhikoolis planeeritakse ja korraldatakse õpet, võttes aluseks õppekava põhiväärtused, üldoskused, erinevate kooliastmete õppe ja kasvatus fookused, üldpädevused ning õpitulemused.

Ainevaldkonna õppeainete nädalatundide maht on kooliastmete kaupa järgmine:

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Eesti keel teise keelena	7	9	8	8	7	6	6	6	6	
Eesti keel teise keelena ülemineku perioodil	-	-	2	2	2	2	2	2	2	

Eesti keele kui teise keele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab õpitud sõnu ja lausemalle vestluses;
- 2) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 3) mõistab suulisi ja kirjalikke lihtsaid tekste, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- 4) oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);
- 5) kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
- 6) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning teab eesti kultuuri iseärasusi.

Õppetegevus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis:

1.–2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, kohandab õpetaja vastavalt ülesandele ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda loovas õppetegevuses õpetaja suunamisel ja klassikaaslastega koostöös. Õppeprotsessis taotletakse sobilikke üldpõhimõtteid nagu terviklikkus, tasakaal, ja paindlikkus. Õpilase individuaalset võimekust arendatakse mänguliselt ja mitmekülgset kasutades auditivset, visuaalset, kinesteetilist, loogilist ja verbaalset õpistiili. Eesmärgiks on saavutada esmane suhtlemis-, lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3. klassis algab eesti keele õppimine suulise kursusega, mis kestab 1–2 kuud: kujundatakse positiivset suhtumist eesti keele õppimisse, pakutakse eduelamusi ja turvatunnet. Uue keelekeskkonnaga tutvumiseks õpitakse koostöös õpetajaga eesti keelt teistest keeltest kuulmise järgi eristama, matkima kuuldud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eakohaseid tekste. Suheldakse mänguliselt lihtsates

elulistes olukordades. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogisosalema. Kõnelemisoskuse arendamiseks julgustab õpetaja õpilasi küsima, täpsustama ja kehakeelt kasutama. Õpitakse tegevuste ja näitvahendite abil lauseid moodustama ning viisakusväljendeid kasutama. Tehakse ära kirja, kirjutatakse lihtsamaid sõnu, väljendeid ja lauseid. Tähtsaim on igakülgset ja jõukohaselt suulist eneseväljendusoskust arendada.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad, -laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama. Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste. Koostöös õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestlusse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäigud, teater, spordivõistlus).

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse peamiselt õpilaste iseseisvust, õpetatakse tegema valikuid ning täitma kindla eesmärgiga ülesandeid. Suur tähtsus on praktilisel harjutamisel, näitlikustamisel ja kordamisel, et õpilased suudaksid mõista ja täita suulisi ja kirjalikke tuttavaid töökorraldusi, luua seoseid. Et iseseisvat keelekasutust suurendada, õpetatakse esitama teavet olukorrast lähtuvalt, selgitama oma seisukohta kaaslastele, põhjendama oma arvamust, nõustuma või loobuma, tegema ettepanekuid jne. Kuulamisoskuse arendamiseks kuulavad õpilased eestikeelset kõnet, vestlusi ning teevad õpetaja abiga nende põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi. Lugemisvarasse kuuluvad peamiselt tarbetekstid: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametikirjad. Suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamisel pööratakse enim tähelepanu sellele, kuidas hankida teavet, kuidas seda mõista ning suuliselt ja kirjalikult edastada. Kirjutamine on seotud praktiliste vajadustega: koostatakse tarbetekste, täidetakse blankette õpetaja juhendamisel. Õpilased oskavad nimetada mõnd tuntumat Eesti vaatamisväärsust, meediaväljaannet, eesti lastekirjandusteost ning huvipakkuvat õppeasutust. Tegeldakse põhjalikumalt mõne huviala ja õppeaine sõnavaraga. Õpilased oskavad kasutada õpitud digivahendeid, sh lugeda, saata e-kirja, sõnumit jt

I kooliaste õpitulemused:

3. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb eesti tähestikku;
- 2) tunneb kõnes ja kirjas ära õpitud sõnad;
- 3) nimetab tuttavaid esemeid;
- 4) vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses;
- 5) teeb õpitud sõnadest ära kirja;
- 6) oskab öelda arve 1–100;
- 7) teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid;
- 8) suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.

1. klass

Õpisisu ja õpitulemused

MINA. Mina ja piirid.

Isiklik koht ruumis ja sellega seonduvate reeglite määramine.

Turvalisus ja usaldus klassiruumis. Minu keha. Füüsiliste tegevuste läbiviimise kord.

Mis mulle meeldib ja ei meeldi?

Liikumine ja püsimine ruumis.

Tunni algust ja lõppu tähistavad tegevused

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, kus on tema asjade- ja õppimiskohad.
- tunneb oma kohale vastavaid reegleid
- teab, et füüsilisel vägivaldal ei ole klassiruumis kohta
- arvestab teistega.
- oskab ennast tutvustada ja kirjutada enda nime.
- teab liikumistegevustega kaasnevaid põhireegleid.
- teab, kuidas tund algab ja lõpeb
- tunneb kella

ESINEMISJULGUS

Mardid. Kadrid. Önn. Hingedepäev. Jõulud.

Traditsioonid. Pere-, koduloomad.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, mis on traditsioon.
- tutvub kohalike traditsioonidega
- teab koduloomi ja põhjuseid, miks neid peetakse.
- märkab erinevaid tujusid, enda ja teiste juures

RAHA JA VAHETUSKAUP

Eristame minu, sinu ja kooli asju.

Ühise varaga tegelemise reeglid. Hind kui väärtus

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, et minu jaoks on minu asi võrdne sinu asjaga sinu jaoks.
- teab, kuidas teha rahumeelselt vahetuskaupa.
- oskab targalt osta.

TAJUD

Unega seonduvate teadmistega tutvumine. Emotsioon.

Milliseid tegevused on võimalikud ainult talvel? Talispordi alad. Talvised riided.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, miks on uni oluline.

- oskab väljendada enesetunnet.
- märkab ilma ja lumetegevuste seost.
- valib ilmale ja tegevusele vastava riietuse.

MEIE JA NEMAD.

Mina ja teised. Kes on minu sõbrad? Sõpruse alused.
Eesti riik ja eesti rahvas. Sümbolika. Mis on vabadus?

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, et koostöös oleme meie.
- teab, kuidas ära tunda sõpra, hoiab sõprust.
- leiab maailma kaardilt Eesti.
- tunneb Eestile iseloomulikke sümboleid.
- teab, et tema vabadus lõpeb sel hetkel, kui see hakkab piirama teiste vabadust.

LOODUS

Millised muutused kaasnevad kevadega ilmas, loomariigis ja meis endis?
Milliseid muutusi märkame looduses? Loomadega seonduvad loomuomadused.

Õpitulemused

Õpilane:

- märkab kevade saabumise tunnuseid.
- teab, kuidas looduses käituda.
- teab erinevaid iseloomuomadusi.

AEG

Minevik.

Olevik. Mina ja mu kaaslased siin ja praegu.

Kell. Erinevad kellad: liiva-, seina-, äratuskell, mehhaaniline kell, numbrid. Tulevik.

Õpitulemused

Õpilane:

- kasutab tegusõna minevikuvorme.
- kirjeldab hetke minevikust.
- eristab olevikku ja minevikku hääletooni, sõnavara ja kõneviisi alusel
- oskab kasutada erinevaid kellasid.
- nimetab kellaega.
- väljendab tuleviku soove.

2. klass

Õpisisu ja õpitulemused

MINA. Mina ja uued piirid.

Minu suvi Mis on minu seisukoht? Uute piiride kinnitamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab hetki suvest.

- eristab enda seisukohta teiste omast.
- oskab tuua näite.
- põhjendab oma arusaamu ja muudatusi.

MINA JA TEISED

Paar. Kolmik. Väike grupp. Klass. Tervik.

Õpitulemused

Õpilane:

- kuulab kaaslast.
- tunneb ära, millal on tema rääkimise kord.
- otsustab, kas on teistega nõus või arvab teisiti.
- teeb kaaslastega koostööd.
- tegutseb ühise või kokkulepitud eesmärgi nimel.

ESINEMISJULGUS. Folkloor.

Hingedepäev miks, kus ja millal? Eesti loomamuinasjutud ja folkloor.

Vanad mängud ja mõistatused. Traditsioon. Mardipäeva ja kadripäeva võrdlus.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, miks hingedepäeva tähistatakse.
- teab, et lugudes peitub õpetusi.
- tutvub vanade mängudega
- tuletab meelde tuttavaid traditsioone.

ETENDUSKUNSTIGA TUTVUMINE.

Pilt. Heli. Video. Esinemine

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab pildil olevat.
- kasutab nimisõna koos omadussõnaga.
- väljendab muusika kuulamisel tekkivaid mõtteid.
- kirjeldab nähtut.
- esineb.

MEELTEST KÕNELEMINE.

Kuidas me tunneme? Millal ja kuidas tajun?

Mis mind motiveerib? Igaüks tajub erinevalt.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, millised on inimese 5 meelt.
- kogeb ja nimetab lõhnu ja maitseid.
- teab, milles ta on hea, mis talle meeldib.
- teab, kuidas inimene tajub.

LINNUVAADE. Tänav

Kodupaik. Minu tänav. Aadress. Kaart.

Õpitulemused

Õpilane:

- leiab Eesti kaardilt oma kodupaiga.
- kirjeldab enda kodutänavat.
- teeb läbi (digi- või tava) kirja saatmise protsessi.
- teab, miks kaardid on vajalikud.

KEELEMÄNGUD

Mitmetähenduslikud sõnad. Sõnaosad. Mis on silp? Kuidas leiutada sõnu?

Mis on häälikupikkus ja rütm?

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, et ühel sõnal võib olla mitu tähendust.
- koostab ja tuvastab sõnu.
- seostab sõnade kõla tähendusega.
- teab, et sõnadel on rütm.

FÜÜSIS

Skelett ja lihaskond. Süda ja vereringesüsteem.

Mis on kasulik tervise hoidmisel? Sport.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab anatoomia mõistet.
- teab, mida lihased teevad.
- teab südame ja veresoonte koostööst.
- teab liikumise olulisust
- oskab teha tervisliku toidu valikuid.
- liigitab spordialasid erinevate tunnuste alusel

3. klass

Õpisisu ja õpitulemused

MINA JA ÜMBRUS

Isiksus. Mis teeb minust minu?

Keskond. Kooli-, linna- ja koduse ruumi eristamine.

Perekond, klassikaaslased, naabrid, sõbrad.

Objektid looduses, kodumaa ja -koht, koduõu.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab oma isikuomadusi.
- tunneb oma tugevaid külgi.
- märkab teiste parimaid oskusi.
- eristab ja määratleb erinevaid seltskondi.

- märkab elus ja elutut loodust.

GRUPIDÜNAAMIKA

Grupp. Kaasatus grupis. Millisel viisil suhtlevad tüdrukud/poisid?
Kellel on missugused erioskused? Millised on minu tugevused/nõrkused?
Missuguse eesmärgi grupile seame?

Õpitulemused

Õpilane:

- räägib grupis eesti keeles.
- märkab mitmesuguseid suhteid.
- tunneb erinevaid rolle grupis.
- märkab koostööd ja vastutegevust.
- tunneb grupi reegleid.

LOOD

Vanasõnad. Lugu. Raamat.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab vanasõnu oma kodukeeles.
- teab eesti keeles vanasõnu ja nende tähendust.
- tunneb ära peategelase, nimetab tegelasi, kirjeldab sündmusi.
- tutvub erinevate raamatutega.

VAIMNE TERVIS

Tasakaal. Vastandid. Rahu.

Õpitulemused

Õpilane:

- on teadlik, et kõik inimesed tajuvad pingelisi ja rahulikke aegu.
- tunneb vastandeid väljendavaid sõnu.
- teab talle sobivaid rahunemisi.

AJALUGU

Eesti asi. Eesti lugu. Eesti minevik.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, et erinevad riigid paistavad silma erinevate asjadega.
- oskab nimetada Eestit iseloomustavaid asju ja tegevusi.
- oskab lühidalt tutvustada Eestit.
- tunneb levinumaid kohalikke tavasid.
- tutvub Eesti jaoks märgiliste sündmustega

KOOSTÖÖ

Ametikohad ja ametid.

Kooliväliline tegevus. Sõprade ja pereliikmete hobid.

Kohustus. Miks ma pean? Külaline.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab lähikondsete ametinimetusi ja ametikohti.
- oskab nimetada erinevaid huvitegevusi.
- küsib vajadusel abi.
- tunneb enda kohustusi
- oskab käituda kohtades, mida igapäevaselt külastab.

KÄITUMISNORMID

Erinevad kohad.

Telefonivestlus. Internet. Kool.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, kuidas eristada nimesid nimetustest.
- nimetab ja kirjutab talle tuttavaid nimesid.
- teab, kuidas viisakalt inimeste poole pöörduda.
- käitub digikeskkonnas turvaliselt.
- tunneb kooli käitumisnorme.

MUUTUS

Loodus. Pagas.

Õpitulemused

Õpilane:

- on kogenud erinevaid looduslikke keskkondi.
- teab väljasõidul sobilikke käitumistavasid.
- peab lugu loodusest ja selle elanikest.
- nimetab asju, mida looduses vaja võib minna.

II kooliaste õpitulemused:

6. klassi lõpetaja:

- 1) loeb sõnu, väljendeid ja lauseid ning teeb nendest ära kirja;
- 2) mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemal;
- 3) saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest, hoiatustest;
- 4) saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest;
- 5) reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele;
- 6) tuleb suulises suhtluses toime eakohastes igapäevastes olukordades;
- 7) oskab öelda arve 1–10 000;
- 8) oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
- 9) kirjeldab suunavate küsimuste abil suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust;
- 10) teab mõnda luuletust või juttu eesti lastekirjandusest.

4. klass

Õpisisu ja õpitulemused

MINA TEISTE SILMIS.

Mina koos teistega. Minu huvid. Minu kuvand.

Õpitulemused

Õpilane:

- on tutvunud lihtlause struktuuriga
- oskab kirjutada lihtlauseid: alus, öeldis, suur- ja väike algustäht, punkt.

ESINEMINE

Luuletus. Jutustus. Läbimäng. Etteaste.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära ja kasutab õigesti küsisõnu
- oskab moodustada küsimus-vastus kombinatsioone
- oskab küsilauseid õigesti struktureerida

TEADMINE

Film. Mälumäng. Viktoriin.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära peategelasi ja kõrvaltegelasi
- suudab analüüsida tegelaste omadusi ja nende rolli
- tunneb ära olulised pöörded

KOGEMUS

Nägemine. Kuulmine. Maitsmine. Haistmine. Kompimine.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära ja oskab eristada erinevaid tegusõna vorme (nt mina kuulsin, tema kuulis, sina kuuled)
- teab, kuidas tegusõna vormid muutuvad vastavalt tegevuse ajale (olevik, minevik, tulevik) ja subjektile (mina, sina, tema jne)).

PEEGELDUS

Õpitee. Kogemine. Teekond. Kogemus.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära nimetava, omastava ja osastava käände vormid
- oskab käändsõnade puhul käänta omadussõnu

GRUPITÖÖ

Eeldused koostööks. Ühine eesmärk. Isiklik roll.

Gruppide moodustamine. Rollide jaotamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära sisse- sees- ja seestülev käände vormid\

KÄITUMINE

Eeskuju. Iidol, kangelane, fänn.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära alaleütlevat (kuhu?), alalütlevat (kus?) ja alaltütlevat (kust?) kääned.
- mõistab küsisõna „miks?“ tähendust
- oskab väljendada oma isiklikke eelistusi

MUUTUS

Tagasivaade. Jäädvustus.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära liitlauseid

Õpitulemused

4. klassi õpilane:

- oskab hääldada õpitud sõnu;
- saab aru õpitud sõnadest ja lühematest lausetest;
- oskab öelda arve 1–100;
- oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemadel;
- saab aru õpetaja suulistest selgelt hääldatud juhenditest;
- teeb ärakirja sõnapaaridest ja lihtsamatest väljenditest;
- kirjutab enda kohta lühikesi lauseid õpitud lausemallide põhjal;
- osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
- tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi.

5. klass

Õpisisu ja õpitulemused

MINA JA MEIE

Klass. Kooslus. Sündmused klassiga.

Sõbrad. Mitmus. Nemad teevad.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb ära nimisõnade ainsuse ja mitmuse vormid
- teab eesti keele mitmuse tunnuseid
- oskab kasutada nimisõnu mitmuses erinevates lausetes
- oskab valida nimisõna ainsuse või mitmuse vastavalt lause kontekstile ja tähendusele

ESINEMISJULGUS

Tutvustus. Sooritus. Fookus.

Mõne esineja tööga tutvumine.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab koostada sissejuhatava lause

- teab, mis on võõrsõnad ja tunneb need ära
- tunneb ära ja oskab kasutada kohakäändeid

MÄLETAMINE

Mälestus. Laulude kuulamine klassiruumis

Märkmik. Ajaplaani koostamine. Kõnekujund.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab ära tunda ja kasutada mineviku vorme, eristades neid olevikust ja tulevikust.
- suudab ära tunda kujundlikku keelt tekstide
- on tutvunud mälu toetavate tegevustega
- oskab kasutada ajaplaneerimise tööriistu (kalender, märkmik, meeldetuletus telefonil)

TAJUD.

Kuues meel. Ennustus. Looming. Abstraktse kunsti vaatlemine, loomine.

Teadusuudisega tutvumine.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab, mis on fakt ja mis on arvamus
- suudab oma arvamust põhjendada, tuginedes loetud tekstile
- suudab teha järeldusi tekstide põhjal

LINNUVAADE

Kirjeldus. Sündmuse kirjeldamine.

Koomiks. Reportaaž. Kokkuvõte.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab vastata küsimustele „Kes?“, „Kus?“, „Millal?“ ja „Miks?“
- oskab tõlgendada ja esitleda informatsiooni pildi, kõne ja teksti koostöös
- teab, mis on kokkuvõte

KOOSTÖÖ

Analüüs. Arutelu. Suuline arvamuse jagamine

Seisukoht. Seisukohtade võrdlemine.

Enamus. Otsustamisprotsess.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab kirjutada lühikese teksti, kus väljendab oma arvamust selgelt.
- uudab oma arvamust põhjendada, toomata vähemalt ühe näite või põhjenduse.
- mõistab, et dialoogis arutatakse erinevaid arvamusi.
- oskab osaleda arutelus, jagades oma mõtteid ja kuuldes teisi.
- oskab küsida küsimusi, et paremini aru saada arutelust.

KÄITUMINE

Mitmekülgsus. Kaasatus.

Erinevus. Sarnasus. Eesti keele võrdlemine teiste keeltega

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab kasutada suuri tähti lause alguses ja nimede kirjutamisel
- oskab tuvastada osalused ja eristada neid lihtlausetest.
- oskab tuvastada lauses aluse ja öeldise.
- suudab koostada lihtsaid lauseid, kus alus ja öeldis on selgelt määratletud

MUUTUS

Uudishimu Plaanimine. Nädala/päeva kirjalik planeerimine

Vaade tulevikku. Arutelud. Soovid. Teekond.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab tuvastada tegelased narratiivis ja nende rolle loo käigus.
- suudab tuvastada narratiivi alguse, keskosa ja lõpu
- oskab koostada nädala või päeva plaani
- suudab oma suveplaan selgelt ja arusaadavalt esitada

5. klassi õpitulemused

Õpilane:

- saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest, hoiatustest;
- osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
- kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähimat ümbrust;
- tuleb suulises suhtluses toime igapäevaelus kõige sagedamini esinevates olukordades;
- saab aru lihtsate kirjalike sõnumite ja juhendite tähendusest;
- kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, mis on seotud isikuandmetega, igapäevavajadustega ja tunnetega;
- kirjutab lühikesi lauseid etteütlemise järgi;
- teab mõningaid eesti kirjanikke;
- nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, oma elupaiga lähiümbruse vaatamisväärsusi.

6. klass

Õpisisu ja õpitulemused

MINA JA INIMESED MINU ÜMBER.

Mina, kaaslased ja probleemid

Õpitulemused

Õpilane:

- lahendab konflikte rahumeelselt;
- selgitab rahulikult oma seisukohta kaaslastele;
- hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest;
- kirjeldab oma käitumist, hindab seda ja vajaduse korral korrigeerib;

MINA JA PEREKOND

Minu välimus. Ankeetandmed.

Õpitulemused

Õpilane:

- täidab ühistegevuses erinevaid ülesandeid, käitub vastavalt rollile;
- käitub viisakalt, tunneb kombeid;
- tegutseb vastavalt päevakavale;

MINA JA TÖÖ

Minu suhtumisest kooli ja õppimisse. Planeerin ja hindan oma õpitulemusi
Elukutsete nimetused. Elukutsega seotud tegevused

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab töö vajalikkust;
- kasutab õpioskusi ja tuttavaid abivahendeid;

MINA JA TERVIS

Oma välimuse ja tervise eest hoolitsemine

Tervislik eluviis. Hambad ja tervis. Silmad ja tervis. Arsti juures. Õige toitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb tervisliku eluviisi põhitõdesid ja järgib neid;

MINA JA ELUKESKKOND

Linn ja maa. Käitumine linnas ja looduses

Õpitulemused

Õpilane:

- teab inimtegevuse mõju loodusele, hoidub loodust kahjustamast;
- loeb lihtsat plaani, kaarti, tabelit;

KODU JA LÄHIÜMBRUS

Loomapidamine

- teeb vaatluse põhjal järeldusi;

MINA JA PUHKUS.

Spordialad ja sportlikud tegevused

Eesti sportlased.

6. klassi õpitulemused

Õpilane:

- mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemal;
- saab aru lihtsatest küsimustest ja igapäevastest korraldustest;
- saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, sh mõnest eesti lasteluuletusest;
- täidab õpitud suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- tuleb suuliselt toime igapäevaelu olukordades;
- oskab öelda arve 1–50;
- oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; kirjeldab suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust.

III kooliaste õpitulemused:

Põhikooli lõpetaja:

- 1) saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide põhjal;
- 2) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, rahvuslikke traditsioone ja rahvakombeid;
- 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaeluga seotut, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkumatel teemadel;
- 4) kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
- 5) teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid;
- 6) oskab õpitud digivahendite kaudu kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, saata e-kirja ning vastata e-kirjale;
- 7) teab mõningaid Eesti õppeasutusi, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta;
- 8) oskab öelda arve 1–100.

7. klass

Õppesisu ja õpitulemused

MINA JA TEISED

Mina, kaaslased ja probleemid. Inimestevahelised suhted.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab lihtlausetega rääkida sõbrusest, vältida negatiivseid tundeid

MINA JA PEREKOND

Pere igapäevaelu. Naabrid. Peretraditsioonid.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab missugused probleemid võivad olla laste ja vanemate vahel

MINA JA TÖÖ

Kodused tööd ja töövahendid. Korrashoid. Remonditööd

Õpitulemused

Õpilane:

MINA JA TERVIS

Oma välimuse ja tervise eest hoolitsemine

Terved eluviisid. Spordialad ja sportlikud tegevused.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab mis on tervislik eluviis (nt toitumine, ravimid ja ravimine, haigused, esmaabi), hädaolukorrad
- kuidas seletada arstile oma halba enesetunnet

MINA JA OLME

Söögikohas. Turul. Kord ja korralagedus. Hädaolukorrad

Õpitulemused

Õpilane:

- teab kuidas käituda tormi ja äikese korral
- teab kuidas käituda erinevates söögikohtades.

MINA JA ELUKESKKOND

Linn ja maa. Käitumine linnas ja looduses.

Käitumine koduümbruses.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab rääkida loodusnähtustest
- teab, kuidas käituda looduskaitsealal

7. klassi õpitulemused:

Õpilane:

- saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest;
- saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, sh eesti lastejuttudest, oskab neid lugeda;
- leiab lihtsamast tekstist vajalikku teavet;
- tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades teeninduses, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal;
- kirjeldab oma lähimbrust lühikeste lausetega;
- kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta;
- oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti jm digivahendite abi õppetöös;
- oskab öelda arve 1–100.

8. klass

Õppesisu ja õpitulemused

MINA JA INIMESED MINU ÜMBER

Laste probleemid kodus/ koolis/ sõpradega.

Probleemide lahendamisvõimalused.

Viisakusväljendid (tervitamine, telefonikõned.)

Võõras linnas eksimine ja abi palumine.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab mõista igapäevaseid märke ja silte avalikes kohtades, leida olulist infot igapäeva tekstidest;
- oskab õpitud sõnavara ja lausemallide piires koostada dialoogi;
- Oskab küsida infot asutuse töötajalt näidisdialoogi kasutades.

MINA JA OLME

Kodumasinad. Kodumasinade rikked.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, kuidas hoida kodumasinaid rikete eest.

KODUKOHT EESTI.

Talurahvaarhitektuur. Kadriorg. Eesti linnad.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab suurimad Eesti linnad

MINA JA ELUKESKKOND

Kodukoha eluolu. Ümbruse reostamise viisid.

Prügi, selle liigitamine. Prügi sorteerimise võimalused. Vanapaberi teine elu.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab nimetada ja ära tunda erinevaid prügi liike (olmejäätmed, plast, paber, metall, klaas, biolagunev)
- oskab selgitada, kuidas toimub sorteerimine tema kodus.

MINA JA PEREKOND

Välimus. Iseloom. Huvid.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab kirjeldada enda ja oma pereliikmete välimust ja iseloomu

MINA JA PUHKUS

Lemmikraamat. Lemmiksaade. Lemmikfilm. Lemmikmuusika.

Ajalehed ja ajakirjad Reisimine.

8. klassi õpitulemused:

Õpilane:

- 1) saab aru õpilaste igapäevaeluga seotud suulisest kõnest;
- 2) mõistab tuttavatel teemadel kuulnud lihtsamaid tekste;
- 3) suhtleb suuliselt igapäevastes olukordades tuttavatel teemadel;
- 4) kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
- 5) saab aru kirjalike tekstide peamisest sisust ja tuttavate teemade võtmesõnadest, sh töö- ja loodusõpetuse sõnavarast;
- 6) saab aru olulisest teabest igapäevaelus: menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud jm;
- 7) nimetab mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi, oskab neist mõnda lühidalt kirjeldada;
- 8) oskab õppes kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja;
- 9) oskab öelda arve 1–100.

9. klass

Õppesisu ja õpitulemused

MINA JA PEREKOND

Rahvus. Kodakondsus. Pere traditsioonid.

Õpitulemused

Õpilane:

- annab teavet enda ja oma perekonna kohta

MINA JA INIMESED MINU ÜMBER

Õnnituskaart. Õnnitlemine.

Ankeet. CV. Kuulutus.

Õpitulemused

Õpilane:

- saab leida spetsiifilist infot lihtsamast kirjalikust tekstist, kus kirjeldatakse sündmusi;
- oskab täita lihtsamaid isikuandmetega ankeete.

MINA JA TÖÖ

Tulevikuplaanid. Suhtlemine tööprotsessis.

Tööriistad. Käsiraamatute kasutamine.

Töökoha otsimine. Vanemate töö ja töökohad. Töökuulutused

Õpitulemused

Õpilane:

- leiab tekstist informatsiooni, mõistab meedias edastatavat teavet;
- suudab leida vajalikku teavet teabetekstidest;

MINA JA KULTUUR

Riiklikud pühad ja tähtpäevad

Õpitulemused

Õpilane:

- nimetab riiklike pühi ja tähtpäevi;

MINA JA TERVIS

Tervislikud eluviisid

Õpitulemused

Õpilane:

- annab nõu, kuidas elada tervislikult.

MINA JA ELUKESKKOND

Eesti kaart. Naabermaad

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab kirjutada lühijutukesi õpitud temaatika piires (õpetaja abiga);

MINA JA OLME

Kasutusjuhendid, sildid, viidad, teated, plangid.

Hädaabitelefoni ja telefonivestlus. Ühistransport

Õpitulemused

Õpilane:

- suudab lugeda ja mõista lihtsamaid tööjuhiseid;

- oskab pilti kirjeldusega kokku viia;
- oskab lugeda lihtsamaid kasutus – ja käitumisjuhendeid;

MINA JA PUHKUS

Kellaaeg. Reisimine. Matk. Talutööd

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab rääkida oma harrastustest, väljendada oma arvamust, jutustada pildi järgi;

9. klassi õpitulemused:

Õpilane:

- 1) saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide ulatuses;
- 2) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi ja kultuurilisi iseärasusi;
- 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaelu, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel;
- 4) kirjutab kava alusel kogemuse põhjal lühikesi lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
- 5) teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid;
- 6) oskab kasutada õpitud digivahendeid: saata e-kirja ja vastata e-kirjale, kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, sh tarbetekste;
- 7) oskab öelda arve 1–100;
- 8) on tutvunud edasiõppimise võimalustega Eestis, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta.

Hindamine

Sõnalist hindamist rakendatakse kõikides klassides. Igapäevastele tunnitöödele annab aineõpetaja suuliselt või e-päevikus lühihinnangu. Hinnang sisaldab õpitu lühikirjeldust ja omandamist, vajadusel lisab õpetaja soovitusel paremate tulemuste saavutamiseks. Kolm korda õppeaastas saab õpilane tunnistuse, millele kantakse kokkuvõttev hinnang tema edasijõudmisest kõigis õppeainetes.

Õpilast, kes õpib LÕK alusel, hinnatakse vastavalt individuaalse õppekava lepingus sõlmitud kokkuleppele, mida õpetaja rakendab oma töökavas.

Sõnalise hindamise korral:

hindega „**väga hea**” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;

hindega „**hea**” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;

hindega „**rahuldav**” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;

hindegas „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimises või edasises elus;

hindegas „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasises õppimises või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

LISA 12. MATEMAATIKA LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Aine: Matemaatika

1. Õppeaine kirjeldus ja eesmärk

Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppekava järgi õppivatele õpilastele on kõige olulisem keskenduda nende matemaatikaalastele teadmistele, mida valdamata on raske toime tulla ja osaleda ühiskonna elus. Seetõttu peab matemaatika õpe keskenduma praktilistele ja rakenduslikele oskustele, mis aitavad kaasa igapäevaelus ettetulevate probleemide lahendamisele. Lisaks peab matemaatika andma oskusi ja teadmisi, mis aitavad kaasa elukutse omandamisele.

Matemaatika õppimise aluseks on laste suutlikkus koolitee alguseks omandada rida käelissõnalisi tegevusi ehk mõtlemisoperatsioone (järjestamine, rühmitamine, loendamine, mõõtmine jt). Lihtsustatud õppekava järgi õppivatel õpilastel kujuneb nende omandamine mitmete arenguhälvete tõttu aeglasemalt. Matemaatika õppimist pidurdavad sageli ka lüngad psüühika- ja isiksuseomadustes (tähelepanu, tajus, mälu mõtlemine), aga ka kõne arengus. Seega on matemaatika ainekava kujundamise üheks mõjuriks õpilane kui õppija ja tema toimetulek koolis ning koolijärgsel ajal.

Matemaatikaõpetuse eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis tähendab matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel, hõlmates ka matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja isikliku rolli mõistmist.

Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine. Õppeprotsessi käigus omandatakse matemaatikale omane keel, sümbolid ja meetodid, mis loovad võimaluse:

- 1) kirjeldada seoseid matemaatiliselt;
- 2) koostada ja lahendada probleemülesandeid;
- 3) uurida ja rakendada erinevaid lahendusstrateegiaid;
- 4) analüüsida olemasolevat informatsiooni ja jõuda loogilise arutluse kaudu järeldusteni;
- 5) kasutada otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 6) hinnata oma arengut matemaatikateadmiste ja -oskuste omandamisel.

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava matemaatika ainekava on üles ehitatud kontsentrisuse printsiibil, mis tähendab, et üks teema kasvab välja teisest või täiendab seda, tuginedes aine enese sisemisele loogikale. Sellise aineeesituse juures käsitletakse sama teemat mitmes erinevas kontsentris ja erinevates klassides. Iga uue käsitluse korral lisandub juba teadaolevale midagi uut, mis aitab luua õpilastel terviklikku ja süsteemset pilti matemaatika kui aine olulisematest mõistetest ja seotusest teiste õppeainete ja rakendustega igapäevaelus. Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppe tasemel õpilastele on kõige olulisem keskenduda nende matemaatikaalastele teadmistele, mis õpetavad lapsi tunnetama tegelikkust ning loovad iseseisva toimetuleku oskused. Koolist saadud kogemused peavad viima õpilasteni arusaama, et omandatud teadmisi ja oskusi läheb neil vaja igapäevases elus praktiliste ülesannete lahendamisel.

2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- 2) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;

- 3) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtmata);
- 4) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 5) tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus. saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses;
- 6) õpib tundma ja hindama oma võimeid ning huvisid;
- 7) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet (sh Internetist); õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima – järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtmata;
- 8) omandab naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdude praktilise tähenduse; kujutluse põhilistest suurustest, suuruse mõõtmise ühikutest ja nendevahelistest tähtsamatest seostest;
- 9) meetermõõdustiku ja ajaühikute süsteemi tähenduse ja oskuse neid praktiliselt kasutada;
- 10) lihtsamate mõõtmiste sooritamise vilumuse, oskuse kasutada mõõteriistu (joonlaud, kaal, kell);

3. Lõiming

Matemaatika eesmärgiks on luua õpilastel terviklik ja süsteemne pilt aine olulisematest mõistetest, seostest, protseduuridest, meetoditest ja ideedest, samuti aine seotusest teiste ainete ja rakendustega igapäevaelus.

Matemaatika võib ainetevahelises integratsioonis osaleda mitmel viisil:

- 1) Tunnis omandatud teadmisi ja oskusi kasutatakse teistes ainetes, aidates nii avardada, süvendada ja tõlgendada vastavas valdkonnas õpitut.
- 2) Kasutada ise teiste õppevaldkondade (tööõpetus, käsitöö, loodusõpetus, geograafia, emakeel, suhtlemine, liiklemine, ajalugu, kodundus, sport jt) ainekku tekstülesannete koostamise, silmaringi avardamise, emotsioonidel põhineva huvi äratamise jm eesmärkidel.
- 3) Aidata last väljaspool kooli (televisioonist, raadiost, ajakirjandusest, internetist, suhtlemisel eakaaslaste ja vanematega, ostude tegemisel jne) saadud informatsiooni tõlgendamiseks.

3.1. Matemaatika ja emakeele lõiming peaks matemaatika õpetuses realiseeruma eelkõige korrektses emakeele kasutuses matemaatiliste tekstide esitamisel. Põhikoolis on nendeks tekstideks tavaliselt (tekst)ülesannete lahendused. Nii nagu emakeeles, nii ka matemaatikas peavad õpilaste poolt kirja pandud laused sisaldama kirjavahemärke, punkti lause lõpus jne. Lisaks sellele tuleb matemaatikatundides:

- 1) pöörata tähelepanu arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamisele,
- 2) selgitada, milliste arvude järele ja millal lisatakse punkt,
- 3) selgitada, kuidas paigutada harilik murd kirjareale,
- 4) õpetada matemaatiliste avaldiste poolitamist,
- 5) selgitada õpilastele mõistete number ja arv erisust jne.

3.2. Matemaatika ja kunstiainete lõiminguks pakub häid võimalusi geomeetria.

Geomeetriat saab kasutada väga paljudes kunsti valdkondades, näiteks arhitektuuris, ruumikujunduses, ornamentikas, disainimisel jne. Geomeetriaalased mõisted võivad olla ka aluseks kunstiõpetuses vaadeldavate objektide analüüsimisel.

3.3. Käsitöö ja kodunduse lõimimisel matemaatikaga saab kasutada näiteks ülesandeid, kus õpilastel tuleb koostada menüü laua katmiseks teatud arvule külalistele. Matemaatika on lõimitud ka retseptide lugemisel ning sobivate koguste mõõtmisel või koguste suurendamisel/vähendamisel soovitud arv kordi (näiteks arvuta kahekordne kogus toiduaineid).

Käsitöö ainekavas sisalduvat tikkimise teemat saab seostada geomeetriaga. Pärast erinevate geomeetriliste kujundite ja sümmeetria õppimist võib õpilastele matemaatikas anda näiteks kodutööks või ühisprojektiks õpitud kujundeid ja sümmeetriat sisaldava mustrit koostamise. Ka teiste ainete õpetajad kasutavad õigesti matemaatilist terminoloogiat.

3.4. Matemaatika lõiming õppekava pädevustega

Pädevused kirjeldavad õpilase kognitiivset, sotsiaalset ja isiklikku arengut, ning suhtlemis- ja õpioskuste kujunemist valdkonnati.

3.5. Matemaatika lõiming läbivate teemadega

Läbivad teemad realiseeritakse eelkõige õppetöö sihipärase korraldamise ja vastava aineosa käsitlemisel sobivate viidete tegemise kaudu.

Lisaks tuleb matemaatikatundides tegeleda ka läbivate teemadega, mis realiseerub tegelikult kogu kooli tegevuses – aineõppes, klassi- ja koolivälises tegevuses, ühistes üritustes. Läbivate teemade pädevuste kujunemiseks on tähtis nii õpetaja, koolipersonali kui ka kaasõpilaste eeskuju ning võimalus eesmärgiks seatud käitumis- ja toimimisviise praktiliselt harjutada. Läbivate teemade arendamiseks kasutatakse õppe- ja kasvatustöös aktiivõppemeetodeid, korraldatakse õppekäike, ekskursioone.

Õppekava üldosas on esitatud kaheksa läbivat teemat: Elukestev õpe ja karjääri planeerimine, Keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus ning väärtus ja kõlblus— kõiki nimetatud läbivaid teemasid saab siduda ka matemaatikaõpetusega.

„*Elukesteva õppe ja karjääriplaneerimise*“ tarvis on oluline oskus hinnata oma võimeid ja matemaatikatunnis saab sellele tähelepanu juhtida.

Samuti saab matemaatikaõpetus toetada läbiva teema „*Keskkond ja jätkusuutlik areng*“ elluviimist ja seda just oma ülesannete sisu kaudu.

Läbivat teemat „*Kultuuriline identiteet*“ käsitledes saab kasutada matemaatika ajaloo elemente, samuti kasutada ülesannetes erinevate rahvuste, usundite ja sotsiaalse positsiooni temaatikat.

Läbiva teema „*Tehnoloogia ja innovatsioon*“ kontekstis toob matemaatika ainekava esile vajaduse kujundada õpilastel ettekujutus tehnoloogiliste protsesside kirjeldamiseks ning modelleerimiseks kasutatavatest meetoditest. Siin mängib matemaatika väga suurt rolli. Selles läbivas teemas on aga ka teine, mitte vähemtähtis aspekt, nimelt innovatsioon. Matemaatika aitab kujundada innovaatilist inimest, õpilasele tuleks pakkuda võimalust ise avastada, luua jne.

Läbiva teema „*Teabekeskond ja meediakasutus*“ käsitlemisel on ainekavas esitatud väga oluline aspekt – kriitiline teabeanalüüs, mille eesmärgiks on õpilast suunata kriitiliselt suhtuma meedias pakutavasse infosse.

Läbiva teemat „*Tervis ja ohutus*“ saab õpetada taas läbi tekstülesannete ning nende sisu oskusliku valimise kaudu. Matemaatika seesmine loogika, meetod ja süsteemne ülesehitus on juba iseenesest olulised vaimset tervet inimest kujundavad faktorid. Ka emotsionaalse tervise tagamisel on matemaatikaõpetusel kanda oluline roll. Ahhaa-efektil saadud probleemide lahendused, samuti geomeetrilised konstruktsioonid jms võivad pakkuda õpilastele meeldivaid emotsionaalseid kogemusi. Matemaatika õpetamisel kujundame õpilases korralikkust, hoolsust, süstemaatilisust ja ausust, järjekindlust, eesmärgipärasust, püsivust jne. Õpetaja saab need taotlused realiseerida olles positiivseks eeskujuks.

Kuid mitte ainult oskusi ja teadmisi ei tule matemaatikatundides arendada. Matemaatika õppimine ka distsiplineerib õpilasi, soodustab mitmesuguste positiivsete iseloomujoonte – korralikkuse, visaduse ja tahtekindluse kujunemist. Matemaatika õppimine kujundab

töõharjumusi, soovi ning tahet töötada, oskust vormistada oma töötulemust ning hoiakut viia alustatud töö lõpuni. Praktiliste ülesannete (voolimine, joonistamine, värvimine, lõikamine, kleepimine, modelleerimine) täitmine matemaatikatunnis annab võimaluse arendada lapse mootorikat. Kogu matemaatikaõpe on eelduseks ja toeks ka mitmete teiste ainete omandamisel. Nimelt kujundab matemaatika pädevusi, mis on teiste ainete omandamise eeldusteks ja rakendab ning kinnistab teistes ainetes õpitavaid teadmisi ja oskusi. Matemaatikatundides omandatud oskusi ja vilumusi vajatakse näiteks tööõpetuse tundides (jooniste lugemine, mõõtmised) ja ajaloo (kaartide lugemine). Võrdlemis- ja järjestamisoskust vajatakse enamikes õppeainetes. Samas eeldab matemaatika ainekava sisu omandamine teadmisi ja oskusi, mida kujundatakse teiste ainete tundides. Emakeeletundides omandatud sõnavara ja lausemallid on aluseks probleemülesannete lahendamisele. Tööõpetuse ja kunstiõpetuse tundides arendatakse ruumilist ettekujutust ning silmamõõtu, kujundatakse ettekujutust geomeetriliste kujundite ja esemete suurusest.

4. Matemaatikapädevus (erialane pädevus).

See eeldab matemaatikamõistete ja seoste tundmist, õpitud sümbolite (märkide) ja terminite kasutamist nii matemaatikaülesannete lahendamisel, kuid ka teistes valdkondades ja õppeainetes. Erialapädevus eeldab vaba orienteerumist ajas ja ruumis, oskust arvutada täisarvudega, teostada lihtsamaid mõõtmisi, sooritada igapäevaelus vajalikke rahalisi toiminguid. Ta hõlmab ka huvi matemaatika vastu. Õpitu sotsiaalse tähenduse mõistmist, suutlikkust küsida ja otsida vajalikku teavet, osaleda ühistegevuses ning mõista ja hinnata oma ainealaseid võimeid.

4.1. Väärtuspädevus

Õpilasi suunatakse märkama geomeetriliste kujundite seost arhitektuuri ning loodusega. Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.

4.2. Sotsiaalne pädevus

Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskusi. Erinevate statistiliste näitajate ja ülesannete põhjal tehakse adekvaatseid, objektiivseid ning tolerantsust arendavaid järeldusi (ühiskonna majanduslik areng, tööandja ja töövõtja suhtes jne).

4.3. Enesemääratluspädevus

Matemaatika õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.

4.4. Õpipädevus

Matemaatika õppides on väga oluline osata õpitavat organiseerida ning seda mõista. Oluline on, et õpilane oskaks planeerida oma tegevust ning kasutada vajadusel erinevaid abivahendeid nagu skeemid, näidised, joonised, tabelid. Tähtis on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus:

oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivasse konteksti.

4.5. Suhtluspädevus.

Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on

kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.

4.6. Matemaatikapädevus

Lihtsamate mõõtmiste sooritamine; mudelite, skeemide ja graafikute koostamine ning lugemine; igapäevaelus vajalike rahaliste toimingute teostamine, eelarve kavandamine ja argitoiminguteks vajaliku materjalikulu arvestamine.

4.7. Ettevõtlikkuspädevus.

Selle pädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse erinevate eluliste andmetega (tekst) ülesannete lahendamise kaudu. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

5. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.

Õppetegevus 3.–5. klassis.

3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus esinevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja liitsituatioone.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaali- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetristest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutlus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.

6. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
- 2) kasutab õpetajaga koostegEVuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab õpitud matemaatilist keelt;
- 4) oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi ja sarnasusi;
- 5) lahendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;
- 6) tunneb huvi matemaatika õppimise vastu.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane: 1) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel;

- 2) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka); 4) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 5) teab arvude koostist 10 piires;
- 6) liidab ja lahutab 10 piires;
- 7) teab rahaühikuid;
- 8) eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid ring, kolmnurk, nelinurk ja teab nende nimetusi;
- 9) teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust toetudes abivahenditele;
- 10) lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesti.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1–20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas;
- 4) eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi;
- 5) liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata;
- 6) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid;
- 7) seostab ajasuhteid eile, täna, homme, üleile ja ülehommega nädalapäevadega;
- 8) määrab aega täistundides;
- 9) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
- 10) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
- 11) joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
- 12) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus;
- 13) lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1–100;
- 2) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires);
- 3) võrdleb arve;
- 4) liidab ja lahutab arve 20 piires;
- 5) liidab ja lahutab arve 100 piires;
- 6) teab mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter ning rahaühikuid euro ja sent;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi arve;

- 8) määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooltunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades;
- 9) joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi;
- 10) lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus;
- 2) kasutab õpetaja juhendamisel sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 3) mõistab ja rakendab koostegevuses õpetajaga õpitud matemaatilist keelt;
- 4) nimetab objekte ja nähtusi ning nende tunnuseid, võrdleb ja rühmitab neid ühe-kahe tunnuse alusel;
- 5) lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone ja hindab saadud tulemuse reaalsust õpetaja juhendamisel;
- 6) tunneb huvi matemaatika aine vastu.

Õpitulemused 4. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–V;
- 3) liidab ja lahutab 100 piires;
- 4) korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile;
- 5) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 6) leiab osa tervikust;
- 7) teab mõõtühikut millimeeter;
- 8) oskab lugeda termomeetri näitu kraadides;
- 9) tunneb kella (veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund);
- 10) liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve;
- 11) joonestab lõike etteantud mõõdu järgi;
- 12) teab nurkade liike;
- 13) lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1000 piires;
- 2) eristab järgühikuid, oskab määrata nende arvu;
- 3) teab Rooma numbreid I–X;
- 4) liidab ja lahutab arve 1000 piires;
- 5) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires;
- 6) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires;
- 7) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 8) saab aru mõiste harilik murd olemusest;
- 9) leiab osa arvust 1000 piires;
- 10) teab mõõtühikuid gramm, tonn, kilomeeter;
- 11) määrab aega kella ja kalendri järgi;
- 12) liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires;
- 13) korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires;
- 14) eristab ringi ja ringjoont;
- 15) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 10 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XX;
- 4) liidab ja lahutab arve 10 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab arve 10 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust;
- 8) liidab ja lahutab lihtmurde;
- 9) leiab ühe ja mitu osa arvust;
- 10) mõistab kümnendmurru olemust;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) teab mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter;
- 13) arvutab ajavahemikke;
- 14) liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires;
- 15) korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires;
- 16) eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid;
- 17) eristab kolmnurkade liike;
- 18) arvutab hulknurga übermõõtu;
- 19) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil;
- 2) kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 3) mõistab ja rakendab õpitud matemaatilist keelt igapäevaelus;
- 4) liigitab objekte ja nähtusi ning kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
- 5) loeb, mõistab ja lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone;
- 6) püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused, selgitab valitud lahenduskäiku, hindab saadud tulemuse reaalsust ja teostab enesekontrolli;
- 7) on teadlik õppija, kes mõistab matemaatika olulisust, on huvitatud ja tunneb vajadust matemaatikateadmisi omandada.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXX;
- 4) liidab ja lahutab 100 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 100 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) teisendab harilikke murde;
- 8) taandab harilikke murde;
- 9) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 10) leiab terviku tema osa järgi;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) korrutab ja jagab kümnendmurde;

- 13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid;
- 14) arvutab aritmeetilise keskmise;
- 15) arvutab hulknurga übermõõdu;
- 16) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 17) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 4) liidab ja lahutab 1 000 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldiseid;
- 7) liidab ja lahutab harilikke murde;
- 8) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 9) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 10) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 11) arvutab pindala;
- 12) eristab ruumilisi kujundeid;
- 13) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 14) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 3) liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 4) teisendab murde;
- 5) sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega;
- 6) teab protsendi praktilist tähendust;
- 7) sooritab protsentarvutusi;
- 8) arvutab ruumala;
- 9) leiab infot diagrammilt;
- 10) lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.

7. Hindamine

Sõnalist hindamist rakendatakse kõikides klassides. Igapäevastele tunnitöödele annab aineõpetaja suuliselt või e-päevikus lühihinnangu. Hinnang sisaldab õpitu lühikirjeldust ja omandamist, vajadusel lisab õpetaja soovitusel paremate tulemuste saavutamiseks. Kolm korda õppeaastas saab õpilane tunnistuse, millele kantakse kokkuvõttev hinnang tema edasijõudmisest kõigis õppeainetes.

Lihtsastatud õppekava koostatakse õpilasele, kelle eriline andekus ja / või õpi- ja käitumisraskused, terviserikked, puuded ja pikemaajaline õpikeskkonnast eemal viibimine põhjustab olulisi raskusi töötada oma klassikaaslastega samal ajal, samas ruumis või vastavale klassile koostatud töökava alusel.

Õpilast, kes õpib LÕK alusel, hinnatakse vastavalt individuaalse õppekava lepingus sõlmitud kokkuleppele, mida õpetaja rakendab oma töökavas.

Sõnalise hindamise korral:

- 1) hindega „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- 2) hindega „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
- 3) hindega „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;
- 4) hindega „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;
- 5) hindega „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

8. Matemaatika ainekavad (õppesisu, tegevused ja õpitulemus)

Ainekava 1. klassile

- 1) Tegevused esemete ja esemete gruppidega.
- 2) Esemeid eristavad tunnused.
- 3) Võrdlemine pealeasetamise ja kõrvutamise teel.
- 4) Esemete ühised tunnused.
- 5) Esemete hulga ühise nimetuse andmine.
- 6) Suurustunnused: suur-väike, suurem-väiksem, ühesuurused; pikk-lühike, pikem-lühem, ühepikkused; lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused; kõrge-madal, kõrgem-madalam, ühekõrgused; paks/jäme-õhuke/peenike, paksem/jämedamõhem/peenem, ühepaksused; sügav-madal, sügavam-madalam.
- 7) Esemete järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras (esemete arv reas ei ületa 5 eset).
- 8) Antud tunnuste järgi esemete leidmine, tunnuste nimetamine.
- 9) Ruumikujutlused: üleval-all; ülemine-alumine; ees-tagas; ettetaha; kaugel-lähedal; keskel, vahel, järele; kõrval; juures; peal; kohal; sees; kaugemallähemal; vasak-parem, vasakul-paremal; siin-seal.
- 10) Eseme asukoha määramine küsimuse kus? abil (endast või esemest lähtudes).
- 11) Esemete asetamine nõutud kohale.
- 12) Kujutlused raskustest: raske-kerge, raskem-kergem, samarasked (üheraskused).
- 13) Esemete võrdlemine raskuse alusel (lihastundlikkusele toetudes).
- 14) Ajasuhted: ööpäeva osade nimetamine ja järjestamine (öö-päev; hommik-lõuna-õhtuöö); eile, täna, homme; vara-hilja; ammu-hiljuti; aeglaselt-kiiresti; noorem-vanem. 2–3 vastavat ööpäeva osa iseloomustava tegevuse nimetamine (lähtuvalt lapse elukogemusest).
- 15) Arvud 1–10. Järgmise arvu tekkimine eelmisele ühe lisamise teel.
- 16) Esemete hulga tajumine.
- 17) Hulga ja arvu vaheline seos.
- 18) Arv kui loendamise tulemus.
- 19) Kuni neljast elemendist koosneva hulga haaramine.
- 20) Arvu ja numbri vaheline seos.
- 21) Hulga, arvu ja numbri vaheline seos.
- 23) Arvude rida (arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine).

- 24) Arvude võrdlemine (on suurem kui; on väiksem kui; on võrdne).
- 25) Kujutus kümnelisest.
- 26) Järgarvule vastava eseme määramine.
- 27) Esemete hulka muutva tegevuse sooritamine ja kommenteerimine (konkreetses materjali põhjal ja arvudega).
- 28) Märkide +, -, = sisulise tähenduse tutvustamine.
- 29) Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine 10 piires arvutamiseks.
- 30) Liitmise vahetuvusseaduse praktiline kasutamine.
- 31) Arvule vastava hulga moodustamine.
- 32) Liitmise ja lahutamise tehte sisu avavate võtmesõnade selgitamine; sõnad on, sain kokku, on kokku, lisan juurde, panen juurde, oli, võtan ära, jäi järele.
- 33) Tutvumine rahaühikutega (euro, sent): nimetamine, eristamine, vajaliku summa moodustamine rahatähtedest ja müntidest (10 piires).
- 34) Praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.
- 35) Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik) nimetamine, eristamine.
- 36) Nädal (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine).
- 37) Aasta (aastaaegade nimetamine ja järjestamine).
- 38) Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik) konstrueerimine.
- 39) Sirg- ja kõverjoonte eristamine, nimetamine ja joonistamine.
- 40) Matemaatilised jutukesed.
- 41) Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide, seeriapiltide ja seejärel süžeeplaatide abil.
- 42) Tekstülesande eristamine võrdusest.
- 43) Lihtülesanded summa ja vahe leidmiseks (täieliku näitlikustamise tasandil).
- 44) Lahenduse vormistamine avaldisena (küsimus esitatakse suuliselt, vastus antakse suuliselt).

Õpitulemused

1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 2) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
- 4) vastab küsimusele mitu? (nii haaramise teel kui ka loendades);
- 5) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 6) teab arvude koostist 10 piires;
- 7) liidab ja lahutab 10 piires;
- 8) sooritab ja kommenteerib esemete hulga suurust muutvaid tegevusi (+, -, =);
- 9) teab rahaühikuid;
- 10) moodustab erinevatest õpitud rahatähtedest vajaliku rahasumma;
- 11) teab geomeetriliste kujundite ring, kolmnurk, nelinurk nimetusi;
- 12) nimetab nädalapäevade ja aastaaegade nimetusi õiges järjekorras;
- 13) konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid; joonistab kõverjoont; sirgjoont;
- 14) koostab matemaatilisi jutukesi ja lahendab neid õpetaja abiga;
- 15) eristab tekst- ja tulpülesannet.

Ainekava 2. Klassile

- 1) Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele arvule ühe lisamise (liitmise) teel.
- 2) Esemete hulga tajumine.

- 3) Hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbri vaheline seos; hulga, arvu ja numbri vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine; numbrile ja arvule vastava hulga moodustamine.
- 4) Arvude rida 1–20 (puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras).
- 5) Arvude võrdlemine.
- 6) Arvud 11-20.
- 7) Kümneline ja üheline, nende koht arvus.
- 8) Ühe- ja kahekohalised arvud.
- 9) Arvude 11–20 lugemine ja kirjutamine.
- 10) Järgarvud 1.–10.
- 11) Liitmine ja lahutamine 20 piires järguühikut ületamata konkreetse materjali abil ja arvudega.
- 12) Liitmis- ja lahutamisesannete lugemine ja kirjutamine sõnadega (pluss, miinus, on) ja märkidega (+, -, =).
- 13) Puuduva tehtekomponendi leidmine proovimise teel.
- 14) Liitmise vahetuvusseaduse rakendamine.
- 15) Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine: kaks ühesugust ($2+3+1$; $8-2-5$; $6+4+2$) või kaks erinevat tehet ($9-5+3$).
- 16) Ajasuhted: mõistete eile, täna, homme sidumine nädalapäevadega ööpäevaosade üldistamine sõnaga ööpäev.
- 17) Ajaühikud: mõiste nädal (puhke- ja tööpäevad, nädala kestus).
- 18) Mõisted üleile ja ülehomme.
- 19) Kellaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; suur ja väike osuti.
- 20) Pikkusühikud: sentimeeter (cm); nimetus, tähendus ja kasutamine.
- 21) Mõõtmise valmistamine (1 cm); mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st).
- 22) Lõik. Lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites.
- 23) Lõikude võrdlemine (mõõtmistulemuse järgi).
- 24) Joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga joonestamine etteantud punktide (tippude) järgi.
- 25) Kujundi elementide nimetamine (nurk, külg) ja nende loendamine.
- 26) Andmete väljatoomine ja kujutamine esemeliskemaatilisel viisil.
- 27) Lahenduse kirjalik vormistamine (küsimus, võrdus, vastus).
- 28) Praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt).

Õpitulemused

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) moodustab abivahendeid kasutades arve 1–20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas (20 piires);
- 4) järjestab arve 1–20;
- 5) eristab kümnelisi ja ühelisi kahekohalises arvus (20 piires);
- 6) loeb ja kirjutab arve 1–20;
- 7) loeb, kirjutab ja lahendab liitmis- ja lahutamisevõrdusi 20 piires (järku ületamata);
- 8) kasutab vajaduse korral liitmise vahetuvusseadust;
- 9) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid (20 piires);
- 10) seostab ajasuhteid eile, täna, homme nädalapäevadega;
- 11) eristab ajasuhteid üleile ja ülehomme;
- 12) tunneb kellade liike ja kellaosade nimetusi;
- 13) määrab aega täistundides;

- 14) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
- 15) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
- 16) võrdleb lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi;
- 17) joonestab ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
- 18) tajub lihttekstülesannete struktuuri, teab nende lahendamise üldpõhimõtteid ning vormistamisnõudeid;
- 19) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügi operatsioonide praktilisel sooritamisel (20 piires);
- 20) koostab ja lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid summa ja vahe leidmiseks 20 piires (õpetaja abiga).

Ainekava 3. klassile

Rõhuasetused

Eesmärgiks on tutvustada õpilastele põhilisi naturaalarvudega arvutamise võtteid 100 piires, luua kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest, õpetada rakendama omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamiseks, sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu. Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 100 piires, õpivad eristama järkarve ja järgühikuid, tunnevad arvude ehitust kümnendsüsteemis ja oskavad seda arvutamisel rakendada. Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega. Antakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse tundma tehteid nimega arvudega. Õpitakse geomeetriliste kujundite elemente eristama, nimetama ja joonestama, vajalikke mõõteriistu ja joonestusvahendeid kasutama. Süveneb arusaam, et elus ettetulevaid probleeme saab sõnastada tekstülesandena. Õpitakse kasutama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerima lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone (ühe- ja kahetehtelised tekstülesanded õpitavate seoste kohta), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamisest. Õpitakse tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima, lahendust kirjalikult vormistama.

Õppesisu ja -tegevused

- 1) Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1–100). Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv.
- 2) Arvude jaotamine ja koostamine kümneliste ja üheliste järgi.
- 3) Arvude võrdlemine 100 piires.
- 4) Võrratuste kirjutamine, lugemine ja lahendamine märgid $>$, $<$, $=$.
- 5) Arvude moodustamine saja piires.
- 6) Arvude saamine loendamise teel. Arvud 21–100. Arvude 21–100 lugemine ja kirjutamine.
- 7) Täiskümnete numeratsioon.
- 8) Arvu koha ja naabrite määramine arvureas; Järgarvud 11.–20..
- 9) Numbri asukoha tähtsus arvu märkimisel. Paaris- ja paaritud arvud.
- 10) Liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöördtehtega).
- 11) Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades): täiskümnete liitmine ja lahutamine.
- 12) Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades).
- 13) Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ($37 + 3 = 40$) ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 3 = 37$).
- 14) Kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine.
- 15) Kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine.
- 16) Kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine.
- 17) Kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine.

- 18) Puuduva tehtekomponendi leidmine.
- 19) Pikkusühikud: meeter (m), lugemine ja kasutamine;
- 20) Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine.
- 21) Rahaühikud: 50 senti, 20 eurot, 50 eurot, 100 eurot. Seos 1 euro = 100 senti.
- 22) Massiühikud: kilogramm (kg); kujutlus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine.
- 23) Praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks. Kaalukaussidega kaal, kaaluvihid, -pommid.
- 24) Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Nimega arvude lugemine ja kirjutamine.
- 25) Kellaag: kellaaja määramine täis- ja pooletunnise täpsusega. Seos 1 ööpäev = 24 tundi.
- 26) Ajaühikud: tund, minut; seosed: 1 tund on 60 minutit (1 h = 60 min), pool tundi on 30 minutit.
- 27) Ajaühikud: kuu, päevade arv kuus; aasta, seos: 1 aasta = 12 kuud.
- 28) Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades.
- 29) Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine (12 m + 15 m; 37 kg – 22 kg), vajadusel tulemuse teisendamiseks naaberühikuteks (24 min + 36 min = 60 min = 1 h; 75 cm + 25 cm = 100 cm = 1 m).
- 29) Mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades). Seos: 1 m = 100 cm. Sobiva mõõtühiku valimine.
- 30) Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi (nimega arv: 5 cm pikkune lõik).
- 31) Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine.
- 32) Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (ruudulisele paberile).
- 33) Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu võrra.
- 34) Üleminek lihtülesannetelt kahetehteliste tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg). Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine.
- 35) Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine). Üleminek tekstülesande sisu esemeliskemaatilisel kujutamisel andmete skemaatilisele esitamisele. Ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).
- 36) Ostetava kauba maksumus ja selle vastavus olemasolevale rahasummale.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1–100;
- 2) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires);
- 3) võrdleb arve;
- 4) liidab ja lahutab arve 20 piires;
- 5) liidab ja lahutab arve 100 piires;
- 6) teab mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter ning rahaühikuid euro ja sent;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi arve;
- 8) määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades;
- 9) joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi;
- 10) lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

Matemaatika ainekava 4. klassile

Rõhuasetused

4. klassis on ülesandeks tutvustada õpilastele põhilisi naturaalarvudega arvutamise võtteid 100piiress, luua kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest, õpetada rakendama omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamiseks, sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu.

Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 100 piires, õpivad eristama järkarve ja järguühikuid, tunnevad arvude ehitust kümnendsüsteemis ja oskavad seda arvutamisel rakendada.

Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega. Tundmatu suuruse leidmisel kasutatakse oma teadmisi tehtekomponentide vahelistest seostest. Antakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse tundma tehteid nimega arvudega.

Õpitakse geomeetriliste kujundite elemente eristama, nimetama ja joonestama, vajalikke mõõteriistu ja joonestusvahendeid kasutama.

Süveneb arusaam, et elus ettetulevaid probleeme saab sõnastada tekstülesandena. Õpitakse kasutama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerima lihtsamaid liht- ja liitsituatsioone (ühe- ja kahetehtelised tekstülesanded õpitavate seoste kohta), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamisest. Õpitakse tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima, lahendust kirjalikult vormistama.

Õppesisu ja -tegevused

- 1) Arvud 1–100, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvude reas.
- 2) Üheliste, kümneliste, sajalise eristamine arvus.
- 3) Arvude võrdlemine, märkide $<$, $>$, $=$ kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel.
- 4) Järgarvud 21.–100..
- 5) Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (suulise arvutamise võtet kasutades).
- 6) Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega. Vahetuvusseaduse kasutamine.
- 7) Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (kirjaliku arvutamise võttega).
- 8) Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega.
- 9) Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine. Praktiliste tegevuste sooritamise hulkadega: esemeliste hulkade võtmine teatud arv korda.
- 10) Korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine.
- 11) Võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamisega. Korrutamise vahetuvusseadus.
- 12) Korrutustabelile tuginev korrutamine ja jagamine.
- 13) Korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel. Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($20 * 2 = 40$; $60 : 3 = 20$).
- 14) Tehtekomponentide nimetused liitmisel ja lahutamisel. Tehtekomponentide nimetused korrutamisel ja jagamisel.
- 15) Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel.
- 16) Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamisel ja jagamisel.
- 17) Tehete järjekord.
- 18) Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes.
- 19) Mõiste osa tervikust, mõiste olemuse selgitamine.
- 20) Hariliku murru märkimine.
- 21) Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult).
- 22) Pikkusühik: millimeeter (mm); mõõtmine, lugemine, kasutamine. Seos $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$.
- 23) Rahaühikud: kõikide õpitud rahaühikute kasutamine probleemülesannete lahendamisel.
- 24) Termomeeter, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides.
- 25) Ajaühikud: sekund (s). Seos: $1 \text{ min} = 60 \text{ sek}$.
- 26) Kellaaja määramine minutilise täpsusega, veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Mitmenimelised arvud.
- 27) Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseteta: $5\text{m } 30\text{cm} + 20\text{cm}$; $5\text{m } 30\text{cm} - 2\text{m}$.

- 28) Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta (kirjaliku liitmise ja lahutamise võtet kasutades).
- 29) Nimega arvude liitmine (teisendamisega): $5\text{ m } 60\text{ cm} + 40\text{ cm} = 5\text{ m } 100\text{ cm} = 6\text{ m}$.
- 30) Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades (vastavad seeriapildid ja tekstülesanded). Murdjoon.
- 31) Kõverjoon.
- 32) Sirglõigu ja murdjoone mõõtmine ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi.
- 33) Sirglõigu pikendamine ja lühendamine (võrra).
- 34) Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) nimetamine ja eristamine.
- 35) Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) joonestamine joonlaua abil.
- 36) Lihtülesanded: arvude suurendamine või vähendamine mingi arv korda.
- 37) Ostu-müügi ülesanded. Sõltuvus: maksumus = hind * hulk.
- 38) Kahetehtelise tekstülesande andmed tuuakse välja ühistööna (õpetaja küsimustele toetudes).
- 39) Tekstülesanded seoste korda/võrra ja rohkem/vähem eristamiseks.
- 40) Liitülesanded: kahetehteliste tekstülesannete lahendamine antud arvu suurendamiseks/vähendamiseks teatud arv korda (I tehe), summa leidmiseks (II tehe).
- 41) Kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamiseks (seosed korda/võrra, rohkem/vähem on mõlemas tehes).

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–V;
- 3) liidab ja lahutab 100 piires;
- 4) korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile;
- 5) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 6) leiab osa tervikust;
- 7) teab mõõtühikut millimeeter;
- 8) oskab lugeda termomeetri näitu kraadides;
- 9) tunneb kella (veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund);
- 10) liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve;
- 11) joonestab lõike etteantud mõõdu järgi;
- 12) teab nurkade liike;
- 13) lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid. maksumus = ühiku hind * esemete arv.

Matemaatika ainekava 5. klassile

Rõhuasetused

5 klassi ülesanne on tutvustada õpilastele põhilisi naturaalarvudega arvutamise võtteid 1000 piires, luua kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest, õpetada rakendama omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamiseks, sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu.

Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 1000 piires, õpivad eristama järkarve ja järguühikuid, tunnevad arvude ehitust kümnendsüsteemis ja oskavad seda arvutamisel rakendada.

Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega. Tundmatu suuruse leidmisel kasutatakse oma teadmisi tehtekomponentide vahelistest seostest. Antakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse tundma tehteid nimega arvudega. Praktiliselt tutvustakse harilike murdarvude olemust, nende skemaatilist märkimist, lugemist ja kirjutamist.

Õpitakse geomeetriliste kujundite elemente eristama, nimetama ja joonestama, vajalikke mõõteriistu ja joonestusvahendeid kasutama.

Süveneb arusaam, et elus ettetulevaid probleeme saab sõnastada tekstülesandena. Õpitakse kasutama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerima lihtsamaid liht- ja liitsituatsioone (ühe- ja kahtehtelised tekstülesanded õpitavate seoste kohta), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamisest. Õpitakse tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima, lahendust kirjalikult vormistama.

Õppesisu ja -tegevused

- 1) Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine.
- 2) Arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa.
- 3) Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra.
- 4) Järgarvud 1000-ni.
- 5) Järguühikute määramine arvus (tuhandeline) alustades kas kõrgemast või madalamast järgust.
- 6) Iga järgu suurim ja väiksem arv.
- 7) Arvu esitamine järkarvude summana ($567 = 500 + 60 + 7$).
- 8) Järkarvude summa järgi arvu esitamine ($500 + 60 + 7 = 567$).
- 9) Arvude võrdlemine.
- 10) Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).
- 11) Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades).
- 12) Kirjalik liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku (üheliste järgu / kümneliste järgu) ületamisega
- 13) Liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st.
- 14) Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($14 * 2$; $48 : 4$; $56 : 4$) suulise arvutamise võtet kasutades.
- 15) Kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritm (järku ületamata).
- 16) Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega.
- 17) Kahekohalise arvu kirjalik korrutamine ühekohalise arvuga 1000 piires.
- 18) Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($90 * 7$; $360 : 4$).
- 19) Täissadade korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($400 * 2$; $800 : 4$).
- 20) Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ($121 * 4$; $624 : 2$).
- 21) Ühenimeliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.
- 22) Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehte abil.
- 23) Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega.
- 24) Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmise ja lahutamistehetes.
- 25) Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamise ja jagamistehetes.
- 24) Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.
- 27) Jäägiga jagamine (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Rooma numbrid I–X.
- 28) Mõisted murru lugeja ja nimetaja, murrujoone tähendus.
- 29) Murdude $1/2$, $1/3$, $1/4$, $1/5$, $1/6$, $1/7$, $1/8$, $1/9$, $1/10$ leidmine skemaatiliselt, lugemine ja kirjutamine.
- 30) Kolmekohalise arvu kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 1000 piires ($3 * 127$, $2 * 154$, $3 * 175$)

- 31) Ajaühikud: aasta – 365 (366) päeva.
- 32) Rahaühikud: euro, sent.
- 33) Pikkusühikud: kilomeeter (km); kasutamine. Seos $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$, kasutamine.
- 34) Mahuühikud: pool liitrit ($1/2$ liitrit), kasutamine.
- 35) Massiühikud: gramm (g), tonn (t); kasutamine. Seos $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$; $1 \text{ t} = 1000 \text{ kg}$.
- 36) Õpitud mõõtühikute teisendamine: suurema mõõtühiku teisendamine väiksemaks ($4 \text{ m } 75 \text{ cm} = 475 \text{ cm}$); väiksema mõõtühiku teisendamine suuremaks naaberühikuks ($650 \text{ cm} = 6 \text{ m } 50 \text{ cm}$).
- 37) Mitmenimeliste arvude liitmine ja lahutamine tulemuse teisendamisega abiga.
- 38) Ringjoon, ruut ja riskülik.
- 39) Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šabloonil abil.
- 40) Lihtülesanded: sõltuvused: hind = maksumus : hulk; hulk = maksumus : hind.
- 41) Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks.
- 42) Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamiseks.
- 43) Andmete iseseisev leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt.
- 44) Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimisoskuse kujundamine (kahetehtelise tekstülesande struktuurile toetudes).

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1000 piires;
- 2) eristab järgühikuid, oskab määrata nende arvu; 22
- 3) teab Rooma numbreid I–X;
- 4) liidab ja lahutab arve 1000 piires;
- 5) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires;
- 6) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires;
- 7) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 8) saab aru mõiste harilik murd olemusest;
- 9) leiab osa arvust 1000 piires;
- 10) teab mõõtühikuid gramm, tonn, kilomeeter;
- 11) määrab aega kella ja kalendri järgi;
- 12) liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires;
- 13) korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires;
- 14) eristab ringi ja ringjoont;
- 15) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid

Ainekava 6. klassile

Rõhuasetused

6. klassi ülesanne on luua üldise arvutamisoskuse kujunemise eeldused, õpetada rakendama omandatavaid teadmisi ja oskusi erinevates arvsituatsioonides (naturaal- ja murdarvud; nimega ja nimeta arvud) ning mõistma seost arvutamise oskuse ja eesmärgi vahel.

Täiendatakse kujutlusi arvudest 10 000 piires, õpitakse eristama järke ja klasse. Kirjalikul arvutamisel rakendatakse teadmisi arvude ehitusest kümnendsüsteemis; õpitakse sooritama liitmise ja lahutamise tehteid mitmekohaliste arvudega, korrutamist ja jagamist ühekohalise arvuga.

Omandatakse arusaam, et nimega arvudega arvutamisel tuleb lähtuda tehete sooritamise üldistest seaduspärasustest, kuid unustada ei tohi ka nimega arvu olemust. Õpitakse

lahendama geomeetriaülesandeid (liitma ja lahutama lõikude pikkusi, arvutama kujundite ümbermõõtu jne).

Laiendatakse kujutlusi harilikest murdudest: harilike murdude liigid ja nendega tehtavad arvutused. Avatakse kümnendmuru mõiste, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi.

Rõhutatakse oma tegevuse iseseisva planeerimise tähtsust eluliste situatsioonide (eelarve ja menüü koostamine, ostukorvi kalkuleerimine) analüüsimisel ja lahenduse otsingul (kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine). Kujundatakse oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi sarnaste seostega eluliste probleemide lahendamisel.

Õppesisu ja -tegevused

- 1) Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
- 2) Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv.
- 3) Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.
- 4) Arvude ehitus kümnendsüsteemis.
- 5) Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste ja sajaliste arvu määramine antud arvus.
- 6) Järgarvud 10 000-ni.
- 7) Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ning kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa.
- 8) Arvude võrdlemine.
- 9) Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja.
- 10) Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni.
- 11) Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga.
- 12) Suuline korrutamine ja jagamine 10 000 piires.
- 13) Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga).
- 14) Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga
- 15) Neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga.
- 16) Liitmis- ja lahutamistehete, korrutamise ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega.
- 17) Puuduva tehete komponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).
- 18) Tehete järjekord. Ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes. Rooma numbrid XI–XX.
- 19) Lihtmurd: määratlemine, lugemine, kirjutamine.
- 20) Liigmurd, segaarv: lugemine, kirjutamine, eristamine lihtmurrust.
- 21) Murru põhiomadus.
- 22) Ühenimelised murrud: võrdlemine.
- 23) Ühenimelised murrud: liitmine ja lahutamine.
- 24) Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehte abil).
- 25) Kümnendmuru moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil.
- 26) Kümnendmurdude võrdlemine.
- 27) Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine.
- 28) Pikkusühik: detsimeeter (dm): nimetamine, märkimine, kasutamine.
- 29) Seosed $1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$; $1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$.
- 30) Ajavahemiku arvutamine: vanuse, sünniaasta; ajavahemiku; sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine.
- 31) Õpitud ajaühikute teisendamine.
- 32) Mahuühikud: detsiliiter (dl), milliliiter (ml): nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine.
- 33) Ajaühikud: sajand (saj); seos $1 \text{ saj} = 100 \text{ a}$ (toetudes ajaloolisele materjalile). Erinimeliste arvude liitmine ja lahutamine: $6 \text{ m} + 50 \text{ cm}$; $8 \text{ cm} - 5 \text{ mm}$.

- 34) Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamisega.
- 35) Eelnevalt teisendatud mitmenimelise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.
- 36) Kolmnurkade liigid nurkade järgi.
- 37) Mõõtkava tutvustamine.
- 38) Lõikude liitmine ja lahutamine.
- 39) Kolmnurga, ruudu ja ristküliku ümbermõõt (P).
- 40) Lihtülesanded: ühetehteliste tekstülesannete lahendamine.
- 41) Liitülesanded: kahetehtelised ülesanded ühe ja mitme osa leidmiseks.
- 42) Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine ja vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ning lahendamine ühistööna (toetudes õpetaja suunavatele küsimustele). Erinevate probleemsituatsioonide lahendamine.
- 43) Kalkulaatori kasutamise õpetus

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab naturaalarve 10 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XX;
- 4) liidab ja lahutab arve 10 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab arve 10 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust;
- 8) liidab ja lahutab lihtmurde;
- 9) leiab ühe ja mitu osa arvust;
- 10) mõistab kümnendmurru olemust;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) teab mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter;
- 13) arvutab ajavahemikke;
- 14) liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires;
- 15) korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires;
- 16) eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid;
- 17) eristab kolmnurkade liike;
- 18) arvutab hulknurga ümbermõõtu.

Ainekava 7. Klassile

Rõhuasetused

Kolmanda kooliastme ülesanne on luua üldise arvutamisoskuse kujunemise eeldused, õpetada rakendama omandatavaid teadmisi ja oskusi erinevates arvsituatsioonides (naturaal- ja murdarvud; nimega ja nimeta arvud) ning mõistma seost arvutamise oskuse ja eesmärgi vahel. Täiendatakse kujutlusi arvudest 100 000 piires, õpitakse eristama järke ja klasse. Kirjalikul arvutamisel rakendatakse teadmisi arvude ehitusest kümnendsüsteemis; õpitakse sooritama liitmise ja lahutamise tehteid mitmekohaliste arvudega, korrutamist ja jagamist ühekohalise arvuga.

Omandatakse arusaam, et nimega arvudega arvutamisel tuleb lähtuda tehete sooritamise üldistest seaduspärasustest, kuid unustada ei tohi ka nimega arvu olemust. Õpitakse lahendama geomeetriaülesandeid (liitma ja lahutama lõikude pikkusi, arvutama kujundite ümbermõõtu jne).

Laiendatakse kujutlusi harilikest murdudest: harilike murdude liigid ja nendega tehtavad arvutused. Avatakse kümnendmurru mõiste, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi.

Rõhutatatakse oma tegevuse iseseisva planeerimise tähtsust eluliste situatsioonide (eelarve ja menüü koostamine, ostukorvi kalkuleerimine) analüüsimisel ja lahenduse otsingul (kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine) Kujundatakse oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

Õppesisu ja -tegevused

- 1) Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
- 2) Arvude suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda. Arvude lugemine ja kirjutamine.
- 3) Arvu naabrid, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa).
- 4) Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja, järguühikute arvu määramine.
- 5) Arvude võrdlemine.
- 6) Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv.
- 7) Arvude esitamine järguühikute summana.
- 8) Arvude ümardamine tuhandeliseni.
- 9) Rooma numbrid XX–XXX, seostamine ajaloo ja kaasajaga. Kuupäevade märkimine Rooma numbritega.
- 10) Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires (kõik variandid) järgu ületamiseta ja ületamisega, vajadusel abivahendi kasutamine (nt arvurida, kalkulaator).
- 11) Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes, vajadusel abivahendi kasutamine (nt tabelid, arvurida, kalkulaator).
- 12) Suuline korrutamine ja jagamine üleminekuta ($1122 * 4$; $8642 : 2$).
- 13) Kolme- ja neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine kirjalikult ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga, vajadusel abivahendi kasutamine (nt korrutustabel, kalkulaator).
- 14) Korrutamine ja jagamine täiskümnete ja täissadadega. Kahekohalise arvu jagamine kahekohalisega 100 piires jäägita ja jäägiga ($36 : 12$; $49 : 22$).
- 15) Korrutamine kahekohalise arvuga (järgu ületamiseta ja ületamisega), vajadusel abivahendi kasutamine (nt korrutustabel, kalkulaator).
- 16) Puuduva tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet), vajadusel abivahendina tabeli kasutamine.
- 17) Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega.
- 18) Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega.
- 19) Tehete järjekord (kommutatiivsuse seadust kasutades), ümarsulud (kolme- ja neljatehtelistes avaldistes).
- 20) Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks. Murdude taandamine.
- 21) Murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.
- 22) Terviku leidmine osa järgi.
- 23) Kümnendmurdude kirjalik liitmine ja lahutamine.
- 24) Kümnendmurru korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga.
- 25) Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ja täiskümnetega.
- 26) Pikkusühikud kilomeeter (km), meeter (m), detsimeeter (dm), sentimeeter (cm), millimeeter (mm); raskusühikud tonn (t), tsentner (ts), kilogramm (kg), gramm (g).
- 27) Mahuühikud liiter (l), detsiliiter (dl), milliliiter (ml).
- 28) Ajaühikud sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.

- 29) Rahaühikud euro, sent.
- 30) Hulknurk. Hulknurga külgede pikkuste mõõtmine.
- 31) Hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) übermõõt (P).
- 32) Sümmeetria; sümmeetria telg, telgsümmeetrilised kujundid.
- 33) Liitülesanded (kahe- ja kolmetehtelised): aritmeetilise keskmise arvutamine.
- 34) Lihtülesanded: kümnendmurruna väljendatud osa leidmine arvust; sündmuste alguse, lõpu ja kestuse määramine.
- 35) Terviku leidmine tema osa järgi.
- 36) Ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmine.
- 37) Kahetehteliste tekstülesannete kirjalik vormistamine toetudes lahendusplaanile, selgituse kirjutamine avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata): $364 \text{ km} + 428 \text{ km} = 792 \text{ km}$ läbiti kahe päevaga.
- 38) Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine, vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ja lahendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).
- 39) Terviku leidmine tema osa järgi.
- 40) Ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmine.
- 41) Kahetehteliste tekstülesannete kirjalik vormistamine toetudes lahendusplaanile, selgituse kirjutamine avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata): $364 \text{ km} + 428 \text{ km} = 792 \text{ km}$ läbiti kahe päevaga.
- 42) Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine, vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ja lahendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXX;
- 4) liidab ja lahutab 100 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 100 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldiseid;
- 7) teisendab harilikke murde;
- 8) taandab harilikke murde;
- 9) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 10) leiab terviku tema osa järgi;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid;
- 14) arvutab aritmeetilise keskmise;
- 15) arvutab hulknurga übermõõdu;
- 16) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 17) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Ainekava 8. klassile

Rõhuasetused

8. klassi ülesanne on laiendada ja süvendada teadmisi ning oskusi arvude (1 000 000 piires) järjestamisest, rühmitamisest, võrdlemisest, kinnistada mõistete valimise ja rakendamise oskusi ning mõnesammuliste tüüpülesannete lahendamiseks vajalikke tegevusi. Luuakse eeldused lihtsate matemaatiliste tekstide ja mudelite mõistmiseks, omandatud oskuste

teadlikuks kasutamiseks elukutse omandamisel. Süvendatult kirjeldatakse ja selgitatakse matemaatilisi tegevusi igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel (palk, maksud, arved). Täpsustatakse ja laiendatakse teadmisi geomeetriliste kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Antakse kujutlus pindala- ja ruumalaühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel.

Laiendatakse põhiliste mõõtühikute kasutamise ja naaberühikuteks teisendamise oskusi. Lahendatakse tekstülesandeid, sealhulgas rakenduslikke ülesandeid; kujundatakse arusaam vajadusest kirjeldada elust tulenevaid probleeme matemaatilise tekstina; õpetatakse lugema ja koguma lihtsaid andmestikke, arvutama aritmeetilist keskmist; lugema ja koostama mõningaid tulp- ja sektordiagramme.

Oluline on kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamine igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel, oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valimisel.

Õppesisu ja -tegevused

- 1) Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
- 2) Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Arvu naabrid.
- 3) Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja.
- 4) Arvu esitamine järguühikute summana.
- 5) Arvu koostamine antud järguühikutest.
- 6) Järgu väikseima ja suurima arvu nimetamine.
- 7) Arvude võrdlemine, suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.
- 8) Arvude ümardamine antud järguni.
- 9) Rooma numbrid I–XXXV.
- 10) Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga).
- 11) Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega.
- 12) Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud.
- 13) Kirjalik korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga.
- 14) Kirjalik korrutamine ja jagamine täiskümnete ja -sadadega.
- 15) Kirjaliku korrutamise- ja jagamistehte kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).
- 16) Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine.
- 17) Segaarvude liitmine ja lahutamine. Tutvustamine ja valikuliselt ülesannete lahendamine.
- 18) Ühenimeliste murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga.
- 19) Terviku leidmine osa järgi.
- 20) Kümnenmurdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes.
- 21) Kümnenmurdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga.
- 22) Aritmeetiline keskmine.
- 23) Pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter.
- 24) Raskusühikud: tonn, kilogramm, gramm.
- 25) Mahuühikud: liiter, detsiliiter (dl), milliliiter (ml).
- 26) Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.
- 27) Rahaühikud: euro, sent. Mitmenimelise arvu väljendamine kümnenmurruna ja vastupidi ($4\text{ m }55\text{ cm} = 4,55\text{ m}$; $7,352\text{ kg} = 7\text{ kg }352\text{ g}$).
- 28) Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes.
- 29) Pindalaühikud ruutmillimeeter (mm^2), ruutsentimeeter (cm^2), ruutdetsimeeter (dm^2), ruutmeeter (m^2), ruutkilomeeter (km^2), aar (a), hektar (ha); nimetamine, märkimine, teisendamine. tutvustamine.

- 30) Geomeetriliste kehade kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera nimetamine, leidmine ümbritsevast keskkonnast, eristamine, osade nimetamine.
- 31) Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste vaatlemine ja võrdlemine.
- 32) Ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a * a$; $S = a * b$).
- 33) Telgsümmeetria.
- 34) Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või algusaja arvutamine. Kujundite pindala leidmine.
- 35) Sõltuvused: aeg = teepikkus : kiirus; kiirus = teepikkus : aeg; teepikkus = kiirus * aeg.
- 36) Terviku leidmine ühe ja mitme osa järgi.
- 37) Kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine lahendusplaani alusel; tekstülesande koostamine antud skeemi järgi.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 4) liidab ja lahutab 1 000 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) liidab ja lahutab harilikke murde;
- 8) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 9) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 10) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 11) arvutab pindala;
- 12) eristab ruumilisi kujundeid;
- 13) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 14) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Matemaatika ainekava 9. klassile

Rõhuasetused

9. klassi ülesanne on laiendada ja süvendada teadmisi ning oskusi arvude (1 000 000 piires) järjestamisest, rühmitamisest, võrdlemisest, kinnistada mõistete valimise ja rakendamise oskusi ning mõnesammuliste tüüpülesannete lahendamiseks vajalikke tegevusi.

Luuakse eeldused lihtsate matemaatiliste tekstide ja mudelite mõistmiseks, omandatud oskuste teadlikuks kasutamiseks elukutse omandamisel. Süvendatult kirjeldatakse ja selgitatakse matemaatilisi tegevusi igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel (palk, maksud, arved).

Täpsustatakse ja laiendatakse teadmisi geomeetriliste kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Antakse kujutlus pindala- ja ruumalaühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel.

Laiendatakse põhiliste mõõtühikute kasutamise ja naaberühikuteks teisendamise oskusi.

Lahendatakse tekstülesandeid, sealhulgas rakenduslikke ülesandeid; kujundatakse arusaam vajadusest kirjeldada elust tulenevaid probleeme matemaatilise tekstina; õpetatakse lugema ja koguma lihtsaid andmestikke, arvutama aritmeetilist keskmist; lugema ja koostama mõningaid tulp- ja sektordiagramme.

Oluline on kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamine igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel, oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valimisel.

Õppesisu ja tegevused

- 1) Arvude lugemine ja kirjutamine.
- 2) Arvude naabrid.
- 3) Arvude kasvav ja kahanev järjekord.
- 4) Rooma numbrid I–XXXV.
- 5) Arvu esitamine järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana.
- 6) Arvu koostamine järguühikutest.
- 7) Arvude võrdlemine.
- 8) Ümardamine antud järguni.
- 9) Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga.
- 10) Kirjalik korrutamise kahekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga.
- 11) Kirjalik korrutamise ja jagamise nulliga lõppeva kolmekohalise arvuga ($3217 * 350$; $884250 : 270$).
- 11) Aritmeetilise keskmise leidmine.
- 12) Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega.
- 13) Puuduva tehtekomponendi leidmine.
- 14) Tehete järjekord (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes sh ümarsulud).
- 15) Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine kalkulaatori abil.
- 16) Protsendi kasutamine praktilistes ülesannetes.
- 17) Sajandikosade märkimise kolm moodust: kümnendmurruna, hariliku murruna, protsendina.
- 18) Protsentide võrdlemine. Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi.
- 19) Lõplik ja lõpmatu kümnendmurd.
- 20) Kümnendmuru korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga.
- 21) Pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter.
- 22) Pindalaühikud: ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter, aar, hektar.
- 23) Raskusühikud: tonn, tsentner, kilogramm, gramm.
- 24) Mahuühikud: liiter, detsiliiter, milliliiter;
- 25) Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.
- 26) Rahaühikud: euro, sent.
- 27) Ruumalaühikud kuupsentimeeter (cm^3), kuupdetsimeeter (dm^3), kuupmeeter (m^3).
- 28) Ruumalaühikute teisendamine naaberühikuteks.
- 29) Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsendina.
- 30) Protsendi leidmine arvust. Arvu leidmine protsendi järgi.
- 31) Nimega arvude liitmine, lahutamine.
- 32) Nimega arvude korrutamine ja jagamine nii ühe- kui kahekohalise arvuga. Ruumala arvutamise valem ($V = a * a * a$, $V = a * b * c$).
- 33) Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (ruumala arvutamine elulise materjali varal).
- 34) Ring, sektor.
- 35) Ring-, tulp- ja joondiagrammide tundmine, eristamine ja lugemine.
- 36) Lihtülesanded: ühetehtelised tekstülesanded ruumala, pindala, ümbermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks.
- 37) Liitülesanded: kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–XXXV;

- 3) liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 4) eisendab murde;
- 5) sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega;
- 6) teab protsendi praktilist tähendust;
- 7) sooritab protsentarvutusi;
- 8) arvutab ruumala;
- 9) leiab infot diagrammilt;
- 10) lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.
- 11) tunneb ruumalaühikuid kuupmillimeeter, kuupsentimeeter, kuupdetsimeeter ja kuupmeeter;
- 12) tunneb kuubi ja risttahuka ruumala arvutamise valemeid $V = a \cdot a \cdot a$ ja $V = a \cdot b \cdot c$ ning arvutab ette antud või enda mõõdetud kuubi/risttahuka ruumala;
- 13) teab ring-, tulp- ja joondiagrammi ning oskab ajakirjandusest leitud diagramme selgitada;
- 14) lahendab kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid.

LISA 13. LOODUSÕPETUS. LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Õppeaine kirjeldus

Loodusõpetuse ainetiku moodustab kõik see, mis last igapäevaelus ja lähikonnas ümbritseb. Klassist klassi materjal avardub, võimaldades õpilastel mõista kohaliku seotust globaalsega. Oluline osa on elukeskkonda säästvate väärtushinnangute ja hoiakute kujundamisel. Teemaaliselt võib ainetiku jagada loodus-geograafia- ja sotsiaalteemadeks. Loodusteemadel on mõnevõrra suurem osakaal. Loodusõpetuse vahendusel kujundatavad kujutlused lähemast ümbrusest on kõige otsesemalt seotud teiste samal ajal õpetatavate ainetega. Neid kujutlusi vajavad õpilased lugemispalade sisu mõistmiseks, õigekirjaharjutusi tehes ja matemaatika tekstülesandeid lahendades. Selline koduloolisuse põhimõtete rakendamine võimaldab jõukohastada lastele õppimist tervikuna. Käsitletakse ka loodusgeograafiat, inim-, poliitilist ja majandusgeograafiat, kus on oluline osa õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujunemisel.

Loodusõpetuse õppimise tulemusena peaks õpilastel kujunema võimalikult ülevaatlilik pilt maakeral toimuvatest loodus-, majandus-, poliitilistest ja rahvastikuprotsessidest. Peale klassiruumis toimuvate õppetundide korraldatakse tunde vastavalt õppeülesandele ja võimalustele ka vabas looduses, muuseumis. Õpetamisel on võimalik kasutada mitmesuguseid meetodilisi võtteid, sealhulgas loodusvaatlusi, õppekäike ja ekskursioone, praktilist uurimist ja tegevust looduses. Füüsikaliste ja keemiliste nähtuste tutvustamisel on oluline nende nähtuste tähenduse selgitamine nii looduses kui ka praktilises elus.

Lihtsustatud õppe tasemel õppivaid lapsi iseloomustab tunnetustegevuse ja kõne piiratud areng, seetõttu peab loodusõpetuse õppe-metoodiline korraldus lähtuma esemelise õpetuse põhimõttest. Õpetus peab võimaldama ümbritseva tundmaõppimisel ühendada erinevad tunnetusmeeled. Kui õpitavat pole võimalik tutvustada objekti (nähtuse) loomulikus keskkonnas, tuleb õpetus materialiseerida ja näitlikustada. Oluline osa on katsetel ja lihtsatel praktilistel töödel. Loodusõpetus ei saa olla tegelikkuse ümberjutustamine, vaid tegelikkuse mitmekülgne, laste sensoorseid protsesse kaasav tunnetamine, mis muudab õppimise last tervikuna arendavaks.

Loodusõpetus on propedeutiline aine mitmetele edaspidi õpitavatele õppeainetele.

Õpetuse eesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse vastu, käitub looduses hoolivalt ja turvaliselt, teab looduskaitse põhimõtteid;
- 2) oskab vaadelda loodusobjekte ja -nähtusi, teha praktilisi töid ja esitada tulemusi;
- 3) tunneb ning kirjeldab loodusobjekte ja -nähtusi, mõistab elus- ja eluta keskkonna seoseid;
- 4) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi, ning säästvat tarbimist; teab looduskaitse põhimõtteid;
- 5) leiab loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte ja mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid; sõnastab saadud teavet suuliselt ja kirjalikult.
- 6) tunneb ära kodukoha ja Eesti loodusobjekte;
- 7) oskab looduses käituda, huvitub looduse tundmisest;
- 8) teab ohutusreegleid ja käitub ennast ja teisi säästvalt vastavalt keskkonna tingimustel
- 9) teab ja järgib prügi vähendamise ja sortimise põhimõtteid; oskab hoolitseda lemmiklooma eest.

Lõiming

Oskused ja mõisted korduvad järgnevates klassides või kooliastmetel, iga järgnev kogemus toetub eelnevale. Klassist klassi materjal avardub.

3.–5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele, õpitakse tundma kodukoha loodust. Seoses õpilaste vaatlus- ja lugemisoskuste arenemisega, hakkab järk-järgult suurenema õppe- ja teabeallikate tekstide, jooniste, kaartide jms materjali kasutamise osakaal. Endiselt jäävad õppetegevuses olulisele kohale näitvahendid, katsed ja praktilised tööd.

6.–7. klassis luuakse kujutlus Eesti loodusest. Tõuseb ka uurimuslike oskuste kujundamise osakaal.

8.–9. klassis luuakse kujutlus Euroopa ja maailma loodusest. Omandatakse teadmisi universumist ja planeet Maa mitmepalgelisusest. Võrdluses maailma ja Euroopa riikidega süvendatakse teadmisi Eestist ning kujundatakse arusaam Eesti seostest Euroopa ja maailmaga. Terviklik kujutlus maailmast sisaldab ka teadmisi inimese anatoomiast, erinevatest rassidest ja rahvustest ning igapäevaelus esinevatest füüsikalistest ja keemilistest nähtustest/protsessidest.

Loodusvaldkonna moodustavad õppeained, mis baseeruvad loodust uurivatel teadustel: loodusõpetus, geograafia, keemia, füüsika. Valdkonnasiseselt seob loodusaineid kõige üldisem taotlus: õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujundamine. Loodusteaduslike teadmiste lõimiseks lahendatakse lõimivaid ülesandeid, tehakse uurimuslikke töid, projektteid jm. Õpilane oskab õpetaja abiga sõnastada küsimusi või hüpoteese, mida on võimalik katse teel kontrollida; kavandada katseid andmete kogumiseks; läbi viia praktilisi töid kasutades mõõteriistu ja katseseadmeid ohutult; analüüsida andmeid; teha järeldusi tulemuste ja teaduslike arusaamade põhjal; sõnastada üldistusi ning esitada tulemusi.

Tähtis on, et uurimuslikud tööd on kavandatud erinevaid õppeaineid siduvana ja tööde juhendid on erinevates õppeainetes koostatud sama skeemi kohaselt:

lugu, millest saavad õpilased ideid uurimisküsimuse püstitamiseks või uurimisküsimuse mõistmiseks;

oletus, ennustus või hüpotees;

eksperimentaalse uurimuse korral katse kavandamine (katse skeem, muudetav karakteristik, muutuv karakteristik, olulised karakteristikud, mille jäävus on vajalik tagada);

katse ja mõõtmine;

tulemuste tabuleerimine ja tulemuste töötlemine, mis saadakse ühisarutelu tulemusena, graafiline esitus;

katsetulemuste põhjal järelduse tegemine õpetaja abiga.

Lõiming valdkonnaväliste õppeainetega arendab õpilaste võimet ühes õppeaines saadud teadmisi ja oskusi üle kanda teiste õppeainete konteksti. Lõiming valdkonnaväliste õppeainetega toimub ainetevaheliste seoste, üldpädevuste ja läbivate teemade kaudu. I–V klassini on otstarbekas õpetamisel lähtuda üldõpetuse põhimõtetest. Õpitulemused saavutatakse tulemuslikumalt, kui loodusalaseid teemasid käsitletakse lõimitult erinevates ainetundides. VI–IX klassis on võimalik teha mitmeid õppeaineid lõimivaid projekte. *Matemaatikaalaste teadmiste* abil õpetatakse loodusnähtusi ja -objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama. Loodusõpetuse praktilistes töodes tuleb suunata õpilasi loendama, mõõtma, vaatlustulemusi tabelisse kandma, lihtsaid graafikuid koostama. Plaani õppimine loodusõpetuses seostub tasandiliste kujundite õppimisega.

Emakeelealastele teadmistele toetudes õpitakse loodusnähtusi ja -objekte kirjeldama. Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Häid võimalusi ühiste õpitulemuste saavutamiseks leiab õppekäikudest ja teistest praktilistest tegevustest. *Inimeseõpetuses* on põhirõhk hoiakute kujundamisel ja loodusõpetus pakub elulisi situatioone, mis võimaldab elulähedast ainekäsitlust, nagu arutelusid, juhtumi analüüsi jm hoiakuid kujundavaid õpitegevusi.

Loodusõpetuses kirjeldab õpilane vaadeldavaid objekte. Vaatlustulemused vormistatakse sageli joonistamise kaudu. *Kunstiõpetus* võimaldab õpetada vaatlust hoopiski sügavamalt kui loodusõpetus.

Muusikas saab õpitavaid muusikapalu valida loodusnähtustega kooskõlas; õppides puud, saab laulda vastavate puude ja nendega seotud elustiku laule.

Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus *loodus- või tööõpetuse tunnis*: vaatlusaluse objekti voolimine, joonistamine (šabloon järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.

Loodusõpetuse üks põhilisi eesmärke on loodust hoidva käitumise kujunemiseks sobiva õpikeskkonna loomine ja uurimuslikud tegevused nii ruumisõppes kui ka õuesõppes loovad sellise õpikeskkonna.

„Keskkond ja jätkusuutlik areng“. Loodusõpetus tervikuna on suunatud antud läbiva teema käsitlemisele. Õppimises tuginetakse õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Õppe ja kasvatuse kaudu taotletakse õpilase keskkonnataju kujunemist, pööratakse tähelepanu keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik praktiliselt ära hoida ja lahendada.

„Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“. Kodanikualgatus võiks olla seotud probleemide lahendamisega. Õppekäikudel märkavad õpilased, või juhib õpetaja neid märkama, kitsaskohti ja suunab õpilasi arutlema nende kitsaskohtade likvideerimise vajalikkuse üle. Parima tulemuse saab, kui arutlus on seotud õpilaste eluoluga. Ettevõtlikkuse võiks siduda inimeste vabatahtliku tegevusega.

„Kultuuriline identiteet“. Teemad „Planeet Maa“ ja „Elu mitmekesisus Maal“ ja praktiline töö „Läänemere probleemide analüüsimine, tuginedes erinevatele allikatele“ võimaldavad näidata, et maakera eri paikades elavatel inimestel on erinevad elutingimused, millest lähtuvad ka kultuurilised erinevused.

„Teabekeskond ja meediakasutus“. Loovate tööde kavandamisel ja ainealaste projektide käigus areneb teabe leidmise oskus, ka suhtlemisoskus. Info kogumiseks õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud informatsiooni usaldusväärsust.

„Tehnoloogia ja innovatsioon“. Antud läbiva teema raames tutvutakse ainete omadustega, õpitakse mõõtma pikkust, massi, temperatuuri, kiirust. Tehnoloogiaga on seotud elekter ja magnetism, toiduainete töötlemine (koostöös kodundusega). Infotehnoloogia vallas toimub õuesõppe ja uurimuslike tööde käigus kogutud teabe töötlemine.

„Tervis ja ohutus“. Loodusõpetuse teema „Inimene“ on otseselt seotud antud läbiva teemaga. Tähtis on arutada tervisliku toitumise üle, tehes seda koos inimeseõpetuse ja kodundusega.

Kõikides õuesõppe tundides pööratakse tähelepanu võimalikele ohtudele, arutatakse ohuolukordi ja tehakse eakohaseid otsuseid ohtude vältimiseks ja tegutsemiseks ohtu sattumise korral.

Teema „Elekter ja magnetism“ raames käsitletakse elektriohutust. Teemas „Liikumine“ käsitletakse ohuolukordade vältimist liikluses ja tegutsemist ohtu sattumise korral. Praktilistes töödes pööratakse tähelepanu ohuallikatele ja ohutule käitumisele. Klassis peaksid olema asjakohased postrid, mida võivad ka õpilased valmistada.

„Väärtused ja kõlblus“. Peamiseks väärtuseks, mida loodusõpetuses kujundatakse, on loodus, selle säästmine ja looduse tundmaõppimine. Tähtis on kujundada hoolimist elusolenditest ja nende vajadustest. Oluline väärtus on ka looduse mitmekesisus ja ilu. Õppekäikudel jälgitakse turvalist liikumist looduses, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast. Väärtuste kujundamine toimub arutelude kaudu. Inimeste loodust kahjustavale mõjule järgnegu hinnang.

Õppeprotsessis peetakse silmas ka inimlikke väärtusi, nagu õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust.

Seosed õppekava üldpädevustega

Loodusõpetuse teemade õppimine arendab kõiki üldpädevusi.

Õpipädevust arendatakse loodusobjektide kirjeldamise ning uurimise kaudu. Õpilased omandavad koostöös õpetajaga oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme, planeerida ja teha katseid või vaatlusi ning teha kokkuvõtteid.

Suhtluspädevust arendab keelekasutus, arusaamine suulistest ja kirjalikest korraldustest, erinevate tekstide mõistmine ja kasutamine. Suhtluspädevuse arendamine toimub ka loodusnähtuste- ja objektide kirjeldamise kaudu. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtte suuline ja kirjalik esitus.

Ettevõtlikkuspädevust arendab uurimuslike tööde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme, mis seejärel põhjendatakse või ümber lükatakse. Ettevõtlikkuspädevust arendab ka õpilaste aktiivne osalemine loodusõpetuse teemadega seotud projektõppepäevadel (nt õunapäev), kus õpilased ise loodustooteid toodavad (õunamahl, õunamoos) või pakendavad (õunakrõpsud, nurmenukutee).

Kultuuri- ja väärtuspädevust arendavad õpilaste ühine tegevus, rühmatööd ja praktilised tegevused. Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste vastu.

Sotsiaalne pädevus kujuneb, kui ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma. Õpilastes kujundatakse vastutustunnet ja koostööoskusi. Oluline on kooli- ja klassi reeglitest ning muudest kokkulepetest kinnipidamine.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse uurimusliku õppe kaudu, kus kasutatakse mõõtmist ja võrdlemist info kogumisel. Oluline on loodusnähtuste ja -objektide võrdlemine, sobitamine ja rühmitamine. Praktilistes tegevustes õpivad õpilased loendama, mõõtma, vaatlustulemusi tabelisse kandma ja lihtsamaid graafikuid ning diagramme koostama ning esemeid kaaluma.

Digipädevust kujundab esitluste, referaatide ja interaktiivsete mängude ning viktoriinide tegemine. Loodusõpetuses kasutatakse digivahendeid teabe otsimiseks, säilitamiseks ja esitamiseks. Loodusõpetuse tundides on näitlikkustamise eesmärgil soovitatav järgmiste

keskkondade kasutamine: <http://www.looduskalender.ee/n/>, <http://bio.edu.ee/>,
<http://mudelid.5dvision.ee/>, <http://www.loodusheli.ee/>,
<https://www.eenet.ee/EENet/kaamerad>.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlema, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid tunnuseid. Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Kuna sel arenguperioodil on lihtsustatud õppes õpilastel juhtivaks psüühiliseks protsessiks taju, tuleb õppetegevuses kasutada kujutluspiltide loomiseks palju esemelist ja kujutavat näitlikustamist. Ülekaalus on praktiline tegutsemine ja õppemäng. Valdavalt suuline õpitegevus peab arvestama õpilaste kõne arengu taset. Vähesel määral kasutatakse 1. klassi lõpust alates lihtsaid lugemis- ja kirjutamisülesandeid, arvestades seejuures vastavate oskuste arengut. Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevust ja kõnet. Õpilaste õppetegevust tuleb reguleerida koostöös ja eeskuju järgi, tegevusakte peab saatma õpetaja kõne.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline tegevus ja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus (lihtsad joonised, tabelid, Eesti kaart). Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulga tunnuste abil laiendada. Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Järk-järgult suureneb õpitegevuses kirjaliku kõne osakaal – jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamine. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi, et järgnevatel õppeperioodidel oleks võimalik jõukohasel viisil iseseisvat tööd ning koostöiseid õppeviise (paaris- ja rühmatööd) rakendada. Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil tehnoloogiavahendeid kasutama, näiteks otsima pildilist teavet, sooritama õpitud teadmiste kinnistamiseks lihtsaid õpiülesandeid. Peamised raskuse dtehnoloogiavahendite kasutamisel tulenevad õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arengu puudulikkusest.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis võimaldab õpilaste tunnetustegevuse ja kõne areng laiendada jõukohasel viisil õpitavate objektide, nähtuste ja protsesside ning nende tunnuste hulka, seda nii õpilase kodukoha kui ka Eesti kontekstis. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat ja tinglikku näitlikkust; kogemustel põhinevate mälukujutluste aktiveerimiseks ka verbaalset näitlikkust. Lisaks näitkatsete vaatlusele sooritavad õpilased õpetaja juhendamisel ka ise lihtsamaid praktilisi töid ja katseid. Järjepideva jõukohase arendustegevuse käigus pareneb õpilaste kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja suunamisel arenevad põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Jõukohasel viisil toetub teadmiste-oskuste omandamine kirjalikule õppematerjalile. Õpetaja suunamisel loevad õpilased jõukohaseid

õppetekste häälega ja osaliselt endamisi, analüüsivad neid õpetaja suuliste ja kirjalike küsimuste-korralduste abil; otsivad teavet tabelitest, joonistelt ja skeemidelt; sooritavad kirjalikke õpiülesandeid.

Õpetaja osalus õpilaste tegevuses väheneb järk-järgult, õpiülesannete täitmisel suureneb kirjalike tööjuhiste ja kirjalike abivahendite roll. Nende mõistmine ja kasutamine vajab jätkuvalt õpetaja suunamist. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid tegevusi paaris- ja rühmatöödena. Õpetaja juhendamisel kasutavad õpilased sobiva raskusastmega õpitegevuses meedia- ja tehnoloogiavahendeid – otsivad ja loevad jõukohast loodusalast infot, kasutavad seda õpiülesannete sooritamisel. Õpilastele on jätkuvalt keeruline info lugemine, selekteerimine, teksti produtseerimine. Õpetaja ülesanne on reguleerida õpitegevuse raskusastet, arvestades õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arenguga.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis laienevad jõukohase õpitegevuse käigus õpilaste loodusalased teadmised, parenevad seoste mõistmise oskused, seda nii kodukoha, Eesti kui ka maailma kontekstis. Varasemate õppeperioodidega võrreldes pööratakse rohkem tähelepanu elementaarsete keemia- ja füüsikateadmiste ning -oskuste kujundamisele. Õpilastele valmistab põhikooli lõpuni raskusi realselt mittetajutavate nähtuste ning protsesside mõistmine. Õppe eesmärgiks on eelkõige ümbritseva maailma praktiline mõistmine. Kujutuspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat, tinglikku ning jõukohasel viisil ka verbaalset näitlikkust. Suureneb õpilaste roll ja iseseisvus katsete planeerimisel ja läbiviimisel. Põhjus-tagajärg seoste mõistmist ja järelduste tegemist suunab õpetaja. Õpetaja juhendamisel otsivad õpilased teavet erinevatest allikatest, kasutades seejuures ka meedia- ja tehnoloogiavahendeid. Õppeinfo mõistmiseks ja kasutamiseks vajavad nad jätkuvalt suunatud analüüsi – suuliseid ja kirjalikke küsimusi-korraldusi. Õpetaja ülesanne on aidata hinnata ning mõista leitud info usaldusväärsust. Õpilaste oskuste areng võimaldab jõukohases õpitegevuses iseseisva töö osakaalu suurendada. Seejuures vajavad õpilased jätkuvalt õpetaja suunamist ja abivahendeid. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid õppetegevusi paaris- ja rühmatöödena.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja vaatleb täiskasvanu juhendamisel ümbritseva keskkonna objekte, nähtusi ja protsesse; kirjeldab neid abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset);
- 2) tunneb ära ning nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate õpitud tunnuste alusel;
- 3) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- 4) liigub ja käitub turvaliselt, väärtustab looduses viibimist; märkab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha elurikkust ning suhtub sellesse hoolivuse ja austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel;
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel;

- 3) tunneb ära ja nimetab aastaaegu ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi; nimetab aastaegade järjestust;
- 4) käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset);
- 2) võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi;
- 3) tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi;
- 4) märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel;
- 2) teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
- 3) märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi;
- 4) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- 5) tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma;
- 6) kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist;
- 7) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi Eesti looduse, selle uurimise ja loodusainete õppimise vastu;
- 2) vaatleb, kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud elus- ja eluta looduse objekte, nähtuseid ja protsesse, selgitab abiga nendevahelisi seoseid ning tähtsust looduses;
- 3) loeb ja mõistab õpetaja abiga jõukohaseid looduslaseid õppetekste, tabeleid, skeeme ja jooniseid; kasutab õpiülesannete täitmisel lihtsat plaani, Eesti kaarti;
- 4) leiab etteantud allikatest lihtsamat loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast teavet; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks ja teabe otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid;
- 5) viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tugisõnadele toetudes tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus eettulevate olukordadega;
- 6) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid kodukoha kontekstis; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt, järgib tervislikke eluviise.

Õpitulemused 4. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest;
- 2) eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni;
- 3) järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale;
- 4) näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosasid;
- 5) võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas;
- 6) toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuste tähtsusest elusolenditele;
- 7) teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- 1) näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid;
- 2) saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
- 3) leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad;
- 4) toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad);
- 5) toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid;
- 6) nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine).

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil;
- 2) saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane;
- 3) võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile;
- 4) kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
- 5) teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele; toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee ja õhu puhtust; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest;
- 6) teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust;
- 7) mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid;
- 8) viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt; kirjeldab näidete abil jätkusuutliku, säästva ja vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ning järgib neid;
- 3) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid; 4) kavandab õpetaja juhendamisel ning viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid, valides sobilikud mõõtevahendid; teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi; seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
- 4) käsitseb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat, selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 5) leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest jõukohast loodusteaduslikku infot; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, koostööks ja info otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel;
- 2) kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
- 3) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust;
- 4) näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamiseks;
- 5) nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
- 2) kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
- 3) kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid;
- 4) leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusalastest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusvööndite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusvööndiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;
- 5) rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses;
- 6) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1) seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;
- 2) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid;
- 3) kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindus- või põllumajandusettevõtte tegevuse kohta;
- 4) koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslastele;
- 5) käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 6) kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
- 7) leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust;
- 8) kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.

Hindamine

Sõnalist hindamist rakendatakse kõikides klassides. Igapäevastele tunnitöödele annab aineõpetaja suuliselt või e-päevikus lühihinnangu. Hinnang sisaldab õpitu lühikirjeldust ja omandamist, vajadusel lisab õpetaja soovitusel paremate tulemuste saavutamiseks. Kolm korda õppeaastas saab õpilane tunnistuse, millele kantakse kokkuvõttev hinnang tema edasijõudmisest kõigis õppeainetes.

Lihtsustatud õppekava koostatakse õpilasele, kelle eriline andekus ja / või õpi- ja käitumisraskused, terviserikked, puuded ja pikemaajaline õpikeskkonnast eemal viibimine põhjustab olulisi raskusi töötada oma klassikaaslastega samal ajal, samas ruumis või vastavale klassile koostatud töökava alusel.

Õpilast, kes õpib LÕK alusel, hinnatakse vastavalt individuaalse õppekava lepingus sõlmitud kokkuleppele, mida õpetaja rakendab oma töökavas.

Sõnalise hindamise korral:

- hindega „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- hindega „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
- hindega „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;
- hindega „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;
- hindega „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

Loodusõpetuse ainekavad (õppesisu, tegevused ja õpitulemus)

Ainekava 1. klassile

Õppetöö rõhuasetused I kooliastmes

I kooliastmes moodustab loodusõpetuse ainekava last ümbritsev keskkond. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised kogemused ja igapäevaelu nähtused.

Loodusõpetuse tundides õpitakse kuulama, jälgima ja vaatlema loodusnähtusi ja –objekte, olulisel kohal on ühisvaatlused. Matemaatikaalaste teadmiste (nt suurus-, ruumi- jt mõisted) abil õpetatakse loodusnähtusi ja –objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama. Emakeelealastele teadmistele toetudes õpitakse loodusnähtusi ja –objekte kirjeldama.

Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis: vaatlusaluse objekti voolimine, joonistamine (šablooni järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.

Tähelepanu pööratakse õpilaste tundeelu arendamisele ning väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise. Pannakse alus keskkonnataju kujunemisele, tunnetuslikule huvile ja austusele looduse vastu. Peamiseks õppeviisiks on vaatlus ja praktiline tegevus loodusobjektidega, looduslikele vahenditele ja piltidele toetuv vestlus. Palju kasutatakse didaktilist mängu ja õuesõpet. Õppetegevusega kujundatakse lisaks loodusloolistele teadmistele õpilaste suhtlemis- ja kollektiivse töö oskusi ning rahuldatakse laste liikumisvajadust (eriti välitundides läbiviidud mängud).

Vaimsete ülesannete täitmisel toetatakse (eelistatult) looduslikele ja näitlikele vahenditele. Alates 3. klassis alustatakse kodukoha kultuuriloolise mineviku tundma õppimiseks, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Kool

Orienteerumine koolimajas, kooliruumid. Kooli ümbrus, asukoht (maal/linnas). Koolitee: bussipeatus, liiklemine tänaval ja sõiduteel.

Suvi

Suvi kui aastaaeg. Looduse ilme/muutumine suvel. Inimeste riietus. Suvised tegevused.

Sügis linnas ja maal

Sügis kui aastaaeg. Sügisilmad. Riietus sügisel.

Mets ja park sügisel

Puude nimetused. Puulehed ja okkad. Puud sügisel, sügisvärvid. Seened: söögi- ja mürgised seened.

Aed ja põld sügisel

Puuviljad ja marjad: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse). Kasutamine.

Köögilviljad aias ja põllul: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse). Kasutamine.

Loomad ja linnud

Loom ja lind

Looma ja linna välisehitus (kehaosad; kehakate: karvad/suled; värvus).

Koduloomad

Kodulinnud ja -loomad: nimetused, välisehitus (kehaosad, kehakate, värvus) hääletsused, liikumine. Tunnused: elukoht, inimene kui toitja ja hooldaja, kasulikkus inimesele.

Koduümbruse linnud

Koduümbruse linnud: nimetused, välisehitus, liikumine. Rändlinnud, nende lahkumine sügisel.

Metsloomad

Metsloomad: nimetused, välisehitus, liikumine, elupaigad.

Talv

Talv kui aastaaeg.

Talveilmad, riietus.

Kodu- ja metsloomad talvel. Loomade, lindude toitmine talvel.

Laste tegevused talvel. Turvalisus (liikluses, veekogudel).

Aeg

Päev ja öö: inimese ja loomade-lindude elutegevuse võrdlus.

Kodu

Asukoht (maal/linnas). Kodumaja, kodu ümbrus. Erinevad ruumid kodus. Esemed kodus (mööbel, toidunõud, jms).

Valgus ja soojus

Valgus- ja soojusallikad õues ja toas.

Asjad

Esemete võrdlemine ja rühmitamine erinevatel alustel: värvus, suurus, kuju, raskus, temperatuur (külm, soe, kuum), pinna omadused (pehme-kõva, sile-kare jm). Veest kergemad-raskemad esemed (ujub/vajub põhja).

Kevad

Kevad kui aastaaeg. Kevadilmad, riietus.

Mets, põld ja aed kevadel

Kevadine koduümbrus (loomad, linnud, putukad).

Koduloomade pojad ja nende nimetused. Puud kevadel.

Kevadlilled aias, metsas ja niidul.

Kevadtööd aias ja põllul. Tööriistad ja masinad.

Suvi

Suvised tegevused, riietus suvel. Marjad aias ja metsas

Õpitulemused

1. klassi lõpuks õpilane:

- oskab täiskasvanute abil liikuda oma koolimajas ja kooliümbruses
- teab õpitud aastaaja nimetust
- toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest, kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega
- tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud taimi ja vilju, seeni
- õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2-4-sõnaliselausega (4., 5.)
- rühmitab õpitud tunnuse alusel objekte/pilte etteantud kuuluvusrühma järgi
- nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma (puud, seened, puuviljad, marjad, köögiviljad)
- tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud loomi-linde
- õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega
- rühmitab õpitud tunnuse alusel pilte etteantud kuuluvusrühma järgi nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma (loomad, linnud, metsloomad, koduloomad)
- nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel)
- toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest
- kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega
- orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil)
- teab oma kodu asukohta (linnas/maal)
- rühmitab esemeid/pilte etteantud kuuluvusrühma järgi
- nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma rühmitab esemeid ühise tunnuse alusel, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab esemete rühma 2-4-sõnalise lausega;
- nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses (vajadusel abivahendite toel)
- toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest
- kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2-4-sõnalise lausega
- tunneb ära (sh pildil) ning nimetab õpitud taimi ja loomi
- õpetaja küsimustele toetudes, kirjeldab neid 2-4-sõnalise lausega
- rühmitab pilte (puud, lilled; loomad, linnud, metsloomad, koduloomad) etteantud kuuluvusrühma järgi nimetab õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel kuuluvusrühma
- nimetab õpitud aastaaegu nende õiges järjestuses toob näiteid õpitud aastaajale iseloomulikest loodusnähtustest

Ainekava 2. klassile

Õppesisu ja -tegevused

Aeg

Aastaegade ja nädalapäevade nimetused ning järjekord.

Sügis

Sügiskuu ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm sügisel, sügise tunnused. Kodu- ja kooliümbrus (veekogud, pinnavormid jm).

Taimed

Taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis). Puud koduümbruses: lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused). Puud aias: viljapuud ja puuviljad (värvus, suurus, kuju, maitse, raskus, pinnaomadused), saagikoristus.

Põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad (värvus, suurus, kuju, maitse), saagikoristus.
Rohhtaimed aias ja põllul: lilled, umbrohud.
Köögilviljad, juurviljad: söödavad taimeosad, saagikoristus.

Loomad

Koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik, toit, hooldamine.
Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad. Loomapidamisega seotud vastutus

Talv

Talvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm talvel, talve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus talvel (veekogud, pinnavormid jm).

Loomad

Metsloomad: välisehitus, elupaik, toit.
Metsloomad talvel: loomade kohastumine eluks talvel (talvevarud, talveuni).
Putukad: välisehitus, liikumine, putukad talvel.
Eestis talvituvad linnud (tihane, leevike): välisehitus, toit.
Lindude toitmine talvel

Kevad

Kevadkuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.
Ilm kevadel, kevade tunnused.
Kodu- ja kooliümbrus kevadel (veekogud, pinnavormid jm).

Elus ja eluta

Elus- ja eluta: loodusobjektide rühmitamine.

Paljunemine, kasvamine ja arenemine, toitumine

Loomad: sünd, kasvamine ja arenemine, toitumine (sh järglaste toitmine ja hoolitsemine).
Taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused (valgus, soojus, vesi).

Liikumine

Elus ja eluta objektide liikumisviisid (nt jookseb, lendab, ujub, roomab, sõidab, veereb, voolab).

Kevad taime- ja loomariigis

Viljapuude ja marjapõõsaste lehtimine ja õitsemine.
Kevadtööd aias ja põllul. Kevadlilled aias ja metsas.
Kodu- ja metsloomad kevadel, rändlindude saabumine.

Suvi

Suvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm suvel, suve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus suvel (veekogud, pinnavormid jm).

Aastaajad

Õpitulemused

2. klassi lõpuks õpilane:

- nimetab aastaaegu ja nädalapäevi nende õiges järjestuses

- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse põhjal, õpetaja küsimuste toel)
- kirjeldab piltide põhjal (3-4-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel)
- järjestab (abivahendite toel) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.
- tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need;
- nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel)
- kirjeldab 3-4-sõnaliste lausetega taimede ja viljade, loomadelindude õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil):
- nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)
- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel)
- kirjeldab piltide põhjal (3-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel)
- järjestab (abivahendite toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega;
- tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need;
- nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel)
- kirjeldab 3-5-sõnaliste lausetega loomade-lindude õpitud tunnuseid (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)
- nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)
- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel)
- kirjeldab piltide põhjal 3-4 (3-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel)
- järjestab (abivahendite toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmuse/tegevusega.
- kirjeldab 4-5-sõnaliste lausetega muutusi elus ja eluta looduses (õpetaja küsimuste, (seria-)piltide toel)
- tunneb ära õpitud taimed, loomad-linnud ja nimetab need
- nimetab nende kuuluvusrühma (õpetaja ja abivahendite toel)
- kirjeldab piltide põhjal 3-4 (3-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel)
- nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel)
- nimetab mõningaid fakte loomade-lindude kohta (näitvahendite ja õpetaja küsimuste abil)
- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, taimi, loomi õpitu ulatuses (loodusvaatluse ja õpetaja küsimuste toel)
- kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses
- kirjeldab piltide põhjal (4-5-sõnalise) lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (õpetaja küsimuste toel)

Ainekava 3. klassile

Rõhuasetused

3. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.

Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individuaalsete) tunnuste alusel. Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega. Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Õpitegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonkatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).

3.klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Sügis

Sügisene pööripäev. Öhu jahenemine ja selle põhjused. Riietus ja tegevused. Loodus hilissügisel.

Välis- ja toatermomeeter. Õhutemperatuuri mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine. Ilmavaatlustabeli koostamine.

Tuul: nõrk tuul, tugev tuul, torm. Pilved ja sademed.

Rändlinnud. Kogunemine parvedesse ja äralend, äralennu põhjused, ohud teekonnal.

Metsloomade valmistumine talveks (karu, siil, mäger). Liblikate, putukate elu sügisel.

Sügisene mets: sammal, rohttaimed, seened, metsamarjad, põõsad, puud (lehtpuud ja okaspuud).

Rukis - leivavili: rukkitaim, rukkiterad, rukkijahu; rukki külvamine; rukkioras. Köögiviljad.

Köögiviljataimede äratundmine, kirjeldamine, võrdlemine, kasvatamise selgitamine. Taime osad: juur, vars, lehed, viljad.

Kodu. Kodupaik - osake Eestist. Koduümbruse loodus. Eesti suuremad linnad. Tallinn – Eesti pealinn.

Aeg . Ajajaotus: aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut. Aastas on 12 kuud. Kalender.

Kellaaja sõnastamine ja märkimine.

Talv

Talve algus, talvekuud. Talvine riietus ja tegevused.

Õhutemperatuur: külmakraadide lugemine termomeetrilt, märkimin ilmavaatlustabelisse.

Erinevad talveilmad: tuisk, sula, lumeta talv.

Vesi talvel. Lume teke, lume tähtsus looduses. Vee jäätumine; jää tekkimine veekogudele.

Ohutusnõuded jääle minekul.

Talvine koduümbrus.

Loomad ja linnud talvel. Metsloomad: välisehitus, elupaik, eluviis, toit. Eestis talvituvad linnud: välisehitus, elupaik, toit. Linnude toitmine talvel. Loomade ja lindude jäljed lumel. Metsatööd talvel: metsaraie; ehituspuidu varumine; küttepuidu varumine; puidu töötlemine.

Kevad

Kevadine pööripäev. Õhutemperatuur öösel ja päeval, temperatuuride võrdlemine. Kevad loomariigis. Karvavahetus, poegade sünn ja areng. Rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest.

Kalad, konnad, putukad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit.

Kevadlilled looduses ja koduaias: ehitus, tundmine, mõned kasviseärasused. Sibullilled.

Näsiiniin - mürgine taim. Taime areng seemnest.

Köögiljataimed- seemnete vaatlus, kirjeldamine, võrdlemine, äratundmine. Seemnete külv, tärkamine.

Suvi

Suvine pööripäev. Suvekuud. Suvised tegevused ja ohud.

Soovitusi õppetegevuseks

õuesõppetunnid kooliõues (aastaajaliste erinevuste vaatlemine, ilmavaatlused, taimede ehitus, putukad);

õppekäik talvisesse metsa;

vee külmumise ja jää sulamise vaatlemine, sulava lume temperatuuri mõõtmine;

loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus;

loomade ja lindude jala- ning tegutsemisjälgede vaatlemine, kirjeldamine;

seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine;

paberjätmete sorteerimine ja taaskasutamine.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel;
- teeb koostegevuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
- märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausestega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi;
- teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma;
- kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist;
- liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest

Ainekava 4. klassile

Rõhuasetused

4.klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmiste, oskuste ja hoiakutele. Varem õpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.

Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individuaalsete) tunnuste alusel. Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega.

Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Õpitegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonikatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).

4.klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Kodu

Linna ja maakodu. Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets). Koduloomad ja nende kasulikkus. Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms). Lemmikloom ja tema eest hoolitsemine.

Eluta loodus

Õhk. Hapnik ja süsihappegaas õhu koostises. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhu soojenemine ja jahtumine. Puhas ja saastunud õhk, puhta õhu tähtsus, puhas õhk ruumis. Vesi. Vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele. Joogivee omadused, võrdlus sademete ja veekogu veega. Vee olekud ja nende muutumine. Vee keemine ja keemistemperatuur. Vee aurumine. Vee külmumine ja jää sulamine. Veekogud erinevatel aastaegadel. Vee ringkäik looduses. Vee reostumine. Vee säästlik kasutamine kodus ja koolis.

Soovitusi õppetegevuseks

- õhu- ja veetemperatuuri mõõtmine;
- joogivee võrdlemine sademetest saadud vee või veekogu veega; katsed: vee olekute muutumine.

Valgus ja soojus

Valgus- ja soojusallikad. Valguse ja soojuse tähtsus elusolenditele. Maa: esmane tutvus globusega. Päeva ja öö vaheldumine. Päikese teekond taevavõlvil erinevatel aastaegadel: soojustingimuste muutumine, öö ja päev.

Soovitusi õppetegevuseks

- globuse ja selle pöörlemise vaatamine;
- globuse ja taskulambiga öö ja päeva vaheldumise demonstreerimine.

Elusloodus

Maismaataimed: välisehitus (puu, põõsas, puhmas, rohttaim) mitmekesisus, eluks vajalikud tingimused; Taime areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik. Mulla tähtsus taimedele.

Kultuurtaimed: ilu-, köögivilja- ja viljapuuaias, põllul-tundmine, nimetamine, kasvamise iseärasused; Üheaastased ja mitmeaastased taimed.

Veetaimed: välisehitus, mitmekesisus, eluks vajalikud tingimused.

Maismaaloomad (imetajad, linnud, roomajad, selgrootud loomad) – välisehitus, liikumine, areng, toitumine, mitmekesisus, elupaigad.

Veeloomad (kalad, kahepaiksed, selgrootud loomad) – välisehitus, liikumine, areng, toitumine, mitmekesisus, elupaigad.

Vee- ja maismaaloomade erinevused.

Eluviisid. Erinevate loomade eluviisid (üksikult, karjadena, parvedena).

Soovitusi õppetegevuseks

- uurimus taime kasvu sõltumine soojusest, valgusest ja mulla niiskusest; taimede kasvatamine aknalaual;
- õppekäik loomaaeda;
- loomade välimuse ja eluviisi uurimine (pildid, teatmeteosed, internet vm);
- plakatite koostamine erinevatest loomarühmadest;
- seeriapiltide järjestamine loomade arengust (tugisõnade abil).

Seened. Kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik) Söögiseened ja mürgised seened.

Organismide kooselu. Toiduahelad.

Soovitusi õppetegevuseks

- toiduahelate koostamine;
- seenenäituse külastamine.

Õpitulemused

4.klassi lõpuks õpilane:

- tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest
- eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni;
- järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale;
- näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosasid;
- võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas;
- toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuse tähtsusest elusolenditele;
- teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.

Ainekava 5. klassile

Rõhuasetused

5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.

Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individuaalsete) tunnuste alusel. Vaadeldakse organismide seost elukeskkonnaga. Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel. Koduümbruse keskkonnaprobleemide kõrval käsitletakse 5. klassis ka Eesti keskkonnaprobleeme.

Õpitegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonikatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).

5.klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, süvendatakse arusaamist Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õppesisu ja -tegevused

Gloobus. Plaan ja kaart

Maakera mudel – gloobus. Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel. Eesti looduskaart. Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil. Põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi.

Plaan. Pildi ja plaani/kaardi erinevus. Klassi plaan ja kooliümbruse plaan. Enda asukoha määramine plaanil, objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil.

Soovitusi õppetegevuseks

- põhi-ilmakaarte määramine õues kompassi abil ning päikese järgi (õpetaja abiga);
- Eesti kaardiga tutvumine lauamängude või pusle abil;
- kooliümbruse tundmin ja nende kaardistamine plaanil kokkulepitud värvide abil; värvidega märgistatud plaani võrdlemine kaaslaste omaga, oma arvamuse põhjendamine (õpetaja küsimuste toel).

Pinnavormid kodukohas

Pinnavormid kooliümbruses (tasane maapind, kungas, nõgu, org): vaatlus ja mudeldamine. Pinnavormide kujutamine Eesti kaardil värvide järgi.

Soovitusi õppetegevuseks

kooliümbruse pinnavormide mudeldamine.

Organismide rühmad ja kooselu

Mets. Metsa tähistamine kaardil. Mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets), elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad. Koosluste võrdlus: mets-park, mets-põld.

Veekogu. Veekogud kodukohas. Veekogude tähistamine kaardil. Vee-elustik kodukoha veekogus ja selle kaldal, toiduahelad. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaataimedest - ja loomadest. Soo. Soo tähistamine Eesti kaardil. Soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad. Turvas, selle kasutamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- toiduahelate koostamine;

- ülevaate koostamine ühe taime või looma kohta kava alusel; õppevideod [https://soo.elfond.ee /filmid/](https://soo.elfond.ee/filmid/).

Maavarad

Maavarad (liiv, kruus, savi, paekivi ehk lubjakivi, turvas, põlevkivi), nende kasutamine.

Elekter

Elektri tootmine Eestis. Elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani. Elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohutus. Vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti.

Soovitusi õppetegevuseks

lihtsa vooluringi koostamine (abiga) ja toa elektrivõrguga võrdlemine; elektritarbimise jälgimine koolis ja kodus.

Kodukoht Eesti

Eesti naaberriigid.

Asulad: linn, alev, küla. Eesti suuremad linnad, pealinn. Eesti riiklik ja rahvuslik sümbolika.

Kodukoht: asula määramine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes. Kodukoha sümbolika (lipp, vapp).

Inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang.

Soovitusi õppetegevuseks

kodukoha näitamine Eesti kaardil; suuremate linnade näitamine Eesti kaardil; Eesti naaberriikide näitamine kaardil.

Maailmaruum ja planeet Maa

Tähistaevas. Päike ja planeedid. Maa kaaslane Kuu.

Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine. Maa tiirlemine – aastaegade vaheldumine.

Maakera siseehitus. Looduskatastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele.

Soovitusi õppetegevuseks

näitkatse: planeetide ning nende kaaslaste liikumise (tiirlemise ja pöörlemise) mudeldamine; öö ja päeva vaheldumise mudeldamine;

näitkatse: aastaegade vaheldumise mudeldamine.

Õpitulemused

5.klassi lõpuks õpilane:

- näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid;
- saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
- leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad;
- toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad);
- toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid;
- nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine).

Ainekava 6. klassile

Rõhuasetused

6. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutus kodukoha (maakonna) geograafiast ja loodusest. Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega.

Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaaloomad, liha- ja rohusööjad loomad).

Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).

Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, võimaluse korral kasutatakse õppefilme.

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Uus teema esitatakse klassis peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets).

Õppesisu ja -tegevused

Mõõtmine ja võrdlemine

Elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisobjektid kooli lähiümbruses. Objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine koolihoovis.

Soovitusi õppetegevuseks

- õuesõppetunnid kooli lähiümbruses: loodus- ja tehisobjektide eristamine, kirjeldamine, rühmitamine;
- objektide suuruste, vahemaade mõõtmine ja tulemuste võrdlemine.

Plaan ja kaart

Eesti looduskaart: leppemärgid. Ilmakaarte määramine kaardil-plaanil, õues kompassiga ja päikese järgi.

Eesti halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused.

Kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- ilmakaarte määramine õues kompassiga ja päikese järgi;
- lihtsa plaani ja pildi võrdlemine: enda asukoha määramine plaanil, plaanil olevate objektide äratundmine, plaani täiendamine pildi järgi;
- liikumine kooliümbruse plaani järgi; klassi/kooliümbruse plaani täiendamine (abiga);
- Eesti loodus- ja halduskaart: maakondade, suuremate linnade ja koduasula leidmine ning näitamine kaardil (õpetaja juhendamisel). Maakondade ja suuremate linnade märkimine kontuurkaardile (abiga).

Pinnavormid kodukohas

Pinnavormid (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;).

Pinnavormide kujutamine kaardil. Inimese kujundatud pinnavormid kodukohas.

Soovitusi õppetegevuseks

künka mudeli koostamine. Pinnavormi osade (nõlv, jalam) näitamine mudelil; pinnavormide mudeldamine liivakastis ja voolimismaterjalist.

Vesi kui aine

Vesi looduses; veekogud. Puhta vee omadused.

Mageda vee tähtsus elule Maal.

Vesi kui lahusti; looduslik vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus. Vee olekud ja nende muutumine.

Veetemperatuur ja selle muutumine (keemis-, külmumis-, jää sulamistemperatuur).

Vee kasutamine. Joogivesi. Põhjavesi.

Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.

Soovitusi õppetegevuseks

- erinevate omadustega vee võrdlemine;
- veetemperatuuri mõõtmine;
- igapäevaelus kasutatavate lahuste valmistamine (soolalahus, suhkrulahus, äädikalahus).

Vesi elukeskkonnana

Meri. Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere vee omadused. Mere, ranniku ja saarte elustik: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.

Jõgi. Jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad. Vee voolamine jões; kärestik, juga. Veetaseme kõikumine jões. Eesti suuremad jõed. Jõgi elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.

Järv. Järvevee omadused. Veevahetus järvedes. Eesti suuremad järved. Järv elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.

Soovitusi õppetegevuseks

- suuremate lahtede, väinade, saarte, poolsaarte, jõgede ja järvede näitamine Eesti kaardil; nende kandmine kontuurkaardile (abiga);
- veeorganismide uurimine ja välisehituse kirjeldamine (kava toel);
- tutvumine eluslooduse häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale;
- tutvumine siseveekogude selgroogsetega ja taimedega, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad>;
- vee puhastamine erinevatel viisidel;
- vee kasutamise (sh joogi- ja reovee teekonna) uurimine kodus või koolis;
- vee säästliku kasutamise võimaluste uurimine kodus või koolis;
- vaatlusülesandena, mis võib reostada põhjavett kooliteel, kodu ümbruse.

Õhk kui aine

Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes.

Õhu liikumine - tuul. Tuule kasutamine inimtegevuses.

Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Ilmastikunähtused. Veeringe. Inimtegevuse mõju õhule ja veele.

Soovitusi õppetegevuseks

- õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumal, õhu kokkusurutavus, õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine;
- õhutemperatuuri mõõtmine; ilmavaatlused;
- kodukoha ilmaennustuste jälgimine, võrdlemine tegeliku ilmaga.

Õhk elukeskkonnana

Õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused.

Kodukoht elukeskkonnana

Loodus- ja tehiskeskond koduasulas. Taimed ja loomad koduasulas. Koduasula keskkonnaprobleemid.

Õpitulemused

6.klassi lõpuks õpilane:

- teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil;
- saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane;
- võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile;
- kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
- teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele; toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee ja õhu puhtust; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest;
- teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust;
- mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid;
- viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste

Ainekava 7. klassile

Rõhuasetused

7. klassi eesmärk on luua süstemaatiline kujutus Eesti geograafiast ja loodusest, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast.

Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega.

Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaaloomad, omnivoorid, lihatoidulised ja herbivoorid).

Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne).

Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).

Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, vaadatakse õppefilme (AHHAA ja Kolm Põrsakest).

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Uus teema esitatakse peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil.

Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets).

Õppesisu ja -tegevused

Eesti riik

Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid.
Rahvaarv ja rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine.
Linnad ja maa-asulad. Riigi haldusjaotus.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti piiri, naaberriikide, maakonnakeskuste ja suuremate linnade näitamine kaardil. Eesti maakonnakeskuste ja suuremate linnade kandmine kontuurkaardile;
- Eesti haldusjaotuse kontuurkaardi täitmine õpetaja abiga; riigi üldandmete otsimine teatmeteostest (õpetaja suunamisel).

Eesti ilmastik

Ilm, ilmastik, kliima. Eesti asendi mõju kliimale.
Ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed. Ilmavaatlused. Ilma mõju inimtegevusele; äärmuslikud ilmaolud Eestis.

Soovitusi õppetegevuseks

- ilmavaatluste läbiviimine: andmete märkimine tabelisse, graafikute koostamine (õpetaja juhendamisel);
- erinevate ilmaportaallidega tutvumine (ilmaennustused, ilmahoiatused jm); Eesti erinevate piirkondade ilma võrdlemine ilmakaartide järgi (näiteks <http://www.emhi.ee>).

Eesti pinnamood

Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood.
Suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises.

Soovitusi õppetegevuseks

Eesti kaardil suuremate madalike, kõrgustike ja nende kõrgemate tippude näitamine; pinnavormide tähistamine kontuurkaardil.

Eesti loodusvarad

Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse.
Energiaallikatena kasutatavad loodusvarad.
Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine.
Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid.

Soovitusi õppetegevuseks

Eesti kaardil maavarade tähtsamate leiukohtade näitamine, maavarade kandmine kontuurkaardile leppemärkidega;
tuntumate kivimite kirjeldamine ja võrdlemine (tunnused, leiukohad, kasutamine).

Selgroogsed loomad Eestis

Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks.

Selgroogsete loomade rühmad.

Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas; juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist.

Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg.

Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees, kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, naha kaudu hingamine.

Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused.

Paljunemine, looteline areng, sünnitus ja lootejärgne areng järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel.

Soovitusi õppetegevuseks

Selgroogsete loomade elutegevuse jälgede otsimine, nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses; toiduahelate koostamine.

Elukeskkonnad Eestis Läänemeri

Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared.

Läänemere rannik. Läänemere mõju ilmastikule. Keskkonnatingimused Läänemeres.

Läänemeri kui elukooslus; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Mere mõju inimtegevusele ja ranna-asustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse.

Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.

Soovitusi õppetegevuseks

Läänemerele iseloomulike toiduahelate ja -võrgustike koostamine; ülevaate koostamine: õlireostuse mõju Läänemere elustikule.

Jõesed ja järved

Eesti suuremad jõed ja järved. Jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus.

Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.

Soovitusi õppetegevuseks

- Eesti suuremate jõgede ja järvede näitamine kaardil ja kandmine kontuurkaardile;
- kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi;
- siseveekogude selgroogsetega ja taimedega tutvumine ühistegevuses, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad/> ja <http://bio.edu.ee/taimed/>.

Aed

Aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed. Aiamuld. Kompost.

Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Bioloogiline ja keemiline tõrje aias. Toataimed.

Põld

Põld kui kooslus. Peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus, ohud).

Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse.

Soovitusi õppetegevuseks

- erinevate muldade võrdlemine;
- komposti valmistamine;
- aia- ja põllukultuuride iseloomustamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale; uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs; klassis olevate toataimede paljundamine, hooldamine.

Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis

Inimese mõju keskkonnale.

Looduskaitse Eestis: rahvusparkid ja kaitsealad.

Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel.

Jäätmekäitlus. Säστεv tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine).

Soovitusi õppetegevuseks

rahvusparkide näitamine kaardil;

erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe rahvuspargi kohta;

ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist (probleemi olemus, võimalikud tekkepõhjused ja lahendused (ehk keskkonnahoidliku mudeli koostamine) vms.

Õpitulemused

7.klassi lõpuks õpilane:

- eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel;
- kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
- toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust;
- näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamisel;
- nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust

Ainekava 8. klassile

Rõhuasetused

8. klassis luuakse kujutlus Euroopa loodusest võrreldes Eestiga. Vastavalt süvendatakse teadmisi ka Eesti loodusest: kuuluvus soojusvöötmesse ja loodusvööndisse, sarnased ja erinevad pinnavormid, taime- ja loomaliigid, inimrassid, kliima sarnasus ja erinevus Euroopas. Oluline on orienteerumine kaardil ja gloobuse kui Maa mudeli teadvustamine. Omandatakse teadmised Eesti seostest Euroopaga (inimtegevus, transport, kaubavahetus) ja globaalprobleemidest (loodushoid Eestis, Euroopas, riikide erinev suhtumine).

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite ja interaktiivsete õppevahendite abil.

Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel. Omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppe- ja teabekirjandusest, Internetist.

Kogu õppetegevus on suunatud tervikliku kujutluse loomisele maailma loodusest. Terviklik kujutus sisaldab ühtlasi teadmisi füüsikast ja keemiast.

Õppesisu ja -tegevused

Liikumine ja jõud

Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Trajektoor. Taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine.

Teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõtühikute teisendamine. Kiiruse mõõtmine ja arvutamine. Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses ja tehnikas.

Soovitusi õppetegevuseks

- oma kõndimise kiiruse määramine.

Kehade vastastikmõju

Keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine.

Jõud. Raskus, raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud.

Vastastikmõju esinemine looduses: Päikesesüsteem, gravitatsioon.

Soovitusi õppetegevuseks

- keha massi hindamine ja mõõtmine, hindamistulemuse ja mõõtmistulemuse võrdlemine;
- raskusjõu ja hõõrdejõu mõõtmine dünamomeetriga.

Mehaaniline töö ja energia

Töö. Võimsus.

Energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena. Lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine.

Soovitusi õppetegevuseks

lihtmehhanismide kasutamine olmeseadmetes.

Valgus ja selle sirgjooneline levimine

Valgusallikas. Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad.

Astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused.

Valgus kui liitvalgus; spekter. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas.

Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus. Vari. Varjutused.

Soovitusi õppetegevuseks

tähistaeva vaatlemine Energia avastuskeskuses;

olmevalgustite valgusallikate (tavaline hõõgpirn, halogeenpirn, luminofoorlamp ehk säästupirn, LED) võrdlemine; varju uurimine.

Organismide rühmad

Taimed. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees. Õistaimede paljunemine ja levimisviisid.

Seened. Seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhihood. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Inimeste ja taimede nakatamine seenhaigustesse ning selle vältimine. Seente osa looduses ja inimtegevuses.

Samblikud. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike osa looduses ning inimtegevuses.

Euroopa loodusvööndid

Jäävöönd. Tundra.

Parasvöötme mets. Parasvöötme rohtla.

Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes.

Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloostamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed.

Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.).

Soovitusi õppetegevuseks

- piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine ja interaktiivsete õppevahendite abi;
- teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel; loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostevuses.

Maavarad

Kivimid ja nende teke.

Maavarad Eestis ja Euroopas.

Soovitusi õppetegevuseks

Eesti tähtsamate maardlate näitamine kaardil; maavarade vaatlemine ja kirjeldamine; õppekäik kaevandusmuuseumisse.

Tuntumad metallid

Metallimaakidest metallide sulatamine. Metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused. Metallide sulamid igapäevaelus. Metallid ja mittemetallid. Metallide korrosioon (raua näitel).

Soovitusi õppetegevuseks

- metallide füüsikaliste omaduste uurimine ja võrdlemine (soojus- ja elektrijuhtivus, kõvadus, magnetilised omadused vms);
- internetist andmete otsimine metallide ja sulamite omaduste ning nende rakendusvõimaluste kohta;
- metalli/sulami kohta mõistekaardi koostamine koostevuses;
- raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes (<http://mudelid.5dvision.ee/>).

Euroopa ja Eesti

Rahvastik ja asustus. Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine.

Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid.

Ränded ja nende põhjused. Rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnastumise põhjused, Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.

Majandus. Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud. Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja

keskkonnaprobleemid. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puud.

Põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid.

Teenindus. Teenindus ja selle jaotumine. Turism ja selle liigid. Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinnas või -maakonnas. Euroopa peamised vaatamisväärsused. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid.

Transport. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Eesti transport. Euroopa peamised transpordikoridorid.

Reisisiht Euroopa

Ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümboolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid. Transpordivõimalused sellesse riiki. Tervise- ja turvalisuse riskid jms

Soovitusi õppetegevuseks

diagrammide ja graafikute lugemisoskuse harjutamine (abistava kava põhjal);

Eesti rahvastiku iseloomustamine/võrdlemine kaardi abil ja teabeallikate andmete põhjal;

uurimusliku ülevaate koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil) peamiste

vaatamisväärsuste kohta kodulinnas või -maakonnas. Teabe esitamine kaaslastele;

ülesannete/võrdlustabelite täitmine ühistranspordiga liikumisvõimaluste kohta (väljumis- ja saabumisaeg, kestvus, pileti hind jne; isiklikud eelistused ja nende põhjendamine jms).

tutvumine Eesti Välisministeeriumi kodulehel alajaotusega „Reisi targalt“.

Õpitulemused

8.klassi lõpuks õpilane:

- mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
- kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;
- kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid;
- leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusalastest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusvööndite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusvööndiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;
- rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses;
- väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid

Ainekava 9. klassile

Rõhuasetused

9. klassis luuakse kujutlus maailma loodusest võrreldes Eestiga. Vastavalt süvendatakse teadmisi ka Eesti loodusest: kuuluvus soojusvöötmesse ja loodusvööndisse, sarnased ja erinevad pinnavormid, taime- ja loomaliigid, inimrassid, kliima sarnasus ja erinevus maailmas. Oluline on orienteerumine kaardil ja gloobuse kui Maa mudeli teadvustamine.

Omandatakse teadmised Eesti seostest maailmaga (inimtegevus, transport, kaubavahetus) ja

globaalprobleemidest (loodushoid Eestis ja maailmas, riikide erinev suhtumine).

Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt Segamini kasvavad okas- ja lehtpuud – s.o segamets). Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel. Omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppe- ja teabekirjandusest, Internetist.

Kogu õppetegevus on suunatud tervikliku kujutluse loomisele maailma loodusest. Terviklik kujutus sisaldab ühtlasi teadmisi füüsikast ja keemiast.

Õppesisu ja -tegevused

Inimese organism

Rakud, koed, elundid. Rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid.

Inimese rakud, koed ja elundid. Elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded. Hügieeninõuded naha hooldamisel.

Luud ja lihased. Luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja rebendite korral.

Vereringe. Südame ehitus ja talitus. Veri, vere liikumine organismis. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus.

Immuunsüsteemi ja vaksineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel.

Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS.

Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonna haigused, nende tekkepõhjused. Esmaabi verejooksude korral. Doonorlus, veregrupid.

Seedimine ja eritamine. Inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne.

Hingamine. Inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. Esmaabi: kunstlik hingamine.

Paljunemine ja areng. Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid.

Inimorganismi talituslikud muutused sünnist surmani.

Närvisüsteem. Talitluste regulatsioon. Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid.

Refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimudeli abil). Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel.

Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.

Infovahetus väliskeskkonnaga. Silma ehitus ja talitus. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine.

Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine.

Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.

Soovitusi õppetegevuseks

- loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga.
- esmaabivõtete harjutamine;
- katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule;
- esmaabivõtete harjutamine;

- inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga (<http://mudelid.5dvision.ee/>);
- isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel);
- tervishoiumuuseumi õppematerjalid;
- praktiline töö kopsumahu mõõtmiseks;
- refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga;
- katsed meeleelundite tundlikkuse määramiseks; nägemise kontroll koostöös kooli med. õega.

Valguse peegeldumine ja murdumine

Valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt. Esemete nägemine. Kuu faaside teke. Tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine.

Valguse murdumise nähtus. Prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms). Kaug- ja lühinägelikkus, prillid. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter.

Soovitusi õppetegevuseks

- valguse peegeldumise katsete korraldamine ja vaatlemine;
- kuu faaside vaatlemine ja katsete korraldamine kuu faaside mudeldamiseks; valguse murdumise katsete korraldamine ja vaatlemine;
- kaug- ja lühinägija prillide võrdlemine ja katsete korraldamine kumer- ja nõgusläätsiga; valgusfiltri läbilaskeriba kindlakstegemine.

Võnkumine ja laine

Võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus. Võnkumise levimine - laine. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed). Müra ja mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas.

Soovitusi õppetegevuseks

laine tekkimise, heli tekkimise jälgimine/kuulamine;

lainete tekitamine veepinnal ja laine levimise kiiruse määramine; heli (müra) summutavate materjalide võrdlemine; kuuldepiirkonna määramine.

Rõhumisjõud

Rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter.

Üleslükkejõud. Kehade ujumine.

Rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas.

Soovitusi õppetegevuseks

õhurõhu mõõtmine baromeetriga;

üleslükkejõu väärtuse määramine.

Elektriõpetus

Kodune vooluvõrk: vooluallikad, vooluring. Lühis, kaitsmed. Kaitsemaandus. Elektrivoolu töö ja võimsus; elektrienergia arvesti. Elektritarvitid kodus majapidamises, elektriohutus, säästlikkus.

Soovitusi õppetegevuseks

lihtsa vooluringi koostamine ja selle võrdlemine klassi vooluvõrguga; lühis:

1,5 voldise elemendi soojenemine lühise korral; kodu/kooli ööpäevase elektrienergia tarbe määramine.

Magnetnähtused

Püsimagnet. Magnetväli. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektromagnet. Elektromagnetkiirgus: kiirgusallikad meie igapäevaelus, kiirguse mõju inimese tervisele.

Soovitusi õppetegevuseks

katsed püsimagnetitega;
püsimagneti ja elektromagneti katseline võrdlemine.

Keemia igapäevaelus

Toiduainete koostis. Eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis.

Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond.

Maa gloobusel ja kaartidel

Maa kujutamine gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk. Kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid). Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil.

Maailmameri ja selle osad. Mandrid; suuremad riigid. Ajavööndid.

Soovitusi õppetegevuseks

objektide leidmine-näitamine kaardil; asukoha kirjeldamine kava abil (asend ekvaatori suhtes, asend mandril või maailmajaos, asend ookeanide/merede suhtes, riik või selle osa jne).

Objektide kandmine kontuurkaardile;

- vahemaade mõõtmine looduses.
- vahemaade mõõtmine kaardil mõõtkava abil;
- kellaaja erinevuste määramine ajavööndite kaardi põhjal;
- kaardil mandrite, maailmajagude, suuremate riikide ja nende pealinnade näitamine, nende kandmine kontuurkaardile.

Maakera loodusvööndid

Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets.

Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets.

Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets.

Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes.

Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed.

Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.).

Soovitusi õppetegevuseks

piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine;
teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel; loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

- seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;

- toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid;
- kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindusvõi põllumajandusettevõtte tegevuse kohta;
- koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslastele;
- käsitseb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
- leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust;
- kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.

LISA 14. INIMESEÕPETUS. LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Aine: Inimeseõpetus

Õppeaine kirjeldus ja eesmärk

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi ja vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoolitseb iseenda ja kaaslaste tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid, esmaabi);
- 3) väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist;
- 4) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 5) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 6) otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 7) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 8) järgib olmesuhtlemiseks vajalikke sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti;
- 9) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes mina ja meie) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine.

Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi.

Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms.

Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine.

Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta. Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi.

Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostevõime oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine.

Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevõime reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostevõimele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused.

Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist. Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine).

Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks.

Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära

lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest); 2) teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita;
- 2) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);
- 3) tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 4) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
- 5) räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
- 6) hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
- 7) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid;
- 8) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede-vendade ja vanemate nimed;
- 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;
- 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;
- 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- 5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
- 6) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 7) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- 8) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 10) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- 11) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 12) teab, et elab Eestis;
- 13) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 2) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 3) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukohta;
- 4) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
- 5) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi; 6) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 6) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 7) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 8) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- 10) nimetab oma lähisugulasi;
- 11) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 12) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 13) tunneb kella täistundides;
- 14) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel;
- 15) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine);
- 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb;
- 3) hindab õpituatsioonides enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
- 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 6) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust;
- 7) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasti;
- 8) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 9) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- 10) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus;
- 11) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel;
- 12) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- 13) tunneb kella täis- ja pooltundides;
- 14) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- 15) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- 16) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm);
- 2) leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist);
- 3) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega;
- 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi;
- 5) analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
- 6) teab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi;
- 7) teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel, oskab abi küsida;
- 8) teab olmejäätmete käitlemise viise kodus majapidamises, oskab prügi sorteerida;
- 9) selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.

Õpitulemused 4. klassis

Õpilane:

- 1) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
- 2) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
- 3) analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
- 4) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
- 5) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
- 6) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
- 7) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
- 8) kirjeldab oma pere traditsioone;
- 9) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta;
- 10) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaega oma päevakavaga;
- 11) leiab koostegevuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt;
- 12) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
- 13) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;
- 14) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid;
- 15) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- 1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
- 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
- 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
- 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg);
- 5) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi;

- 6) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
- 7) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid;
- 8) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
- 9) määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava;
- 10) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist;
- 11) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias;
- 12) teadvustab reklaamide eesmärke;
- 13) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust;
- 14) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
- 15) nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
- 16) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevat tagajärki.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist;
- 2) analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe);
- 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
- 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
- 5) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
- 6) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid;
- 7) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitude hulgast tervisele kasulikke;
- 8) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust;
- 9) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
- 10) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
- 11) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
- 12) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- 13) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
- 14) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;
- 15) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;
- 16) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukordades vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- 2) väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust;

- 3) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- 4) teab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 5) teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused);
- 6) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida;
- 7) oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks);
- 8) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes);
- 9) tunneb end Eesti kodanikuna.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
- 2) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
- 3) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);
- 4) järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades;
- 5) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
- 6) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi);
- 7) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonides hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist;
- 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta;
- 9) koostab oma tegevuste kohta nädalaplani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- 10) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid);
- 11) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja;
- 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- 13) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- 14) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- 15) teab jätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega;

- 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi;
- 3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 4) nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;
- 5) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;
- 6) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- 7) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);
- 8) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid;
- 9) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla;
- 10) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- 11) teab ja leiab olulisi infoallikaid tervisetabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- 12) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;
- 13) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- 14) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;
- 15) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi;
- 16) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

- 1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi);
- 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele;
- 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas;
- 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 5) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;
- 6) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamise seotud tegevusi;
- 7) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- 8) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku;
- 9) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- 10) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;
- 11) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm);
- 12) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.

Õppetöö rõhuasetused I kooliastmes

I kooliastmes on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes MINA ja MEIE) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Lapsi õpetatakse tegutsema koos, matkides ning eeskuju järgi, kujundatakse nende baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi (teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms).

Peamisteks õppeviisideks on näitlikustatud praktiline tegevus (dramatiseering, eseme- ja tegevuspildid), õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng). Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegevuse (laps ↔ õpetaja, laps ↔ laps(ed)) oskuste kujundamisele. Õpetaja ülesandeks on luua situatsioonid, kus tegevus jaotub mitme isiku vahel. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt: kasutatakse suunavaid repliike ning küsimusi (Mida tegid? Mida hakkad tegema?), harjutatakse oma ja kaaslaste tegevuse kommenteerimist, toimingu verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset planeerimist. Ühistegevuse põhjal antakse objektiivne, motiveeriv tagasiside lapse ja kogu rühma tegevusele ning saavutustele.

Igas tunnis tegeldakse (koos)mängimise õpetamisega. Mänguõpetuse eesmärgiks on, et lapsed oskaksid sihipäraselt sisustada oma vaba aega ning hiljem aktiivselt osaleda õppetegevust toetavates rollimängudes: mängida süžeeega mängu (nii ükski kui ka mitmekesi), korraldada koostegevust, kasutada mängus esemete asendajaid, luua kujuteldavaid situatioone.

Mänguoskuste kujundamise eesmärgil viiakse tundides läbi erinevat liiki õppemänge (süžee mängud, reeglitega mängud) ja dramatiseeringuid. Õpetatakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Mänguõpetus toimub osatoimingute kaupa: tegevuste ettenäitamine ja matkimine, tuttava tegevuse valik sõltuvalt situatsioonist/rollist. Kui mõnel lapsel piirduvad mänguoskused esemetega manipuleerimisega, alustatakse mänguasjade kasutusviiside õpetamisest.

Võrdlevate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpetatakse märkama ja eristama (puhas/must-, meeldib / ei meeldi- jne tasandil) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama (sh kaaslastega jagama).

Õpetaja juhendamisel otsitakse võimalusi ning vahendeid esemete, ruumide ja iseenda esteetilise välimuse parandamiseks, kujundatakse valitud vahendite praktilisi kasutamisoskusi. Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse etiketikäitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne). Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse teiste ainete tundides ja vabal ajal (nt tervitamine, pea kammimine jne).

Õppesisu I kooliastmes

1. klass

Teema: MINA JA MEIE

Mina: minu välimus ja mulle meeldivad tegevused.

Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine).

Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi, kool, klass).

Õpitegevused koolis, õppevahendid.

Tüli; vabandamine, leppimine (dialoogi repliid).

Peo-, töö-, spordiriietus (riietusesemed, riietuse sobitamine situatsiooniga).

Taotletavad õpitulemused

- nimetab oma lemmiktegevusi küsimuste toel;
- kirjeldab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukohta;
- õdede-vendade ja vanemate nimesid;
- vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- osaleb ühistes (õppe)mängudes ja suudab meeldetuletamisel mängureeglitest kinni pidada;
- hindab kaaslaste tegevusi meeldib / ei meeldi-tasandil ning õppesituatsioonis õige / valetasandil;
- teretab klassi sisenemisel;
- eristab piltidel peo-, töö- ja spordiriietust.

Teema: MINA JA TERVIS

Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu.

Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine.

Hammaste pesemine.

Tualeti kasutamine.

Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud).

Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine.

Taotletavad õpitulemused

- hoolitseb isikliku välimuse ja hügieeni eest (kammib juukseid, peseb käsi ja hambaid, kasutab tualetti);
- käitub söögilauas viisakalt ja arvestab teistega.

Teema: MINA JA PERE

Pereliikmed (vanemad, õed-vennad, vanavanemad), nende nimed.

Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus.

Taotletavad õpitulemused

- väärtustab kodu ja perekonda;
- kirjeldab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- teab oma kohustusi kodus;
- nimetab oma pereliikmed ja teab nende nimesid.

Teema: MINA JA MINU KODU

Kodumaja (talamaja/ eramu/korter suures majas); ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt).

Mööbel kodus, koolis (esemed, nende otstarve).

Kodu asukoht (Eestimaa; küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa, Eesti Vabariigi lipp.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab õpetaja küsimustele toetudes oma kodu ja klassiruumi;
- teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

Teema: MINA JA AEG

Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme).

Õöpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö).

Aasta (aastaajad: laste tegevused, riietus, ohud jalakäijatele liikluses).

Taotletavad õpitulemused

- nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses.

Teema: MINA JA ASJAD

Minu oma, kaaslase oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks.

Ausus asjade jagamisel.

Koristustööd ja –vahendid klassiruumis ning kodus.

Taotletavad õpitulemused

- märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu;
- teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust.

Teema: MINA JA TURVALISUS

Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine).

Liikumine jalakäijate teel üksi ja rühmaga.

Helkur.

Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänava (sõidutee) ületamine; sõidupilet).

Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab ühissõidukisse sisenemise ja väljumise korda.

2. klass

Teema: MINA JA MEIE

Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine.

Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev).

Kaaslase kutsumine ühistegevusse.

Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud).

Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine.

Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele.

Koolitöötajate ametid.

Taotletavad õpitulemused

- tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab;
- teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi;
- alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides;
- kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, valib ja jagab rolle ning mänguasju;
- nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi tasandil;
- tunneb ära situatsiooni, kus kedagi kiusatakse;
- teab koolitöötajate ametid.

Teema: MINA JA TERVIS

Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid.

Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu-köha korral.

Hammaste tervishoid: värske aed- ja puuvili, kommid; hambaarst.

Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded.

Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus).

Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab ja järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus, nohu/köha korral (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- kirjeldab pildile toetudes hammaste tervishoidu;
- väärtustab liikumist ja aktiivseid tegevusi oma päevakavas;
- nimetab illustratsioonidele toetudes vajalikke toidukordi ja tervisele kasulikke toite;
- käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust).

Teema: MINA JA PERE

Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress.

Lemmikloom kodus.

Koduarmastus.

Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendripühad (olulisemate • tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).

Taotletavad õpitulemused

- teab peast oma aadressi;
- kirjeldab ja väärtustab oma kodu;
- kirjeldab pildile toetudes tähtsamate pühade tähistamist.

Teema: MINA JA MINU KODU

Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine.

Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab üksteisega arvestamise võimalusi peres;
- selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- teab oma vanemate ameteid.

Teema: MINA JA AEG

Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu).

Kellaaeg täistundides.

Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.

Taotletavad õpitulemused

- määrab aega täistundides;
- kirjeldab ja väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;
- kirjeldab piltidele toetudes oma päevakava.

Teema: MINA JA ASJAD

Minu oma, kaaslaste oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadedus, lahkus).

Asja väärtus ja hind.

Asjade väärtus teiste väärtuste seas.

Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks.

Käitumine liiklusvahendites.

Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.

Taotletavad õpitulemused

- eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- väärtustab ausust asjade jagamisel;
- käitub tänaval ja liiklusvahendis viisakalt.

Teema: MINA JA TURVALISUS

Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valessti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule.

Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, võõralt asjade/maiustuste vastu võtmine jms; hädaolukorras abi palumine).

Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.

Taotletavad õpitulemused

- teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks;
- demonstreerib õpitu olukorras käitumist võõraste inimestega.

3.klass

Teema: KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega.

Iga inimese väärtus.

Uhkustamine.

Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine).

Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine.

Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek, käitumine külas.

Telefonivestlus sõbraga (kutse koostegevusele, dialoog).

Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded).

Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine.

Suhtluspartnerite näoilmed, hääletoon (viha, hirm, vastikus, häbi, üllatus, rõõm).

Taotletavad õpitulemused

- nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest;
- väärtustab iseennast ja teisi;
- alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine);
- hindab ning vastandab õpitu olukorras oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meelditasandil;
- kirjeldab viisakat käitumist koolis, külas ja koduümbruses;
- kirjeldab kava abil sünnipäevapeo kulgu kirjeldab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4 –6 emotsiooni.

Teema: INIMENE JA TERVIS

Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega.

Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine.

Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine).

Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

Taotletavad õpitulemused

- nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja vajalikkust;
- kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- teadvustab oma enesetunnet ja teavitab sellest kaaslasi;
- kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

Teema: INIMENE JA PEREKOND

Peretüübid: suurpere, väikepere.

Õdede-vendade, vanemate, vanavanemate andmed (nimi, vanus, tegevus).

Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, üksteisega arvestamine.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus);
- kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
- väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
- nimetab oma kohustusi peres;

Teema: INIMENE JA KODUMAA

Eestimaa minu kodumaa.

Eesti Vabariigi sümbolid: vapp, hümn.

Pealinn.

President.

Eesti rahvussümbolid: suitsupääsuke, rukkilill.

Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud).

Taotletavad õpitulemused

- tunneb Eestimaa sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- väärtustab Eestit – oma kodumaad;
- jutustab oma ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel (5– 6 lauset).

Teema: INIMENE JA AEG

Aastaaegade jagunemine kolmeks perioodiks (varakevad jne), inimeste tegevused, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast (kõndimine jäätunud veekogul jms).

Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad).

Kellaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord).

Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab aastaaegadest sõltuvaid ohtusid ning nende vältimise võimalusi;
- määrab aega täis- ja pooltundides;

- kirjeldab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi.

Teema: INIMENE JA TURVALISUS

Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis.

Käitumine tundmatute ainetega, vedelikega.

Päästeteenistus: kiirabi, politsei, tuletõrje; abi vajadus (seos õnnetusjuhtumitega).

Abipalve esitamine hädaabi numbril 112.

Turvakodu.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi (sh kasutada telefoni, valida hädaabi numbrit);

Õppetöö rõhuasetused II kooliastmes

II kooliastmes kujundatakse jätkuvalt õpilaste oskust märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms); tutvustatakse ja õpetatakse väärtustama rahvuskombeid, -traditsioone (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Lähivalt tutvustatakse elukutseid ja nende esindajate põhitegevust (nt kaupluse teema juures müüja tegevus jne).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides tegeldakse isiksuseomaduste ning ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisnormide kujundamisega: õpetatakse märkama – eristama – mõistma igapäevaseid situatsioone (sh ohuolukordi), verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms; täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hoolivat ja teisi arvestavat suhtumist, vastutus- ja kohusetunnet); harjutatakse etiketikäitumist. Pere ja koduga seotud teemade käsitlemisel selgitatakse õpilastele laste ning vanemate vastastikuseid õigusi-kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse (täiendatakse) õpilaste sotsiaalset teadlikkust ning verbaalset aktiivsust: õpetatakse (abivahendite toel) kirjeldama ja hindama kaaslaste ning iseenda tegevus- ja käitumisakte (sh mõistma ja nimetama eesmärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid iseloomujooni jne), õpetatakse planeerima (sh parandama) edasist tegevust/käitumist. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis (kutse koostegevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine loobumine, alternatiivne ettepanek).

Teemade käsitlemisel kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on suurem osatähtsus praktilistel tegevustel ja õppekäikudel, eetilise sõnumiga lühipalade lugemisel ja analüüsimisel.

Õppesisu

II kooliastmes

4. klass

Teema: KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina.

Igäihe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus.

Mina ja endasse suhtumine.

Lapse õigused ja kohustused. käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja

Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. tagajärgi

Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine.

Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine.

Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jne); Teatamine, kaebamine.

Taotletavad õpitulemused

- nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
- väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust;
- analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste;
- kirjeldab, kuidas leida ja hoida sõpru;
- osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade) abivajaja märkamise ja abi pakkumise);
- jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
- tunneb õpitu situatsioonis konfliktsituatsiooni ning mõistab, millistel võimalikud; konfliktid igapäevases koolielus. juhtudel on vajalik sellest täiskasvanule/õpetajale teatada.

INIMENE JA TERVIS

Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport).

Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele.

Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele.

Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral.

Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne).

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
- eristab, millised toidud on tervisele kasulikud;
- demonstreerib õpitu situatsioonis esmaabi lihtsamate vigastuste puhul.

Teema: PEREKOND JA KODUKOHT

Minu sugupuu (pereking ja lähisugulased).

Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel, surnuaias.

Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid).

Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp.

Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus.

Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud).

Meie kool ja teised ümbruskonna koolid.

Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis.

Kodukoha sümbolid: lipp, vapp.

Kodukoha rikkused.

Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).

Taotletavad õpitulemused

- nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
- väärtustab oma kodukohta, nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid;
- hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda;
- kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas.

Teema: INIMENE JA AEG

Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega.

Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hilinemine, selle tagajärjed.

Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.

Taotletavad õpitulemused

- määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas.

Teema: INIMENE JA TEAVE

Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil (teabeallikate kasutamine).

Taotletavad õpitulemused

- hangib koostegevuses teavet koolistendilt ja ajalehe kuulutustest.

Teema: INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD

Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) kodus majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus.

Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine.

Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes.

Tehingud postkontoris.

Kirja saatmine.

Taotletavad õpitulemused

- mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
- planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist.

Teema: INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Olmejäätmete tekkimine klassis ja kodus majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkinud prügi); jäätmete individuaalne käitlemine.

Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus).

Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine, ohud.

Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahjuhäire korral.

Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).

Taotletavad õpitulemused

- sorteerib klassis tekkivaid olmejäätmeid;
- kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga; sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas);
- demonstreerib õpituolukorras käitumist ohuolukorras ning abi kutsumist.

5. klass

Teema: KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebaseeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu).

Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada.

Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis

(positiivsed/negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne).

Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana.

Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine.

Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.

Taotletavad õpitulemused

- märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
- osaleb koostevõttes erinevat tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
- selgitab, milliseid enda andmeid võib sõpradele või võõrastele avaldada, kirjeldab;
- kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
- kirjeldab plaanile toetudes ning analüüsib ühisvestluses oma ja kaaslaste; emotsionaalseid seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg);
- demonstreerib õpituatsioonis käitumist vägivalda märkamise korral;
- demonstreerib õpituatsioonis käitumist vägivalda ohvriks sattumise korral.

Teema: INIMENE JA TERVIS

Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsmis-, kompimis- ja lõhnad) ülesanded, tervishoid.

Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid.

Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid).

Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased.

Pisava une ja puhkuse vajalikkus.

Valikud toitumisel.

Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele.

“Ei” ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi ning teab hoolitsemise tagajärgi;
- kirjeldab oma enesetunnet küsimustele toetudes;
- kirjeldab uimastite (alkoholi ja tubaka) mõju õppimisvõimele ja käitumisele.

Teema: PEREKOND JA KODUKOHT

Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms).

Kodukoha rahvariided, rahvariide kandmine tänapäeval ja minevikus.

Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms).

Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused erinevused kaaslastega).

Pühad ja kombed (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev).

Taotletavad õpitulemused

- võrdleb eluolu maal ja linnas;
- kirjeldab kodukoha traditsioonilisi üritusi;
- kirjeldab ühisvestluses oma pere traditsioone ja pühade tähistamist.

Teema: INIMENE JA AEG

Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele).

Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).

Taotletavad õpitulemused

- määrab aega minutilise täpsusega ning koostab õpetaja abiga endale otstarbeka ajakulutusega päevakava;

- kirjeldab positiivsete harjumuste mõju;
- nimetab mitmekesiseid positiivseid vaba aja veetmise võimalusi.

Teema: INIMENE JA TEAVE

TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine).

Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekülg (teabeallikate kasutamine).

Reklaamide sisu ja eesmärk.

Taotletavad õpitulemused

- otsib koostegevuses teavet pilt-teatmeteosest;
- teadvustab reklaamide eesmärke.

Teema: INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD

Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis).

Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest.

Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.

Taotletavad õpitulemused

- mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
- teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja pere sissetulekust.

Teema: INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus.

Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine).

Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine.

Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine).

Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
- nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
- kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega kaasnevaid tagajärgi;
- peab kinni evakuatsiooni reeglitest.

6. klass

Teema: SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm.

Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused.

Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": "kambavaim", jäljendamine; isiklik arvamus, vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest.

Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine, reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele jms).

Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud.

Suhtlemine koduste ja eakaaslastega: rääkimine, ärakuulamine; pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine.

Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus.

Valetamine, vaikimine, hädavale.
Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.

Taotletavad õpitulemused

- märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast käitumist/suhtlemist kohatust käitumisest/suhtlemisest;
- võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg);
- kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, partnerist ja - eesmärgist sõltuvaid variatiivseid väljendusviise;
- mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist.

Teema: MINA ISE

Mina-pilt: oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus.

Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
- väärtustab inimestevahelisi erinevusi, on salliv erinevuste suhtes.

Teema: INIMESE TERVIS

Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest (nahk, meeleeelundid, aju, kopsud, magu, neerud, maks, suguelundid).

Toidu- ja toitained.

Toiduainete pakendiinfo (eri toitainete sisaldumine; parim enne jms).

Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele.

Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral.

Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaltlikult) ja käitumisele.

Taotletavad õpitulemused

- omab ettekujutust inimese organismi üldisest ülesehitust;
- tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid;
- nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi;
- oskab valida erinevate toitumise hulgast tervisele kasulikke;
- kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele.

Teema: INIMESE ARENG

Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis.

Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine.

Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine.

Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.

Taotletavad õpitulemused

- teadvustab ja aktsepteerib murdeega seotud muutusi oma organismis ja käitumises;
- mõistab arengu individuaalsust;
- nimetab kohti, kust leida abi ja vastuseid oma murdeega seotud küsimustele.

Teema: INIMESE VÄLIMUS

Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus).

Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid: pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine; keemiline puhastus, kingsepp (oma soovide väljendamine suhtlemisel).

Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine).

Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms).

Küünte hooldamine, maniküür, pediküür.

Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.

Taotletavad õpitulemused

- hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
- kirjeldab juuste ja küünte hooldamise põhimõtteid ning põhjendab hooldamise vajadust.

INIMENE JA KODU

Kodu ja koduümbrus (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid).

Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid).

Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine).

Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega).

Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.

Taotletavad õpitulemused

- koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
- kirjeldab oma kodu ja koduümbrust, juhatab teed enda koju;
- koostab kirjaliku küllakutse;
- kirjeldab ettevalmistusi, mis on vajalikud külaliste tulekul ning külla minekul.

Teema: INIMENE JA TEAVE

Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele.

Teatmeteosed.

Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses).

Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused).

Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon).

Taotletavad õpitulemused

- hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
- mõistab telefoni otstarbeka kasutamise vajalikkust.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed.

Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmate tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi).

Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.

Taotletavad õpitulemused

- nimetab kodukeemia pakenditel olevate piktogrammide tähendusi;
- teab kodukeemia väärkasutuse tagajärgi ja nende ennetamise võimalusi;
- kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate.

Õppetöö rõhuasetused III kooliastmes

III kooliastmes täiendatakse õppetegevuse käigus jätkuvalt õpilaste sotsiaalseid suhtlemis- ja käitumisoskusi. Õpetaja poolt organiseeritud suhtlussituatsioonides (dialoogis ja polioloogis) harjutatakse teabe esitamist ja küsimist, väljendusvahendite mõistmist ja kasutamist sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest (st suhtluspartnerite soovide, kavatsuste jms erinevad väljendusviisid), erinevate seisukohtade (sh vastandlike) mõistmist ja väljendamist, oma arvamuste selgitamist/kaitsmist. Oma ja kaaslaste tegevuse kohta tagasiside andmisel suurendatakse õpilaste verbaalset aktiivsust, kujundatakse avaliku esinemise esmaseid oskusi: toimub individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemine, kommenteeritakse ja hinnatakse iseenda ning kaaslaste tegevus-, käitumis- ja suhtlusakte. Üksikute aktide hindamiselt jõutakse tervikuni; õpilasi juhatakse leidma seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti komponentide vahel, tegema järeldusi. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate strateegiatele, motiividele ja kavatsustele; olukordade tingimustele, tulemustele ja tagajärgedele. Õpetatakse leidma situatsioonidele alternatiivseid lahendeid ning esitama soovitusi kaaslastele.

Suhtlemis- ja terviseetemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu õpilaste arengulistele muutustele organismis ja käitumises (suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning vaimsele ja sotsiaalsele tervisekasvatusele (eneseanalüüs ja positiivne mõtlemine; nõustamis- ja abivõimalused jms).

Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadliku ja säästliku tarbija kujunemiseks. Võrreldakse teenuseid–kaupu (otstarve, hind, vajadus, pakendiinfo jms), õpitakse eristama ja arvestama oma soove ning võimalusi, planeerima oma tegevusi.

Õppetegevuses kasutatavatest aktiivõppemeetoditest domineerivad eetilise sõnumiga palade lugemine ning analüüs ja praktilised tegevused (rühmatööd, rollimängud jms). Tegevustes luuakse probleemsituatsioone, otsitakse neile lahendusi. Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õppetegevuses rakendatakse ja täiendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisetiketialaseid teadmisi/oskusi. Tähelepanu pööratakse seejuures soolise küpsemise ja iseseisva elu alustamisega seotud rollikäitumisele. Harjutatakse vestluspartnerilt täiendava teabe küsimist, erinevate ja vastandlike arvamuste kuulamist ja eristamist ning kokkulepete saavutamist vaidlustes (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine, loobumine, eksimuste ja väärkäitumise tunnistamine). Kujundatakse oskust hinnata oma ning ühiskonnannormidele).

Teemade käsitlemisel tutvustatakse eri eluvaldkondadega seotud õigusakte, ühiskonnaliikmete õigusi ja kohustusi (sh selgitatakse igapäevaste õiguste, vabaduste ja kohustuste ühetaolisuse printsiipi), kujundatakse oskusi teha otstarbekaid ja vastutustundlikke valikuid/otsuseid. Õpilastele tutvustatakse ja õpetatakse kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi, kujundades seeläbi harjumusi ning oskusi otsida, küsida, kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Perekonnaõpetuse ühe osana pööratakse tähelepanu vanema rollile oma lapse kasvatamisel: tutvustatakse lapse arengutingimusi, eakohaseid arendavaid tegevusi ja vahendeid (kehalised tegevused, mängud ja mänguasjad, raamatud jms); õpetatakse lapsega koos mängima ja tegutsema.

Väiksematele mängude õpetamist ja koosmängimist saavad õpilased harjutada vahetundidel, kooli üritustel.

Tundides kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on eelistatud praktilised õppused (sh rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemsituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. Lisaõppematerjalina kasutatakse trüki- ja elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (ajakirjandus, käsiraamatud) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ning selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekterimist).

Õppesisu III kooliastmes

7. klass

Teema: SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslase arvamusega); konfliktide lahendamise võimalused.

Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad: agressiivne, ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika; iroonia, must huumor.

Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine, mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse.

Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne).

Sõprus, armumine, armastus, käimine

Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused.

Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus.

Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused.

Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.

Taotletavad õpitulemused

- selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
- kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslase emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);
- oskab teha kaaslastele (sh vastassugupoole esindajatele) ettepanekuid ning vastata positiivsetele/negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisetiketti arvestades;
- väärtustab lähisuhetes hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
- mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust.

Teema: MINA ISE

Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused.

Enesehinnang (erineva enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslase reageeringud kiitusele, laitudele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms.; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused).

Taotletavad õpitulemused

- teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
- kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms).

Teema: MINU TERVIS

Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus.

Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas).

Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine).

Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS.

Esmaaabi mao- ja puugi hammustuse korral.

Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas.

Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi);
- analüüsib oma nädala toitumise, vaba aja tegevuste (sh füüsilise aktiivsuse) kava;
- demonstreerib õpitu olukorras arsti poole pöördumist;
- kirjeldab põhilisi nakkushaiguste levimise ja vältimise viise;
- oskab uimastitega seotud olukordades ütelda „ei” ning vajaduse korral abi kutsuda.

Teema: KODU JA KODUKOHT

Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes.

Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid.

Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega).

Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiümbruses jne), tegevuste mitmekesisus.

Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses (planeerimine koostegEVuses: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meelepea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms).

Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid).

Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.

Taotletavad õpitulemused

- väärtustab kultuurilist mitmekesisust, suhtub sallivalt teistesse rahvustesse ja kultuuridesse;
- koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- kirjeldab vaba aja mitmekülgse veetmise võimalusi kodukohas;
- koostab peo (sünnipäeva, klassiõhtu) tegevuste, sh ettevalmistuse plaani.

Teema: INIMENE, AEG JA TEAVE

Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine.

Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine.

Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus).

Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus).

Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubadteenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustuminekeeldumine.

Taotletavad õpitulemused

- hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning teabetekstidest;
- edastab plaani abil kaaslastele teavet nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus;
- kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet);
- teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada.

Teema: INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA RAHA

Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest).

Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused).

Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).

Taotletavad õpitulemused

- mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid.

Teema: INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad).

Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel.

Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamisel (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid).

Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise.

8. klass

Teema: KÄITUMINE RÜHMAS

Rühmakäitumine.

Erinevad rühmad ja rollid.

Reeglid ja normid rühmas.

Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.

Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed.

Hoolivus rühmas.

Rühma surve ja toimetulek sellega.

Sõltumatus, selle olemus.

Autoriteet.

Taotletavad õpitulemused

- arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab õpituatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkarvamuste korral;
- annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis;
- pakub õpituatsioonis lahendusi pingelolukordadele;
- reageerib kohaselt sobimatule käitumisele;
- kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.

Teema: LÄHISUHTED JA PEREKOND

Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine.

Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused.

Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused.

Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus.

Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered):

pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus.

Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine.

Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.

Taotletavad õpitulemused

- väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;
- mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;
- tegutseb õpituatsioonid koos endast nooremate õpilastega neid abistavalt ja toetavalt.

Teema: TERVISE HOIDMINE

Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad.

Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine.

Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga.

Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale).

Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused.

Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis.

Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht).

Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusvärsus.

Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitsesüstimine enne välisreise.

Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid, tervishoiu- ning sotsiaalsüsteemi teenuseid;
- teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse terviseega;
- teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- teab ja otsib olulisi infoallikaid tervisetabe ja -abi saamiseks;
- kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamise eesmärgil arsti poole (vastuvõtt, kojukutse, hädaabi);
- leiab küsimustele toetudes olulise info ravimipakendi teabelehel.

Teema: RISKIKÄITUMISE ENNETUS

Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas).

Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole.

Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi.

Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid.

Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine.

Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi.

Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- mõistab uimastite omamise, tarbimise ja levitamise seotud riske ja vastutust.

Teema: INIMENE JA VÄLIMUS

Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli • lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade • soovitusesse.

Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.

Taotletavad õpitulemused

- selgitab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- valib olukorrale sobiliku riietuse.

Teema: INIMENE JA TEAVE

Avalik infopunkt.

Kohalik ajaleht.

Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine.

Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.

Taotletavad õpitulemused

- hangib teavet teistelt inimestelt ning õpetaja juhendamisel teabeallikatest ja – tekstidest.

Teema: INIMENE, ASJAD JA RAHA

Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne).

Maksete liigid kodus majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud.

Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslaste kutsumine); toidu kojutellimine).

Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine).

Postipaki saamine ja saatmine.

Küla-/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.

Taotletavad õpitulemused

- oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid;
- selgitab ostu- ja toitlustuskoha valiku põhimõtteid;
- laenutab kohalike raamatukogust endale huvipakkuvat kirjandust.

Teema: KARJÄÄRI PLANEERIMINE

Eneseanalüüs (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused).

Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).

Taotletavad õpitulemused

- teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi;
- nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi.

9. klass

Teema: LÄHISUHTED JA PEREKOND

Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine.

Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine.

Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused.

Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg.

Puudega laps.

Imikuja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamineõpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele.

Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi).

Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele.

Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused.

Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.

Taotletavad õpitulemused

- suhtleb tavasituatsioonides adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi ja väärkäitumist);
- reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabetekste ja teatmikke;
- hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavasituatsioonides ning vastavust ühiskonnainormidele, käitub vastavalt;
- teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid.

Teema: EELARVE PLANEERIMINE

Pere sissetulekud (palk, toetused).

Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel).

Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising).

Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).

Taotletavad õpitulemused

- mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus;
- oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi.

Teema: ELUASE

Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad).

Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud).

Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid.

Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).

Taotletavad õpitulemused

- kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi.

Teema: KARJÄÄRI PLANEERIMINE

Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine.

Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused töötajale, töötus.

Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk.

Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.

Taotletavad õpitulemused

- hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku;
- teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;
- tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.

LISA 15. AJALUGU LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooa. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igäht.

Õppeaine eesmärgid on:

- tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu;
- laiendada ainealaseid teadmisi;
- suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja;
- suunata mõistma aja kulgemise seaduspära;
- arendada lugemis- ja kirjutamisoskust;
- laiendada sõnavara;
- arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi;
- õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Ajalooõpetuse kaudu toetatakse õpilase suutlikkust teha valikuid ja mõista oma vastutust ühiskonna ees. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooa. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igäht.

Lõiming teiste ainetega

Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled

Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusriikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Ajaloo õppimise kaudu täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga mõisteid, võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika

Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus loogiliselt arutleda.

Loodusained

Õpitakse mõistma geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; ühiskonna üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.

Tehnoloogia

Käsitletavate teemade kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi ja ohte; kasutada tehnovahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kunstiained

Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.

Kehaline kasvatus

Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 6.–7. klassis

Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloo osalejast mis võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine.

- Ajaloo õppe alguses kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse Paldiski linnas ja lähiümbruses, vaadatakse õppefilme. Paldiski Vene Põhikoolil on ajaloo õpetamisel koostööpartneriteks näiteks Harjumaa Muuseumid, Amandus Adamsoni Ateljeemuuseum.
- Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet.

Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist.

- 6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta,
- 7. klassis keskendutakse Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele laiemalt.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga, Mille juures rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms).

8.–9. klassis pööratakse tähelepanu otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.

- 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga,
- 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Keskkel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö.

Vajadusel loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Olulisel kohal on sõnavara laiendamine üldisemalt ning õppe näitlikustamine. Teavet edastatakse lisaks õppetekstidele ka õppefilmide, digivahendite, fotode jne kaudu, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi.

Õppe raames toimuvad õppekäigud muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse jne. Paldiski Vene Põhikool teeb õppekäike ajaloomuuseumisse, vabaõhu muuseumisse, Paldiski linna ajaloolistesse paikadesse, mälestiste külastamine, õppefilmide loend esitatakse õpetaja töökavas vastavalt läbitavatele teemadele.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
- 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
- 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja;
- 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;
- 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

Õppetulemused ja õppe sisu klassiti II kooliastmes

Rõhuasetused/eesmärgid 6. klassis

- Ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga.
- Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine.
- Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;

- 2) teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3) tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4) mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.
- 5) seostab teoreetilist ajalookäsitlust paikkonna ajalooaga.

Õppesisu 6. klassis:

- sissejuhatav osa: mis on ajalugu?
- minu suguvõsa ajalugu;
- kuidas me ajaloost teada saame – suulised ajalooallikad: nt minu vanemate ja vanavanemate koolitee, mängud, kohustused jms;
- maakodu ja linnakodu;
- toit, rõivad läbi aegade;
- kirjalikud ja esemelised ajalooallikad: asjad, ehitised, raamatud, filmid;
- ajaarvamine: ajaloo jäljed maastikul ja maapõues;
- kodukoht läbi aegade, matk kodukohas.
- õppekäigud muuseumi, ajalooaga seotud paikade ja mälestiste külastamine

Õpitulemused III kooliastmes

Põhikooli lõpetaja:

- 1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond;
- 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
- 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos;
- 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos;
- 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist;
- 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.

Õpitulemused ja õppesisu klassiti III kooliastmes

Rõhuasetused/eesmärgid 7. klassis

- Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet.
- Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist.
- Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.
- Keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 5) teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;

- 6) teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.
- 7) seostab teoreetilist ajalookäsitlust paikkonna ajalooa.

Õppesisu 7. klassis:

- muinasaeg;
- muinasaeg Eestis;
- vanaaeg;
- keskaeg ja feodaalkord;
- eestlaste muistne vabadusvõitlus;
- eestlased võõra võimu all;
- leiutised ja maadeavastused.

Rõhuasetused/eesmärgid 8. klassis

- Keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ajalooa. Euroopas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks.
- Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms).
- Lisandub tähelepanu pööramine põhjuslikele seostele.
- Tuuakse selgelt esile seosed varem õpituga.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 8) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

Õppesisu 8. klassis

- maailm uusajal;
- Eesti Vene tsaaririigi koosseisus;
- eesti talurahva elu;
- rahvuslik ärkamisaeg;
- tööstuse areng;
- venestamisaeg;
- Eesti ja maailm I maailmasõja eel;
- I maailmasõda ja selle tagajärjed;
- Eestist saab iseseisev riik.

Rõhuasetused/eesmärgid 9. klassis

- Põhi tähelepanu on lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale.
- Keskkel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö ajaloo sündmuste käsitlemisel.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost; 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 5) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 6) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 7) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 8) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 9) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

Õppesisu 9. klassis

- Eesti Vabadussõda;
- Eesti Vabariik 1918-1940 (sise- ja välispoliitika; tööstus, põllumajandus, kultuur ja haridus);
- maailm kahe maailmasõja vahel;
- iseseisvuse kaotamine;
- Eesti II maailmasõjas;
- Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda;
- Eesti taasiseseisvumine;
- Eesti riigi valitsemine ja demokraatia;
- kodanike põhiõigused ja kohustused.
- Õppekäigud muuseumi, ajaloo seotud paikade ja mälestiste külastamine

LISA 16. KUNST LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Õpetuse eesmärgid

Kunstiga taotletakse, et õpilane:

- kasutab töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- vaatleb ning võrdleb oma ja kaaslaste loomingut, iseloomustab kunstiteoseid, kasutades õpitud teadmisi ja erialast sõnavara; väljendab oma eelistusi ja selgitab seisukohti;
- tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest;
- tunneb huvi kunstiteoste ja eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

Õppetöö rõhuasetused I kooliastmes

Õppetöös tegutsetakse koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi.

Ühistegevuses õpitakse omandatud oskuste piires sooritama ülesannet ja teostama enesekontrolli:

- vaadeldakse ümbritsevaid esemeid ja näidiseid, valitakse töövahendid ja -materjalid, valmistatakse ette töökoht;
- täidetakse õpiülesanne;
- jälgitakse töö lõpuleviimist ja soorituse puhtust, korrastatakse oma töökoht.

Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud. Praktiliste tööde teemad valitakse vastavalt õpilaste teadmistele ja kogemustele (mängud, mänguasjad, 51 muinasjutud, salmikeseid jms). Kunstitööde ainekavasse kuuluvad teemadest, eelkõige lugemise ja loodusõpetuse teemadest. Kunstis tunnis aktiveeritakse olemasolevad teadmised esemete/olendite tunnustest ning kasutatakse neid kujutiste loomisel.

Õppeülesannete järjestamisel lähtutakse põhimõttest liikuda ruumiliselt kujutiselt tasapinnalisele (kõigepealt voolitakse eset, seejärel tehakse temast joonistus). Ülesannete täitmisel toetutakse mitmesugustele näitvahenditele, mille abil täpsustatakse esemete/olendite tunnuste taju. Õppeülesandeid sooritatakse paari- või enamatunniliste tsüklitena, et töövõtet/tehnikat paremini kujundada/kinnistada. 1.–2. klassi kunsti tundides omandatakse esmased töö- ja korraharjumused; õpitakse tundma töövahendeid, -materjale (sh jääkmaterjale) ning kasutama neid ohutult ja säästlikult; omandatakse esmased kunstialased oskused.

Intellektipuueteega laste kunstilise eneseväljenduse oskused võivad olla väga erineval tasemel. 1.–2. klassi õpilaste loomingulist eneseväljendamist piiravad tajukujutluste vähesus ja/või ebatäpsus, kõne alaareng ning motoorne kohmakus. Seetõttu kaasneb kunsti- ja teiste ainete õpetusega nende valdkondade arendamine.

Õpilaste tunnetustegevus toetub valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele. Õpetaja suunamisel õpitakse tajutavaid objekte eri meeltega (nägemine, kuulmine, haistmine, kompimine) vaatlema ja võrdlema, eri tunnuste alusel järjestama ja rühmitama.

Tajukujutluste kujundamise/laiendamise eesmärgil õpetatakse märkama objekti värvust ja kuju ning oma töödes sobimatut (st reaalsusele mittevastavat) värvust ja kuju vältima. Teemat sissejuhatavates vestlustes tutvustatakse kujutatava objekti loomulikku keskkonda, inimegevust (sh toimingute järjekorda). Vestlus toetub praktilisele tegevusele, piltide vaatlusele, seeriapiltide järjestamisele vms (nt porgand kasvab peenral, lapsed koristavad saaki, laps sööb porgandit). Lisaks kujutlustele keskkonnast arendatakse oskust moodustada ja kasutada lauseid, laiendatakse sõnavara (sh emotsioone väljendavad omadussõnad nt Poiss tegi lumememme. Ta naerab. Ta on rõõmus.).

Praktilisi harjutusi sooritatakse töövahenditeta (joonistamine käe/jalaga õhus, laual, põrandal) ja erinevate vahenditega (kriidid, pliiatsid, pintsel jt). Kujundatakse õiget kehaasendit, pliiatsi jms hoidu ja käesurvet. Harjutusi sooritatakse õpetaja loetud rütmisalmide saatel. Esmased töövahenditega harjutused tehakse suurtel pindadel: tõmmatakse jooni tahvlile ja A3 formaadis paberile; värvitakse suuremaid pindu (nt suur ring) jne. Järk-järgult muutuvad tööformaadid ja värvitavad pinnad väiksemaks – nendel töötamine nõuab õpilaselt suuremat motoorset vilumust. Õpetatakse joonistama/maalima üksikobjekte ja objektide rühmi ettevalmistatud taustale või värvilisele paberile, esialgu orientiiride (eri kuju ja suunaga punktiirjoonte ülejoonistamine, punktide ühendamine) ja šabloonide abil. Tunnetustegevuse arenedes kujutatakse objekte silueti ja joone abil. Kujundatakse värvimisostkust (sh pliiatsi- ja pintslihoid, käesurve teadlik reguleerimine, kujutise kontuuri jälgimine).

Tegevuse käigus õpitakse kuulama ja mõistma suulisi lihtkorraldusi, osalema dialoogis. Tegevuse verbaalne kommenteerimine ja kokkuvõtete tegemine on valdavalt õpetaja pädevuses. Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama ning lõpetama. Tegevuste käigus suunatakse õpilasi viisakalt abi paluma ning kaaslasele abi osutama. Kunsti tundides kasutatakse ja kinnistatakse teistes ainetes (eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, tööõpetus) omandatud sõnavara: tajutavaid tunnuseid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused) ja ruumisuhteid väljendavad sõnad, rühmanimetused (koduloomad, mööbel jne). Õppetegevuse jõukohastamise eesmärgil jälgitakse märgitud õppeainetes omandatavaid teadmisi ja oskusi (nt geomeetriliste kehade tundmist ja nimetamist õpilastelt ei nõuta, voolimisel kasutatakse eakohast sõnavara: vooli pall jne). Kunstiainealast sõnavarast omandatakse sel etapil kasutatavate töövahendite ja materjalide nimetused ning tegusõnad (joonistan, rebin jne).

Taotletavad õpitulemused I kooliastmes

1.klassi lõpuks õpilane:

- tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- kujutab esemeid/olendeid orientiiride abil;
- valmistab ette ja korrastab õpetaja juhendamisel oma töökohta;
- täidab kunsti ülesandeid koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi.

2.klassi lõpuks õpilane:

- tunneb (nimetab) kasutatavaid töövahendeid ning -materjale;
- leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- kujutab kõrutiasetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;
- võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
- valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökohta;
- täidab kunsti ülesandeid koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

3. klassi lõpuks õpilane:

- kasutab ohutult töövahendeid ja materjale;
- kujutab loomi (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis;
- märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab kujutist;
- järgib mustri rütmi;
- võrdleb ja iseloomustab õpetaja suunamisel kahte kujutist tajutavate tunnuste alusel;
- väljendab kujutiste paiknemist pildiruumis;
- korrastab oma töökohta;

- täidab kunsti ülesandeid eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

Õppesisu:

1.klass

Loomade jt elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine).

Keskkond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse).

Kujutamine ruumis ja tasapinnal (erinevate tehnikate kasutamine).

Põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga).

Rütm ja liikumine (rütmide mõiste, rütmid meis ja meie ümber).

Ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine).

Kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo).

Praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist).

Kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused).

Rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti elementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine).

Looming ja autorlus (MINU-SINU-MEIE) - looming ja selle tähtsustamine.

Skulptuur (tutvumine naturaalse ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid).

Maal (kattevärvide kasutamine ning õige pintsli valik).

2. klass

Loomade jt elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine).

Keskkond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse).

Kujutamine ruumis ja tasapinnal (erinevate tehnikate kasutamine).

Põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga).

Rütm ja liikumine (rütmide mõiste, rütmid meis ja meie ümber).

Ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine).

Kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo).

Praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist).

Kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused).

Rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti elementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine).

Looming ja autorlus (MINU-SINU-MEIE) - looming ja selle tähtsustamine.

Skulptuur (tutvumine naturaalse ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid).

Maal (kattevärvide kasutamine ning õige pintsli valik).

3. klass

Loomade jt elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine).

Keskkond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse).

Kujutamine ruumis ja tasapinnal (erinevate tehnikate kasutamine).

Põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga).

Rütm ja liikumine (rütmide mõiste, rütmid meis ja meie ümber).
Piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos).
Ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine).
Kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo).
Praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist).
Kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused).
Rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti elementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine).
Looming ja autorlus (MINU-SINU-MEIE) - loomine ja selle tähtsustamine.
Skulptuur (tutvumine naturaalse ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid).
Maal (kattevärvide kasutamine ning õige pintsli valik).

Õppetöö rõhuasetused II kooliastmes

Õpitakse tegutseda plaani järgi. Esialgu on selleks õpetaja koostatud tegevuskava (algoritm).

5. klassis hakatakse ühistegevuses ise plaani koostama ning selle täitmist jälgima.

Enesekontrollioskusena õpitakse oma tööd vaatlema ning võrdlema näidisega ja kaaslaste töödega.

Ühe osa tunnist moodustavad illustreeritud kunstivestlused. Vestluste läbiviimisel arvestatakse põhimõtet lähemalt kaugemale, st tutvutakse esmalt lähiümbruse/kodukandi kunstiga.

Õpitakse kasutama eri väljendusvahendeid; seostama kujutatavaid objekte paberilehel ja edasi andma figuuride eri asendeid. Sel etapil harjutatakse kujutatavale sobiva tausta loomist.

Õpitakse märkama objektide ja kujutiste värvinüansse, objektide osalist kattumist, kujutise suuruse visuaalset (optilist) vähenemist kauguses. Vaadeldakse ja kirjeldatakse oma ja kaaslaste kunstitöid. Õpilaste töödest korraldatakse klassis ja koolis näitusi. Võimaluse korral külastatakse kunstinäitusi (sh õpilastööde näitusi väljaspool kooli).

Suureneb kasutatavate töövahendite ja -materjalide hulk (kattevärvide kõrval võetakse kasutusele akvarellid). Joonistamisel-maalimisel kasutatakse võimalikult erinevaid tööformaate.

Alustatakse tutvumist visuaalse kunsti liikide ja väljendusvahenditega. Tutvutakse kunstivaldkondadega seotud elukutsetega, st isikute ja nende põhitegevusega (nt skulptor, arhitekt, restauraator jne). Õpitakse märkama kunstiilminguid lähiümbruses ning käituma niisugusel viisil, et see ei kahjustaks loometööd ja kultuuriväärtusi.

Taotletavad õpitulemused II kooliastmes

4. klassi lõpuks õpilane:

- * kujutab inimest paigalasesendis;
- * jälgib pinna katmisel kujutise kontuuri;
- * segab põhivärvide II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);
- * kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga);
- * voldib paberit eeskujuga järgi.

5. klassi lõpuks õpilane:

- * kasutab õpituid tehnikaid kunstitööde loomiseks;
- * kujutab inimest liikumises;
- * tõstab oma töödes tegelasi ja objekte esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil;
- * väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel;

- * võrdleb oma ja kaaslaste töid (leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi);
- * osaleb vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).

6. klassi lõpuks õpilane:

- * kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt;
- * arvestab inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel;
- * kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta;
- * loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta;
- * väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool;
- * kujundab oma lähemat ümbrust (stend, klassiruum);
- * tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, graafika).

Õppesisu:

4. klass

Inimese kujutamine paigal (näidismudelite ja skeemjooniste kasutamine).

Loomade jt elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine).

Keskfond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse).

Põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga).

Rütm ja liikumine (rütmide mõiste, rütmid meis ja meie ümber).

Piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos).

Perspektiiviõpetus (objekti kujutamine ees ja taga, elemendi esiletõst suuruse ja värvi abil).

Ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine).

Kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo).

Kirjakunst (nimetähtede kujundamine). Praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist).

Kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused).

Rahvakunst ja selle areng (rahvakunstielementid ja rütm).

Looming ja autorlus (MINU-SINU-MEIE) – looming ja selle tähtsustamine.

Skulptuur (tutvumine naturaalse ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid).

Maal (kattevärvide ja akvarellide kasutamine ning õige pintslivalik).

5. klass

Inimese kujutamine paigal ja liikumises (näidismudelite ja skeemjooniste kasutamine).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine).

Keskfond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse).

Kujutamine ruumis ja tasapinnal (erinevate tehnikate kasutamine).

Põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga).

Rütm ja liikumine (rütmide mõiste, rütmid meis ja meie ümber).

Piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos)

Perspektiiviõpetus (elemendi esiletõst suuruse ja värvi abil).

Ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine).

Kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo).

Praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist).

Erinevad kunstiliigid (maal, skulptuur, arhitektuur, teatrikunst).

Kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused).

Rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti elementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine).

Looming ja autorlus (MINU-SINU-MEIE) – loomingu ja selle tähtsustamine.

Skulptuur (tutvumine naturaalselt ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid).

Maal (kattevärvide ja akvarellide kasutamine ning õige pintsli valik).

Graafika (tutvumine erinevate trükitehnikatega, nt papitrükk).

6. klass

Inimese kujutamine paigal ja liikumises (inimese proportsioonid ja emotsioonide edastamine).

Natuurist joonistamine (elus ja eluta objektide ruumiline kujutamine, paiknemine pildiruumis ja suurusuhted).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (erinevatest materjalidest ruumikujunduselementide meisterdamine, keraamika).

Keskkond ja selle kujutamine (muutuvate loodusvormide ja erinevate elukeskkondade kujutamine, keskkonnakaitse).

Põhivärvid ja vastandvärvid (vastandvärvide segamine värviringi alusel, ühe värvi erinevad toonid).

Värvide helestamine ja tumestamine (ühe värvitooni erinevad heletumedusastmed, soe ja külm koloriit).

Rütm ja liikumine (sümmeetria ja asümmeetria).

Ruumikujundus (sise- ja välisruumide kujundus).

Kirjakunst (reklaamkirjade vaatlus ja analüüs).

Erinevad kunstiliigid (maal, skulptuur, arhitektuur, teatrikunst).

Rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti areng ja kasutamine kaasajal, rahvakunsti pärandi hoidmine).

Skulptuur (voolimine pehmetest ja tahketest materjalidest, keraamika).

Õppetöö rõhuasetused III kooliastmes

Õppeülesandeid sooritatakse mitmetunniliste tsüklitena, milles vahelduvad eri iseloomuga tööd. Õppeülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele.

Kujuneb analüütilis-sünteesiline tajumine, mis võimaldab teadlikumalt vaadelda ja võrrelda objektide visuaalseid karakteristikuid (vormi, suurusuhteid, paiknemist ruumis, varju, värvinüansse jne). Õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal. Modelleeritakse eri materjalidest skulptuure, rõhuasetus on detailidel ja kujunduselementidel. Joonistustes on põhirõhk inimese kujutamisel võimalikult õigestes proportsioonides, erinevas töö- ja elukeskkonnas.

Võetakse kasutusele suuremat osavust nõudvad töövahendid (sirkliid, lõikenoad), õpitakse neid kasutama tehnoloogiliselt õigesti, säästlikult ja ohutusnõudeid arvestades.

Suureneb kunstivestluste osa praktilise töö tundides. Õpitakse tundma tuntumaid kunstnikke, vaadeldakse ja kirjeldatakse õpitud oskuste piires nende teoseid. Näidete varal õpitakse eristama kunstiliike ja eri ajastute stiile. Saadavad teadmised seotakse õpilaste kogemustega (filmides nähtu, reisil kogetu). Harjutatakse visuaalse teabe otsimist (piltteatmeteostest, Internetist) ning selle kasutamist loomingulise töö eeskujuna või lähtepunktina.

Harjutatakse jooniste ja skeemide mõistmist; tõuseb ruumilise kujutamise osakaal.

Suunatakse vaatlema inimeste kehakeelt ja miimikat ning seda kujutama.

Kunsti ülesannete täitmisel pööratakse tähelepanu töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigele kasutamisele. Õpitakse kasutama käe kindlust ja täpsust nõudvaid tehnikaid (nt paljundusgraafika).

Taotletavad õpitulemused III kooliastmes

7. klassi lõpuks õpilane:

- segab ja kasutab maalimisel värvide eri toone;
- loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid;
- teeb kollaaži;
- tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);
- mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust;
- märkab kujunduselemente keskkonnas.
- leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese ameti olulisi tunnuseid (keskkond, riietus, töövahendid) ning väljendab neid temaatilistes töödes;

8. klassi lõpuks õpilane:

- eristab õpetaja suunamisel pildi koloriiti, oskab seda kirjeldada;
- kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi;
- eristab etenduses esinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine);
- eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti).
- leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes.

Põhikooli lõpetaja:

- kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise;
- kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses;
- märkab suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;
- kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi;
- väärtustab kunstiloomingut (oma ja kaaslaste tööd).

Õppesisu:

7. klass

Inimese kujutamine paigal ja liikumises (inimese proportsioonid ja emotsioonide edastamine).

Natuurist joonistamine (elus ja eluta objektide ruumiline kujutamine, paiknemine pildiruumis ja suurussuhted).

Modelleerimine ja erinevad materjalid (erinevatest materjalidest ruumikujunduselementide meisterdamine, keraamika).

Keskkond ja selle kujutamine (muutuvate loodusvormide ja erinevate elukeskkondade kujutamine, keskkonnakaitse).

Põhivärvid ja vastandvärvid (vastandvärvide segamine värviringi alusel, ühe värvi erinevad toonid).

Värvide helestamine ja tumestamine (ühe värvitooni erinevad heletumedusastmed, soe ja külm koloriit).

Rütm ja liikumine (sümmeetria ja asümmeetria).

Ruumikujundus (sise- ja välisruumide kujundus).

Kirjakunst (reklaamkirjade vaatlus ja analüüs).

Praktiline disain (pakendi kujundus).

Erinevad kunstiliigid ja nende seosed.

Rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti areng ja kasutamine kaasajal, rahvakunsti pärandi hoidmine).

Looming ja autorlus (originaal, reproduktsioon, koopia).
Maal (maalimine spontaanselt ja kavandi alusel).
Kollaaž. Segatehnikad.

8. klass

Inimese kujutamine paigal ja liikumises (erinevate elukutsete ja töökeskkondade kujutamine).
Portree ja miimika (erinevas eas inimese kujutamine).
Modelleerimine ja erinevad materjalid (figuuride modelleerimine savist vms materjalist).
Kujutamine ruumis ja tasapinnal (langeva varju kujutamine ja modelleerimine valguse ja varju abil).
Põhivärvid ja nende segamine (erinevate tonaalsuste eristamine ja sõnastamine, rühmatöö).
Sümmeetria ja asümmeetria (konstrueerimine kesktelje ja horisontaaltelje abil).
Rütm ja liikumine (joonistamine sirkli ja joonlaua abil, op-kunst).
Ruumikujundus (skulpturaalsed objektid rühmatööna).
Kunstnik ja kujunduskunst.
Kirjakunst (kirjaoptika ja kirja kujundus, katsetused erinevate kirjutusvahenditega, monogrammid, peremärgid).
Praktiline disain (reklaamsärgi või plakati kujundus, tootedisain).
Erinevad kunstiliigid (meediakunst ja erinevad infoallikad kunsti edastajana).
Kunstide seosed (kunsti ja kultuuri seosed kaasajal).
Rahvakunst ja selle areng (tänavakunst ja selle mõju kultuurile).
Looming ja autorlus (tuntumad kunstnikud ja nende teosed).
Skulptuur (skulptuur linnaruumis ja looduskeskkonnas).
Kollaaž. Segatehnikad.

9. klass

Inimese kujutamine paigal ja liikumises (erinevate elukutsete ja töökeskkondade kujutamine).
Portree ja miimika (erinevas eas inimese kujutamine).
Modelleerimine ja erinevad materjalid (figuuride modelleerimine savist vms materjalist).
Kujutamine ruumis ja tasapinnal (langeva varju kujutamine ja modelleerimine valguse ja varju abil).
Põhivärvid ja nende segamine (erinevate tonaalsuste eristamine ja sõnastamine, rühmatöö).
Sümmeetria ja asümmeetria (konstrueerimine kesktelje ja horisontaaltelje abil).
Rütm ja liikumine (joonistamine sirkli ja joonlaua abil, op-kunst).
Kunstnik ja kujunduskunst.
Kirjakunst (kirjaoptika ja kirja kujundus, katsetused erinevate kirjutusvahenditega, monogrammid, peremärgid).
Praktiline disain (reklaamsärgi või plakati kujundus, tootedisain).
Erinevad kunstiliigid (meediakunst ja erinevad infoallikad kunsti edastajana).
Kunstide seosed (kunsti ja kultuuri seosed kaasajal).
Rahvakunst ja selle areng (tänavakunst ja selle mõju kultuurile).
Looming ja autorlus (tuntumad kunstnikud ja nende teosed).
Skulptuur (skulptuur linnaruumis ja looduskeskkonnas).
Maal (maalimine spontaanselt ja kavandi alusel).

LISA 17. MUUSIKA LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Aine: Muusika

Õppe-ja kasvatuseesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
- 2) tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
- 3) omandab muusika kuulamise kogemuse;
- 4) laulab ja esineb pingevabalt;
- 5) julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;
- 6) kirjeldab kuulatud muusikat, väljendab muusikaalastes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi, kasutades õpitud sõnavara;
- 7) väärtustab muusikat ja muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana.
- 8) rikastab oma tundeelu muusikaelamuse kaudu;
- 9) kujundab muusikalist maitset.

Üldpädevuste kujundamine muusikaõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Muusika ühena kunstiainetest on otseselt seotud kultuuri, selle mitmekesisuse, loomise ja loodu väärtustamisega. Muusika tegemise ja kuulamise käigus ning muusika üle arutledes süvendatakse teadmisi eesti kultuurist ja muusikast, avardatakse maailmapilti, tutvutakse teiste rahvaste kultuuri ja eluviisiga. Esimeses kooliastmes keskendutakse eesti kultuurile - meie tavad ja kombed ning nendega seotud repertuaar (rahvamuusika - rahvalaul, rahvapillid, laulumängud ja rahvatantsud; kodu ja Eestimaaga seotud laulud). Teises kooliastmes laiendatakse kultuuripilti naaberriikide omaga tutvudes, tehes seda võrdluses (mis ühesugune/ühendav ja mis erinev/omapärane) Eestiga. Kolmas kooliaste tutvub kultuuridega teistelt mandritelt, saab ülevaate sealsetest erinevatest usunditest ning muusikast. Kultuuri- ja väärtuspädevust kujundab ühislaulmine, mis ühendab omavahel eri põlvkondi ning osalemine laulupidudel. Õppekäigud kultuuriloolistesse paikadesse, kontsertide ja muusikaetenduste külastamine toetavad kultuuri- ja väärtuspädevuse arendamist - teiste loodust osasaamine, selle hindamine.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Muusika kui universaalne keel võimaldab üksteist tundma õppida, omavahel suhelda ja koos tegutseda. Ühislaulmine, pilling ja erinevates ühisprojektides osalemine toetab sotsiaalsete oskuste kujunemist ja arenemist, avastatakse enda ja teiste loomingulisi ressursse, nauditakse loomevabadust ja kujunevat ühtsustunnet. Ühistegevustes on võimalik koos luua toetav, turvaline, mänguline ja loominguline keskkond ning seeläbi mõista meeskonnatöö olulisust. Sotsiaalset ja kodanikupädevust kujundatakse kõikide muusikaliste tegevuste kaudu, omandatakse meeskonnatöö oskused ja kogemused; kujundatakse ühistöö reeglid ja kokkulepped ning mõistetakse kaaslastega arvestamise ja kokkulepetest kinnipidamise tähtsust. Kultuurisündmustel osalemine süvendab kultuurilist ühtsustunnet ning erinevate kultuuride mõistmist.

Enesemääratluspädevus

Musitseerimine võimaldab avastada ja avada enda tunde- ja huvide maailma uusi tahke. Praktiliste tegevuste kaudu saab mõista ja hinnata enda muusikalisi võimeid ja oskusi, omandada esitamise, esitlemise ja esinemise oskusi. Kaasõpilaste ja õpetaja tagasiside kaudu erinevatele muusikalistele tegevustele (laulmine, pillimäng, tantsimine, omalooming) saab

oma sooritust täiendada/muuta - tagasiside toetab oskuste arengut. Osalemine lauluansamblis, kooris või pilliringis, oma ja teiste oskuste jälgimine, toetab enesemääratlust ja annab ühistegevustes juurde kuuluvustunnet. Esinemised kooli- või koolivälisel üritustel panevad oskused proovile ning annavad tagasisidet. Tutvumised erinevate muusikastiilidega võimaldavad leida endale meelepärast ning ka läbi lemmikmuusika ühtekuuluvustunnet tunda.

Õpipädevus

Muusikas nagu ka teistes õppeainetes on oluline õppida õppima - kuidas samm-sammult oma tegutsemist kavandada ja olemasolevatele teadmistele ja oskustele uusi kihte juurde laduda. Laulu ja pilliloo õppimine algabki analüüsist - kui pikk, mitu salmi, kas on refrään, milliseid noodivältsi ja milliseid nelikõrgusi on kasutatud, Olukorda hinnatuna on hea teha järgnevat plaani - kas alustada sõnade lugemisest, viisi õpetuses või hoopis teha selgeks refrään. Muusika õppimist on hea teha koos, kuid see nõuab ka individuaalset tööd ja harjutamist - enda õppe kavandamist ja teostamist. Tagasiside, enda ja teiste tegevuse analüüs aitavad saada ülevaadet olukorrast.

Suhtluspädevus

Muusika võimaldab suhtlemist nii sõnadega kui ka mitteverbaalselt - helide keeles. Suhtluspädevust rakendatakse algklassides erinevate laulude, laulu- ja ringmängude õppimise kaudu, kus õpilane harjutab mängides selget ja viisakat eneseväljendust ning turvalist suhtlemist kaasõpilastega. Vanemates klassides on tähtsal kohal kultuuride, heliloojate ja teoste üle arutlemine, oma kogemuse ja arvamuse jagamine kaasõpilastega. Õpitakse oma seisukohti viisakalt väljendama ning teiste arvamust ja väärtusi aktsepteerima. Suhtluspädevuse kujunemisele aitab kaasa aktiivne osalemine kooli ansamblites, kooris või pilliringis. Muusikute omavahelisele paremale mõistmisele aitab kaasa muusika oskussõnade valdamine.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Muusika ja matemaatika on omavahel tihedas ühenduses - mõlemas tuleb arvutada ja tegeleda andmetega. Suuresti põhineb helide pikkuse/kestvuse jaotussüsteem matemaatikal - helivältsuste arvulised/murdarvulised nimetused (veerand-, pool-, kaheksandiknoot jt). Taktimõõtu muusikas tähistatakse enamasti murdarvuna ($2/4$ polka, $3/4$ vals), esitamise kiirust ehk tempot numbriga (mitu lööki minutis). Muusikas peab teadma rütmide pikkust, et osata neid sobitada taktimõõduga ning täita taktid vajaliku arvu rütmidega korrektse noodikirja jaoks - arvandmete kogumine ja korrastamine. Pilliõppes harjutatakse plokkflööti numbersüsteemi abil, kandleakorde pannakse kirja Rooma numbritega (I, IV ja V) ning harmoonilisi kooskõlasi tähistatakse tähtede ja numbrite koostöös. Loodusteaduste pädevus kujundab oskust mõista heli tekkimist/tekitamist, heli omadusi, helikeskkonna (näiteks müra) mõju inimese tervisele. Loodus ise pakub näiteid ja inspiratsiooni loominguks - loodushääled, linnulaul, lõhnad ja kaunid vaated. Muusikas tuleb lugeda ja teisendada andmeid (noodikirja tähistused - asukoht klaviatuuril/ sõrmede arv ja asetused tabulatuuril. Terviku mõistmine ja osa leidmine tervikust (kogu helivältsuste süsteem, vormiõpetus - salmid, refrään, eelmäng, vahemäng). Muusika esitamine digivahenditega/-keskkondades, salvestamine ja taasesitamine kujundab tehnoloogiaalast pädevust.

Ettevõtlikkuspädevus

Muusikas peab olema ettevõtlikkust - suutlikkust ideid luua ja neid ellu viia. Muusikas ja muusika loomisel väärtustatakse uuenduslikke ja loovaid lahendusi. Muusikas saab

ettevõtlikkust väljendada ka esinemisjulguse ja -oskuse kaudu. Koolis saab olla ettevõtlik, olles algatajaks mõnele muusikalisele sündmusele (näiteks bändi loomine, omaloomingu esitamine, lemmikbändi kontserdi korraldamine). Õpitakse oma tugevaid külgi arendama, tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama tulemuse eest.

Digipädevus

Muusika tegemine ja loodu jagamine on kolinud digikeskkondadesse. See nõuab oskust leida sobilik, oskustele ja vajadustele vastav keskkond, võimekust teha koostööd ning leida sobilik suhtlusviis nii koosloojate kui publikuga. Igapäevaselt peaks igaüks teadma digikeskkondade ja üldiselt internetikasutuse ohtudest, oskama kaitsta enda andmeid ja privaatsust, kasutama samu põhimõtteid ja käitumisnorme, mis tavaeluski. Muusikatundides harjutatakse, kuidas sõnastada otsitava kohta teavet (milliseid märksõnu kasutada, otsides infot helilooja kohta, mänguvõtete kohta pillil, nootide asukoha määramisel noodijoonestikul jne) ning hinnatakse leitud allikate usaldusväärsust. Tehakse ühisloomet digikeskkondades, õpitakse tundma vastavate keskkondade võimalusi (plakati koostamine, ühisarutelud/oma arvamuse avaldamine, lemmikmuusika playlistid, omaloominguline muusika jne). Arutatakse, mida sobib Internetis jagada, mille või kelle jaoks on rakendustel vanuselised piirangud; kas Internet laseb meil unustada selle, mida oleme kunagi seal jaganud; arutatakse, kas tehisaru teeb arukaks või arutuks.

Muusikaõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine - valmisolek enda oskuste ja teadmiste täiendamiseks, uudishimu ümbritseva vastu. Enda muusikaliste oskuste esitlemine ning võimaluste leidmine eri eluvaldkondades oma muusikaliste oskuste kasutamiseks. Edasiõppimisvõimalused võimakamatele muusikaringides või muusikakoolis. Muusikaharrastus kui eneseväljenduse ja läbi elu vaba aja sisustamise vahend; sotsiaalsete ja sõprussuhete loomise ja edendamise vahend - võimaldab seltskonnas olemist ja koos tegutsemist.

Muusikaga seotud ametite teadmine. Muusik kui elukutse - tutvumine muusikaga seotud elukutsetega (nii otseselt muusikat tegevad kui muusika esitamist ja tootmist/levitamist toetavad) - helilooja, laulja, pillimees, dirigent, helitehnik, pillimeister jne.

Keskkond ja jätkusuutlik areng - kujundatakse keskkonda säästvat mõtteviisi, tutvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme. Kujundatakse vastutustundlikku tarbijat, tuuakse näiteid loodusressursside kasutamisest, selgitatakse looduse ja selle kestlikkuse, looduskeskkonna terviklikkuse ja loodushoiu teemasid. Õpetatakse rütmipillide valmistamist taaskasutatud materjalidest. Teemaatiliste laulude kaudu mõjutatakse õpilaste väärtushinnanguid. Väärtustatakse pärand- ja rahvuskultuuri, selgitatakse, kuidas on keskkonnast ja loodusest sõltuvalt kujunenud inimeste eluviis ja kultuur. Tuuakse näiteid lihtsamate rahvapillide (vilepill, sarvepill, karjapasun) valmistamisest (materjalid kohalikust looduslikust keskkonnast). Võimalusel kutsutakse esinema ja rahvapille tutvustama kodukandis tegutsevaid pärimusmuusikuid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - ühise musitseerimise käigus arendatakse koostöö - ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiiviise midagi luua. Ühiste otsuste langetamise kaudu (nt laulurepertuaari/õppesisu ühisel valimisel), esinedes/osaledes kooli ja kogukonna üritustel suurendatakse kaasatust. Õpilaste kaasamine ürituste planeerimisse ja korraldamisse, andes seeläbi võimalus olla aktiivne ja vastutustundlik kodanikuühiskonna liige. Musitseerimine kui võimalus olla ettevõtja - muusika looja, esitaja, tootja, vahendaja.

Kultuuriline identiteet - Eesti rahvakultuuri traditsioonide (rahvalaulud, rahvapillid, rahvatantsud, laulu- ja tantsupeod) teadmine ja hindamine. Rahvalaulude, -muusika ja laulumängude kasutamine rahvakalendri või riiklike tähtpäevade tähistamisel. Piirkondlike eripärade väärtustamine ja kasutamine. Kodukoha kultuuriväärtuste teadmine, huvi äratamine kodukohast pärit või seal elanud kultuuritegelaste/ muusikute vastu. Teiste rahvaste traditsioonidega tutvumine, kultuurilise mitmekesisusega arvestamine, lugupidava ja salliva suhtumise kujundamine.

Teabekeskond ja meediakasutus - õpetatakse otsima informatsiooni erinevate riikide heliloojate, instrumentide, muusikastiilide kohta; suunatakse kasutama erinevaid teavikuid (heliplaat, CD, video). Tutvustatakse interneti-turvalisusega seotud teemasid, "Targalt internetis" nõuandeid - milliseid salvestusi endast ja enda saavutustest jagada, millisele kogukonnale/sõpruskonnale. Stuudiumi/e-kooli, Tera-kaustade võimalused õppematerjalide ja koolitööde esitamiseks. Autoriõigus.

Tehnoloogia ja innovatsioon - uudishimuliku ellusuhtumise kujundamine, uuenduste, uute tehniliste võimaluste ja tehnoloogiatega kursis olemine elukestvalt. Digivahendite kasutamine õppes, erinevate digikeskkondade tutvustamine. Tutvustatakse tehnoloogia arengut läbi aegade muusikas; juhendatakse, kuidas ja mille abil omaloomingut (laulu, pillilugu) lindistada; selgitatakse, kuidas on arenenud muusika salvestamisvõimalused tänapäeval.

Tervis ja ohutus - enda võimete teadvustamine, oma oskuste ja huvide kaardistamine. Muusika kui vahend ja võimalus emotsionaalse tasakaalu leidmiseks - muusika teraapiline mõju inimesele. Õpetatakse lõõgastuma laulmise, musitseerimise, muusika kuulamise ja rütmilise liikumise kaudu - eri stiilide muusika võimalused muusikaliste väljendusvahendite kaudu. Müra mõju, selle vähendamise võimalustega tutvumine. Pillide mänguvõtete tutvustamine turvaliseks ja otstarbekaks pillikasutuseks. Häälehoid, tervislik häälekasutus.

Väärtus ja kõlblus - eneseteadlikkus oma muusikalistest võimetest ja võimalustest, lugupidava ja salliva suhtumise kujundamine, õpetatakse arvestama teistsuguseid arvamuste, seisukohtade ja väärtushinnangutega. Käitumine avalikus ruumis, kontserdil, aktusel jne - tutvumine hea tavaga, oskuste harjutamine ja kinnistamine ühisüritustel, kontserdi vms külastustel. Õpetatakse oma arvamust ja seisukohti viisakalt edastama (esineja - laulja, pillimängija, tantsija) kohta.

Õppetöö rõhuasetused

Õppetöö rõhuasetused I kooliastmes

Muusikas pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Samuti pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).

Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältsi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutuste või joonistega tahvil. Muusika aine kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õppetöö rõhuasetused II kooliastmes

II kooliastmes pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).

Rütmipillide tegemiseks kasutatakse käepäraseid looduslikke materjale, nende valmistamisel kaasatakse vanemate klasside õpilasi.

Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme.

Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule.

Tutvustatakse Eesti hümnid, õpetatakse seda kaasa laulma. Laulusõnade mõistmiseks tehakse koostööd eesti keele õpetajaga.

Sotsiaalset suhtlemist ja kaaslastega arvestamise oskust kujundatakse laulumängude abil.

Muusikatunnis õpitud laulu- ja tantsumänge soovitatakse mängida ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Õppetöö rõhuasetused III kooliastmes

Õppetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks on muusika tegemisest või kuulamisest positiivsete emotsioonide saamine.

Arendatakse rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi.

Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida, arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel.

Õpetaja suunamisel kuulatakse ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat.

Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi-kommunikatiivseid võimalusi.

Arendatakse edasi laste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi esinemiskogemuste andmiseks (laul ning pillimäng; esinemine solistina, ansambelis, kooris).

Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis.

Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele.

Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältnusi väljendatakse koostegevuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õppesisu 1.klass

Laulmine ja hääle arendamine.

Kõlava ja vaba tooni taotlemine laulmisel.

Õige laululise hingamise arendamine kõlalise puhtuse, selge diktsiooni ning ilmekuse saavutamiseks.

Eakohased lastelaulud, rahva- ja mängulaulud.

Meloodia: meloodia liikumise suundade jälgimine; kõrgete ja madalate helide eristamine; ja rütm.

Helivältusi väljendatakse rütmisõnadega SAMM, JOOKSEN, SE-EIS.

Muusika kuulamine: karakterpalu ja lastelaule.

Mäng pillidel: kaasmängud rütmipillidel.

Õppesisu 2. klass

Laulmine ja hääle arendamine: kõlava ja vaba tooni taotlemine laulmisel.

Muusikateadmised ja oskused: meetrum ja rütm, rõhulised ja rõhuta helid, kiire ja aeglane liikumine muusikas.

2- ja 3-osaline taktimõõt, selle viipamine.

Helipikkused ja rütmivormid TA, TI-TI, SEEIS, PAUS, rütmilised kaasmängud, improvisatsioon.

Meloodia: meloodia liikumise suundade jälgimine; kõrgete ja madalate helide eristamine; relatiivsete astmete SO, MI, RA tundmaõppimine.

Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad; muusikažanrid marss, polka, valss.

Mõisted: luuletaja, helilooja, solist, koor, koorijuht, ansambel.

Mäng pillidel: kaasmängud lauludele.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

Õppesisu 3. klass

Laulmine ja hääle arendamine.

Hingamis-, häälde- ning diktsiooniharjutused.

Intonatsioonipuhtus.

Muusikalised teadmised ja oskused. Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2, 3, 4; uus rütmivorm TA-A.

Rütmimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: relatiivsete astmete SO, MI, RA kinnistamine, JO tundmaõppimine.

Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad.

Muusikažanrid marss, polka, valss.

Õppesisu 4. klass

Laulmine ja hääle arendamine.

Hingamis-, häälde- ning diktsiooniharjutused.

Intonatsioonipuhtus. Muusikalised teadmised ja oskused.

Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2, 3, 4; uus rütmivorm TI-RI-TI-RI.

Rütmimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: kõik relatiivsed noodiastmed JO, LE, MI, NA, SO, RA, DI, JO .

Laulmine käemärkide järgi ja meloodia liikumise suuna kujutamine (kätega, joonega tahvlil jne);

Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad.

Mõisted orkester, orkestrijuh, dirigent.

Muusikažanrid marss, polka, valss.

Õppesisu 5. klass

Laulmine ja hääle arendamine.

Hingamis-, hääldus- ning diktsiooniharjutused.

Intonatsioonipuhtus. Muusikalised teadmised ja oskused.

Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; uus rütmivorm TAI-RI.

Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: relatiivsed noodiastmed JO-JO
Laulmine käemärkide ja rütmiseeritud astmenimedega järgi;

Meloodia liikumise suundade kujutamine (kätega, joonega tahvlil jne);

Algteadmised noodikirjast.

Muusika kuulamine: lastelaulud ja instrumentaalsed karakterpalad.

Mõisted orkester, orkestrijuh, dirigent.

Muusikažanrid marss, polka, valss.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud teadmistele ja oskustele.

Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest.

Arendatakse õpilaste rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi.

Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat.

Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.

Õppesisu 6. klass

Laulmine ja hääle arendamine.

Hääle kõlavuse, ilmekuse ning hääle individuaalsete omaduste (tämb, diapason) arendamine.

Eesti rahvalaulud, rahvaste laulud.

Muusikateadmised ja oskused.

Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; rütmivormid, eeltakt.

Rütmiimprovisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: relatiivsed noodiastmed JO-JO.

Duur ja moll-helilaad.

Muusika kuulamine: eesti rahvalaulud, tantsud, -pillid.

Muusika esitajad, hääleliigid, kooriliigid.

Eesti tuntumad lauljad, dirigendid.

Õppesisu 7. klass

Laulmine ja hääle arendamine.

Hääle kõlavuse, ilmekuse ning hääle individuaalsete omaduste (tämb, diapason) arendamine.

Eesti rahvalaulud, rahvaste laulud, kaanonid.

Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.

Muusikateadmised ja oskused.

Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4; rütmivormid, eeltakt.

Rütmii improvisatsioonid ja kaasmängud lauludele.

Meloodia: relatiivsed noodiastmed jo, le, mi, na, so, ra di, jo.

JO- ja RA-lõpuline astmerida.

Duur- ja moll-helilaad, kolmkõlad.

Muusika kuulamine: eesti rahvalaulud (regilaul, uuem rahvalaul), -tantsud, pillid, -laulikud.

Muusika esitajad, hääleliigid, kooriliigid.

Eesti tuntumad lauljad, koorid, koorijuhid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris).

Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumikülastused (sh virtuaalsed).

Õppesisu 8. klass

Laulmine ja hääle arendamine. Häälehoid häälemurde perioodil.

Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.

Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4, C.

Taktimõõtude 3/8, 6/8 tutvustamine seoses lauludega.

Rütmivormid. Rütmii improvisatsioonid, kaasmängud.

Meloodia: viulivõti; helikõrguste absoluutväärtused ja nende seostamine relatiivsete astmetega.

Bassivõtme tutvustamine.

Lühiülevaated heliloojate elust ja loomingust.

Õppesisu 8. klass

Laulmine ja hääle arendamine. Häälehoid häälemurde perioodil.

Ühehäälsed, paigutise kahehäälsusega laulud.

Meetrum ja rütm: taktimõõdud 2, 3, 4, C.

Taktimõõtude 3/8, 6/8 tutvustamine seoses lauludega.

Rütmivormid. Rütmii improvisatsioonid, kaasmängud.

Meloodia: viulivõti; helikõrguste absoluutväärtused ja nende seostamine relatiivsete astmetega.

Alteratsioonimärgid dies ja bemoll.

Jazz- ja rockmuusika; eesti levimuusika (R. Valgre, U. Naissoo, A. Oit jt).

Muusika kuulamine: pillid, orkestriliigid. Jazz- ja rockmuusika

Lühiülevaated heliloojate elust ja loomingust.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) on omandanud esmased koostegemise oskused kõigis muusikalistes tegevustes;
- 2) tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, muusikalisest liikumisest ja muusika

kuulamisest;

3) on saanud esmase ühislaulmise kogemuse, kasutab saateks lihtsamaid lastepille ja kehapilli;

4) omab muusika kuulamise kogemusi, suudab väljendada oma muusikalisi elamusi;

5) rakendab omandatud muusikalisi teadmisi ja oskusi muusikalistes tegevustes.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

1) laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga;

2) teeb vahet kõrgel ja madalal helil;

3) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;

4) eristab erinevaid hääli ja müra muusikast;

5) tunneb rütmivorme TA, TI-TI;

6) mängib õpitud rütme nii keha- kui ka rütmipillidel kaasa;

7) liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme;

8) tunneb ära Eesti hümnit, käitub hümnit laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;

9) oskab peast mõnda õpitud lastelaulu;

10) osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

1) teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;

2) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu;

3) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS;

4) mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa;

5) mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel;

6) laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa;

7) laulab peast 3–4 lastelaulu;

8) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes;

9) tunneb Eesti hümnit, käitub hümnit laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;

10) osaleb õpitud laulumängudes.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

1) oskab peast 3–4 lastelaulu;

2) laulab tuttavaid laule ilmekalt ja õige kehahoiuga;

3) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinaatodes ja/või kaasmängudes;

4) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A;

5) viipab käega kaheosalist taktimõõtu;

6) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõnalisest;

7) kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire);

8) laulab Eesti hümnit vastavalt võimetele kaasa;

9) eristab ja iseloomustab rahvakalendri tähtpäevadega seotud traditsioone, osaleb laulmisel;

10) osaleb õpitud laulumängudes.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

1) tunneb rõõmu nii individuaalsetest kui ka ühistest muusikalistest tegevustest ja väärtustab musitseerimist;

- 2) arendab oma muusikalisi võimeid ja osaleb aktiivselt muusikalistes tegevustes – laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises;
- 3) osaleb aktiivselt muusikalises loomeprotsessis, katsetab oma ideid erinevates muusikalistes tegevustes;
- 4) suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingsusse, põhjendab ja analüüsib oma arvamusi ja valikuid;
- 5) mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulu- ja tantsupeo traditsiooni;
- 6) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja suhtub lugupidavalt erinevatesse rahvuskultuuridesse;
- 7) leiab muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest, käitub ohutult virtuaalmaailmas.

Õpitulemused 4. klassis

Õpilane:

- 1) teab peast 3–4 lastelaulu, sealhulgas vastavalt võimetele Eesti hümnid;
- 2) laulab tuttavaid laule võimalikult selge diktsiooni, kõlava tooni ja õige kehahoiuga;
- 3) tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivältust TA-A-A;
- 4) viipab käega 3-osalist taktimõõtu;
- 5) mõistab terminite orkester ja orkestrijuh/dirigent tähendust;
- 6) eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast;
- 7) on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumenti esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides.

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid;
- 2) laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga;
- 3) saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes;
- 4) teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;
- 5) iseloomustab kuulatud muusikat abivahendite toel;
- 6) on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga;
- 7) on omandanud mõne lihtsama muusikainstrumenti esmased mänguvõtted ja kasutab neid musitseerides.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid;
- 2) laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga;
- 3) eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat;
- 4) tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;
- 5) laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
- 6) tunneb eesti olulisemaid rahvapille nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi;
- 7) teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost;
- 8) on tutvunud erinevate kooriliikidega;
- 9) eristab abivahenditele toetudes kõrget ja madalat mees- ja naishäält;
- 10) teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab muusikat ja muusikalisi tegevusi oma igapäevaelu rikastajana;
- 2) osaleb aktiivselt muusitseerimise protsessis, rakendab omandatud muusikaalaseid teadmisi ja oskusi – muusikalist kirjaoskust;
- 3) on tutvunud muusika erinevate stiilidega ja arutleb täiskasvanu suunamisel kuulnud muusika üle;
- 4) katsetab muusikalises tegevuses erinevaid ideid, hindab isikupära ja väljendusrikkust;
- 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid;
- 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat;
- 7) tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid;
- 2) laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega;
- 4) tunneb keel-, puhk- ja löökpille;
- 5) oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente;
- 6) on tutvunud nootide silpnimetustega ja nootide asetusega noodijoonestikul;
- 7) eristab kuulamise järgi duur- ja moll-helilaadi;
- 8) tunneb helivältsusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause.

Õpitulemused 8. klassis Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid;
- 2) laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb taktimõõte 2, 3, 4;
- 4) suudab kaasa mängida lihtsamaid rütmstruktuure;
- 5) oskab lahendada lihtsamaid rütmülesandeid;
- 6) on tutvunud popmuusika ajaloo ja nüüdismuusikaga.

Õpitulemused 9. klassis Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümnid;
- 2) laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia;
- 4) on tutvunud üldtuntud näidetega klassikalisest muusikast;
- 5) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille;
- 6) on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab liikumismänge juhtida.

LISA 18. TÖÖÕPETUS LIHTSUSTATUD AINEKAVA

1. Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

- 1) tööõpetus (1.–4. klass),
- 2) käsitöö ja kodundus (5.–9. klass),
- 3) tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).

Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õpperühmadesse jagunemine on sooneutraalne ning 10% mahus vahetavad õpilased õpperühmi õppeks nii, et käsitöö ja kodunduse asemel on tehnoloogiaõpetus ning tehnoloogiaõpetuse asemel käsitöö ja kodundus. Teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös.

2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Tööõpetusel on põhihariduse lihtsustatud õppekava alusel õpetatava lapse arengus ja eluks ettevalmistusel täita oluline roll. Tööõpetuse kaudu omandab laps ainekavas fikseeritud baasoskused, lapsel kujuneb hoiak ja harjumus tööd teha ning teadvustub tööprotsess. Laps hakkab oma tegevust planeerima ja õpitud oskuste puhul ka enesekontrolli sooritama. Tööõpetus aitab õpilasel kujuneda eluga võimalikult iseseisvalt toimetulevaks isiksuseks, kes suudab ja tahab teha võimetekohast tööd.

Tööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;
- väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
- tunnetab oma loominguviisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;
- oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid;
- tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;
- hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;
- töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

3. Üldpädevuste kujundamine ning õppeainetevaheline lõiming tööõpetuses

3.1 Üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kultuuri- ja väärtuspädevuse kaudu tööõpetuses arendab õppija mitmekülgseid oskusi ja teadmisi meie kultuuriruumis.

Kultuuridevaheline mõistmine - õpitakse tundma erinevaid kultuure, kultuurilisi erinevused ja sarnasusi. Käsitöö ja käsitööoskustega seotud traditsioone ja kombeid. Hoidma oma ja olla avatud ja lugupidav teiste kultuuride suhtes.

Eetika - tööõpetuses saavad õppijad õppida eetilisi põhimõtteid, mis on seotud tehnoloogia arenguga. Mõistavad tootmise ja tarbimisega mõju keskkonnale ja ühiskonnale. Hinnata isiklike väärtusi ja vajadusi.

Väärtused töökohal - õppijad juhinduvad väärtusi nagu ausus, vastutustundlikkus ja meeskonnatöö, mis on olulised nii töökohal kui ka ühiskonnas laiemalt.

Kodanikualane kaasatus - õppijad õpivad kuidas nende oskused ja tehnika areng võivad mõjutada kohalikku kogukonda ja ühiskonda. Õppeülesanded lähtuvad säästva arengu põhimõtetest.

Kultuuriline loovus - õppijad edendavad loominguliste projektide kaudu kultuuridevahelist dialoogi. Õppeülesannete täitmine meie kultuuriruumi sobival viisil mõjutab õpilaste õpioskusi, aitab väärtustada ja rikastada nende tööd.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Töökultuuri järgides toimivad õpilased vastutustundlike kodanikena, tunnetavad vastutust, oma kohustusi ja õigusi.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus tõuseb tööõpetuses esile:

Koostööoskustes - tööõpetuses täidavad õpilased õppeülesandeid nii individuaalselt kui töörühma liikmena. Õppijad õpivad üksteiselt nii läbi vaatluse kui suhtlemise meeskonnatöö oskusi, konfliktide lahendamist ja koostööd kaaslastega.

Eetikas ja vastutuses - õppijad järgivad õigeid töövõtteid, tööga seotud eetikat ja läbi ülesannete tähtaegade ja lõpptulemuse vastutavad oma õppimise eest ise.

Keskkonnaalases teadlikkuses - materjaliõpetus õpetab keskkonnasõbralike materjalide ja meetodite kasutamist. Õppijad lähtuvad õppeülesannete täitmisel ja töökoha korrashoiul jätkusuutlikkuse ja keskkonnateadlikkuse põhimõttest.

Sotsiaalsetes oskustes - õppijad rakendavad tööõpetuse raames nii töökohal kui igapäevaelus vajalikke suhtlemisoskusi nagu kuulamis- ja veenmisoskused, empaatia ja teiste inimeste vajaduste mõistmine.

Kodanikukohustustes ja õigustes - õppijad puutuvad tööõpetuse tundides tööohutusalaselt kokku töömaailma reguleerivate seaduste ja regulatsioonidega.

Enesemääratluspädevus

Enesemääratluspädevus on oskuste ja teadmiste valdkond kus õpilane tunnetab iseennast. Lähtuvalt huvist, võimetest ja vajadustest seab õpilane endale eesmärgid.

Enesemääratluspädevus tööõpetuses hõlmab.

Eneseanalüüsi - lähtuvalt huvist ja isiklike väärtustest hindab õppija oma tulevase karjäärivalikuga seotud oskusi.

Enesekindlust – on kindel oma ettevõtmistes. Hindab riske ja ei karda võtta ette uusi asju.

Enesehindamist – tunnetab enda arengut, õpib vigadest, tunnustab enda ja kaaslaste saavutusi.

Isikliku ja erialase arengu jälgimist - kohandama lähtuvalt oma kogemusest ja tulemustest oma eesmärgid ja tegevusi.

Õpipädevus

Õpipädevuses õpib õppija vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh. enesekontrolli ja järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid.

On avatud uutele teadmistele ja oskustele. Tööõpetuses keskendub õppija läbi käelise tegevuse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogia praktilistele oskustele õppimisele.

Käelised oskused – õppijad õpivad tööriistade ja seadmete ohutut ja ratsionaalset kasutamist, materjalide töötlemist ning elulisi käsitöö ja kodunduse oskusi.

Probleemide lahendamine - tööõpetuse ülesanded on seotud igapäevaeluga ja eeldavad õpilastelt loovust probleemide lahendamisel.

Tööohutus – õppijad järgivad praktikas tööohutusnõudeid.

Materjaliõpetus - õppijad kogevad teadmisi ja rakendavad oskusi erinevate materjalide omaduste ja kasutusviiside osas.

Tööde kavandamise oskus – õppijad viivad oma ideid ellu läbi praktilise töö.

Koostööoskused - tööõpetuse tundides töötavad õpilased meeskonnas ja seeläbi rakendavad koostöö ja suhtlemisoskusi.

Tehnoloogia – õppijad omavad ülevaadet maailmas kasutatavatest tehnoloogilistest protsessidest.

Keskkonnateadlikkus – õppijad rakendavad tundides läbi materjalide taaskasutuse ja ratsionaalsete tehnoloogiliste võtete jätkusuutlikke praktikaid.

Suhtluspädevus

Suhtluspädevus kui üldine ühiskonnas inimesena toimimise komponent aitab õppijatel omandada sotsiaalseid oskusi ja teadmisi.

Suhtlus kõnes - lisaks käelistele oskustele suudab õppija end selgelt ja arusaadavalt väljendada. Mõistab juhendaja õpijuhiseid ja seletusi ja annab tagasisidet toimunule.

Tekstiloome - suhtlemine kirjas toimub läbi tehnoloogiliste protsesside ja oma mõtete kirjeldamise.

Kuulamisoskus - võime aktiivselt kuulata teiste inimeste arvamusi, juhiseid ja tagasisidet on tööõppes hädavajalik, et mõista ja täita ülesandeid õigesti.

Mittesõnaline suhtlemine - õppijad on teadlikud oma kehakeelest ja kasutavad tundides kehakeelt. Žestid ja näoilme annavad kaaslastele infot õppija suhtumise ja hoiakute kohta.

Meeskonnatöö oskused - suhtluspädevus hõlmab ka õppija võimet töötada koos teistega meeskonnas, lahendada tööühikuna probleeme ja põhjendada oma seisukohti.

Klienditeenindus (avatus) – suhelda sõbralikult ja tõhusalt nii võõrastega kui koolikollektiiviga.

Konfliktide lahendamine - lahendada rahulikult esile kerkinud kitsaskohti. Aktsepteerida ka kaasõppijate otsuseid ja tegevusi.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalast pädevus

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalast pädevust omandab õppija praktiliste harjutuste käigus reaalelulisi situatsioone lahendades ja erinevate valdkondade vahel seoseid luues. Tööõpetuse tundides ilmneb pädevus allpool esitatud kujul.

Mõõtmine ja märkimine, geomeetria- õppijad kasutavad mõõtmise ja märkimise käigus mitmeid mõõteriistu.

Materjaliõpetus – õppijad tunnetavad õppeülesannete lahendamisel erinevate materjalide omadusi, lähtuvalt materjalidest valivad valmistatava eseme ja töövahendid. Kesksel kohal on ülesannete sisus multimateriaalsus – erinevate materjalide koostoime.

Elektronika ja elektriõpetus – õppijad kasutavad käepärasemaid elektritööriistu.

Probleemide lahendamine - matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus aitab õpilastel arendada probleemide lahendamise oskusi, mida saab rakendada tööõpetuse projektides. See hõlmab probleemi määratlemist, sobivate lahenduste leidmist ja nende rakendamist.

Ohutus ja keskkonnateadlikkus - õppijad kasutavad töömaailmas kehtivaid tööohutuse põhimõtteid järgidesööriistu ja seadmeid. Järgivad keskkonnateadlikke põhimõtteid ja väldivad saaste ja liigse prügi teket.

Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuspädevuse omandamisel tunnetab õppija tööõpetuse tundides neid oskusi, teadmisi ja isikuomadusi, mis aitavad õpilastel arendada ettevõtlikkust ja valmisolekut karjääri planeerimisel ja tööturul toimetulekul.

Ettevõtlusalane teadlikkus – läbi õppetöökoja töökeskkonna omandab õppija arusaama ettevõtlusmaailmast, käsitööoskusest kui ärimudelitest ehk teekonnast ideest tooteni.

Probleemide lahendamine ja otsuste tegemine – õppijad analüüsivad tundides tekkinud olukordi, kogevad ratsionaalseid ja otstarbekaid lahendusi ja vastutavad oma otsuste eest.

Loovus – õppijad loovad praktilistes töodes endale uusi huvitavaid tootearendusi.

Suhtlemisoskused on olulised, et suhelda klientide, partnerite ja töötajatega ning tutvustada oma tooteid ja teenuseid.

Meeskonnatöö ja koostöö - ettevõtluspädevus hõlmab võimet töötada meeskonna liikmena ja juhtida töörühma, lahendada probleeme koos kaaslastega.

Riskivalmidus – ettevõtlikkuse osa on riskide võtmine ja otsustega seotud tulemustega toimetulek.

Ettevõtlusvaim – ettevõtlusele omane positiivne suhtumine ja enesekindlus.

Digipädevus

Tööõpetuses tundides kasutavad õppijad digitaaltehnoloogiat ja tööriistu seoses käelise ja praktilise tegevusega. Digipädevuse arendamine tööõpetuses võimaldab õppijal tulla paremini toime nii praktiliste käeliste tööde teostamisel kui ka digitehnoloogia kasutamisel. Digipädevus hõlmab järgmist:

Digitaalsete tööriistade kasutamine - õppijad kasutavad erinevaid digitaalseid tööriistu, arvuteid, tahvelarvuteid, nutitelefone ja tarkvararakendusi õppeülesannete täimisel.

Veebipõhiste lahenduste kasutamine - infootsing. Õppijad kasutavad veebipõhiseid ressursse õpetusmaterjalide ja juhendite otsingul, leiavad tööõpetuse valdkonna teadmisi online-kogukondi kasutades.

Ohutus ja eetika – õppijad kasutavad turvaliselt digitaalseid tööriistu ja järgivad nii privaatsuse kui autoriõiguse põhimõtteid.

3.2 Lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine on kaasatud lihtsustatud õppekavasse õppijale eluks vajalike oskuste ja teadmiste arendamiseks.

Näited õppe- ja karjääri võimalustest on sobilik kohandada lähtuvalt õppija individuaalsetest vajadustest ja võimetest.

Karjääri planeerimine - karjääri planeerimise osas juhendamine ja õppijale ülesannete püstitamine. Leida seoseid nende õpitud oskuste ja reaalelu vahel. Aidata õppijal mõista oma huvisid, tugevusi ja seada eesmärgi.

Oskuste arendamine - tööõpetus keskendub praktiliste oskuste, nii tehniliste oskuste kui käsitööoskuste, õpetamisele ja õpioskuste arendamisele.

Elukestev õpe – julgustada ja innustada õpingute jätkamist ka pärast kooli lõpetamist.

Tööturg ja töömaailm – päriselus töömaailma toimimine ja töövõimaluste valik. Tööturul nõutavate oskuste kirjeldamine ja analüüs. Tehnoloogiliste suundumuste kajastamine.

Karjääri nõustamine – õppija karjäärieesmärkide määratlemine ja juhiste pakkumine karjäärieesmärkide saavutamiseks.

Praktiliste kogemuste rakendamine: Õppijale võimaluse andmine töökogemuse proovile panekuks reaalelu harjutusülesannete ja õpiprojektide kaudu.

Koostöö ettevõtetega – Läbi õppekäikude õppijale konkreetse töövaldkonna töökogemusi ja teadmise pakkumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust.

Valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Keskkond ja jätkusuutlik areng on teema, mida saab kaasata tööõpetuse lihtsustatud õppekavasse keskkonnaküsimuste ja jätkusuutlikkuse käitumisoskuste arendamiseks.

Keskkonnateadlikkus ja jätkusuutliku käitumisoskuse arendamine on vajalik kaasaegse maailma väljakutsetega toimetulekuks ja jätkusuutliku eluviisi edendamiseks.

Materjalide taaskasutus ja säästlik kasutamine - tehnoloogiaõpetuse praktilistes töödes kasutatakse taaskasutatud materjale.

Keskkonnasõbralikud tootmismeetodid – õppija valmistab tooteid keskkonnasõbralikul viisil, vähendades jäätmeid ja kasutades vähem ressursse.

Jätkusuutlik eluviis - tööõpetus tutvustab õppilale keskkonnasõbralikke materjale ja tehnoloogiaid, energiatõhusaid seadmeid rohelisi tootmisprotsesse.

Keskkonnateadlikkus – õppija harimine keskkonnateadlikkuse osas, keskkonnaprobleemide ja nende mõju selgitamine kliimamuutuste ja saastamise näitel.

Looduslike ressursside hoidmine - looduslike ressursside väärtustamine ja nende kaitse tähtsuse mõistmine.

Projektitööd - õppija valmistab keskkonnasõbralikke projekte taaskasutatud materjalidest. Jätkusuutlikud karjääri võimalused - tööõpetus aitab õppijal mõista jätkusuutliku arengu võimalusi, näiteks mahetootmise valdkonnas.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust.

Tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus aitavad õppijal arendada aktiivseks osalemiseks ühiskonnas. Ettevõtlik mõtteviis võib aidata leida uuenduslikke lahendusi ühiskondlikele probleemidele.

Siin on mõned võimalused, kuidas neid kahte aspekti saab tööõpetuses integreerida.

Kodanikualgatus: Ühiskonnateadlikkus – läbi tehnika arengu kogeb õppija, kuidas tuvastada ja mõista ühiskondlike probleeme ja väljakutseid kohalikus elus ja maailmas.

Kodanikuaktiivsus - õppijaid saab osaleda kodanikualgatustes ja konkreetsetele probleemidele või heategevusele keskenduvatele ühiskondlike projektides.

Ettevõtlikkus: Ettevõtliku mõtteviisi arendamine – tehnoloogiaõpetuses suunata õppija mõtleb ettevõtlikult ja nägema probleeme kui võimalusi ja otsima loovaid lahendusi.

Praktiline kogemus - tööõpetuses kogeb õppija ettevõtluse külgi nagu tootearendus, tootmine ja müük.

Rahatarkus - eelarvestamine ja aruandlus.

Kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Kultuuriline identiteet rikastab tööõpetuse kogemust meie kultuuriruumis, aitab õppijal mõista oma kultuuripärandit ja ühenduda oma juurtega.

Mõista teiste kultuuride mitmekesisust ja aitab õppijal tunnetada käsitöö ja käsitsi tööga seotud väärtusi ja identiteeti.

Traditsioonilised käsitööoskused – õppija kogeb oma kultuuripärandiga seotud traditsioonilisi käsitööoskusi nagu rahvarõivaste valmistamine, käsitöötoodete valmistamine või toiduvalmistamise tehnikate õppimine.

Pärimuslikud sümbolid ja motiivid - õppijad kasutavad oma töödes meie kultuuri sümboleid, mustreid ja motiive ja seeläbi peegeldub nende kultuurilist identiteeti.

Kultuuriline pärand ja ajalugu – õppija kasutab esemete valmistamisel traditsioonilisi käsitöötehnikaid. Puutub seeläbi kokku oma kultuuri käsitöö ajaloo ja pärandiga.

Kultuuripärandi väärtustamine – õppija tunnetab läbi praktilise tööprotsessi austust töö vastu ja seeläbi arusaamist teiste kultuuride traditsiooniliste käsitööoskuste ja tavade väärtustest.

Kultuuriline loovus – õppija kasutab traditsioonilisi tehnikaid uuenduslikul viisil. Teostab oma kultuurilist identiteeti ja loovust väljendavaid ideid.

Teabekeskond ja meediakasutus – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab meediamaaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, tunnustab autorlust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmärgi ja ühiskonnas omaks võetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskonnas;

Tehnoloogiaõpetuse tundides arendab õppija teabekeskonna ja meediakasutuse oskusi vastavalt oma võimetele ja vajadustele. Läbi meediakasutuse ja teabekeskonna praktiliste tegevuste õpitakse teavet kriitiliselt hindama ja meediat vastutustundlikult kasutama eesmärgiga olla teadlikud digitaalse maailma võimalustest ja ohutusest.

Teabe otsimine ja hindamine – teabeotsing erinevatest allikatest, sealhulgas raamatutest, veebilehtedest ja ajakirjadest.

Digitaalse kirjaoskuse arendamine – õppija kasutab arvuteid ja digitaalseid seadmeid teabe otsimiseks ja tekstiloomeks. Seejuures omandab õppija põhiteadmised veebilehtede sirvimisest ja otsingumootorite kasutamisest.

Meediaanalüüs – erinevate meedialiikide, ajalehtede, ajakirjade, raadio ja televiisori allikate analüüs ja seeläbi kogemuse saamine meedia mõjust nende teadmistele ja arvamustele.

Veebipõhine suhtlus ja turvalisus - kuidas kasutada sotsiaalmeediat ja e-posti vastutustundlikult ning kuidas kaitsta oma privaatsust võrgus.

Teabe jagamine - erinevaid meediavahendeid, nagu blogid, videod või sotsiaalmeediat kasutades kogemuste ja teadmiste jagamine.

Tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tehnoloogia ja innovatsioon kui moodsa tehnoloogilise mõtte arengukomponent on tehnoloogiaõpetuse osa, millel on suured ootused.

Siin on mõned võimalused, kuidas lisaks traditsioonilistele käsitööoskustele õpet läbi tehnoloogia ja innovatsiooni tööõpetuse lihtsustatud õppekavas integreerida:

Põhitehnoloogilised oskused – õppijad kasutavad põhitehnoloogilisi seadmeid, näiteks arvuteid, nutitelefone ja tahvelarvuteid. See hõlmab nii klaviatuuri kasutamist, veebilehtede sirvimist kui failide salvestamise aluseid.

Digitaalsed tööriistad – õppija kasutab dokumentatsiooni ja esitluste loomiseks digitaalseid tööriistu, näiteks tekstiredaktoreid ja esitlusprogramme.

Internet ja veebipõhised ressursid – õppija rakendab teabe ja õppematerjalide omandamiseks veebis otsimise ja navigeerimise oskusi, veebipõhiste ressursside leidmist ja kasutamist.

Innovatsioonioskused – õppija mõtleb uuenduslikult, leiab probleemidele loovaid lahendusi.

Tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Tervis ja ohutus on tööõpetuse teema, milles õppija mõistab ja hindab oma töökoha ja töövahendite ohutust ning hoolitseb oma tervise eest. Õppija järgib järgnevaid ohutus- ja terviseküsimumise juhiseid kogu õppeprotsessi vältel.

Tööohutus – õppija järgib õigete tööriistade, seadmete ja isikukaitsevahendite kasutamist. Vältib õnnetusi ja vigastusi ning hoiab korras oma töökoha.

Töökultuur – õppija tegutseb meie kultuuriruumi sobival viisil ja järgib kooli kodukorda.

Esmaabi – õppija rakendab vajadusel esmaabi põhimõtteid, näiteks vigastuste ja äkiliste terviseprobleemide korral ja reageerib hädaolukorras.

Töötervishoid – õppija lähtub õppeprotsessis ergonoomika ja töötervishoiu põhitõdedest. Kemikaalide ohutus - tööõpetuses kasutatavate kemikaale ja värvide ohutu käsitlemine ja säilitamine. Isikukaitsevahendite kasutamine.

Tervislik eluviis - tervis ja ohutus hõlmavad sealhulgas toitumist, füüsilist aktiivsust ja vaimset heaolu. Õppija järgib tervislikku eluviisi ja teeb tervislikke valikuid.

Väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks,

kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Väärtuste ja kõlbluse teema aitab õpilastel mitte ainult omandada praktilisi oskusi, vaid ka arendada head iseloomu ja moraalselt tugevust.

Eetilised põhimõtted – õppija lähtub põhiväärtustest ja eetilistest põhimõtetest nagu ausus, vastutus, austus ja empaatia nii koolis kui ka igapäevaelus.

Töökoha väärtused – õppija väärtused ja hoiakud avalduvad meeskonnatöö, koostöö, vastutuse ja kaasõppijaid arvestava ja toetava suhtumise läbi.

Kõlblus – eetiliste otsuste langetamisel ja probleemide lahendamisel õppija valib sobivaimaid eetilisi lahendusi ja mõistab nende otsuste mõju.

Eeskuju ja juhendamine – õppija järgib tunnis kogetud positiivseid praktikaid.

Arutelud ja refleksioon – õppija reflekteerib oma tegevusi, õpib vigadest ja aruteludes esitleb ja kaitseb oma seisukohti.

Tööõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Tööõpetuse lõiming teiste õppeainetega pakub õppijale võimalust rakendada teoorias omandatud teadmisi praktilises töös. Läbi õpisündmuse tunneb õppija erinevates ainetes omandatud teadmisi.

Eesti keel

Kuna tööõpetuse ainetunnid toimuvad eesti keeles siis on mõlemad õppeained omavahel otseselt seotud nii kõnes kui kirjas. Tööõpetuses kasutusel olev erialane sõnavara täiendab õppija keelepagasit.

Oskus suhelda – eesti keele õppimine aitab õpilastel arendada erialast sõnavara.

Õppeülesannete täitmine pakub õppijale reaalseid olukordi, kus õppijad kasutavad oskust suhelda.

Kirjalik ja suuline dokumentatsioon: Tööõpetuses ülesannete käigus vajalike tegevuste kirjeldamine ja juhendite ja õppekirjanduse kasutamine arendavad õppija funktsionaalset kirjaoskust.

Ohutusjuhendid - tööõpetuses rakendust leidvate tööohutusalaalseid juhendeid peab õppija teadma ja tundma. Eesti keel võimaldab õppijal neid juhendeid mõista.

Õpjuhuhiste mõistmine ja tööprotsessi kirjeldus : tööõpetus ei saa ilma erinevate tööprotseduuride ja -juhiste mõistmist. Eesti keel on vajalik nende juhiste lugemiseks ja mõistmiseks, mis on seotud konkreetsete töötappidega või masinate kasutamisega.

Projektitööd – tööõpetuses teostatavates õpiprojektide keelekasutus nii ettevalmistavas faasis kui tööde vormistamisel.

Õpilastööde esitlused – kirjaliku osa vormistamine ja suulised ettekanded.

Võõrkeel

Kuigi meie koolis on õppekeeleks eesti keel on tööõpetuse lõiming võõrkeelega oluline õpilase enesearengu komponent. Võõrkeele ja tööõpetuse koosmõju võimaldab õppijal avastada virtuaalseid võimalusi ja seejärel viia neid ellu praktikas. Õppija kogeb kuidas keeleoskus avardab tema maailma. Siin on mõned viisid, kuidas võõrkeel ja tööõpetus on lõimitud.

Infootsing – õppija kasutab võõrkeelseid keskkondi infootsingul. Keelekasutus võimaldab õppijal leida uusi tehnoloogilisi lahendusi ja tooteid ja seeläbi rakendust praktilistele oskustele.

Rahvusvaheline koostöö - tööõpetuses võivad õppijad osaleda rahvusvahelistes projektides. Suhelda kaaslastega võõrkeeles ja esitleda töötulemusi.

Kultuuriline mitmekesisus - võõrkeele õppimine aitab õpilastel paremini mõista kultuuridevahelist sidusust. Keeleõppes puutuvad õppijad näiteks läbi pildimaterjali kokku erinevates kultuurides toimiva tootearendusega, arhitektuursete ja tehniliste lahendustega.

Rahvusvahelised standardid - tööõpetus järgib rahvusvahelisi standardeid ja regulatsioone ja võõrkeele oskus leiab rakendust nende standardite ja regulatsioonide tõlgendamisel.

Matemaatika

Matemaatilised mudelid ja oskused on tööõpetuse ülesannete sisuks. Matemaatika aitab tööõpetusega seotud matemaatiliste mõistete ja oskustega õppijal tööd kavandada ja hilisemat töötulemust kontrollida.

Tööõpetus pakub õppijale läbi praktilise kogemuse võimalust tunnetada maailma läbi matemaatika.

Mõõtmine ja märkimine - tööõpetuses on mõõtmine kesksel kohal.

Geomeetria – tööõpetuse kasutavad õppijad lihtsamaid geomeetria mõisteid ja valemeid.

Õppija tunnetab ruumilisi suhteid, eseme kavandamisel koostab mõõtarve kasutades eskiise, lihtsamaid jooniseid ja piltkujutisi.

Materjaliarvutus – nii esemete kavandamisel kui toitute retseptides järgib õppija etteantud suurusi ja koguseid. Materjaliarvutus on oluline lihtsamate kuluarvestuste teostamisel.

Mustrid – õppija kasutab matemaatilisi mõisteid esemete disainimisel.

Arvutamine - õppijad järgivad ja kohandavad esemete valmistamisprotsessis mõõte. Õppija kasutab matemaatilist mõtlemist tööõpetuslike probleemide lahendamisel. Tööõpetuses on vajalik pikkuste, pindalade, mahtude ja raskuste mõõtmine ning erinevate mõõtühikute kasutamine.

Loodusõpetus

Nii loodusõpetuse kui tööõpetuse sisuks on looduslikud materjalid, keskkonnasääst ning praktiliste oskuste õpetamine. Loodusõpetuse ja tööõpetuse lõiming võimaldab õppijal mõista seost looduse ja materjalide kasutamise vahel.

Ühised puutepunktid on:

Loodusplastika - materjaliõpetus ja loodusest vahendite kasutamine. Loodusõpetus keskendub looduses esinevatele materjalidele ja loodusressurssidele, nende omaduste mõistmisele ja kasutamisele. Tööõpetus hõlmab loodusest pärit materjalide kasutamist esemete valmistamisel.

Keskkonnasääst - loodusõpetuse sisus on keskkonnamõtjudest tulenevat vajadus kasutada säästvalt materjale. Tööõpetuses on kesksel kohal materjalide taaskasutus, keskkonnahoid ja keskkonnahoidlike materjalide kasutamine.

Praktilised oskused – õppija rakendab materjalide käsitlemise ja töötlemisega seotud oskusi.. Loodusõpetus annab aluse mõista looduslike materjalide omadusi ja nende käsitlemise põhimõtteid, tööõpetuses rakendab õppija õpitut praktikas.

Multimateriaalsus – õppija kasutab ühes töös erinevaid materjale. See on vajalik nii loovuse arendamisel kui õpilastööle laiemale funktsiooni võimaldamisel. Loodusõpetus on seotud nende materjalide päritoluga, tööõpetus mil viisil neid materjale kasutatakse.

Tööohutus - Loodusõpetus käsitleb ohutuse aspekte seoses looduslike materjalide kasutamisega.

Ajalugu

Ajaloo ja tööõpetuse lõimimine seisneb nende kahe aine seoses läbi mineviku. Ajaloo sisuks on tehnoloogia arenguprotsesside mõju ühiskonnale.

Ajalooline taust võimaldab õpilastel saada laiemat arusaamist mineviku ja käsitöö valdkondade vastastikusest mõjust.

Sajandeid vanu käsitöö tehnoloogilisi oskusi saavad õppijad rakendada tööõpetuse tundides ja seeläbi mõistab õppija paremini ühiskonna ja kultuuri arengut.

Ajaloo mõjutused - tööõpetuse oskused ja tehnikad on arenenud ajaloo käigus. Õppijad võrdlevad nüüdisaegseid tehnikaid ja minevikus kasutatud tööriistu ja hindavad tehnoloogia arengut.

Kultuuriline kontekst – töötamine meie kultuuriruumis läbi ajaloo. Tööõpetuse kaudu saavad õpilased õppida erinevate kultuuride traditsioonilisi käsitööoskusi ja tehnikaid.

Näidete kasutamine – ajaloolisi ehitisi ja tehnoloogilisi lahendusi kopeeritakse toodete kaudu. Neid tooteid kasutatakse tööõpetuse ülesannete osana, näiteks mudeliõpetuses.

Teadmised - erinevate tööstusharudes ja kutsealadel. Kasutusel olnud materjalidega, tööriistade ja tehnikatega puutuvad õpilased kokku ajalootunnis. Näiteks põllumajanduslik tootmine ja põllusaaduste kasutamine võib esmapilgul tunduda tööõpetusest kauge teemana aga ometigi on otseses seoses nii materjaliõpetuse kui kodunduse ja käsitööga.

Ajaloolised muutused – postindustriaalse ühiskonna tekkimine. Tööstusrevolutsiooni mõju käsitööle, kodundusele ja tööõpetusele.

Inimeseõpetus

Inimeseõpetus ja tööõpetus on lõimitud läbi isikliku ja sotsiaalse arengu ning praktiliste oskuste õpetamise.

Nad aitavad õppijal paremini mõista seost praktiliste oskuste ja isikliku arengu vahel.

Isikliku omadused - inimeseõpetus õpetab isikliku arengu ja elu oskuste õpetamisele, mis on kasulikud nii igapäevaelus kui töömaailmas. Tööõpetuse tundides saab õppija neid oskusi töömaailmas rakendada läbi enesekontrolli, enesejuhtivuse, suhtlusoskuse, enesehinnangu, emotsionaalse intelligentsusi ja konfliktide lahendamise.

Eesmärkide seadmine ja karjääri planeerimine - inimeseõpetus aitab õppijal tööõpetuse tundides tunnetada oma huvi, eesmärke ja õpetada neile, kuidas olla sõber ja kaaslane.

Tööõpetus pakub isikuomadustega ja kutsealadega seotud praktilist kogemust.

Enesejuhtimine – inimeseõpetus õpetab ajaplaneerimist, eesmärkide seadmist ja enesedistsipliini arendamist. Neid oskusi rakendatakse praktikas tööõpetuses.

Elukutseõpe – läbi esemelise õpikäsitlemise keskendub tööõpetus erinevate käsitöö- ja kutsealadega seotud praktiliste oskuste õpetamisele. Õpilased õpivad konkreetsete töömaailma ülesannete täitmiseks vajalike materjalide, tehnikate ja tööriistade kasutamist.

Ettevõtlus ja majandus - inimeseõpetus hõlmab majandusalaseid teadmisi seeläbi töömaailma toimimiseks vajalikku ettevõtlikkust.

Sotsiaalsete oskuste arendamine – inimeseõpetuse osa on sotsiaalsete oskuste, koostöö ja suhtlemise, õpetamine. Need oskused on abiks tööõpetuse õppeülesannete täitmisel.

Muusika

Muusika ja tööõpetus keskenduvad loominguilistele ja käeliste oskustele. Mõlema aine integreerimine pakub õpilastele mitmekülgsemat õpikogemust ja head äratundmist praktiliste oskuste ja loominguiliste võimete rakendamisel mõlema aine kontekstides.

Loominguline väljendus - mõlemad ained julgustavad loominguilist mõtlemist ja pakuvad õppijale võimalust loovalt väljenduda.

Käeline osavus - on vajalik mõlemas aines. Nii tööriistade kasutus kui muusikariistadel mängimine nõuab käte ja sõrmede koordineerimist, täpsust ja osavust.

Kujundamine ja esteetika – on vajalik mõlemas aines. Kui muusika võib olla seotud helide ja meloodiate kujundamisega siis tööõpetuses keskendutakse visuaalsele esteetikale näiteks laua katmisel, roogade esitlemisel või esemete valmistamisel.

Akustika ja helid - muusika ja tööõpetus võivad puudutada akustikat ja helitehnoloogiat.

Mõlema aine tundides puutuvad õppijad kokku heli omaduste ja levikuga ruumis, on vajadus arvestada nii heliisolatsiooni kui müra kui keskkonna ohuteguriga.

Materjaliõpetus - nii muusikas kui ka tööõpetuses tuleb mõista ja tunda erinevaid materjale.

Muusikariistade valmistamiseks kasutatud materjalidega puutuvad õppijad kokku tööõpetuses.

Muusikainstrumentide valmistamine – tööõpetuse tunnis valmistatud keel ja löökpille saab kasutada muusika tundides – jauram, kraapspill, kastanjetid, triangel.

Kunstiõpetus

Kunstiõpetus ja tööõpetus on lõimitud nii loovuse, loomingu kui käsitööoskustega. Nad on küll kaks erinevat õppevaldkonda aga neil on tugev sidusus ja koostoime.

Loominguline väljendus - mõlemad ained eeldavad õpilastelt individuaalset eneseväljendust. Julgustavad õpilasi loovalt väljenduma. Kunstiõpetuses luuakse kunstiteoseid, samal ajal kui tööõpetuses valmistatakse erinevaid esemeid.

Käeline osavus - nii kunstiõpetuses kui tööõpetuses õpitakse läbi esemelise õpikäsitluse.

Õppeülesannete täitmine vajab käelisi oskusi ja õppeprotsess eeldab käelise koordineerimise arendamist. Kunstiõpetuses ja tööõpetuses on kohati kasutusel samad tööriistad.

Disainin - mõlemas aines uuritakse värvi, kuju, proportsiooni visuaalseid elemente.

Tööõpetuses kavandatakse ja disainitakse samuti erinevaid esemeid.

Materjaliõpetus - mõlemad ained eeldavad erinevate materjalide ja nende omaduste tundmist. Kunstiõpetuses võidakse kasutada samu materjale mida tööõpetuseski.

Tehnoloogilised protsessid - nii kunstiõpetus kui ka tööõpetus võivad kasutada materjalide ettevalmistamisel ja töötlemisel tehnoloogid. Lisaks termilistele protsessidele leiavad kunstiõpetuses kasutamist tööõpetusega samad digivahendid ja programmid.

Projektitöö - õppijad kavandavad mõlemas aines töid või kunstiteoseid alates idee väljatöötamisest kuni lõpptooteni.

Kehaline kasvatus

Nii kehaline kasvatus kui tööõpetus on ained mis arendavad läbi füüsilise tegevuse õppija vaimu. Mõlema õppeaine sidusus ja koostoime on arvestatavad komponendid õppija tervisliku eluviisi ja praktiliste oskuste arendamisel.

Kehaline kasvatus ja tööõpetus on vastastikku seotud läbi:

Füüsilise tervise ja ohutuse – mõlemate ainete fookuses on füüsiline tervis ja ohutus kasvõi läbi erirituse. Kui kehaline kasvatus õpetab õpilastele liikumisega seotud tervislikke eluviise ja füüsilise aktiivsuse eeliseid, siis tööõpetus hõlmab samuti õigeid töövõtteid, õiget kehahoidu, ohutusnõudeid ja turvalise töökeskkonna loomisega seotud praktilisi oskusi. Käelisi oskusi arendatakse ka kehalises kasvatuses. Kehaline kasvatus keskendub sageli liikumisoskustele, nagu tasakaal, koordineerimine ja jõud, samas kui tööõpetuse kasutatavad töövõtted eeldavad töövahendite kasutamisel sama.

Koostöö ja õppimine rühmas - tööõpetuse sisuks on meeskonnatöö oskusi nõudvad projektitööd. Kehaline kasvatus hõlmab meeskonnaspordialasid. Nii kehaline kasvatus kui ka tööõpetus arendavad koostööd ja meeskonnatöö oskusi.

Tervislik eluviis ja kehaline aktiivsus: Kui tervisliku eluviisi edendamiseks ja kehalise aktiivsusega seotud. Kehaline kasvatus annab õppijale aluse mõista füüsilise aktiivsuse olulisust, heaolu ja tervise osa, siis tööõpetus õpetab aktiivsete eluviiside toimumiseks vajalikke praktilisi oskusi. Tööõpetuse tunnis valmistatud spordivahendeid saab kasutada kehalise kasvatuses tunnis.

Materjaliõpetus – spordivahendite valmistamiseks kasutatud materjalidega töötlemisega puutuvad õpilased kokku tööõpetuse tundides.

Mõisted – mõlemas aines on kasutusel ühised mõisted ja väljendid.

4. Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õpilaste juhtivaks meeleks on taju. Tööõpetuse tundides õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Käeliste tegevuste käigus areneb lapse tähelepanu, nägemis-, kleepimis- ja ruumitaju ning mootorika. Kujundatakse vaatlemis-, võrdlemis-, järjestamis- ja rühmitamisoskust.

Õpilaste mootorika arengut toetavad rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused, mida nad omandavad vastavalt oma võimetele. Töö käigus õpitakse ka suulist lühikorraldusi kuulama ja täitma ning küsimustele vastama.

Õppetegevuse käigus aktiveeritakse õpilaste kõnetegevust, arendades seeläbi nende suulist väljendusoskust.

Õpilased täidavad ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju või näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õppetegevuse käigus kujundatakse korraharjumusi ja tööoskusi. Õpetaja suunamisel õpitakse tundma ja valima töövahendeid (sh digivahendeid) ning töövõtteid, õpitakse kasutama töövahendeid, arvestades õpitud ohutusreegleid. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama ilu enda ümber.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis jätkub õpetaja osalus õpilaste tegevuses, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja suunamisel rakendab õpilane omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ning kordamist. Uued oskused kujundatakse ühistegevuses õpetaja juhendamisel. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid, erinevaid lahendusi. Õpetaja juhendamisel omandavad õpilased esmased digivahendite kasutamise oskused, õpivad kasutama lihtsamaid robotikavahendeid.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamad töövõtted ja nende kasutamise järjekorra, õpivad tööprotsessi kavandama. Kujundatakse töö planeerimise ja tulemuste hindamise oskusi: õpilast suunatakse küsimuste abil kirjeldama, milline võiks olla planeeritava töö tulemus; harjutatakse töö planeerimisel kirjalikke tööjuhendeid kasutama. Tööde valmimisel suunatakse õpilasi oma tööd kommenteerima ja sellele hinnangut andma, näidist valmistööga võrdlema. Olulisel kohal on nii enda kui ka teiste töö väärtustamine. Arendatakse suutlikkust teha kaaslastega koostööd ja raskuste ilmnemisel abi küsida. Õppetegevuses kasutatakse erinevaid digivahendeid ja digikeskkondi, arvestades sealjuures ka autoriõigustega.

Õppetegevus 8.–9. klassis Järjepidevalt süvendatakse oskust töötada nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendada eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valida ja kasutada sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Õpilasel süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Kujunevad erinevad oskused: endale sobiva juhendmaterjali (kirjalikud juhendid, skeemid, joonised, käsiraamatud) valimine vastavalt omandatud oskustele. Õpetaja juhendamisel õpitakse kasutama keerukamaid digitaalseid seadmeid (3D-printer, CNC-pink, tikkimismasin, lasergraveerija jt) ja turvaliselt käituma nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades. Tööõpetuse kaudu valmistub nooruk iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või täiendus- ning kutseõppeks. Õpilasele tutvustatakse erinevaid ainevaldkonnaga seotud elukutseid, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul.

Õppetöö rõhuasetused I kooliastmes

- Kujundatakse üldisi õpioskusi: oskust vaadelda, võrrelda, kuulata, küsimustele vastata, täita suulisi lühikorraldusi. Õpilasele õpetatakse töövahendite õiget ja ohutut kasutamist, kujundatakse korraharjumusi, oskust oma tööd lõpule viia.
- Arvestatakse tundide korrektsioonilise suunaga. Kõikides tundides arendatakse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju, mootorikat, kõne mõistmist ja suulist väljendusoskust käelise tegevuse kaudu. Kujundatakse oskust eristada objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi, tajuda materjale, tunda ja valida töövahendeid töövõttest ja -eesmärgist lähtuvalt. Õpilasi suunatakse märkama ilu enda ümber.
- Ülesandeid täidetakse valdavalt koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Omandatakse rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise oskused.

5. Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes – tööõpetus (1.–4. klass)

3. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu käelisest tegevusest ja õppeprotsessis osalemisest;
- tunneb ära ja nimetab kasutatud materjale, nimetab õpetaja abil materjalide omadusi;
- teeb vahet enda ja teiste asjadel, oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid;
- valib õpetaja juhendamisel töö teostamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid; kasutab õpetaja juhendamisel materjale keskkonnasõbralikult ja säästlikult, järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- viib alustatud töö iseseisvalt lõpule;

- kirjeldab, esitleb ja hindab õpetaja suunamisel oma soove ja ideid, julgeb oma tööd teostades välja pakkuda erinevaid võimalusi ning valib koostöös õpetajaga välja tööks sobivaima variandi, kasutab vajaduse korral jõukohaseid digivahendeid;
- täidab kokkulepitud reegleid, arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada.
- teab isikliku hügieeni vajalikkust ning järgib õppetegevuses hügieenireegleid.

Taotletavad õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa I kooliastmes

1. klass

Taotletavad õpitulemused

- tunneb õpitud kasutatava materjali ära (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);
- joonistab šablooni abil kujundeid;
- rebib paberit eesmärgistatult;
- lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid;
- liimib paberit;
- voldib paberilehe pooleks ja neljaks ning ruudu diagonaalselt pooleks;
- voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid.

Õppesisu:

Materjalidega tutvumine.

Erinevate kujundite õppimine, paigutamine, liimimine aluspaberile.

Juhendamisel rebitud kujunditest pilt.

Õpib hoidma käes kääre ja nendega lõikamist.

Õpetaja abiga kujundite liimimine paberile.

Õpetaja abil esmaste voltimisvõtete õppimine, voltimistöõde tegemine ruumi dekoratiivseks kujundamiseks.

Õpetaja abiga esmaste voolimisevõtete õppimine, lihtsa voolitud tarbeeseme meisterdamine.

2. klass

Taotletavad õpitulemused

- tunneb ja nimetab õpitud materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms);
- kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks (läbi ühe ja kahe punkti);
- teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid;
- joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab;
- lõikab õhukest riidet silma järgi;
- kasutab õpitud voolimisevõteteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist.

Õppesisu

Materjalide meelde tuletamine ja kirjeldamine.

Tegutseb tuttavate materjalidega õpetaja vähesel juhendamisel.

Õpetaja abiga lihtsa põimise töö, paberist ribad lõikamine.

Ruumi kujundamiseks lihtsa eseme/kujundi voltimine.

Geomeetristest kujunditest töö.

Lõikab kääridega kangast ja kasutab saadud ribasid põimiseks.

Oskab valida töövõtteid, valmistab lihtsa tarbeeseme.

3. klass

Taotletavad õpitulemused

- nimetab kasutatud materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev (suunamisel);
- valib töövõtteid lähtuvalt materjalist: paberi rebimine, lõikamine ja voltimine, savi voolimine erinevate võtetega;
- kasutab šablooni;
- kasutab materjali ökonoomselt;
- valmistab voltimise teel lihtsamaid kujundeid;
- mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites;
- lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid paberist, õhemast kartongist ja riidest;
- paneb niiti nõelasilmast läbi;
- tikib eelpistet;
- õmbleb riidele kahe auguga nõöpi;
- torkab naaskliga auke;
- valmistab tähtpäevalisi ruumikaunistusi.

Õppesisu

Õpitud materjalidest sobiva valimine soovitud tööks ja materjalide kirjeldamine.

Meisterdamiseks õige töövõtte ja materjali valimine ja töö sooritamine vajadusel õpetaja abiga.

Šablooni abil värvilisest paberist meisterdamine ja seejuures paberi ökonoomne kasutamine.

Ruumi kujundamiseks lihtsa voltimisvõtte kasutamine.

Joonlauga mõõdetud geomeetristest kujunditest töö paberist, kangast, kartongist.

Kasutab lihtsama eelpiste õppimiseks nõela nudistamiseks õpetaja abi.

Õpetaja abiga lihtsama piste tikkimine.

Õpetaja abiga nääri õmblemine.

Ohutuse õppimine erinevate tööriistade ohutuks kasutamiseks.

Õpetaja abiga lihtsa ruumikujundusliku eseme valmistamine.

4 klass

Taotletavad õpitulemused:

- teeb punumistöid (palmik, järjehoidja);
- lõikab šablooni abil kartongist ja riidest kujundeid;
- teeb meisterdamistöid erinevatest materjalidest;
- paneb niidi nõelasilmast läbi ja teeb sõlme;
- teeb käsitsi lihtõmblust;
- teeb üleloomispistet;
- õmbleb riidele kannaga nõöpi;
- käsitseb heegelnõela;
- heegeldab alg- ja ahelsilmust;
- käsitseb naasklit, haamrit ja naelu;
- kasutab materjali ökonoomselt;
- kaunistab tähtpäevadeks ruumi;
- hindab oma tööd esteetilisest ja praktilisest küljest.

Õppesisu:

Järjehoidja punumine, selleks sobiva materjali valimine, materjali kirjeldamine.

Joonlauga mõõdetud geomeetristest kujunditest töö paberist, kangast, kartongist. Meisterdamiseks õige töövõtte ja materjali valimine ja töö sooritamine vajadusel õpetaja abiga. Nõela niidistamine vajadusel õpetaja abiga.

Niidile sõlme õppimine.

Lihtsa mänguasja õmblemine üleloomispistes.

Mänguasjale silmade õmblemine.

Õpetaja abiga heegelketi heegeldamine, sellest väikese pildi meisterdamine.

Erinevate tööriistade ohutul kasutamisel lihtsa tarbe või kunstieseme valmistamine.

Õpetaja abiga lihtsa ruumikujundusliku eseme valmistamine.

Erinevate tööriistade ohutul kasutamisel lihtsa ruumikujundusliku eseme valmistamine.

Töö hindamiseks vajaliku sõnavara õppimine.

Õppetöö rõhuasetused II kooliastmes

- Kujundatakse iseseisva töö ja enesekontrolli oskus. Uued oskused omandatakse peamiselt eeskuju järgi.
- Õpilasi suunatakse ühistegevuses omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust kontrollima ja kavandama (tegevusega kaasnev ja sellele järgnev kommenteerimine, oma tegevuse planeerimine).
- Omandatakse mõõtmise, märkimise, lõikamise (tükeldamise), ühendamise, viimistlemise oskused.

Õpitulemused II kooliastmes - käsitöö ja kodundus (5.–9. klass)

6. klassi lõpetaja:

- kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid;
- tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale;
- teab tervisliku toitumise aluseid ja oskab koostada juhendamisel oma päevamenüüid;
- teab Eesti riigi jaoks olulisi tähtpäevi ning oskab õpetaja suunamisel katta lauda ning serveerida lihtsamaid toite, lähtudes vastavast sündmusest;
- oskab kasutada enamlevinud puhastusvahendeid vastavalt pakendil olevale juhisele;
- oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
- oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid

Taotletavad õpitulemused ja õppesisu klasside kaupa II kooliastmes

Õpitulemused 5. klassis

Käsitöös õpilane:

- tikib üherealisi pisteid;
- heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena; tunneb heegeldamise ja kudumise õpitud tingmärke;
- määrab varraste ja lõnga omavahelist sobivust;
- koob parem- ja pahempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena;
- traageldab väljalõigatud detaile;
- õmbleb riidele kannaga ja kannata nõopi;
- viimistleb valminud töid (õpetaja abiga).

Õppesisu

Tikkimismaterjalid ja –vahendid, üherealiste pistete tikkimine.

Heegeldamise töövahendid ja –materjalid, tingmärkide järgi heegeldamine ja kudumine.
Kudumise töövahendid ja –materjalid.
Nende omavaheline sobivus.
Silmuste loomine, parem- ja pahempidised silmused.
Eelpistes detailide traageldamine.
Lihtsamad õmblused õmblusmasinaga.
Erinevate nõopide õmblemine.
Praktiliste tööde lõpetamine ja viimistlemine.

Kodunduses õpilane:

- koristab klassiruumi ja oma tuba, valib sobivad koristusvahendid;
- hoiab korras oma kooliriided;
- valmistab lihtsamaid toite;
- katab laua vastavalt menüüle;
- täidab elementaarseid lauakombeid;
- kaunistab klassiruumi ja oma kodu tähtpäevadeks.

Õppesisu

Ruumide korrashoid, koristusvahendid.
Riiete korrastamine.
Külmtoodeldud toitude valmistamine.
Laua katmise erinevad viisid vastavalt menüüle.
Käitumine lauas, lauakombed.
Tutvumine erinevate tähtpäevakaunistustega.

Taotletavad õpitulemused 6 klassis

Käsitöös õpilane

- kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid;
- valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid;
- tikib kaherealisi pisteid;
- heegeldab ringselt;
- kududa lihtsat toodet (sussid);
- käsitseb õmblusmasinat ja õmbleb sellega;
- viimistleb erinevates tehnikates töid.

Õppesisu

Kavandi joonistamine ja selle alusel lihtsa eseme valmistamine.
Tikkimise materjalid ja töövahendid, nende omavaheline sobivus.
Kaherealiste pistete tikkimine.
Ringselt heegeldamine. Sussid kudumine juhendi järgi.
Õmblusmasina niiditamine, lihtõmbluse õmblemine.
Kahekordse palistuse ja õmbluse õmblemine.
Tööde lõpetamine ja viimistlemine.

Kodunduses õpilane:

- hoiab korras ning kaunistab kodu;
- korrastab ja hooldab oma rõivaid;
- valib toiduaineid ja valmistab lihtsamaid toite;
- teab tervisliku toitumise põhimõtteid;

- käitub toitu serveerides ja lauas olles viisakalt.

Õppesisu

Kodu koristamise põhimõtted. Rõivaste hooldusmargistused. Lihtsamate toitude valmistamine retsepti järgi. Tutvumine tervisliku toitumise põhimõtetega. Viisakas käitumine söömise ajal.

Õppetöö rõhuasetused III kooliastmes

Taotletakse, et õpilane:

1. mõistab töö vajalikkust ja suudab iseseisvalt rakendada õpitud oskusi
2. küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda
3. õpib töö planeerimisel kasutama verbaalseid tööjuhendeid
4. omandab õpitoimingute struktuuri – orienteerub ülesandes, kavandab oma tegevust, teostab selle, kontrollib ja hindab tulemust näidisega võrdlemise teel.

Tööõpetuse kaudu valmistatakse noorukeid ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või kutseõppeks, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul. Omandatakse oskus töötada pikema perioodi vältel, täites õpitud jõukohaseid ülesandeid.

Süvendatakse oskust ise oma tööd kavandada ja kontrollida.

Rakendatakse eelmistel aastatel omandatud oskusi, suunatakse õpilast õpitu ulatuses valima ja kasutama sobivaid töövahendeid ja omandatud töövõtteid.

Antakse ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest, kujundatakse valmisolek nende jätkamiseks. Tutvustatakse käsitööoskustele toetuvaid elukutseid.

Õpetatakse kasutama kirjalikke juhendeid, skeeme, jooniseid, käsiraamatuid.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- väärtustab isetegemist ja tervislikku eluviisi;
- kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale;
- kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil, retseptil jne olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot;
- oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;
- jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Taotletavad õpitulemused klasside kaupa III kooliastmes

Õpitulemused 7. klass

Käsitöös õpiane:

- kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid;
- tikib kaherealist pistet;
- loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajaduse korral otsib neid veebist;
- heegeldab ääre- või vahepitse;
- koob kahe eri värvi lõngaga;
- käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust.

Õppesisu

Lihtsa eseme kavandi joonistamine, mõõtude lisamine.

Tutvumine pinnakattepistetega, nende tikkimine.
Heegeldamise ja kudumise tingmärkidega tutvumine, skeemide lugemine.
Heegelskeemi järgi pitsi heegeldamine.
Juhendi järgi sokkid kudumine.
Tutvumine õmblusmasinaga, õmblusmasina niiditamine.
Riideeseme all ääre töötlemine. Taskute õmblemine.
Valmistatud esemete viimistlemine.

Kodunduses õpilane:

- kasutab juhendamisel lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel;
- sorteerib pesu värvi ja materjali järgi, oskab pesumasinal pesuprogramme valida, tunneb triikimismärke, oskab vastavalt tingmärkidele triikimisel temperatuuri valida;
- valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite;
- oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu ning teisendada mahu- ja massiühikuid õpetaja juhendamisel;
- kasutab õpetaja juhendamisel ohutult lihtsamat köögitehnikat (röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm);
- oskab juhendamisel sorteerida prügi (paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme).

Õppesisu

Rõivaste korrastamine. Triikraua ja pesumasina kasutamine. Jalatsite hooldamine.
Toiduvalmistamine juhiste järgi.

Õpitulemused 8. klass

Käsitöös õpilane:

- kavandab käsitööeset, valib selle valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid;
- kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;
- heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi;
- koob lihtsamaid koekirju; koob lihtsaid esemeid;
- leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelte lihtsamaid lõikeid; 6) kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat;
- viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid.

Õppesisu

Käsitööeseme kavandi joonistamine, sellele mõõtude lisamine, sobilike materjalide ja töövahendite valimine vastavalt oma tööle.

Mustri kopeerimine kangale. Mustri kudumine kahe värviga.

Pilutamise tööks vajaliku laiusega pilurea ettevalmistamine, lihtpilu tikkimine.

Heegeldamise tingmärkide tundmine ja nende järgi heegeldamine.

Kudumise tingmärkide tundmine ja nende järgi kudumine. Lõngast lisandite valmistamine kootud esemetele.

Elektrilise õmblusmasina hooldamine, puhastamine, kasutamine. Elektrilise õmblusmasina praktiline kasutamine.

Enda mõõtude järgi sobiliku lõike valmine ning selle kopeerimine.

Lõnga- ja niidiotste sõlmimine, peitmine töö sisse.

Valmis esemete triikimine või aurutamine.

Käsitsi või õmblusmasinaga riideesemetes olevate lahtiste õmbluste parandamine.

Kodunduses õpilane:

- oskab õpetaja juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida;
- juhindub pakendiinfost; teeb vahet mõistetel „parim enne“ ja „kõlblik kuni“;
- teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada;
- katab laua vastavalt menüüle;
- oskab juhendamisel kasutada kodukeemiat;
- oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid).

Õppesisu

Eelarve koostamine enne toidu valmistamist. Oma toa plaani joonistamine.

Pakenditelt info lugemine ja selle analüüsimine. Erinevate lauakatmisviisidega tutvumine.

Puhastusvahendite kasutamine vastavalt kasutusjuhendile.

Toitude valmistamine erinevatest toiduainetest.

Õpitulemused 9. klass:

Käsitöös õpilane:

- valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid;
- heegeldab skeemide ja tööjuhendite järgi;
- koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirjaskeemide ja juhendite järgi;
- määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmises;
- õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötöehnikas (nt kangastelgedel kudumine, masintikkimine, ehete valmistamine, makramee, savitööd, erinev taaskasutus jne);
- kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet, oskab vajaduse korral leida veebist tingmärkide tähendusi;
- oskab hooldada erinevast materjalist rõivaid;
- oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale.

Õppesisu

Praktilise lõputöö (projektitöö) planeerimine ja kavandamine, vajalike materjalide ja töövahendite valimine.

Kanga ettevalmistamine, mustri kandmine kangale.

Tingmärkide järgi heegeldamine.

Juhise järgi kudumine. Kudumine tingmärkide järgi.

Mõõtude järgi õige suurusnumbri valimine. Lõigete järgi kangast detailide väljalõikamine.

Õmblemine juhiste järgi. Vastavalt kavandile lisandite õmblemine.

Praktilise töö tegemiseks vajaliku info leidmine ainealasest kirjandusest.

Etiketidel olevate tingmärkide teadmine. Tingmärkide järgi õige hoolduse valimine.

Õmblusmasina niiditamine.

Kodunduses õpilane.

- jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, korrastab ruumi;
- kasutab ja puhastab köögitehnikat;
- valmistab toitu, järgides hügieeninõudeid;
- oskab nimetada erinevate rahvaste rahvustoite ja mõnda neist valmistada;
- oskab juhendamisel oma kulusid planeerida;
- tunneb jalatsite hooldusmärke, oskab kasutada lihtsamaid jalatsite hooldusvõtteid; teab, kus jalatseid parandatakse.

Õppesisu

Korrastustööde planeerimine ja läbiviimine. Köögitehnika õige käsitlemine.

Toiduvalmistamine, hügieeninõuete täitmine.

Otstarbeka majandamise põhimõtete teadmine. Säästliku tarbimise põhimõtete teadmine ja rakendamine.

Jalatsite hooldus.

Tehnoloogiaõpetus

Tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass)

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid;
- tunneb ära ja oskab kasutada õpitud materjale;
- oskab juhendamisel puhastada, hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid;
- oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid;
- teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid;
- oskab eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid õpetaja juhendamisel.

Taotletavad õpitulemused klasside kaupa II kooliastmes

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- kasutab joonlauda esemete mõõtmisel;
- märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari;
- ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil);
- järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile;
- saab õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid;
- viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga;
- kasutab ohutult õigeid töövõtteid.

Õppesisu

Joonlaua kasutamine (skaala lugemine, nullpunkti määramine).

Pinnalaotuse ning kontuuride märkimine toorikule, kasutades harilikku pliiatsit, märknõela, joonlauda, nurgikut ja rööbitsat.

Käsisaie kasutamine puidu järkamiseks.

Jõhvsaie ja võnksaie kasutamine detailide väljasaagimisel puitmaterjalist.

Erinevate pindade töötlemine.

Erinevate detailide ühendamine.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- oskab kasutada erinevaid mõõte- ja märkimisvahendeid;
- hõõveldab antud mõõtmetega nelikantliistu, silindrit ja koonust;
- märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi;
- puurib avasid akutrelliga ja puurpingil;
- ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja tappliitega, jootmise või neetimisega);
- viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib;

- oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd;
- kasutab ohutult õigeid töövõtteid.

Õppesisu

Höövlitera seadistamine. Erikujuga detailide hõoveldamine puitmaterjalist.

Täisnurga saavutamine nelikantliistu hõoveldamisel.

Keel- või risttapi märkimine ja töötlemine detailide ühendamiseks.

Erinevate puurimisoperatsioonide teostamine detailide valmistamisel.

Valmistatavate detailide viimistlemine.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

Õpilane

- väärtustab isetegemist; planeerib oma tegevust ja kontrollib selle tulemust;
- kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt;
- loeb tööjoonist õpitud teadmiste- oskuste ulatuses; valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale (sh taaskasutus) õpetaja juhendamisel;
- kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot;
- oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale;
- jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Taotletavad õpitulemused klasside kaupa III kooliastmes

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- järkab puittoorikust detaile 45° nurga all;
- märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile;
- mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga ja kontrollib harkkaliibriga; 4) oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel;
- märgib ja töötleb juhendamisel rööptappe;
- puurib avasid silinder- ja reguleeritava puuriga;
- saeb kõverjoonelisi kontuure tikksae ja lintsaega (vajaduse korral abiga);
- koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist;
- töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida.

Õppesisu

Nurgiku abil markejoone tõmbamine, otse saagimine.

Šablooni järgi joone tõmbamine.

Nihiku kasutamine detailide läbimõõdu mõõtmisel.

Rööbitsa abil markejoone tõmbamine, rööbitsa seadistamine.

Viili ja käsisaie kasutamine rööptapi töötlemisel.

Erisuguste aukude puurimine puitmaterjali sisse, kasutades selleks puurpink ja elektrilist käsipuuri.

Erinevate puuride kasutamine detailide valmistamisel ja tööesemete monteerimisel.

Tikksae ja lintsaie kasutamine erinevate lõikeoperatsioonide teostamisel.

Puidu- ja metallitreipingi kasutamine materjali töötlemiseks.

Puidutreipingi kasutamine küünlajala, kausi või muu sarnase eseme treimiseks.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid;
- saeb ja hõoveldab detaile puidutöötuspinkidel;
- valmistab juhendamisel keeltappi ja/või puurib (freesib) tapipesasid;
- valmistab lihtsamaid esemeid (nt taburet, seinariiu, nukuvoodi jm);
- valmistab ja kasutab puiduseotisi;
- kinnitab puittooriku treimiseks treipingi tsentrite vahele ja metalltooriku padrunisse (vajaduse korral abiga);
- treib juhendamisel puidust silindrilisi ja astmelisi detaile;
- koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist;
- järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu

Eskiisi tegemine, eskiisi järgi detailide valmistamine, mõõtude lugemine eskiisilt.

Ketas- ja lintsaie kasutamine detailide valmistamisel.

Hõovelpaksusmasina kasutamine detailide valmistamisel.

Tappide märkimine materjalile, freespingi ja ketassae kasutamine tappide töötlemisel.

Taaskasutatavast puitmaterjalist omaloomingulise mööblieseme kavandamine ja valmistamine. Defektide eemaldamine taaskasutatavalt puitmaterjalilt omaloomingulise mööblieseme valmistamisel.

Detailide viimistlemine.

Omaloomingulise mööblieseme detailide kinnitamine keeltapi, puittüüblite või kruvidega.

Ümarpulga treimine.

Kausi treimine puidutreipingil.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust;
- loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses;
- mõõdab joonlauda, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmed ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles;
- kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga;
- viimistleb esemeid toonimise, värvimise või lakkimisega;
- suudab valmistada jõukohaseid liiteid;
- treib juhendamisel keeruka kujuga detaile tsentrite vahel ja ketastoorikuid kinnituskettal;
- kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga;
- järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu

Praktilise projektitööna tehtava töö kavandamine valmistamine ja analüüs.

Projektitöö detaili- ja koostejooniste (eskiiside) joonestamine ning detailide valmistamine ja monteerimine jooniste järgi.

Detailide valmistamine valitud materjalist.

Mõõte- ja märkevahendite kasutamine detailide töötlemisel toormaterjalist.

Vabakäe kavandi või eskiisi esitlemine õpetajale töö planeerimisetapis.

Töötappide planeerimine oma lõputöö detailide valmistamiseks materjalist, sealjuures lähtub eelnevalt koostatud joonistest ja kavanditest.

Töö teostamine, detailide viimistluse planeerimine ja teostamine.

Oma töö konteksti sobivaid ühendusviiside kasutamine detailide ühendamisel.

Projektitöö üheks võimaluseks on vana eseme ennistamine.

LISA 19. KEHALINE KASVATUS, LIHTSUSTATUD AINEKAVA

Aine: Kehaline kasvatus

Õppeaine kirjeldus

Kehalise kasvatusõpetamisel järgitakse üldist eesmärki – kujundada õpilastel motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumusi iga päev aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastusega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes. Lõimitult erinevate spordialade ja liikumisviisidega õpetatakse ka tantsulist liikumist, kujundades seeläbi nii teadmisi Eesti tantsukultuurist ja -traditsioonidest kui ka väärtushoiakuid nende suhtes. Lihtsustatud õppes lisandub spetsiifiline eesmärk – arendada õpilaste psühhomotoorikat ja sensoorseid protsesse, tegelda rehabiliteerimisega ja tervendamise. Füüsilise tegevusega kaasnevalt aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust (harjutuste eesmärkide mõistmine, korraldustest arusaamine, oma toimingute analüüsimine jne). Rõhuasetus on sotsiaalsete oskuste omandamisel ja kinnistamisel, et õpilased suudaksid pärast põhikooli lõpetamist igapäevaelus iseseisvalt toime tulla. Valdaval osal intellektipuuetega õpilastest ilmneb ühe sümptomina mootorika moonutatud või hilistunud areng, mis omakorda lõimub tihedalt kogu tunnetustegevuse ja kõne seisundiga ning praktilise tegevuse puudulike oskustega. Kuna eakohase füüsilise arenguga võrreldes ilmneb intellektipuuetega lastel mahajäämus lihasliigutuste jõus, liigutuste kiiruses, vastupidavuses, paindlikkuses, siis on kehalise kasvatusõpetuse ülesanneteks nii üldkehaline treenimine kui ka psühhofüüsilise arengu korrigeerimine. Kehaliste harjutuste sooritamise parandamine parandab organismi üldist seisundit ning kompenseerib tervisehäiretest tingitud puudusi. Kehaline kasvatus saab edukalt täita õppeainele püstitatud eesmärgid ainult sel juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid füüsilise arengu ja soolise iseärasusi ning vanust. Lihtsustatud õppel õpilased on väga erineva võimekuse ja potentsiaaliga. Õppekava pakub erineva võimekusega õpilastele võrdseid võimalusi ja väljundeid. Õppekava on positiivse vaatega õpilase tuleviku suhtes, pakub teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad iseseisvas elus hakkama saada. Õpetaja roll on kehalises kasvatuses väga oluline, kuna õpilased õpivad väga palju eeskujuga, vajavad julgustust, innustust, abi ja positiivset toetust. Kindlasti tuleb rõhutada sellele, millega õpilane hakkama saab ja mis tal hästi välja tuleb, mitte sellele, milles ta ebaõnnestub. Õpilasi innustatakse oma kehalisi võimeid arendama. Kool on loonud tundideks ja tunniväliseks spordiüritusteks ohutud ning õpilassõbralikud harjutuspaigad, valitud on sobilik õppeinventar, et tagada õpilaste turvalisus. Oluline on isikliku hügieeni harjumuste ja selle kaudu enda tervisest lugupidava käitumise kujundamine, mis aitab ennetada terviseriske. Ujumisõpetus viiakse läbi I kooliastmes. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda sooritada kõiki kehalise kasvatusõpetuse tunni tegevusi või intensiivselt liikuda, kaasatakse tegevustesse vastavalt nende tervislikule seisundile. Nad sooritavad taastumist toetavaid liikumistegevusi, abistavad õpetajat ja kaasõpilasi.

Õppe- ja kasvatus eesmärgid

Lihtsustatud õppe spetsiifiline eesmärk – arendada õpilaste psühhomotoorikat ja sensoorseid protsesse, tegeleda rehabiliteerimisega ja tervendamise. Füüsilise tegevusega kaasnevalt aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust (harjutuste eesmärkide mõistmine, korraldustest arusaamine, oma toimingute analüüsimine jne). Rõhuasetus on sotsiaalsete oskuste omandamisel ja kinnistamisel.

Kehalise kasvatusõpetuse kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; soovib olla terve ja rühikas;
- 2) tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest ning on valmis liikumist iseseisvalt harrastama, valdab selleks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- 3) liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslasi ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepituid reegleid, hoides keskkonda;

4) tunneb huvi kodukohas ning Eestis toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu; teab ja väärtustab nendega seotud traditsioone.

Üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus – on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi

Enesemääratluspädevus – mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne.

Õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.

Suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid; mõistab ja kasutab lihtsamaid igapäevaseid väljendeid ning fraase, tuginedes vajaduse korral abivahenditele.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – lahendab elulisi probleemsituatsioone kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi- oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.

Ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest.

Digipädevus – orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

Lõiming läbivate teemade kaudu

Keskkond ja jätkusuutlik areng: looduskaitse, õppeväljakute ja harjutuspaikade korrashoid. Liikumine looduses õpetab nägema ja hindama ümbritsevat keskkonda.

Tervis ja ohutus: käitumisreeglid ja hügieenireeglid kehalise kasvatuses tunnis; välitegevuses.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: erinevate elukutsete esindajad (nt kehalise kasvatuses õpetaja, politseinik jt), kelle tööülesanded nõuavad head kehalist ettevalmistust ja põhjalikke teadmisi inimese arengust, tervisest, spordist.

Teabekeskond ja meediakasutus: spordi ja liikumisharrastusega seotud teabe leidmine (reklaam, TV, laste spordisaated, kooli spordiringid, laste spordiüritused jm).

kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;

Tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;

Tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt;

Väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

Ainetevahelised seosed

Matemaatika: suurustunnused; harjutuste sooritus ja korduste arv; seoste loomine erinevaid võtteid kasutades: arvandmed, tulemuste võrdlemine; statistilised näitajad, analüüsioskus

Inimeseõpetus: tunneb oma nime, klassi, kooli, jne; säästev ja tervislik eluviis spordi harrastamisel; tervislik toitumine; muutused organismis. Lõõgastus- ja puudutustegevused, kehaosad, hingamine.

Keel ja kirjandus: sõnavara laiendamine, spordi- ja liikumisalase tekstide, oskussõnade ning terminite mõistmine ja kasutamine.

Loodusõpetus: ilm, riietus, ohutusnõuded.

Kunstiained: spordialade/liikumisviiside isikupärane ja loominguiline käsitlus.

Muusika: rütmi, muusika ja liikumise seostamine, ilu märkamine ja hoidmine. Rütm, heli, tempo. Infotehnoloogia: kasutatakse liikumise jälgimise rakendusi, aktiivsusmonitore ja virtuaalseid treeningprogramme. Õpilased saavad analüüsida oma kehalist aktiivsust, jälgida arengut ja seada isiklikke eesmärke, mis aitab arendada nii digipädevust kui ka tervislikke eluviise.

Õppeaine kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistegevuses käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist. Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimetoodika võtteid. Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks. Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine. Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgeid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste mootorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine. Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi. Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslaste ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuses tundides praktilise tegevuse käigus. Kehalise kasvatuses tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis toetab õpilaste huvi kehalise tegevuse ja liikumise vastu, selles aktiivse osalemise soovi säilimist ja suurenemist õpikeskkonna laiendamise, näiteks osavõtt spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest võistlejana, pealtvaatajana ja/või abilisena, spordija/või tantsuürituste jälgimine vahetult või virtuaalselt. Õppetegevuses suunatakse õpilasi suuremale iseseisvusele, arendatakse jätkuvalt nende kognitiivseid, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengut arvestades suunatakse neid sooritama ka jõukohaseid kirjalikke ülesandeid ning kasutama õpitud terminoloogiat. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega. Lõimitult inimeseõpetusega kujundatakse õpilastel teadmisi murdeeaga seotud kehalistest muutustest ning isikliku hügieeni järgimise vajadusest. Laiendatakse õpilaste teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse mõistma ja põhjendama kehalise aktiivsuse mõju tervisele, õpetatakse jälgima ja analüüsima isiklikku kehalist aktiivsust ning järgima õpitud põhitõdesid. Õpetatakse mõistma kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestama nendega ühistegevustes. Õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisel on oluline roll individuaalsel lähenemisel. Õpilastele tutvustatakse ausa mängu põhimõtteid, reegleid ja võistlusmäärusi ning suunatakse neid järgima. Tundides arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid, kujundatakse liigutusvilumusi. Jätkatakse harjutuste tehnikate õpetamist. Kehalise tegevuse kaudu kujundatakse tahtemadusi (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime), mis on vajalikud, et õpilane liiguks/spordiks ka iseseisvalt.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks. Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiavahendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides, tunneb rõõmu liikumisest, sooritab õpitud liikumisviise ja kehalisi harjutusi vastavalt individuaalsetele võimetele;
- 2) teab ja täidab elementaarseid hügieenireegleid;
- 3) teab ja täidab kokkulepitud mängu-, korra- ja ohutusreegleid tunnis; arvestab õpetaja juhendamisel kaaslastega;
- 4) sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab õpetaja abiga hinnangu kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);

- 5) tunneb ja nimetab abiga õpitud spordialasid pildi ja tegevuse vaatluse järgi. Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahe kooliaasta jooksul I kooliastmes.

Õpilane:

- 1) osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega;
- 2) on teisel aastal läbinud ujumise algõpetuse kursuse, julgeb vees tegutseda, sukeldub, hõljub vees, on olemas alusõpetus 200 m distantsi läbimiseks ujudes.

Õpitulemused 1. klassis

Õpilane:

- 1) jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi;
- 2) sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis;
- 3) sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi;
- 4) mängib õpitud liikumismänge;
- 5) oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult;
- 6) kannab, veeretab ja viskab palli;
- 7) oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid;
- 8) vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda;
- 9) liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel.

Õppesisu 1. klassis (70 tundi)

Liikumisoskused

- Kõnni- ja jooksu oskus. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välistingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul).
- Hüppe oskus: Hüppemängud.
- Edasiliikumise oskuste kasutamine tantsus, rütmis ja muusikas.
- Etteantud rütmi järgi liikumine ja ise rütmi tekitamine.
- Viske- ja püüdmise oskus. Põrgatamise oskus, veeretamine, pallilöömisoskus käega, jalaga.
- Kelgutamine madalatel tõusudel.
- Tasakaalu hoidmine asendites, Tasakaalu hoidmine liikumisel

Tervis ja kehalised võimed

- Kiirus, vastupidavus, painduvus.
- Kehalisi võimeid arendavaid mängud ja harjutused;
- Annab lihtsa hinnangu enda kehalistele võimetele;

Kehaline aktiivsus

- Kehaliselt aktiivne lapse igapäevase liikumise vajadus;
- Kõnniharjutused, kehaliste harjutuste sooritamise ohud - kuidas õnnetusjuhtumi korral käituda;
- Ohutusnõudeid jooksus, hüpetes, visetes;
- Õpetaja seatud reeglite ja ohutusnõuete täitmine, mängureegleid;
- Liikumiseks ettevalmistavad ja taastumist toetavad tegevused õpetaja juhendamisel.

Liikumine ja kultuur

- Ausa mängu põhimõtted lihtsate mängude mängimisel: hoolimine, rõõm.
- Riietumine vastavalt ilmastikule ja liikumisviisile.
- Kooliümbruse ohutuse vaatlemine/analüüsimine. Kooliteekonna ohutus.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Kehatunnetusharjutused: lõdvestusharjutused.
- Meelerahu harjutused: hingamis-, ja tähelepanu harjutused.

Õpitulemused 2. klassis

Õpilane:

- 1) järgib tunnis korranõudeid, oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada;
- 2) ronib üle, alt ja läbi takistuse;
- 3) oskab sooritada veereid;
- 4) oskab visata ja püüda palli;
- 5) mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid;
- 6) oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel;
- 7) sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi;
- 8) korrigeerib meeldetuletamisel oma kehahoidu.

Õppesisu 2.klass (105 tundi)

Liikumisoskused

- Kõnni- ja jooksu oskus. Kõnni-, jooksumängud ja – harjutused. Kõndimine ja jooksmine sise- ja välistingimustes (sh erinevat tüüpi maastikul).
- Hüppemängud, Hüppe- ja jooksu kombinatsioonid. Hüpete kasutamine erinevates keskkondades. Hüpitsaharjutused.
- Ronimine madalatel takistustel.
- Edasiliikumise oskuste kasutamine tantsus, rütmis ja muusikas. Liikumine enese väljenduse vahendina.
- Etteantud rütmi järgi liikumine ja ise rütmi tekitamine.
- Kelgutamine.
- Ujumise algõpetus, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega.
- Viske- ja püüdmise oskus, Põrgatamise oskus.
- Tasakaalu hoidmine asendites, Tasakaalu hoidmine liikumisel. Veeremine

Tervis ja kehalised võimed

- Kiirus, vastupidavus, painduvus, tasakaal, jõud, koordineerimine, osavus, reaktsioon.
- Kehalisi võimeid arendavaid mängud ja harjutused;
- Järgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid liht korraldusi;
- Sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis.

Kehaline aktiivsus

- Liikumine, liikumismängud.
- Õpilane teab, et kehaliselt aktiivne laps peaks igapäevaselt liikuma;
- Kõnniharjutused, kehaliste harjutuste sooritamise ohud - kuidas õnnetusjuhtumi korral käituda;

- Jooksu- ja hüppeharjutused, täidab ohutusnõudeid jooksus, hüpetes, visetes;
- Liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevused õpetaja juhendamisel.

Liikumine ja kultuur

- Ausa mängu põhimõtted lihtsates mängudes: sõprus, ausus, hoolimine, rõõm.
- Liikumine koos kaaslastega, omavahel ülesannete jagamine, mängu reeglite kokkuleppimine.
- Riietumine vastavalt ilmastikule ja liikumisviisile. Liikumistegevused erinevates keskkondades: maastikumängud, peitmis- ja otsimismängud. Liikumine plaani ja kaardi järgi, raja valik.
- Kooliümbruse ohutuse analüüsimine. Kooliteekonna ohutus, liikumisviiside mitmekesisus.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Kehatunnetusharjutused: pingutamis-, venitus- ja lõdvestusharjutused.
- Meelerahu harjutused: hingamis-, keskendumis- ja tähelepanu harjutused.
- Lõdvestusharjutused laste joogas.

Õpitulemused 3. klassis

Õpilane:

- 1) korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel;
- 2) oskab paarilisega koostöös visata ja püüda palli;
- 3) oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega;
- 4) sooritab hoolauvalt toenghüppeid;
- 5) osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid;
- 6) liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel;
- 7) viskab viskepalli, hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse;
- 8) oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda;
- 9) tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda.

Õppesisu 3. klass, (105 tundi)

Liikumisoskused

- Kõnni- ja jooksuoskus: kõnni ja jooksu kombinatsioonid. Jooks õue- ja sisekeskkonnas. Tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine.
- Õppekäigud.
- Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine erinevates keskkondades, maandumine, takistuse ületamine.
- Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel.
- Edasilikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel: rütmis liikumine muusikaga ja muusikata. Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis
- Viske- ja püüdmissiskus. Pallilöömissiskus käega, jalaga.
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehaasendite ja liikumiste kombinatsioonid.
- Ujumine: vees tegutsemine, sukeldumine, hõljumine vees, 200 m distantssi läbimine ujudes.

Tervis ja kehalised võimed

- Kiirus, vastupidavus, painduvus, tasakaal.
- Kehaliste võimete seostamine tervise ning igapäevaste tegevustega;

Kehaline aktiivsus

- Liikumistegevused: liikumine, liikumismängud.
- Erinevaid ripped, toengud.
- Spordib/liigub koos kaaslastega.
- Isikliku hügieeni ja ohutusnõuete

Liikumine ja kultuur

- Ausa mängu põhimõtted spordis: aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Riitumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialale.
- Looduskeskkonna võimaluste avastamine liikumiseks – milliseid võimalusi pakuvad pargid, terviserajad. Käitumine looduses. Teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahuharjutused. Näiteks: oma mõtete, emotsioonide märkamine.
- Õpetaja toetamisel erinevad kehatunnetusharjutused.

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides oma individuaalsete võimete kohaselt; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa osaleja või pealtvaatajana;
- 2) oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada õpetaja suunamisel ülesandeid rühmas, leppida kokku mängureegleid jms;
- 3) mõistab (vastab suunavatele küsimustele) ühistegevuse reeglite, isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning täidab neid;
- 4) kirjeldab õpetaja suunamisel liikumise/sportimise tähtsust tervisele; teab peamisi liikumistegevusel juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral;
- 5) püstitab õpetaja abil lühiajalisi eesmärke oma kehaliste võimete arendamiseks ja analüüsib koos õpetajaga nende täitmist; sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab suunavate küsimuste abil hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele.

Õpitulemused 4. klassis

Õpilane:

- 1) oskab rivis kaheks loendada;
- 2) sooritab õpitud akrobaatikaharjutusi ja harjutuste kombinatsioone;
- 3) mängib kooli poolt valitud pallimänge määruste päraselt;
- 4) oskab libiseda suuskadel, sooritada suuskadel pöördeid paigal, kukkumisel iseseisvalt püsti tõusta;
- 5) järgib iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid;
- 6) sooritab tulemusele hooga kaugushüppe, palliviske ja jooksu püstilähtest;
- 7) jookseb vahelduvalt kõnniga jõukohase distantisi;

8) teab õpitud oskussõnu.

Õppesisu 4.klassis (70 tundi)

Liikumisoskused

- Rivi- ja korraharjutused: tervitamine, rivistumine viirgu ja kolonni. Kõnni- ja jooksuoskus: kõnni ja jooksu kombinatsioonid; liikumine õue- ja sisekeskkonnas. Tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine.
- Lühimatkad ja õppekäigud.
- Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses erinevates keskkondades, maandumine, takistuse ületamine. Hooga kaugushüpe. Hübitsaga hüppamine.
- Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel.
- Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel: rütmis liikumine muusikaga ja muusikata: erinevad kiirused, suunad, tasandid. Enda liikumise loomine vastavalt rütmile või muusikale.
- Rütmi- ja koordineerimisharjutused Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga: Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis.
- Viske- ja püüdmissoskus Pallivise; pallilöömissoskus käega, jalaga. Pallilöömissoskus vahendiga (reketiga, saalihokikepiga).
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehaasendite ja liikumiste kombinatsioonid.

Tervis ja kehalised võimed

- Kiirus, vastupidavus, paindumus, tasakaal, koordineerimine, reaktsioon.
- Kehaliste võimete seostamine tervise ning igapäevaste tegevustega;

Kehaline aktiivsus

- Liikumistegevused: liikumine, liikumismängud, osavusmängud.
- Erinevaid ripped, toengud, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel;
- Spordib/liigub koos kaaslastega, täidab õpetaja suunamisel ülesandeid rühmas,
- Isikliku hügieeni ja ohutusnõuete

Liikumine ja kultuur

- Ausa mängu põhimõtted spordis: aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialale.
- Looduskeskkonna võimaluste avastamine liikumiseks – milliseid võimalusi pakuvad erinevad maastikud, pargid, terviserajad. Käitumine looduses. Teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahuharjutused. Näiteks: oma mõtete, emotsioonide ja kehaliste aistingute märkamine.
- Õpetaja toetamisel erinevad kehatunnetusharjutused. Lõdvestusharjutused.

Õpitulemused 5. klassis

Õpilane:

- 1) täidab ohutusnõudeid kõikidel liikumistegevustel;
- 2) sooritab õpitud harjutuste kombinatsioone suulise korralduse alusel;

- 3) jookseb jõukohase distantsi vahelduvalt kõnniga;
- 4) on läbinud vähemalt kahe sportmängu algõpetuse;
- 5) kasutab suusatamisel erinevaid laskumis- ja tõusuviise;
- 6) oskab erinevaid rippeid, toenguid, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel;
- 7) järgib ausa mängu põhimõtteid ja selgitusel mõistab selle väärtust;
- 8) oskab sooritada õpitud lõdvestusharjutusi ja taastuda pingutusest.

Õppesisu 5. klass (70 tundi)

Liikumisoskused

- Kõnni- ja jooksuoskus: kõnni ja jooksu kombinatsioonid. Jooksualadega tutvumine: kestvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas. Tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel; ühtlase tempo hoidmine.
- Lühimatkad ja õppekäigud.
- Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses (nt. hobby horse) erinevates keskkondades, maandumine, takistuse ületamine. Hüpitsaharjutuste kombinatsioonid.
- Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel.
- Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel: rütmis liikumine muusikaga ja muusikata: erinevad kiirused, suunad, tasandid. Enda liikumise loomine vastavalt rütmile või muusikale.
- Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga: Liikumised paarilise ja rühmaga erinevates suundades, tempos, rütmis. Paaris-, grupi- ja individuaalsed ülesanded liikumiste kombineerimiseks, loomiseks.
- Sportmängude algõpetus: Viske- ja püüdmisoskus. Pallilöömisoskus vahendiga (reketiga, saalihokikepiga). Vahendi abil teiste oskuste arendamine.
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehaasendite ja liikumiste kombinatsioonid.

Tervis ja kehalised võimed

- Kiirus, vastupidavus, painduvus, tasakaal, jõud, koordinatsioon, osavus, reaktsioon.
- Kehaliste võimete seostamine tervise ning igapäevaste tegevustega;

Kehaline aktiivsus

- Liikumistegevused: liikumine, liikumismängud, osavusmängud.
- Erinevaid ripped, toengud, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel;
- Spordib/liigub koos kaaslastega, täidab ülesandeid rühmas,
- Isikliku hügieeni ja ohutusnõuete

Liikumine ja kultuur

- Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonnavaim, aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Riitumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialale.
- Looduskeskkonna võimaluste avastamine liikumiseks – milliseid võimalusi pakuvad erinevad maastikud, metsatüübid, pargid, terviserajad. Käitumine looduses. Teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahuharjutused. Näiteks: oma mõtete, emotsioonide ja kehaliste aistingute märkamine.

- Õpetaja toetamisel erinevad kehatunnetusharjutused. Lõdvestusharjutused.

Õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) oskab lihtsa kooliõue plaani järgi suunduda ühest punktist teise;
- 2) esitab õpetaja koostatud võimlemis- või tantsukava;
- 3) tegutseb rühmas, arvestades kaasõpilastega;
- 4) sooritab talispordialasid vastavalt kooli ja ilmastiku võimalustele: suusatab ja/või uisutab, kasutades õpitud tehnikaid;
- 5) mängib kahte sportmängu lihtsustatud reeglitega ja on läbinud vastavalt kooli võimalusele kolmanda sportmängu algõpetuse;
- 6) teab ja järgib liiklusohutusreegleid.

Õppesisu 6. klass (70 tundi)

Liikumisoskused

- Kõnni- ja jooksuoskused. Jooksualad: sprint, keskmaajooks, kestvaajooks. Liikumine õue- ja sisekeskkonnas. Tempo planeerimine erinevat tüüpi jooksudel. Ühtlase tempo hoidmine.
- Õppekäigud. Talvel vastavalt ilmastikule uisutamine avalikul liuväljal või kelgutamine
- Hüppeoskus: jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses (takistusrada) erinevates keskkondades. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpitsaharjutuste kombinatsioonid.
- Ronimisoskus: ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel.
- Korvpall, rahvastepall. Viske-, püüdmi- ja põrgatamisoskus: pallilöömisoskus käega, pallilöömisoskus jalaga.
- Kehaasendite kombinatsioonid: toengud üksi ja paarilisega. Tasakaaluasendid erinevate kõrgustega toepindadel, erinevatel tasapindadel üksi ja paarilisega. Rippumine. Asendite nimetused. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.

Tervis ja kehalised võimed

- Kehaliste võimete arendavate harjutuste sooritamine ja tagasisidestamine. Jõud, paindumus, kiirus, tasakaal, vastupidavus, reaktsioon, osavus.
- Toitumine. Inimese keha: luustik, lihased.

Kehaline aktiivsus

- Regulaarne kehaline aktiivsus.
- Tervisliku liikumise põhimõtete tundmine. Liikumine, liikumismängud, osavus- ja reaktsioonimängud.
- Soojendusharjutused.

Liikumine ja kultuur

- Liikumise ja kultuuri seoste mõistmine, ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonnavaim, aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Hügieeni järgimine. Riitumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.

- Orienteerumine: looduskeskkonna võimaluste avastamine liikumiseks – maastikud, metsatüübid, pargid, terviserajad. Käitumisest looduses. Teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest. Lihtsa kooliõue plaani järgi liigub ühest punktist teise;

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Vaimse ja kehalise tasakaalu ning emotsioonide juhtimine.
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.
- Lõdvestusharjutused.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides vastavalt oma individuaalsetele võimetele; kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab igapäevase liikumise vajalikkust;
- 2) järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatus tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikumisel/sportimisel juhtuda võivate õnnetuste korral;
- 3) järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi, liigub/spordib keskkonda hoides, järgib ausa mängu põhimõtteid, austab kaaslasi ja teeb nendega koostööd;
- 4) jälgib ja analüüsib suunamisel oma igapäevast kehalist aktiivsust ning annab selle kohta tagasisidet, sooritab harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks ning annab hinnangu oma tulemustele, kasutab erinevaid vahendeid enda kehalise aktiivsuse mõõtmiseks/hindamiseks;
- 5) kavandab suunamisel ja sooritab tegevusi oma kehaliste võimete arendamiseks: oskab leida endale sobiliku liikumisintensiivsusega tegevuse, teab ja sooritab aktiivsele liikumisele eelnevaid ning järgnevaid tegevusi (soojendus- ja venitusharjutused), koostab lihtsamaid liikumiste kombinatsioone;
- 6) kirjeldab suunamisel erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning muljeid nendest, kirjeldab lemmikspordiala; teab Eesti tuntumaid sportlasi, nende spordialasid ja olulisemaid fakte nende saavutustest olümpiamängudel;
- 7) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi, mõistab ning väärtustab liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuris.

Õpitulemused 7. klassis

Õpilane:

- 1) kasutab õpitud terminoloogiat;
- 2) oskab hüpata kõrgushüppes käärhüpet;
- 3) oskab joosta madallähtest;
- 4) oskab tehniliselt sooritada paigalt kuulitõuget;
- 5) sooritab kombinatsiooni mitmest võimlemisharjutusest, vahendiga või ilma, kas muusikaga ja/või ilma;
- 6) suusatab vahelduval maastikul ja/või uisutab, kasutades erinevaid õpitud tehnikaid ja liikumisviise; suudab vahenditel võimetekohaselt kehvasti liikuda;
- 7) mängib kolme erinevat sportmängu lihtsustatud reeglitega;
- 8) tunneb lihtsamaid leppemärke kaardil;
- 9) oskab pendelteejooksu tehniliselt korrektselt sooritada, järgides võistlusreegleid.

Õppesisu 7. klass (kokku 70 tundi)

Liikumisoskused

- Jooksuasend, jooksuliigutused, jooksu alustamine ja lõpetamine. Jooks erinevatest lähteasenditest, mitmesugused jooksuharjutused. Mitmesugused jooksuharjutused. Pendelteatejooks
- Madalatest takistustest ülehüpped parema ja vasaku jalaga. Kõrgushüpe otsehoolt.
- Kuulitõuke ettevalmistavad harjutused, kuulitõuge paigalt.
- Korvpall, võrgpall, rahvastepall – mäng lihtsustatud reeglite järgi.
- Uisutamine avalikel liuväljadel või kelgutamine terviseradadel.

Tervis ja kehalised võimed

- Kehaliste võimete arendavate harjutuste sooritamise ja tagasisidestamine. Jõud, paindumus, kiirus, tasakaal, vastupidavus, reaktsioon, osavus.
- Toitumine. Inimese keha: luustik, lihased.

Kehaline aktiivsus

- Regulaarne kehaline aktiivsus.
- Tervisliku liikumise põhimõtete tundmine. Liikumine, liikumismängud, osavus- ja reaktsioonimängud.
- Soojendusharjutused.

Liikumine ja kultuur

- Liikumise ja kultuuri seoste mõistmine, ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonnavaim, aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Hügieeni järgimine. Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.
- Orienteerumine ruumis ja vabas looduses tuttava objekti plaani järgi.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Vaimse ja kehalise tasakaalu ning emotsioonide juhtimine.
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.
- Lõdvestusharjutused.

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) oskab sooritada kombinatsioone rütmika, akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutustest;
- 2) otsib ja leiab suunamisel spordialast teavet;
- 3) oskab iseseisvalt läbi viia võistluseelset soojendust ja võistlusjärgset venitust;
- 4) sooritab vastavalt oma võimetele kõrgushüpet õpitud tehnikas ja hooga kuulitõuet tehniliselt õigesti;
- 5) oskab nimetada Eesti tuntumaid sportlasi;
- 6) oskab reeglitepäraselt mängida vähemalt kahte õpitud sportmängu;
- 7) oskab tehniliselt õigesti sooritada ringteatejooksu, teab selle võistlusreegleid;
- 8) oskab õpitud talispordialal määrustepäraselt võistelda;
- 9) teab ja järgib ohutusreegleid kõikides liikumistegevustes ja eri spordialadel.

Õppesisu 8. (70 tundi)

Liikumisoskused

- Jooksutehnikad ja reeglistik: ringteatejooks.
- Võimlemine: Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused. Üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena
- Akrobaatika. Kaks ratast kõrvale; kätelseis. Erinevaid mahahüppeid. Toenghüpe. Hark ja/või kägarhüpe. Riistvõimlemine vastavalt võimetele.
- Kõrgushüpe eelsoojendusharjutused. Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Flopi tutvustamine.
- Korvpall. Palli pörgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt. Mäng reeglite järgi.
- Võrkpall. Sööduharjutused paarides ja kolmikutes. Sööduharjutuste kombinatsioonid. Ülalt palling ja pallingu vastuvõtt. Mäng reeglite järgi.
- Mängude saalihoki, pesapall, sulgpall, discgolf tutvustamine, esmased mängutehnikad.
- Kuulitõuge tutvustavad tehnikaharjutused. Kuulitõuge paigalt. Kuulitõuge ristsammuga
- Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine. Traditsioonilisus ja nüüdisaegsus. Popkultuur. Tants kui sport. Tants kui kunst ja kultuur, tants kui meelelahutus.

Tervis ja kehalised võimed

- Kehaliste võimete arendavate harjutuste sooritamine ja tagasisidestamine. Jõud, paindumus, kiirus, tasakaal, vastupidavus, reaktsioon, osavus.
- Õpilane seostab kehaliste võimete mõõtmistulemusi etteantud tervisetsoonidega.
- Toitumine. Liikumisega kulutatav energia ja toiduga saadav energia.
- Tasakaaluharjutused. Erinevad sammukombinatsioonid.

Kehaline aktiivsus

- Alternatiivsed tegevused kehalise aktiivsuse integreerimiseks (nt lifti asemel trepp, kooli minemine jalgsi). Tervisliku liikumise põhimõtete tundmine.
- Liikumine, liikumismängud, osavus- ja reaktsioonimängud.
- Soojendusharjutused. Venitusharjutused.
- Esmaabi võtteid liikumistegevusel. Esmane abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või abi kutsumine

Liikumine ja kultuur

- Liikumise ja kultuuri seoste mõistmine. Eesti tuntumaid sportlased, suuremad spordi – ja tantsuüritused (tantsupidu)
- Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonnavaim, aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Hügieeni järgimine. Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.
- Spordialase teabe leidmine erinevatest infokanalitest, nutivahendite kasutamine liikumistegevuse jälgimiseks.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Vaimse ja kehalise tasakaalu ning emotsioonide juhtimine.
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.

- Lõdvestusharjutused. Taastumisviisid.
- Vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale.
- Erinevad praktilised meelerahharjutused õpetaja juhendamisel.

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1) teab ja täidab sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid;
- 2) oskab valida jõusaalis endale õigeid raskusi ja koormusi;
- 3) oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja selle järgi liikuda;
- 4) kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid;
- 5) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi ning tuntumaid sportlasi;
- 6) on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele;
- 7) oskab leida spordialast teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumistegevuse arendamiseks;
- 8) oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid;
- 9) järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid;
- 10) oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.

Õppesisu 9. klass, (70 tundi)

Liikumisoskused

- Jooksualad: sprint, keskmaajooks, kestavjooks.
- Kehaasendite kombinatsioonid: toengud üksi ja paarilisega. Tasakaaluasendid erinevate kõrgustega toepindadel, erinevates tasapindades üksi ja paarilisega. Rippumine. Asendite nimetused. Kehatunnete ja kehahoiu harjutused.
- Harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks, harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine, üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine.
- Üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendus harjutusena. Riistvõimlemine. Künarvarstoengust hoogtõus taha ja harkistest trel ette (P). Akrobaatika. Kätelseis.
- Treeningvahendite õige kasutamine: raskused, pingid ja masinad, et vältida vigastusi.
- Hügieenitreeningul: isiklik treeningrätiku, seadmete puhastamine pärast kasutamist, sobiv treeningriietus.
- Praktilised harjutusi, kus osalejad saavad läbi mängida ohuolukordi ja õppida, kuidas neid vältida (nt raskuse vale tõstmise tagajärjed).

Tervis ja kehalised võimed

- Kehakoormuse hindamine: kuidas katsetada erinevaid raskusi ja jälgida oma keha reaktsioone (nt lihaste väsimus, hingamine).
- Kehaliste võimete arendavate harjutuste sooritamine ja tagasisidestamine. Tagasiside ja tunnustus järjepideval ohutus- ja hügieeninõuete täitmisel.
- Õpilane seostab kehaliste võimete mõõtmistulemusi etteantud tervisetsoonidega.
- Toitumine. Liikumise kulutatav energia ja toiduga saadav energia.

Kehaline aktiivsus

- Regulaarne kehaline aktiivsus. Tervisliku liikumise põhimõtete tundmine.
- Liikumine, liikumismängud, osavus- ja reaktsioonimängud.
- Soojendusharjutused. Venitusharjutused.

- Esmaabi võtteid liikumistegevusel. Esmane abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või abi kutsumine

Liikumine ja kultuur

- Liikumise ja kultuuri seoste mõistmine. Eesti tuntumaid sportlased, suuremad spordi – ja tantsuüritused (tantsupidu)
- Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonnavaim, aus võistlus, võrdsus.
- Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes.
- Hügieeni järgimine. Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.
- Orienteerumine: looduskeskkonna võimaluste avastamine liikumiseks – maastikud, metsatüübid, pargid, terviserajad. Käitumine looduses. Teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.
- Spordialase teabe leidmine erinevatest infokanalitest, nutivahendite kasutamine liikumistegevuse jälgimiseks.

Vaimne ja kehaline tasakaal

- Vaimse ja kehalise tasakaalu ning emotsioonide juhtimine.
- Kehaasendite kombinatsioonid. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.
- Lõdvestusharjutused iga tunni lõpus. Sobivate harjutuste valiku analüüs vastavalt enesetundele ja eesmärgile.
- Vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale;
- Erinevad praktilised meelerahuharjutused õpetaja juhendamisel.